

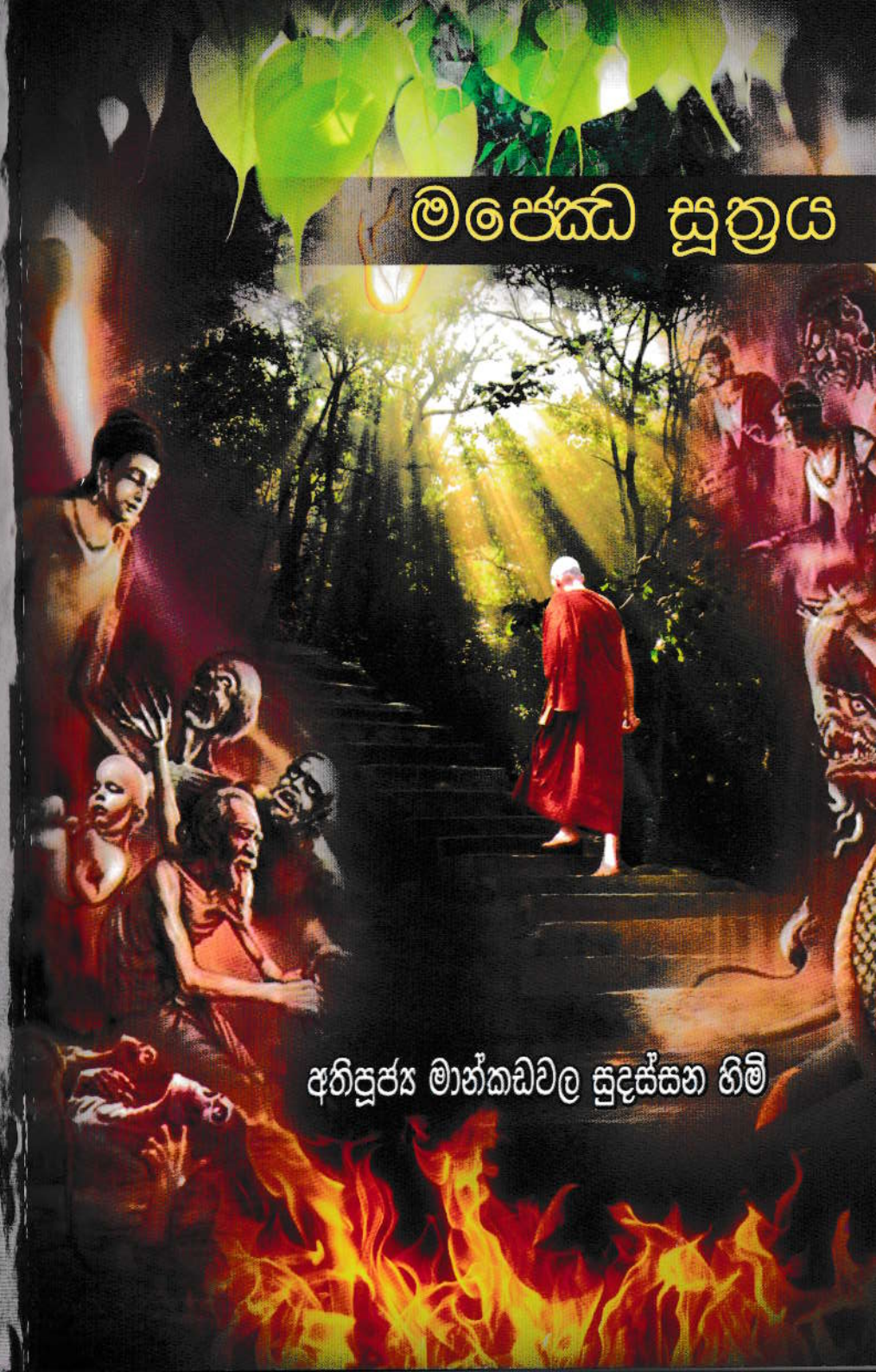
අධි ප්‍රජා පාසාපාල සුද්දියා හිමි

මං මෙතෙක් දි මතක් කළේ නිවන් දකින්න කියලා
අපි මොනවා හරි කරනකොට,
මොනවාහරි කරන දෙයින් සැහිමකට පත්නොවී
හොඳට අපි හිතන්න ඕන කාලයක්.
බුදුරජාණන් වහන්සේලා, මහරහතන් වහන්සේලා හිටියා නම්
අපිට වැරදෙන කොට මෝස පුරුෂයා, හිස් පුරුෂයා කියලා
බැනලා හරි යහපත් දේ අපට කියලා දෙයි.
ඒත් අද එහෙම කියලාවත්
අපිව යහපතට ගන්න ඒ මහෝත්තමයාණන් වහන්සේලා නෑ,
උන්වහන්සේලා ඒ විදියට ඒ අනුකම්පාවෙන්,
අනුකම්පා කරනවා වගේ පෙන්නපු පෙළ දහම විතරයි
අද අපේ තනියට තියෙන්නේ. තනියට ඉන්නේ.
ඒ පෙළ දහම උපයෝගී කරගෙන,
අපේ නුවණ ද හවිතා කරගෙන වර්තමාන විෂමාකාර
ලෝකය තුල අපිට ටිකක් හිතන්න වෙලා.
හිතලා නුවණට ගන්න වෙලා.
එ නිසා මේ සුත්‍රයේ පෙන්නන අත්ත ගැන
හොඳට ටිකක් ඉස්සෙල්ලා ඉගෙන ගන්න.

ධර්ම දාහය
පිණිසයි

මජ්ඣිම නිකාය

අභිසුඡා මානිකඩවල සුදස්සන හිමි

ප්‍රථම මුද්‍රණය
2014 ඉල් මස

දේශකයාණන් වහන්සේ
අතිප්පජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන හිමි
ලබුනෝරුව කන්ද ආරණ්‍යය සේනාසනය
මරදන්කඩවල.

සම්පාදනය සහ විමසීම්:-
මහනුවර එම්. ගුණරත්න මහතා
(රේගු අධිකාරී)
සහ
එස්. ගුණරත්න මහත්මිය
0777 803480, 071 8032558

මුද්‍රණ කටයුතු
ක්‍රියේටිව් ප්‍රින්ටර්ස් ඇන්ඩ් ඩිසයිනර්ස්,
නො. 03 ඒ, බහිරවකන්ද පාර, මහනුවර.
දුරකථන අංකය :- 081 4 940668, 081 4 940669, 081 5 702400
ෆැක්ස් :- 081 2 205722
ඊ මේල් :- creativekandy@hotmail.com

සියළුම හිමිකම් ඇවිරිණි

sudassana.org

දේශක හිමියන්ගේ අවසරය ඇතිව මෙම දහම් පොත
ඕනෑම කෙනෙකුට මුද්‍රණය කොට, ධර්ම දානය පිණිස
නොමිලේ බෙදාදිය හැකිය.

නමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

සුඛෝ බුද්ධානං උප්පාදො

උතුම් වූ බුදු උපත ලොවට සැපයකි. උතුම් සැපයක් වූ බුදු
උපත ලොවට වඩ වඩාත් සැපයක් වන්නේ “සුඛා සද්ධම්ම දෙසනා”
දුකින් මිදෙන පරම සැප ලබාදෙන උතුම් නෛය්‍යානික ධර්මයද ලොව
පහළ වන බැවිනි. බුදුරුවන, ධම්මරුවන ලොව පහළ වීමෙන් අනතුරුවම
නිවෙන සැනසෙන සිව්වනක් පිරිස ලෝකය තුළ විද්‍යාමාන වේ. මෙසේ
පහළවන තුණුරුවන අතරින් නොබෝ කලකින්ම බුදුරුවන හැම සිත්
සංවේගයට පත්කරමින් පිරිනිවෙන්නේය. බුදුරුවන ලොව අතුරුදන්
වීමෙන් අනතුරුව ශාස්තෘවරයාණන් බවට පත්වන්නේද සද්ධර්මයයි.
එදා බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පා වදාරන්නට සැරසෙන වේලාවේ,
ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ “මින් මතු අපි අනාථය, අසරණය. අපට
ශාස්තෘවරයෙකු නැතිවන්නේය.” යි හඬා වැලපෙන විට, ආනන්ද
හිමියන් ළඟට කැඳවා එසේ නොකියන ලෙසත්, මා පිරිනිවීමෙන් නුඹලාට
ශාස්තෘවරයා අහිමි නොවන බවත්, බුදු වූ මුල් අවස්ථාවේම මමද,
ශාස්තෘවරයා ගුරුවරයා බවට පත්කරගත්තේ ධර්මය බවත්, සිහිගන්වා
මා පිරිනිවීමේ නමුත් ධර්මය නැමැති ශාස්තෘවරයා ලොව විද්‍යාමානව
වැඩසිටින බවට කළ දේශනාව අපි සිහිකළ යුතුය. මේ අනුව ධර්මය
අපට වැඩ සිටින වර්තමාන ශාස්තෘවරයානෝය.

එහෙත් ජීවමාන බුදුරජාණන් වහන්සේට අතුරු අනතුරු විපත් කරන්නට බොහෝ තීර්ථකයන් ඉදිරිපත් වූවාක් මෙන්, මේ ධර්මය නැමැති ශාස්තෘවරයා නසන්නට, සඟවා වනසා දමන්නට උත්සහ දැරුවේ අන්‍ය තීර්ථකයන් පමණක්ම නොව, මේ ශාසනය තුළ සිටිවන ක් පිරිසට ඇතුළුවූයේ යැයි කියමින් මේ තුළම රැඳුන අය පවා ඒ සද්ධර්මයට අනතුරු විපත් කරන්නට පෙළඹුනහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිව් දේහය දර සෑය මත දවන්නටත් පෙර හික්මුණ අතරින්, "මහා ශ්‍රමණයා පිරිනිව්යේය. දැන් අපට මෙය කළ යුතුය. මෙය නොකළ යුතුය. මෙය හල යුතුය. මෙය නොහල යුතු යැයි අණ කරන්නට කෙනෙක් නැත. අපි කැමැත්තක් කරන්නෙමු. අපි සුවසේ වසන්නෙමු" යැයි ධර්මයට අභියෝග කරන ශ්‍රමණයන් එදා පැවිද්දන් අතරම සිටි බව අපට මතකය. එතනින් පටන්ගත් ඒ අදහස තව තවත් ව්‍යාප්ත වෙමින් ධර්මය නැමැති ශාස්තෘවරයාට පහර දෙන්නට, සඟවා තබන්නට, විකෘති කරන්නට කළ උත්සහයන්ට නිවැරදිව ප්‍රතික්‍රියාවන් දැක්වීම පිණිස ප්‍රථම, දුතිය, තතිය සංගායනාවන් පවත්වමින් කලින් කල ශාසනීය ශුද්ධීන් සිදුකරන ලදී.

ශ්‍රී ලංකා ද්වීපයට සම්බුදු දහම රාජ්‍ය ආගමක තත්වයෙන් දායාද වී වැඩි කලක් යන්නට මත්තෙන් අනුරාධපුරයේ මධ්‍යතන යුගයේම "නිවන" නැමැති ඒකායන අරමුණ අත්හරිමින් වෙනත් අරමුණු සිත් තුළ නඟාගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ තිරස්චිත විද්‍යාවන් සේ සලකා හික්මු හික්මුණින්ට අකැප කොට දේශනා කළ විද්‍යාවන් පවා හදාරන හික්මු විශ්ව විද්‍යාල නමින් එදා අභයගිරි, ජේතවන ආදී වශයෙන් ඇතිකළ නිර්මාණයන් තුළදීද අපට දකින්නට ලැබෙන්නේ ධර්මය නැමැති ශාස්තෘවරයා සඟවන්නට කළ උත්සාහයන්ය. ඉතාමත්ම ක්‍රමානුකූලව ඒ පහරදීමේ, සැඟවීමේ ක්‍රියාවලිය ඉතා සියුම් ආකාරයෙන් පවත්වා ගෙනවිත් අවසන නුවර යුගයට ආසන්න වන විට ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා, සංඛ්‍යාත ලෝකෝත්තර ප්‍රතිපදාවද, දාන, ශීල, භාවනා, සංඛ්‍යාත, ලෞකික ප්‍රතිපදාවද අතුරුදන්ව ගොස් තිබූ බව ඒ යුගය විමසන කෙනෙකුට පැහැදිලිව දැකගත හැකිවේ.

ඒ තරමට සැඟව ගිය "ධර්මය" නැමැති ශාස්තෘවරයා නැවත ලෝකයට හෙළිකර දෙන්නට අසරණ සරණ පිණිසාතික සගරජ මානිමියන් ගත් උත්සාහය අගය කළ යුතුය. එහෙත් එදා තිබූ අවශ්‍යතාවයන් අනුව දාන, ශීල, භාවනා ආදී ලෞකික මාර්ගය විවර වූයේ නමුත්, ලෝකෝත්තර මාර්ගය පිළිබඳව අවදිම විමක් මැන භාගය වනතුරුත් මේ ලෝකයෙහි පැවතුනාද යන්න නම් සැක සහිතය. එයට විශේෂිතම හේතුව වනුයේ ධර්මය නැමැති ශාස්තෘවරයා කබඩ, අල්මාර් තුළ සිරකොට වසා තිබූ බැවිනි. එහෙත් 90 දශකය පමණ වන විට ඒ සැඟව තිබූ, අඟුලු ලා තිබූ ත්‍රිපිටකය නැවත වරක් සුරතට වැඩම කොට ඒ ධර්මය හදාරන්නට බොහෝ දෙනා නිරායාසයෙන්ම උත්සුක වන්නට විය.

එබැවින් සාම්ප්‍රදායිකව නිවන් දකින මඟ ලෙසට දාන, ශීල, භාවනා වැනි පිංකම් තුළින්ම පනවමින්, උගන්වමින් පැවති ක්‍රමය ඒකාන්ත සරු දහමක් නොවන බව, එය ලෝකෝත්තර ප්‍රතිපදාවක් නොවන බව පළමු කොට මේ සූත්‍ර ධර්මයන් නැමැති ශාස්තෘවරයා ඇසුරු කරන කල්හි බොහෝදෙනාට වැටහී යන්නට විය. පෙළ දහම නොහොත් ශාස්තෘවරයා ඇසුරු කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස දාන, ශීල, භාවනා සංඛ්‍යාත පුණ්‍යමය වැඩපිළිවෙල ලෞකික බවත්, එය "සාසවා පුඤ්ඤ භාගියා උපධිවේපකා" ආශ්‍රව සහිත බවත්, පුණ්‍ය විෂයට වැටෙන බවත්, නැවත නැවත ප්‍රතිසන්ධිය ඇතිකරන්නට සමත් බවත් හඳුනාග නිමින් ලෝකෝත්තර ප්‍රතිපදාව නම්, කුමක්දැයි විමසන්නට විය. ඒ විමසීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස තම තමන්ගේ දැනුමේ නුවණේ අවබෝධයේ ප්‍රමාණයට තම තමන් හඳුනාගත් මාර්ග ප්‍රතිපදාවන් වර්තමානය තුළ ලෝකයාට කියාදෙන්නට විය. උදාහරණයක් ගතහොත් එදා බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වූන අවධියේ සංසාර විමුක්තිය පිණිස මෙයම මඟ යැයි, මෙයම සත්‍ය යැයි, මෙයම විමුක්තිය යැයි ලොවට කියන ශාස්තෘවරු බොහෝ පහළ වූහ. එසේම මේ වර්තමානය තුළත්, ඒ සෙවීමේ, විමසීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස "අපටම නිවන ඇත, අප සතුවම තුණුරුවන් ඇත, අපටමයි මඟ ඇත්තේ, අපටමයි දහම ඇත්තේ" යැයි කියමින් මේ ශාසනය තුළම කොටස්වලට කැඩී, දහම පිළිබඳව වාද

විවාද කරන තරමට පෙළඹී ඇති බවට වර්තමාන ලෝකය නුවණින් විමසා බලන කෙනෙකුට පැහැදිලිව දැකගත හැකිය.

මෙවන් පසුබිමක සැබවින්ම ඔබ තවත් ඕනෑම කෙනෙකු කියන්නා වූ දෙයක් අවිචාරයෙන් පිළිගෙන කටයුතු කරන්නට සූදානම් නොවී, තව කෙනෙකුගේ හඬට, පෞරුෂත්වයට වසඟ නොවී පරිහිට්වාණ සූත්‍රයේ එන මහාපදේශයන් ගුරුකොට ගෙන නුවණින් මැදහත්ව ධර්ම මාර්ගය ගවේෂණය කරන්නේ නම් දහම හඳුනා ගන්නට නිවැරදි පිළිවෙත පසක් කරගන්නට මජ්ඣිම සූත්‍රය ඇසුරු කොටගෙන පූජ්‍ය මාංකඩවල සුදස්සන හිමියන් විසින් කරන ලද දේශනාවන් ඇසුරු කොටගෙන නිර්මාණය කරන ලද මේ දහම් කෘතිය ඔබට බොහෝ උපකාර වනු ඇත. මේ සූත්‍රය පිළිබඳව මෙතරම් නිවැරදි අර්ථකථනයක්, සාරවත් විචාරයක් කරන්නට වර්තමානය තුළ තවත් කෙනෙක් මේ මිහිපිට ඇත්දෝ ! යන සැකය මා තුළ සාධාරණව පහළ වේ. මේ කුඩා දහම් පොත කියවා බලන කල මේතරම් ප්‍රත්‍යක්ෂව "එව බලව" යැයි කියන තරමට දහම නිවැරදිව අර්ථ නිරූක්ති දක්වමින් කරන දේශනාව ආශ්චර්යමත්ය.

එවන් ආශ්චර්යමත් දේශනාවකින් ලෝකයට දහම් ඇස පාදා දෙන පූජ්‍යපාද මාංකඩවල සුදස්සන හිමියෝ කලක් රට රකින ආරක්ෂක සේවයේ නියුතුව සිට අවුරුදු 28 ක පමණ තරුණ වියේදී සසුන් දිවියට පත්ව ලෝකය පුරා බොහෝ තැන්වල කියවෙන හැම දහම් මඟක්ම භාවිතා කොට, අධ්‍යයනය කොට, ඒ සියල්ලටම වඩා ත්‍රිපිටක ධර්මය තුළින් කියවෙන දහම පිළිබඳව ගවේෂණය කොට, වර්තමානයේ කියවෙන හැම මඟක්ම ත්‍රිපිටක දහමට ඒ තරම් නොගැලපෙන බව, එකඟ නොවන බව හොඳින් වටහා ගත් උත්වහන්සේ පෙළ දහම ම ගුරු කොට ඒ තුළම ගැටපෙමින් කළ උත්සාහයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අදවන විට මැදුම් පිළිවෙත පිළිබඳව අන්තවලට නොවැටී අනුගමනය කළ යුතු ගමන් මඟ පිළිබඳව විචරණය කරන්නට තරම් අතිමහත් ධර්ම ශක්තියක්, ආධ්‍යාත්මික හැකියාවක් උපදවා ගෙන ඇති බව අපගේද ප්‍රත්‍යක්ෂයයි.

මෙවන් පසුබිමක නිවැරදි වූ ගමන් මඟ පිළිබඳව සත්‍ය ගවේෂණයක යෙදෙන්නේ නම් ඒ ගවේෂකයා මහාපදේශයන්ට අනුව ඒ ධර්ම ගවේෂණය කළ යුතුයි. වර්තමානයේ නා නා විධ ක්‍රම මගින් නිවන් මඟ කියාදෙන බොහෝ තැන්වල ඉදිරිපත් කරන ධර්ම මාර්ගය ඒ මහාපදේශයන්ට අනුකූලද යන්න නැවත නැවතත් සිතා බැලිය යුතු බව අවධාරණය කළ යුතුය.

ඒ නිසා ඒ අවබෝධය ඇතිව නිවැරදි දහම සොයා යන කෙනෙකුට පූජ්‍ය මාංකඩවල සුදස්සන හිමියන් ලොවට කියාදෙන මේ ධර්මය මඟහැර යන්නට නොහැකිවන බව ඒකාන්ත සත්‍යයකි. එබැවින් හැම කෙනෙකු විසින්ම කුමන මඟක්, පිළිවෙතක්, ගුරු කොට සැලකුවේ නමුත් මුත් වහන්සේ ලොවට කියාදෙන දහම පිළිබඳවත් ටිකක් නුවණින් විමසා බැලීම ඒ හැමට ඉතාමත්ම ප්‍රයෝජනවත් වන බව, සැනසීමට හේතුවන බව කිවයුතුමය.

මෙම අසිරිමත් දේශනාව සඳහන් වන්නේ අංගුත්තර නිකායේ මජ්ඣිම සූත්‍රය නමිනි. එක්තරා දිනයක භික්ෂූන් වහන්සේලා සමූහයක් බරණැස ඉසිපතනාරාමයේදී "අන්ත යනු කුමක්ද ?, මැද යනු කුමක්ද ?, තණ්හාව ඉක්මවා මහා පුරුෂයෙකු වන්නේ කෙසේද ? යන ප්‍රශ්න මතු වූ අවස්ථාවේදී එක් එක් ස්වාමීන් වහන්සේලා තම තමන් වහන්සේලාගේ ප්‍රත්‍යක්ෂයන් අනුව පිළිතුරු දී වදළහ.

- ❖ ස්පර්ශය එක් අන්තයකි. ස්පර්ශ සමුදය දෙවන අන්තයයි. ස්පර්ශ නිරෝධය මැදයි.
- ❖ අතීතය එක් අන්තයකි. අනාගතය දෙවන අන්තයයි. වර්තමානය මැදයි.
- ❖ සුඛ වේදනාව එක් අන්තයකි. දුක්ඛ වේදනාව දෙවන අන්තයයි. අදුක්ඛම සුඛ වේදනාව මැදයි
- ❖ නාමය එක් අන්තයකි. රූපය දෙවන අන්තයයි. ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය මැදයි.

- ❖ ආධ්‍යාත්මික ආයතන එක් අන්තයකි. බාහිර ආයතන දෙවන අන්තයයි. කර්ම විඤ්ඤාණය මැදයි.
- ❖ සක්කාය එක් අන්තයකි. සක්කාය සමුදය දෙවන අන්තයයි. සක්කාය නිරෝධය මැදයි.

මෙසේ එකම පැණයට පිළිතුරු රාශියක් ලැබුන බැවින් නිවැරදි පිළිතුර දැනගැනීම සඳහා හික්ෂුන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට ගොස් මේ පිළිබඳව විමසූ කල උන්වහන්සේ මේ සියලු පිළිතුරු නිවැරදි බවත්, එහෙත් ස්පර්ශය එක් අන්තයක්, ස්පර්ශ සමුදය දෙවන අන්තයයි, ස්පර්ශ නිරෝධයයි මැද යන මේ පිළිතුර වඩාත් උචිත බව අවධාරණය කොට දේශනා කළහ. ඒ දේශනාව ඇතුලත් මජ්ඣිම සූත්‍රය ජූජ්‍ය මාංකඩවල සුදස්සන හිමියන් විසින් බෞද්ධයා රූපවාහිනිය හරහා දේශනා පෙළක් ලෙස ලොවට දේශනා කළහ. එම දේශනා පෙළයි මේ කුඩා දහම් පොතක් ලෙස ඔබේ පුරතට ලැබෙන්නේ.

මෙහි එන අදහස් පිළිබඳව අපි මොහොතක් විමසා බැලුවහොත් නාමය එක් අන්තයක්, රූපය එක් අන්තයක්. විඤ්ඤාණය මැදයි. නිවන් දකින්නට යම් උත්සාහයක් දරන කෙනෙක් ලෙස ඔබ, ඔබ ගැනම විමසා බලනොත් මේ අන්ත දෙක අතහරින වැඩ පිළිවෙලක ඔබ සිටිනවාද බලන්න. බොහෝ කොට දකින්නට ලැබෙන්නේ රූපයම ඇසුරු කොට, රූපයටම පිවිස, රූපය තුළම අනිත්‍ය බව, දුක් බව, අනාත්ම බව දකිමින් මහත් වෙහෙසක් දරණ බවයි. මේ සූත්‍රයට අනුව රූපය අන්තයක් නම් අපි අන්තයක ඇලී ගැලී වාසය කරනවාද කියා විමසා බලන්න. මේ ලොව තවත් සමහරු රූපය පැත්ත අතහරිමින් මේ දකින, අහන, දැනෙන, දැනගන්න හැමදේම සිතත්, සිතුවිලිත් පමණක් බවත්, සිතේම හටගන්නා සිතත් එක්කම නිරද්ධ වෙත ධර්මතාවයන් බවත් සිතමින් නාමයම ඇසුරු කොට එහි අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම බව බලමින් සිටිති. ඒ හැම දෙනෙක්ම අන්ත දෙකෙන් මිදිලා නැති අතර අන්ත දෙක ඇසුරු කරමින් සිටිති. මෙසේ අන්ත ඇසුරු කරමින් අන්තයන්ගෙන් මිදී වාසය කරන්නට හැකිදැයි විමසා බැලීම වටී. මේ එකම කරුණ ඔබට

මොහොතක් විමසන්නට පුළුවන් නම් මේ අන්තවලට නොවැටී මැදින් යන ගමන් මග කෙසේ විවරණය කරගත යුතුද යන අදහස හොඳින් පැහැදිලි කරගන්නට මේ පොත ඔබට ශාස්තෘවරයෙක් වනු ඇත.

ඒ උතුම් ශාස්තෘවරයෙකු වැනි මේ ධර්ම ග්‍රන්ථය ශ්‍රද්ධාවෙන්, ගෞරවයෙන් පරිහරණය කොට මග නොමඟ හඳුනාගෙන නිවැරදි මං පෙතින් සසර කතර තරණය කරන්නට ඔබට මේ ජීවිතයේම ගෞතම බුදු සසුනේම භාග්‍යය වාසනාව සැලසේවායි මෙන් සිතින් අපි ආශිර්වාද කරමු. එමෙන්ම මෙවන් ධර්ම ග්‍රන්ථයක් ලොවට බෙදා දෙන්නට අවස්ථාව සලසමින් මේ උතුම් දහම ලොවට දේශනා කළ පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේටත් නුදුරු දිනකදීම සියළු ආශ්‍රව ක්ෂය කොට ලබන උතුම් මඟ එල නිවන් අවබෝධ වේවායි ප්‍රාර්ථනා කරමින් මේ දේශනාවන් ලෝකයට ප්‍රචාරය කිරීමට දායක වූ බෞද්ධයා මාධ්‍ය ජාලයේ ගරු සභාපති දරණාගම කුසලධම්ම ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේටත්, මහේෂ යහම්පත් මහත්මා ඇතුළු සමස්ත කාර්ය මණ්ඩලයටත් ඒ දේශනාව සඳහා දායකත්වය සැපයූ සැමටත් අප විශේෂයෙන් පුණ්‍යානුමෝදනා කොට වහ වහා මඟ එල නිවන් අවබෝධ වේවායි ආශිර්වාද කරන අතර, ඒ දේශනාවන් පිටපත් මුද්‍රණ ද්වාරයෙන් ඔබ අතට පත්කරන මහනුවර ධම්මදස්සී මාවතේ පදිංචි ගුණරත්න මැතිතුමන් එම මැතිණිය ඇතුළු උපකාරක සැම දෙනාටත් මෙම දහම් පොත නිවැරදිව කලට වේලාවට මුද්‍රණය කරදුන් මහනුවර ක්‍රියේටිව් ප්‍රින්ටර්ස් ඇන්ඩ් ඩිසයිනර්ස් ආයතනයේ කාර්ය මණ්ඩලයටත් සෙසු උපකාරක හැම දෙනාටත් වහ වහා නුදුරු දිනයකදීම මඟ එල නිවන් අවබෝධ වේවා ! නිවන් ලබනාතුරු දෙලොව ශාන්තිය රැකවරණය, නිදුක් නිරෝගීභාවය විරජිවනය සියළු යහපත උදාවේවායි ආශිර්වාද කොට පුණ්‍යානුමෝදනා කරමි.

මේ වගට

පිටිගල ගුණරත්න ස්ථවිරථ,
සිරි සද්ධර්මාලෝක ධර්ම නිකේතනය
පල්ලිය පාර, වැවල, පිළියන්දල.

පුණ්‍යානුමෝදනාව සහ සිහි කිරීම

තුන්ලොවක් සහසා වදාළ අපගේ ශාන්ති නායක අමා මෑණි සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ පන්සාලිස් වසක් පුරා වදාළා වූ තෙවලා දහම් අතර මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව හෙවත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට ලැබෙන්නේ අග්‍රස්ථානයකි. මෙතෙක් ඒ උතුම් ශ්‍රී මුඛ දේශනාවන් දහම් පොත පතට පමණක් සීමා වූයේ තේරුම් ගැනීමට අපහසු වූ නිසාවෙනි. ඒ අප විසින් සසරේ ලැබූ බුද්ධි ශක්තියේ අවමකම නිසාවෙනි. නමුත් කුසල් බල මහිමයක් නිසාම උතුම් ව්‍යක්ත විශාරද ධර්මඥානයක් උපදවා ගත් පින්වත් කල‍්‍යාණ මිත්‍ර ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් වූන අතිපූජනීය මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ මේ ජීවිතයේදී අපට මුත ගැහෙන්නේ භාග්‍යයකටය. ඒ අප ලැබූ ක්ෂණ සම්පත්තියක් බව සත්‍යයයි.

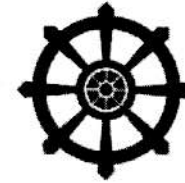
සසර ඒ මේ අත සැරිසරමින් ආව ගමනේ මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය ලැබීම අප ලැබූ වටිනා අවස්ථාවකි. බැලූ බැලූ අතට විවිධාකාර මාධ්‍ය ඔස්සේ, ජීවිතය යනු කුමක්ද? සසර යනු කුමක්ද? ලෝකය යනු කුමක්ද? යන කාරණා නිරවුල්ව උන් වහන්සේගේ දේශනා විකාශණය වීම තුළින් ඒවා අසා දැන ගැනීමටත්, පොත් පත්වලින් කියවා දැන ගැනීමටත් ලෝක වාසීන්ට උතුම් මග විවර වී හමාරය. සසරින් මිදීමට වෙර දරන සැමට ඒ කල‍්‍යාණ මිත්‍ර උපකාරය නොඅඩුව ලැබී තිබේ. අතිපූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ බෞද්ධයා මාධ්‍ය ජාලය ඔස්සේ සියලු ලෝ වැසියන් වෙත දායාද කළ අති උතුම් මජ්ඣිම සූත්‍රය දහම් පඬුරක් ලෙස දායාද කිරීමට ලැබීම අප දෙදෙනා මේ ජීවිතයේදී ලැබූ භාග්‍යයකි. මෙවැනි අති උතුම් දේශනාවක් කළ අපගේ පින්වත් පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේට මේ ජීවිතය තුලදීම භව ගමන නිමා වේවා කියා අප සියලු දෙනාම ඉතා සිතින් ආශීර්වාද කරමු. උන් වහන්සේට ඒ සඳහා දෙවියන්ගේ ආරක්ෂාව ලැබේවා. කායික මානසික සැනසිල්ල නිරෝගි බව ලැබේවා. ඒ වගේම මෙවැනි උතුම් බුද්ධ පුත්‍රයෙක් ලොවට දායාද කළ උන්වහන්සේගේ මිය ගිය පියාණන්ටත්, සුඡිත්ත සිටින මෑණියන්ටත් මේ සියලු පින් උපනිග්‍රය වේවා. මිය ගිය පියාණන්ගේ භව ගමන දුර නොවී ඉක්මනින්ම මේ කුසල් බලයේ හේතුවෙන් නිවන් අවබෝධ වේවා.

කාලයක් තිස්සේ ධර්ම පිපාසාවෙන් ඔබ මොබ ගිය අපහට අතිපූජනීය ගුණරත්න හිමිපාණන්ගේ ධර්ම දේශනා ශ්‍රවණය කරන්නට ලැබුනේ පෙර පිනක් නිසාමයි. එවන් අවදියක උන් වහන්සේ හමු වීමත්, තව තවත් ධර්මයේ ආලෝකය අප වෙත ලබා දීමත්, අපව ඉන් පසු ලබුනෝරුව ආරණ්‍යසේනාසනය වෙතට යොමු කිරීමත් ආශ්චර්‍යමත්

සිදු වීමකි. අප කාගේත් ශ්‍රේෂ්ඨ ගුරු උතුමන් වහන්සේ හා කල‍්‍යාණ මිත්‍රයන් වහන්සේ නමක් වන පූජනීය පිටිගල ගුණරත්න හිමිපාණන් වහන්සේ මෙම උතුම් ධර්ම පූජ්‍යකයට අගනා පෙරවදනක් සපයා දී තිබේ. උන් වහන්සේට සියලු කායික මානසික දුක් දුරු වී උතුම් ශ්‍රී සද්ධර්මය අවබෝධ කරගැනීමට මේ පින් හේතු වාසනා වේවා. උන් වහන්සේගේ මිය ගිය දෙමව්පියන්ටත් උතුම් ධර්මාවබෝධය පිනිසම මේ කුසල් හේතු වාසනා වේවා.

එසේම ලබුනෝරුව ආරණ්‍යය සේනාසනයේ වැඩ සිටින්නාවූ සියලු ස්වාමීන් වහන්සේලාටද, පූජ්‍යපාද කිරිඳිගොඩ ඤාණානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේටද ලෝක සත්වයා වෙත නිරතුරුවම දහම් බෙදා දෙන පූජ්‍යපාද දරණාගම කුසලධම්ම හිමිපාණන්ටද, මහේෂ් යහම්පත් මහතා ඇතුළු සියලුම කාර්ය මණ්ඩලයටත්, මානෙල් පෙරේරා මෑණියන්ටත් මෙම දහම් දේශනා ලොවට ප්‍රචාරය කිරීමට අනුග්‍රහය දැක්වූ පින්වතුන්ටත් ඒ උතුම් ශ්‍රී සද්ධර්මය අවබෝධ වේවායි ප්‍රාර්ථනා කරමු.

මෙම දහම් පොත සැකසීම සඳහා නිරතුරුවම උපදෙස් ලබාදුන් මහනුවර බෝධිවනය සෙනසුන් අධිපති පූජ්‍යපාද මිස්සක කමලසිරි ස්වාමීන් වහන්සේටත් මහනුවර රාමවිහාරාධිපති පූජ්‍යපාද අම්පිටියේ ධම්මසිරි ස්වාමීන් වහන්සේටත්, පූජ්‍ය ගම්පල ඉන්ද්‍රසිරි ස්වාමීන් වහන්සේටත් මේ සියලු පින් අත් වේවා. වහා වහා ධර්මාවබෝධය ලැබ සසර දුක නිමා වේවා. අති දීර්ඝ අනවරාග්‍ර වූ සංසාරයේ පටන් මේ මොහොත දක්වා කල‍්‍යාණ මිත්‍රත්වයෙන් දහම් ඇස දියුණු කර ගැනීමට සහය කොතෙකුත් ලැබෙන්නට ඇති. ඒ උතුම් කල‍්‍යාණ මිත්‍රයන් වහන්සේලාටත් මේ උතුම් ධර්මදානය පින්කම නිවන පිණිසම උපනිග්‍රය වේවා. ඒ වගේම තව තවත් මේ උතුම් ශ්‍රී සද්ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමට උතුම් කල‍්‍යාණ මිත්‍ර ඇසුරුම ලැබේවා. මෙම පොතේ සෝදු පත් බැලීම සඳහා නොමසුරුව සහය දුන් අපගේ දරුවන් වන රසික ගුණරත්න, ජනක ගුණරත්න, තාරුක ගුණරත්න යන අයටද ධර්ම දානයට සහය දුන් අසංක ගුණරත්න, ඩිලානි, චින්දික ගුණරත්න, උෂාධි, යන දූ පුතුන්ටත් ධර්ම දානය පිණිස සම්බන්ධ වූ සියලු පින්වතුන්ටත්, පිටකවරය සැකසීමේදී උදව් කළ ආයතනයේ එම්.ජී.සී.එස් මහකුඹුර මහතාටත්, උතුම් ධර්මාවබෝධය ලැබේවා. ඒ සැමගේ පවුල් වල දෙමව්පියන් ඇතුළු සියලු ඥාතීන්ටත්, මිය පරලොව ගිය සියලුම දෙනාටත් තම තමන්ගේ ධර්ම දානය පිණිස උතුම් නිවන පිණිසම හේතු වේවා. අපගේ මිය ගිය පියාණන් දෙපලට සහ මෑණියන්ටත් සුඡිත්ත වෙසෙන මෑණියන්ටත් උතුම් නිවන පිණිසම මේ ධර්ම දානය හේතු වාසනා වේවා.

තමෝතස්ස හගචතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
තමෝතස්ස හගචතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
තමෝතස්ස හගචතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

“සො උභයෙත විදිතවාන - මජ්ඣෙ මනනා න ලිපපති
තං බුද්ධි මනා පුරිසොති - සො’ධ සිධ්ධති මචචගා”ති

ධර්ම ශ්‍රවණාභිලාසී ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි,
මේ පින්වත් පිරිස මේ මොහොතේ සුදානම් වෙන්නෙ ලොවුතුරා
බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝක සත්වයා කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන්
දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නට. ඒ නිසා හැම දෙනාම
තම තමන්ගේ සිත්වලට නොයෙක් නොයෙක් අරමුණු එන්නට නොදී
බොහෝම උවමනාවෙන්, ශ්‍රද්ධාවෙන් මේ මොහොතේ දී මේ ධර්මය
ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන. ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ සුනාථ, ධාරේථ,
වරාථ, ධම්මේ කියලා. ධර්මය අහන්නත් ඕන. අහගත්ත දහම් කරුණු
සිත්වල ධාරණය කරගන්නත් ඕන. ඒ අනුව හැසිරෙන්නත් ඕන.

පින්වතුනි, ධර්මයේ අපිට හැසිරෙන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නෙ
ඒ ධර්මය ගැන, දහම් කරුණු ගැන, අපේ සිත්වල මතකයක් තිබුනොත්,
ධාරණය වෙලා තිබුනොත්. පින්වතුනි, ධර්මය අපේ සිත්වල ධාරණය
වෙන්නෙ, මතක හිටින්නෙ, අනාදරයකින් තොරව බොහෝම ආදරයෙන්
සකසා කන් යොමු කරලා ධර්මය ශ්‍රවණය කළොත් විතරයි. ඒ නිසා
බොහෝම උවමනාවෙන් මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන.

විශේෂයෙන්ම අද දවසේදී මේ දේශනාව හොඳට ශ්‍රවණය කළොත් මේ පිංචතුන්ට මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ හිස් නොවෙන, මේ ලබපු ආත්මභාවය හිස් නොවෙන, බුද්ධෝත්පාද කාලය මේ පින්වතුන්ට ප්‍රයෝජනවත් එකක් වුනා කියන කරුණින් කියන්න පුළුවන් වන, වටිනා දහම් අවබෝධයක් ලබාගන්නට පුළුවන්. ඒ වගේ ධර්මය ගැන වටිනා අවබෝධයක් ලබාදෙන්න පුළුවන්, ලබාගන්න පුළුවන් දහම් කොටසක් තමයි මම මාතෘකා වශයෙන් තැබුවේ.

විශේෂයෙන්ම මේ සූත්‍රය දේශනා කරන්නට යෙදුනේ බුදුරජාණන් වහන්සේ බරණැස ඉසිපතනාරාමේ මීගදායේ වැඩ ඉන්න කාලෙ. ඒ කාලෙදී බුදුරජාණන් වහන්සේ එක්ක ඒ බරණැස මීගදායේ ස්වාමීන් වහන්සේලා බොහෝ පිරිසක් වාසය කළා. ඉතින් මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා උදේ වරුවේ පිණ්ඩපාතෙ ගිහිල්ලා පිණ්ඩපාත දානේ වළඳලා, දවල් වෙලාවේදී පිණ්ඩපාතෙන් පස්සේ ඇවිල්ලා, ධර්ම ශාලාවට එකතු වුනා. තනි තනිව කුටිවල ඉන්න කොට නිදිමත එහෙම හැදෙන්න පුළුවන් වෙලාව නිසා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා පොදුවේ එකට එකතු වෙලා කතා කරන තැනක් තිබුණා. පෞද්ගලික කුටිවලට යන්නේ නෑ. කුටිවල ඉඳගෙන විවේකයෙන් භාවනා කරනවා. එහෙම භාවනා නොවෙන අවස්ථාවල දහම් එහෙම කතා කරන්න ඕන උනාම පොදුවේ කතා කරන්නට සුදුසු තැනක් තිබුණා. ඒ සඳහා දම්සභා මණ්ඩපයක් තිබුණා.

ඉතින් පිණ්ඩපාතෙන් පස්සේ මේ දම් සභා මණ්ඩපයට ස්වාමීන් වහන්සේලා රැස්වෙලා හිටියා. ඒ අතරේදී එක්තරා ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් ප්‍රශ්නයක් අහනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ පාරායන වග්ගයේ මෙත්තෙය්‍ය ප්‍රශ්නයේදී, මෙත්තෙය්‍ය මාණවක අහපු ප්‍රශ්නයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම උත්තරයක් දුන්නා.

"සො උභතො විදිත්වාන - මජ්ඣෙ මනා හ ලිප්පති"

එතකොට යම්කිසි කෙනෙක් **"උභතො විදිත්වාන"** අන්න දෙක දැකලා, **"මජ්ඣෙ මනා හ ලිප්පති"** - මැද ද තැවරෙන්නෙ නැතුව **"සිබ්බනි මච්චාන"** සිබ්බනියෙන් ඉවත් වෙනවා. සිබ්බනියෙන් අයින් වෙනවා. සිබ්බනිය දුරුකරනවා. අන්න එයා **මහා පුරුෂයා** කියලා කියනවා. අන්න දෙකක් තියෙනවා, ඒ අන්න දෙක දැකලා, අන්න දෙකට පැමිණෙන්නෙ නැතුව, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට ඇවිල්ලා මැද ද තැවරෙන්නෙ නැතුව මැද ද ඇලෙන්නෙ නැතුව තෘෂ්ණාව ඉක්මවනවා. මෙන්න මෙයාට මහා පුරුෂයා කියලා කියන්න පුළුවන්. ඔන්න හොඳ කාරණා ටිකක් තියෙනවා. අන්න දෙකක් තියෙනවා. ඒ අන්න දෙක දැකලා, අන්නවලට පැමිණෙන්නෙ නැතුව, අන්න දෙක අතහැරලා, මධ්‍යමව ඉන්නවා. ඒ මැද ද තැවරෙන්නෙ නැතුව මැද ද ඇලෙන්නෙ නැතිව ඇලෙන්න, අල්ලගන්න, බැඳෙන්න කිසි දෙයක් නැහැ. තෘෂ්ණාවට පැමිණෙන්නේ නැතිව, අන්නවලට පැමිණෙන්නේ නැතිව ඉන්නවා. ඒ මැද ද ඇලෙන්න, බැඳෙන්න කිසිදෙයක් නැහැ. අන්න එහෙම කෙනාට තෘෂ්ණාව ඉක්මවන්න පුළුවන්. මේ විදිහට තෘෂ්ණාව ඉක්මවපු කෙනාට **"මහා පුරුෂයා"** කියලා කියනවා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙන්න මේ විදියට එදා මෙත්තෙය්‍ය මාණවකට උත්තර දුන්නා.

"ඇවැත්නි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ ප්‍රකාශ කළ විදියට අන්ත දෙක කියලා කියන්නෙ මොකක්ද ? මැද කියලා කියන්නේ මොකක්ද ? සිබ්බනිය කියලා කිවුවේ මොකේද? කියලා මේ ස්වාමීන් වහන්සේ ප්‍රශ්නයක් මතු කළා මේ දම් සභා මණ්ඩපයේ දී. එහෙම ප්‍රශ්නයක් මතු කළහම, එතන හිටපු එක්තරා ස්ථවිර හික්ෂුන් වහන්සේ නමක් කියනවා "ඇවැත්නි, මට පෙනෙන විදියට, මට තේරෙන විදියට මෙන්න මෙහෙම කියන්න පුළුවන්, කොහොමද මේ ස්පර්ශය එක අන්තයක්. ස්පර්ශ සමුදය නැත්නම් ස්පර්ශයාගේ ඇතිවීම එක් අන්තයක්. ස්පර්ශ හිරෝධය තමයි මැද. මේ තෘෂ්ණාව තමයි සිබ්බනිය. තෘෂ්ණාව තමයි සසරින් සසර ගොතවන්නෙ. ඒ ගොතවන සිබ්බනිය කියලා කියන්නෙ ගෙහිම. එතකොට සසර ගොතවන සසරේ ගෙනෙන ධර්මතාවය තමයි තණ්හාව. ඒ තණ්හාවට තමයි "සිබ්බනිය" කියලා කියන්නෙ.

“ එතකොට යම්කිසි කෙනෙක් ස්පර්ශය කියන අන්තෙට පැමිණෙන්නෙන් නැතුව, ස්පර්ශ සමුදය අන්තෙට පැමිණෙන්නෙන් නැතුව, ස්පර්ශ නිරෝධයක ඉඳලා තණ්හාව නැති කළොත්, එයාට මහා පුරුෂයා කියලා කියන්න පුළුවන්. මෙන්න මෙහෙම මට ඔය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ දහම් පදයේ අර්ථය තේරෙනවා ” කියලා ඒ හික්මුන් වහන්සේ මතක් කළා.

ඒ වෙලාවේදී එතන හිටපු තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කරනවා, මට ඔය ධර්මතාවය මෙන්න මෙහෙම තේරෙනවා.

**අතීතං එකො අනෙතා,
අනාගතං දුතියො අනෙතා.
පච්චිපප්පතං මජ්ඣෙකං
තණ්හා සිඛිබ්බිති**

මට හිතෙනවා “අතීතය කියන එක එක් අන්තයක්, අනාගතය කියන එක දෙවෙනි අන්තය. වර්තමානයකම මහස තබාගත්තොත්, වර්තමානයක හිටියොත් මැදයි, එහෙම වර්තමානයක ඉඳලා තාණ්හාව නැති කරන්න පුළුවන්. තාණ්හාව නැති කරපු කෙනාට මහා පුරුෂයා කියලා කියන්නට පුළුවන් කියලා” මේ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළා.

ඊට පස්සේ එතන හිටපු තවත් ස්ථවිර තෙරුන් වහන්සේ නමක් මතක් කරනවා, “නෑ මට ඔය කාරණාවේදී මෙහෙම හිතෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ධර්මයේ අර්ථය මට මෙහෙම වැටහෙනවා.

**“සුඛා ඛො ආපුසො එකො අනෙතා
දුකඛා වේදනා දුතියො අනෙතා,
අදුකඛම සුඛ වේදනං මජ්ඣෙකං”**

මේ සැප වේදනාව කියන එක එක් අන්තයක්. දුක් වේදනාව කියන එක දෙවෙනි අන්තයයි. උපේක්ෂා වේදනාවයි මැද, සැප වේදනාව කියන අන්තෙටත් හසුනොව්, දුක් වේදනාව කියන අන්තෙටත් හසු නොව්, උපේක්ෂා වේදනාව කියන තැනට පැමිණිලා තණ්හාව නැති කරන්න පුළුවන්. ඉක්මවන්නට පුළුවන්. අන්න එහෙම තණ්හාව නැති කෙරුවොත් තමයි, එයා අන්න දෙක දැකලා අන්න දෙකට පැමිණෙන්නෙ නැතුව මධ්‍යමව ඉඳලා තණ්හාව නැති කළා කියන්න වෙන්නෙ. අන්න එබඳු කෙනාටයි මහා පුරුෂයා කියලා කියන්නෙ.” ඒ හින්දා සැප වේදනාව එක් අන්තයක්. දුක් වේදනාව එක් අන්තයක්. උපේක්ෂා වේදනාව මැදයි. ඒ විදියට ඉඳලයි තණ්හාව නැති කළ යුත්තේ, කියලා එක්තරා ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා.

ඒ වෙලාවේදී එතන හිටි තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කරනවා. නාමය කියන එක එක් අන්තයක්. රූපය කියන එක දෙවෙනි අන්තය, චිත්තකොට විඤ්ඤාණය මැදයි. නාමය කියන්නේ එක් අන්තයක්. රූපය කියන එක දෙවැනි අන්තයයි. මේ අන්න දෙකට නොපැමිණ යම්කිසි කෙනෙකුට තණ්හාව ඉක්මවන්න පුළුවන්. රූපය එක් අන්තයක්, නාමය එක් අන්තයක්. විඤ්ඤාණය මැදයි. රූපය අන්තයටත් එන්නෙ නැතිව, නාමය අන්තයටත් එන්නෙ නැතිව විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙකං කියන කැනට පැමිණිලා තණ්හාව ඉක්මවන්න පුළුවන්. අන්න ඒ තණ්හාව ඉක්මවපු කෙනාට මහා පුරුෂයා කියලා කියනවා.

තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් එතකොට මතක් කරනවා. “ඇවැත්නි, මට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ ඒ ධර්මයේ අර්ථය මේ විදහට තේරෙනවා. මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය ඇහැ, කන, දිව, භායය, කය, මහස කියන ආධ්‍යාත්මික ආයතන හයම එක් අන්තයක්. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බි, ධම්ම කියන බාහිර ආයතන හයම එක් අන්තයක්. මේ අන්ත දෙකම අතහැරලා විඤ්ඤාණය මැදයි කියන තැනට අවබෝධයට ඇවිල්ලා එහෙම නැති නම් විඤ්ඤාණයට තමන්ගෙ හිතට ආධ්‍යාත්මික ආයතන, බාහිර ආයතන කියන මේ එකම ආයතනයක්වත්

හසු නොවන විදිහට පීඩන් වෙන්න පුළුවන් තැනකට ඇවිල්ලා තණ්හාව නැති කරන්න පුළුවන්. අන්න එහෙම තණ්හාව නැති කළොත්, එහෙම තණ්හාව නැති කරපු කෙනාට කියන්න පුළුවන් **මහා පුරුෂයා** කියලා."

ඊට පස්සේ එතන හිටපු තවත් ස්ථවිර හික්මුන් වහන්සේ නමක් කියනවා "ඇවැත්නි, එහෙම නෙවෙයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ඒ ධර්මයේ අර්ථය මෙන්න මේ විදිහටයි වෙන්නෙ. කොහොම ද ? මේ සක්කාය එක් අන්තයක්, සක්කාය සමුදය තව අන්තයක්. සක්කාය නිරෝධය මැදයි. යම්කිසි කෙනෙක් සක්කාය කියන අන්තෙට එන්නෙත් හැකුව, සක්කාය සමුදය කියන අන්තෙට එන්නෙත් හැකුව සක්කාය නිරෝධයට හිත තබලා මේ "සිබ්බතිය" අයිති කරන්නට පුළුවන්. සිබ්බතිය කියලා කියන්නේ තෘෂ්ණාවට. ඒ තෘෂ්ණාව අයිති කරන්න පුළුවන්. සිබ්බතිය ඉක්මවන්නට පුළුවන්. සක්කාය අන්තයටත් සක්කාය සමුදය අන්තයටත් යන්නෙ නැතුව සක්කාය නිරෝධයක ඉඳලා. මෙන්න මේ විදිහට කටයුතු කරපු කෙනාට "මහා පුරුෂයා" කියලා කියන්නට පුළුවන්, කියලා මේ තෙරුන් වහන්සේ මතක් කළා.

මේ විදිහට එදා මේ දම්සභා මණ්ඩපයේ දී මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව ගැන නොයෙක් කතාවන් ඇති වුණා. අන්න කියලා කියන්නෙ මොනවාද කියලා තම තමන්ට තේරෙන විදියට ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළා. මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ ඉන්නවා, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ඉන්නවා, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩනවා කියලා කියන්නේ කොහොම ද, කියලා තම තමාට තේරෙන විදියට, මතක් කළා. ඊට පස්සේ එතන හිටපු අනික් ස්ථවිර හික්මුන් වහන්සේ නමක් මතක් කරනවා. "ඇවැත්නි, අපි හැම දෙනාම අපිට තේරෙන විදිහට, අපිට වැටහෙන විදිහට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ඒ ගාථා ධර්මයන්ගේ අර්ථය ප්‍රකාශ කළා. නමුත් අපි ප්‍රකාශ කළ ඒ ධර්මයේ අර්ථයේ නානත්වයක් තියෙනවා. එක ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් කියන විදියට වඩා වෙනස් තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් කියන්නේ. එතනදී මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියලා, ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගය කියලා කවුරු පෙන්නපු ක්‍රමයද නිවැරදි කියලා

අපිට හොයාගන්න බෑ. දැන් අපි හැම දෙනාම යම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ළඟට. ගිහිල්ලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මේ පිළිබඳව අපි ආරෝචනය කරමු. අපි වෙච්ච කථා සල්ලාපය ගැන කියමු. ඊට පස්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් ආකාරයකට අපිට මේ ධර්මයේ අර්ථය තෝරලා දෙයි නම්, තෝරලා දුන්නොත්, ඒ විදියට අපි හැම දෙනාම ඒක දරාගමු, කියලා යෝජනාවක් කළා. ඒ වෙලාවේ එතන හිටිය අනිත් සියලුම ස්වාමීන් වහන්සේලාත් ඒ අදහසට කැමති වුනා. කැමති වෙලා හැම දෙනාම එකට එකතු වෙලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ගියා. ගිහිල්ලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට වන්දනා කරලා එකත් පසෙක ඉඳගෙන, එක්තරා ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් බුදුරජාණන් වහන්සේට කියනවා ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, අපි පිණ්ඩපාතෙන් පස්සේ විවේකයෙන් යුක්තව දම්සභා මණ්ඩපයට වෙලා ඉන්නකොට අපි අතරේ දහම් කථාවක් පැන නැග්ගා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පාරායන වග්ගයේදී මෙත්තෙය්‍ය මානවක අහසු ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු වශයෙන් මෙන්න මෙහෙම දේශනා කරලා තියෙනවා. යම්කිසි කෙනෙක් මේ අන්න දෙක දැකලා, ඒ අන්න දෙක අතහැරලා, මැදට පැමිණිලා, මැද ද තැවරෙන්නෙ නැතුව තණ්හාව ඉක්මුවොත් ඒ **මහා පුරුෂයා** කියලා කියන්නට පුළුවන් කියලා. ඉතින් අන්න දෙක මොකක්ද? මැද කියන්නෙ මොකක්ද ? සිබ්බතිය කියලා කියන්නෙ මොකක්ද? කියන ප්‍රශ්නයක් අපට ඇතිවුණා. ඇති වෙලා අපි ඒ ගැන අදහස් විමසන කොට එක්තරා ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා. ස්පර්ශය එක් අන්තයක්. ස්පර්ශ සමුදය දෙවන අන්තයයි. ස්පර්ශ නිරෝධය මැදයි කියලා.

තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා, අතීතය එක් අන්තයක්, අනාගතය එක් අන්තයක්, වර්තමානය මැදයි. තණ්හාව සිබ්බතියයි කියලා. තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා සැප වේදනාව එක් අන්තයක් , දුක් වේදනාව එක් අන්තයක් , උපේක්ෂා වේදනාව මැදයි කියලා. තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා නාමය එක් අන්තයක්, රූපය දෙවන අන්තයයි. විඤ්ඤාණය මැදයි කියලා.

තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා ආධ්‍යාත්මික ආයතන එක් අන්තයක්. බාහිර ආයතන එක් අන්තයක්. වික්කුණය මැදයි කියලා. තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා සක්කාය එක් අන්තයක්, සක්කාය සමුදය දෙවන අන්තයයි. සක්කාය නිරෝධය මැදයි කියලා. මේ විදියට මධ්‍යම ප්‍රතිපාදාවට ඇවිල්ලා තණ්හාව, මේ සිබ්බතිය ඉක්මවන්න පුළුවන්. සිබ්බතිය කියලා කියන්නේ තණ්හාවටයි කියලා මතක් කළා. භාග්‍යවතුන් වහන්ස, අපි අපිට වැටහෙන විදියට මේ ධර්මයේ අර්ථය ප්‍රකාශ කළා. අපි අතරින් කාගේ වචනයද හරි කියා විමසා සිටියා.

ඊට පස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. "සාධු සාධු මහණ, මේ හැමෝගේම භාෂිතය සුභාෂිතයක්, හැමෝගේම වචනය නිවැරදියි. හැමෝම කියපු එක හරි. එක් එක්කෙනා තම තමන් පැමිණි මාර්ගය ඔස්සේ එක් එක්කෙනා මතක් කරලා තියෙනවා. නමුත් මහණෙනි, මම එදා පාරායන වග්ගයේ ඒ මෙන්තෙයය, මානවකයා අහපු ප්‍රශ්නයේදී යම් අදහසක් ප්‍රකාශ කළා නම්, "සො උභතො විදුර්වාන - මජ්ඣමනිකා භ ලිප්පති" කියලා අන්ත දෙක දැකලා මැද ද තැවරෙන්නේ නැතුව තණ්හාව ඉක්මවපු කෙනා කියලා ඒ කිවුවේ මේ ස්පර්ශය එක් අන්තයක්, ස්පර්ශ සමුදය එක් අන්තයක්. ස්පර්ශ නිරෝධය මැදයි. තණ්හාව සිබ්බතියයි කියන අර්ථයකටයි. නමුත් මේ හැමදෙනාගේම භාෂිතය සුභාෂිතයක්. හැම දෙනාම විස්තර කළ දේ නිවැරදියි. හැම දෙනාගේම අර්ථය නිවැරදියි. ඒකේ දෝෂයක් වැරද්දක් නෑ. එක් එක්කෙනාගේ වර්තානුරූපවයි මතක් කළේ, කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කාරණාව ඒ වෙලාවේදී හික්ෂුන් වහන්සේලාට පෙන්වා වදළා. ඒ වෙලාවේදී හික්ෂුන් වහන්සේලා හැමෝම සතුටින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ වචනය පිළිගත්තා.

පින්වතුනි, මෙතනදී අද දවසේ දී මම මේ සූත්‍රය මතක් කළේ, මේ සසර දුක්ගිනි නිවීම පිණිස පවතින එකම තොටුපල, එකම දොරටුව අපි දන්නවා මේ "ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගයයි" කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ලෝකේ පහළවුනාට පස්සේ, පහළ වෙලා ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේලාටම ආවේණික වෙච්ච දේශනාවක් තියෙනවා. ඒකට

කියනවා "සාමුක්ඛංසන දේශනා" කියලා. මේ දුකත්, දුක ඇතිවෙන හැටිත්, දුකේ නැතිවීමත්, නැති කරන හැටිත් දැනගෙන, අවබෝධ කරගෙන ලෝකයට දේශනා කරනවා. ඒ දේශනා කරන ධර්මය අවබෝධ කරගෙන ඒ කියන්නේ ඒ දුක නැති කරන ප්‍රතිපදාව අහගෙන ඊට අනුව හැසිරීමෙනුයි, හැසිරිලාමයි අපිට දුකෙන් අත මිදෙන්න වෙන්නේ. එතකොට ඒ දුක නැති කරන මාර්ගය හදුනා ගන්නට අපිට එතරම් අපහසු නැහැ, බුදුරජාණන් වහන්සේ හෝ මහරහතන් වහන්සේලා වැඩ ඉන්න යුගයක. නමුත් තථාගතයන් වහන්සේ පිරිනිව් කල්හි, සිත වඩන ලද ක්ෂණාශ්‍රව උත්තමයන් වහන්සේලාත් පිරිනිව් කල්හි, බොහෝ කාලයක් දුරට පැමිණි මේ ශාසනය තුළ, "නිවන් මග" කියන එක නොයාගන්නට අපට ටිකක් හිතන්න වෙන යුගයක් වෙලා අද.

බුදුරජාණන් වහන්සේම පෙන්වා වදලා මෙන්න මේ උපමාවෙන්, "මහණෙනි, පිරිසිදු රත්තරන් විතරක් තියෙන කාලේදී රත්තරන් වලින් කළ ආහරණ බඩු මිලදී ගන්න යනකොට බය වෙන්න ඕන නෑ. ඕනෙම තැනකට ගිහිල්ලා පිරිසිදු රත්තරන් වලින් හදපු ආහරණම ගන්න පුළුවන්. මොකද හැම තැනකම තියෙන්නේ පිරිසිදු රත්තරනින්ම නිම වෙච්ච ආහරණම නිසා. කිසියම් කාලයක් ගිහිල්ලා "රත්තරන් වගේ" දෙයක් පහළ වෙනවා. අපි වර්තමානයේ ඉම්බේමත් කියලා කියන්නේ. රත්තරන් නෙමෙයි, නමුත් රත්තරන් වගේ දෙයක් පහළ වෙලා. මහණෙනි, අන්න එදාට වෙළඳපොළට ගිහිල්ලා බඩු ගන්න කෙනා ටිකක් පරීක්ෂාකාරී වෙන්න වෙනවා. මොකද රත්තරන් වගේමයි බැලූ බැල්මට පෙනෙන්නේ. නමුත් රත්තරනින්ම නෙමෙයි හදලා තියෙන්නේ. ඒ වෙලාවේදී ගල ගාලා, උරව්වි කරලා බලන්නට වෙනවා අපිට. ඒ විදිහට බලලයි රත්තරන් තෝරා ගන්න වෙන්නේ." මෙන්න මේ උපමාවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මතක් කරනවා මහණෙනි, මේ ලෝකය තුළ නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මය පමණක් තියෙද්දී බය වෙන්න දෙයක් නෑ. ඕනම තැනකට ගියත්, කොතනකට ගියත් ඇහෙන්නේ නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මයයි. ඕනම තැනකින් නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මය ගන්න පුළුවන්. මහණෙනි, කාලයක් ඇවෑමෙන් "සඳහම් මුවා" ඒ කියන්නේ "ධර්මය වගේ" එකක් පහළ වෙනවා. රත්තරන් නෙමෙයි

නමුත් රත්තරන් වගේ එකක්, හැදෙන කාලයක් එනවා වගේ, මහණෙනි, ධර්මය නොවන ඒත් "ධර්මය වගේ" එකක් පහළවෙන කාලයක් එනවා. මෙන්න මේ වෙලාවේදී ධර්මය කියන එක තේරුම්කරගන්න කෙනා ටිකක් පරීක්ෂාකාරී වෙන්ට වෙනවා, කියලා සඳහන් වුන සඳහම් මුඛා කියලා සූත්‍රයක් තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා.

ඒ සූත්‍රයට අනුව බැලුවහම අපිට වර්තමාන තුලද නියම සද්ධර්මය ඇහෙන වට පිටාවකුත් තියෙනවා. සද්ධර්මය වගේ දේවල් හම්බවෙන වටපිටාවකුත් තියෙනවා. තියෙන්න පුළුවන්. නමුත් අපි දන්නේ නෑ, ඒකෙන් තෝරලා බේරලා නියම දහම මොකක් ද ? දහම වගේ පෙනුනට දහම නොවන එක මොකක් ද ? කියලා තෝරාගන්නට අපි දක්ෂ නෑ. සමහර විටක රත්තරන් කියලා රත්තරන් නොවන දෙයක් ගත්තහම ටික කාලයක් යනකම් රත්තරන් වගේ තේරෙයි. නමුත් හදිසියක් වෙච්ච වෙලාවක ඒක ආපසු උකස් නියන්න ගියාම තමයි තේරෙන්නේ අපි රැවටිලා කියලා. ඒ වගේ "ධර්මය වගේ" දෙයක් අපි අරගෙන තිබුණොත් පීචිතයකට හදිසියක් කරදරයක් වුනහම තමයි තේරෙන්නේ ඒකෙන් එලක් ප්‍රයෝජනයක් නොලැබී සාමාන්‍ය විදියේ මනසකින්ම අපිට දුක් විඳින්න වෙනකොට තමයි තේරෙන්නේ අපි දහම කියල යෙදිව්ව එකේ තාම පලක් වෙලා නෑනෙ කියන එක.

විශේෂයෙන් මේ සූත්‍රය මම අද මතක් කරන්නට යෙදුනේ පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, නියම සද්ධර්මය තෝරා ගන්න කුම රාශියක්. **මහාපදේශයන්ගිදිත්** පෙන්නලා තියෙනවා. මෙතනදී මම, මේ මතක් කරන්නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියලා කියන්නේ මොකක්ද කියලා දැනගන්න, හඳුනාගන්න හොඳ වටපිටාවක් පෙන්නනවා මේ සූත්‍රයෙන්. අපි ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩනවා කියලා, භාවනා කරනවා කියලා මොනවම හරි දෙයක් අපි කරනවා නම්, නැත්නම් අද දවසේදී අපි භාවනා කරනවා නම්, අපි අද කරන භාවනා ක්‍රමය නිවැරදි ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයද ? එහෙම නැත්නම් නියම මාර්ගයට පැමිණිලා නැත් ද ? කියලා

අපිටම හඳුනාගන්න පුළුවන් මේ වටපිටාව තේරුම් කරගත්තහම. මොකද, දහමක් හොයන කොට, දහමක් හොයන කෙනා ළඟ, දහමක යෙදෙන කෙනා ළඟ විස්තර ටික තියෙන්න ඕන. එයා ළඟ තියෙන්න ඕන අවබෝධයෙ කොටස් ටිකක් තියෙනවා.

අපි මෙහෙම උපමාවක් කළොත්, මේ පින්වතුන්ට මේ රටේම ඉන්න ඥානවත්තම කෙනා හොයන්න ඕන වෙනවා කියන්නකො. දැන් මේ පින්වතුන් එයාගේ නම මොකක්ද කියලා දන්නෙන් නැත්නම්, වාසගම මොකක්ද කියලා දන්නෙන් නැත්නම්, එයාගේ රූපෙන් අඳුනාගන්න එයා උස කෙනෙක් ද, මිටි කෙනෙක් ද, කලු කෙනෙක් ද, සුදු කෙනෙක් ද, කියලා දන්නෙන් නැත්නම් එයා වාසය කරන නගරය, පළාත, ගම කොහෙද කියලා දන්නෙන් නැත්නම්, ඔයගොල්ලන්ට පුළුවන් ද මේ රටේම ඉන්න ඥානවත්තම කෙනා සොයාගන්න. ඕනකම තියෙනවා. මේ රටේම ඉන්න බුද්ධිමත්ම කෙනා හොයා ගන්න තමයි ඕගොල්ලො පිටත්වෙලා යන්නේ. නමුත් එහෙම හොයන කෙනෙක් ළඟ තියෙන්න ඕන දැනුමක් තියෙනවා නේද ? ඒක හොඳට බලන්න. මොකද කිසිම දැනුමක් නැති වුනොත් ඥානවත්ත කෙනා හම්බ වුනත් අඳුනාගන්න ඕගොල්ලො දන්නවාද ? දන්නේ නෑ. ඒ නිසා අපි මේ කෙනෙක්ව හොයන කොට තැනක් හොයන කොට ලිපිනය කියලා යමක් තියෙනවා. නිවැරදිව ලිපිනය තියෙන්නට ඕන. විස්තර ටික තියෙන්නට ඕන.

දැන් මුළු රට පුරාම ඉන්න ඥානවත්තම කෙනා හොයනවා වෙන්න පුළුවන්. හොයන්න පුළුවන්. "සෙවීම" නම් තියෙයි. නමුත් හම්බවීමක් නෑ. මොක ද ඒකට හේතුව හම්බ වුනත් හඳුනාගන්නට මඟ සලකුණු අපි ගාව නැති නිසා. නමුත් යම්කිසි කෙනෙක් මේ රටේම ඉන්න ඥානවත්ත කෙනා හොයන්නට යනවා. හැබැයි එයා දන්නවා එයාගේ නම මෙන්න මේකයි. අපි කියමු නිමල් තමයි නම. ඊට පස්සේ දැන් හොයාගෙන යනකොට නිමල් කෙනෙක් හම්බ වෙනවා. එතකොට අපිට ගන්න වෙනවා. මෙයා තමයි ඉන්න බුද්ධිමත්ම කෙනා කියලා. සමහර විට එයා මහ මෝඩ කෙනෙක් වෙන්න පුළුවන්. මොකද

නිමල්ලා තව ගොඩක් ඉන්න පුළුවන්නෙ. නමුත් අපි දැනගෙන හිටියොත් බුද්ධිමත්ම කෙනා නිමල්. එයා ටිකක් උස කෙනෙක්. එතකොට අපිට හම්බ වෙච්ච නිමල් මිටියි නම්, නිමල් වුනාට මිටියි. එහෙනම් මෙයා වෙන්න බෑ. ඒ ගැන විස්තර වැඩියෙන් දැනගත්ත පමණකින් අපිට හඳුනාගන්න ලේසියි. ඔන්න අපි හොයන නිමල් එයා උස කෙනෙක්. සුදු කෙනෙක්. අපි හොයාගෙන යනකොට හම්බ වෙනවා නිමල් කෙනෙක්. එයා උසයි, හැබැයි කළුයි. අපිට තේරෙනවා උසයි කරුණු දෙකකට ගැලපෙනවා. මෙයා නිමල් මෙයා උසයි හැබැයි කළුයි. නමුත් මට කියලා තියෙන්නේ එයා උසයි, සුදුයි, නම් නිමල් කියලා, එහෙනම් මෙයා වෙන්න බෑ. තව ටිකක් අපි කියමු මුණේ වම් පැත්තෙ කැළලක් තියෙනවා. රැවුල වචලා ඉන්නෙ. මේ වගේ විස්තර ටිකක් ඇතුළු එයා ඉන්නෙ බොහෝ දුරක අහවල් නගරේ අහවල් පැත්තට වෙන්න. එයාගේ වාසගම මේකයි, කියලා මේ පුද්ගලයා ගැන විස්තර තොරතුරු ටිකක් දැනගත්ත පමණකට, දැනුම තියෙන තරමට පුද්ගලයා ගැන දැනගෙන තියෙන කරුණු වැඩි තරමට හොයාගන්න පහසුයි. මොකද ඊට සමාන තව අය ඉන්න පුළුවන්. එයින් වෙන් කරලා දැනගන්න පුළුවන්. අන්න එයාට නම් හම්බවුනොත්, හඳුනාගන්න පුළුවන්. වැරදි කෙනෙකුට වැරදි තැනකට රැ වටෙන්න තියෙන ඉඩ අඩුයි. කවදාහරි දවසක එයාට රටේම ඉන්න බුද්ධිමත්ම කෙනා හොයාගන්න පුළුවන් වෙයි. නමුත් අර විස්තර එකක් දෙකක් දැනගත්තොත් අපහසුයි. විස්තර නැති වුනොත් කොහොමටවත් බැහැ.

ඒ වගේ පින්වතුනි, අපි ධර්මය හොයනකොට, ධර්මය ගවේෂණය කරන කොට, අපි හොයන, අපි ගවේෂණය කරන, අපි යෙදෙන ඒ දහමේ ලක්ෂණ ටික දැනගෙන තියෙන්නට ඕන. තමන්ට දහමක් කියලා යමක් හම්බ වුනොත් ඒ හම්බවෙච්ච දහම හරිද වැරදිද කියලා බලාගන්න තමන්ට මිනුමක් තියෙන්නට ඕන. ඒ මිනුමට ගලපලා තමයි මේ කියන දහම හරි කියලා තේරුම් ගන්නට වෙන්නෙ. මම යම් ධර්ම දේශනාවක් කළොත් මේ පින්වතුන්ට හරිද වැරදිද කියලා බලාගන්න මිම්මක් නැති වුනොත් ඔයගොල්ලන්ට ඒකාන්තයෙන් මේ හාමුදුරුවෝ කියපු එක හරි, නැත්නම් වැරදි කියලා පොද්ගලික තීරණ තමයි ගන්න වෙන්නෙ. ඉතින්

අර බුද්ධිමත් කෙනා හොයන්ට යන කෙනාට විස්තර තියෙනවා වගේ, දහම හොයන්න යන කෙනාටත් විස්තර තියෙන්නට ඕන. ඒ විස්තර තිබුණ පමණකින් නියම ධර්මය හොයාගන්න පුළුවන්. "දහම වගේ" එකකින් බේරිලා "දහම වගේ" එකකට අනුනොවී නියම දහම මොකක්ද කියලා උරවිච්ඡි කරලා බලාගන්න පුළුවන්.

ඉතින් මේ සූත්‍රය මම අද මතක් කළේ මෙන්න මේ සූත්‍රයෙන් පෙන්නනවා නියම සද්ධර්මය මොකක්ද කියලා. අපිට බලාගන්න පුළුවන් වටපිටාව. මේ තණ්හාව ඉක්මවන්ට පුළුවන් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවෙන්, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙන්. ඒ තණ්හාව ඉක්මවපු කෙනාටයි මහා පුරුෂයා කියලා කියන්නෙ. මහා පුරුෂයෙක් වෙන්න නම් තණ්හාව ඉක්මවන්නට ඕන. තණ්හාව ඉක්මවන්නට නම්, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ හැසිරෙන්න ඕන. මැද ඉන්නට ඕන. මැද ඉන්නෙ කොහොම ද ? අන්න අත හැරෙන්න ඕන. එහෙනම් මෙන්න මේ සූත්‍රයෙන් පෙන්නනවා "අත්ත දොළහක්." මෙන්න මේ අත්ත දොළහෙන් එකම අත්තයකටවත් නැතුව යම්කිසි කෙනෙකුට මැද ඉන්න පුළුවන් නම්, අත්ත එයා තමයි ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ඉන්නෙ.

මෙතන තියෙන විශේෂ ලක්ෂණය තමයි, යම්කිසි කෙනෙක් ස්පර්ශය කියන අත්තය තේරුම් අරගෙන ඒ අත්තයට අනුවෙන්නෙන් නැතිව, ස්පර්ශ සමුදය කියන අත්තය තේරුම් අරගෙන ඒ අත්තයට හසුවෙන්නෙන් නැති විදහට, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ හිටියොත් ස්පර්ශ නිරෝධය මැදියි කියන තැන හිටියොත් ඒ කරුණෙන්ම එයා අර ඉහත කියපු එක අත්තෙකටවත් හසුවෙලා නැති වෙන්නට ඕන. දැන් එයා වෙන වෙනම ආවේ. නමුත් මේ අත්ත දෙකින් බේරිලා. නමුත් අතින් අත්ත වලට අනුවෙලා කියලා යෙදෙන්නෙ නෑ. ඒ කිවුවේ එයාට අමුතුවෙන් අතීත අත්තය, අනාගත අත්තය කියලා අතහරින්න ඕන නෑ. එයා ස්පර්ශ අත්තයත්, ස්පර්ශ සමුදය අත්තයත් කියන අත්ත දෙක අතහැරලා ස්පර්ශ නිරෝධය කියන තැනකයි හිටියෙ. ඉබේම එයා අතීතය කියන එකෙකුත් අතහැරිලා අනාගතය කියන එකෙකුත් අතහැරිලා, එයාගේ මනස

වර්තමානයකම තියෙනවා වෙලා තියෙන්නටත් ඕන. සැපය කියන එකට අනුවෙන්නෙන් නැතිව, දුකට අනුවෙන්නෙන් නැතිව උපේක්ෂාවේ මනස තියෙනවා කියන තැන ඉපදිලා තියෙන්නටත් ඕන. ඒ එක්කම නාමය කියන අන්නෙට අනුවෙන්නෙන් නැතුව රූපය කියන අන්නෙට අනුවෙන්නෙන් නැතුව "විඤ්ඤාණං මජ්ඣම" කියන තැන ඉපදිලා තියෙන්නටත් ඕන. ආධ්‍යාත්මික ආයතන එකකටවත් අනුවෙලාත් නැතිව බාහිර එකම ආයතනයකටවත් මේ හිත අනුවෙලාත් නැතුව, ඒ කියන්නේ එයාට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන ආයතන හයෙන් එකක්වත් අනුවෙලා නෑ. මේ ආයතන හයෙන්ම මිදිව්ව මනසක් තියෙන්නට ඕන. මොකද ඔය ආයතන හය කියන්නේ ලෝකේ. ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය කියන්නේ ලෝකේ. දැන් මේ මාර්ගය ලෝකෝත්තරයි. ලෝකෙන් එතෙර වෙත මාවතයක් ලෝකේ දේවල් අනුවෙලා තියෙන්නට බෑ එයාට. ලෝකෝත්තර යමක් තමයි අනුවෙන්නට ඕන. එතකොට බාහිර ආයතන හයයි, ආධ්‍යාත්මික ආයතන හයයි කියන ආයතන අන්න දෙක අතහැරිලා තියෙන්නත් ඕන.

සක්කාය කියලා කිවුවේ පංචඋපාදානස්කන්ධයට. සක්කාය අතහැරිලා තියෙන්නටත් ඕන. සක්කාය සමුදය අතහැරිලා තියෙන්නටත් ඕන. ඒ කියන්නේ ඒ මනසට ලෝකේ තියෙන කිසිම නිමිත්තක් හසු නොවිච්ච දර්ශනයක් ලැබෙන්න ඕන. මෙන්න මේ එක තැනකින් අපි කියමු යම්කිසි කෙනෙක් අතීත අත්තයත් අතහැරලා, අනාගත අත්තයත් අතහැරලා, වර්තමානය මැදයි කියන තැනකයි හිටියේ කියලා. එහෙම ඉන්න එයාට ඉබේමයි ස්පර්ශ අත්තයයි, ස්පර්ශ සමුදය අත්තයයි අතහැරිලා ස්පර්ශ නිරෝධයේ හිටියේ.

අර ඉහත කියපු ඔක්කොම අත්ත අතහැරෙන්න ඕන. මෙන්න මෙතෙන්දි ලක්ෂණයක් පෙනෙනවා, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ යම්කිසි කෙනෙක් හිටියොත්, ඉන්නවා නම්, මේ කියපු එකම අත්තෙකටවත් හසු නොවෙන විදියට ජීවත්වෙන්න පුළුවන්කම තියෙන්න ඕන. මේ එක තැනක ඉඳගෙන ඉන්න කොට එහෙම නොවෙයි. මෙතන තියෙන පුද්ගාකාර

සිද්ධිය අන්න ඒකයි. සාමාන්‍ය ලෝකයා දකිනවා වගේ, ලෝකේ තුළ කටයුතු කරනවා වගේ, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන අරමුණු ලෝකයා පරිහරණය කරන අරමුණේම අරමුණුත් පරිහරණය කරනවා, මේ එකදු අත්තයකටවත් හසු නොවී. රූපය අනුවෙන්නෙන් නැතුව, නාමයේ හිත ධරේනෙන් නැතුව, "විඤ්ඤාණං මජ්ඣම" කියන විදියටයි, එයා ඉන්නේ. ආධ්‍යාත්මික ආයතන එකකටවත් හිත බැඳෙන්නේ නැතිව, බාහිර ආයතන එකකටත් හිත බැඳෙන්නේ නැතිව "විඤ්ඤාණං මජ්ඣම" කියන තැනක තියාගෙන කටයුතු කරන්නත් දක්ෂයි. අතීතය අනුව යන්නෙන් නැතුව, අනාගතය අනුව යන්නෙන් නැතුව වර්තමානයක ජීවත්වෙන්න දක්ෂයි. සැප වේදනාව, දුක් වේදනාව කියන අත්ත දෙකට වැටෙන්නේ නැතුව උපේක්ෂා වේදනාවක ඉන්න දක්ෂයි එයා.

මෙන්න මේ විදියට කෙනෙකුට ඉන්න පුළුවන් වුනොත් අත්ත එයාට මේ තණ්හාව නැතිවෙනවා. මං මෙතෙක් දි මතක් කළේ නිවන් දකින්න කියලා අපි මොනවාහරි කරනකොට, මොනවාහරි කරන දෙයින් සැහීමකට පත්නොවී හොඳට අපි හිතන්න ඕන කාලයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේලා, මහරහතන් වහන්සේලා හිටියා නම් අපිට වැරදෙන කොට මෝස පුරුෂයා, හිස් පුරුෂයා කියලා බැනලා හරි යහපත් දේ අපට කියලා දෙයි. ඒත් අද එහෙම කියලා අපිට යහපතට ගන්න ඒ මහෝත්තමයන් වහන්සේලා නෑ. උන්වහන්සේලා ඒ විදියට එදා අනුකම්පාවෙන්, අනුකම්පා කරනවා වගේ පෙන්නපු පෙළ දහම විතරයි අද අපේ තනියට තියෙන්නේ. තනියට ඉන්නේ. ඒ පෙළ දහම උපයෝගී කරගෙන, අපේ නුවණ ද භාවිතා කරගෙන වර්තමාන විෂමාකාර ලෝකය තුළ අපිට ටිකක් හිතන්නට වෙලා. හිතලා නුවණින් ගන්ට වෙලා. ඒ නිසා මේ සූත්‍රයේ පෙන්නන අත්ත ගැන හොඳට ටිකක් ඉස්සෙල්ලා ඉගෙන ගන්න.

තමන් භාවනා කරන්න යනකොට යම් සමථ කමටහනක් එහෙම වඩන එකට නෙමෙයි මං මේ මතක් කරන්නේ. නියම ලෝකෝත්තර මාර්ගයක ලක්ෂණය. කොතනකින් හරි ලැබෙනවා නම්, ලෝකෝත්තර මාර්ගය කියලා කියන්නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය යි. දැන් ඔයගොල්ලො

වඩන්නෙ මෙන්න මෙහෙම කලාම අධිගම ලැබෙනවා කියලා යම් දහමක් පෙන්නුවොත් කොතනකින් හරි, බුද්ධාපදේශ, සංඝාපදේශ, සම්බුද්ධත්වය රාපදේශ, ඒකත්වයරාපදේශ, බුද්ධාමුදුරුවෝ දේශනා කළා කිව්වත්, මහා සංඝරත්නයම කියනවා කියලා කිව්වත්, බොහෝ හික්කුන් වහන්සේලා කියනවා කිව්වත්, දක්ෂ, ව්‍යක්ක, එක තෙර නමක් කියනවා කියලා කිව්වත්, ඔයගොල්ලෝ ඒක පිළිගන්නෙ නැතුව **"සුත්තේ ඕතාරෙ තබ්බාති"** සූත්‍රයන්ට, විනයට, ධර්මයට ගලපලා බලන්ට, දැන් මේ සූත්‍රයෙන් උගන්වන්නේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව ගැන. මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි, මේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවයි කියලා ඔයගොල්ලන්ට කියල දුන්නොත්, එපමණකින් ශ්‍රද්ධාව ඇති කරගෙන කරන්නෙ නැතුව, ඒ කියල දුන්න වික අත්ත ගලපලා බලන්න.

මේ අත්ත ඉගෙන ගෙන මෙහෙම හිත තිබ්බොත් මේ අරමුණේ, මම මේ අත්ත වලින් මොන අත්තෙට ද අනුවෙලා තියෙන්නෙ කියලා බලාගන්න පුළුවන්. මම අතීතය අනුවද ගිහින් තියෙන්නේ, අනාගතය අනුවද ගිහින් තියෙන්නේ, වර්තමානයේ ද ඉන්නේ, හැබැයි වර්තමානයේ ධ්වට්ටා ද ඉන්නේ. මොකද **"මජ්ඣිමනිකායෙ චූළපඨි"** වර්තමානයේ හිටියට ධ්වට්ටන්තේ නැතිව ඉන්නත් ඕන. මෙහෙම ඉන්න කොට මම ස්පර්ශය කියන අත්තයෙන් මිදිල ද ඉන්නේ ස්පර්ශ හයක් තියෙනවා. වක්ඛු සම්ප්ප්ප්ස, සෝත සම්ප්ප්ප්ස ආදී වශයෙන්. මේ එකම ස්පර්ශ අත්තයක්වත් මට අනුවෙලා නැද්ද දැන්. ස්පර්ශ සමුදයෙන් මිදිලා ද ඉන්නේ මම. එතකොට මම රූපයෙන් මිදිල ද ඉන්නේ. මේ නාමයෙහුත් මිදිලද ඉන්නේ. නාමරූප දෙකෙන් මිදිල ද ඉන්නේ. එහෙම නැතිව සක්කායෙන් මිදිලද ඉන්නේ ? මෙහෙම හිත තියනකොට පංච උපාදානස්සන්ධයේ එකක්වත් අනුවෙලා නැද්ද ? සක්කාය නිරෝධයකද ඉන්නෙ කියලා හිතන්න පුළුවන් වෙන්න ඕන. හිතලා ගලපලා බලන්න. ගැලපෙනවා නම් එහෙනම් මේ ස්වාමීන් වහන්සේ කිවුවත්, බොහෝ හික්කුන් වහන්සේලා කිවුවත්, එක් තෙර නමක් කිවුවත් මේක හරි කියලා ගන්න. ගැලපෙන්නේ නැත්නම් කවුරු කිව්වත් මේක ගැලපෙන්නෙ නෑ. මේක පෙළට ගැලපෙන්නෙ නෑනෙ, මේක ධර්මයට ගැලපෙන්නෙ

නැහැනෙ. කියලා බැහැර කරන්න. හරියටම මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියලා කියන්නෙ මෙන්න මේකයි කියලා මේ පෙළට, ලක්ෂණ විකට, ගැලපෙනකම් හොයන්න. ඒ ලක්ෂණ විකට ගැලපෙන දහමක් පෙන්නුවොත් පුද්ගල සංඥාව අතහැරලා, පුද්ගලයා ගැන පැහැදීම අතහැරලා, මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළ දහම් කරුණු වලට ගැලපෙනවා නේද මේ විදියට හිටියොත්, මේ පෙන්නන ක්‍රමය, කියලා දහම කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇතිකර ගන්න. ඇති කරගෙන ඒ අනුව යෙදෙන්න. එහෙම වුනොත් අපිට මේ සසරින් මිදෙන්න පුළුවන්. මොකක් නිසාද ? කුමන කරුණක් නිසා හරි අපිව මේ සසරට වැටුණොත් මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියලා හිතාගෙන එහෙම නොවෙන දෙයක් අපි භාවිතා කළත් අපිව සසරින් මිදෙන්නෙ නැත්නම්, පුද්ගල ඇදහීම් විශ්වාස මොන දෙයක් මත හරි මේ දුක් සහගත සසරට අපිව වැටුණොත් අපිව බේරගන්න කවුරුත් එන්නෙ නෑ.

ඒ හින්දා අපි විකක් බුද්ධිමත් වෙන්න වෙනවා. බුද්ධිමත්ව කටයුතු කරන්න වෙනවා. ඉතින් මෙතනදී මේ සම්බන්ධව මට විස්තර කරන්න බොහෝ දේ තිබුණත් කාල වේලාව නෙමෙයි. මම මතක් කළේ මේ අත්ත දෙක මොකක් ද කියලා හඳුනාගෙන මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ ඉන්න පුළුවන් කොහොම ද කියන කාරණාව මේ පින්වතුන්ට තේරෙන විදියට, තේරුම්ගන්න පුළුවන් වෙන විදියට මේ සූත්‍රයේ තියෙනවා **මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව පෙන්වන කාරණා හයක්. ඒ කියන්නෙ අත්ත දෙකක.** අත්ත දෙකක් අතහැරලා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට පත්වෙන්න පුළුවන් ක්‍රම හයක් තියෙනවා. එක එක ගානෙ දේශනා හයක් කරන්න මම බලාපොරොත්තු වෙනවා, මේ පින්වතුන්ට මේ ශාසනය හඳුනාගන්න උපකාරී පිණිස.

උපමාවක් කළොත් "ස්පර්ශය" කියන්නෙ මොකක් ද ? "ස්පර්ශ අත්තය" කියන්නෙ මොකේටද ?, "ස්පර්ශ සමුදය අත්තය" කියන්නේ මොකේට ද ? "ස්පර්ශ නිරෝධය මැද" වෙන්නෙ කොහොම ද ? කොහොම ඉඳිලද "තණ්හාව" ඉක්මවන්න පුළුවන් කියලා ඒ උපමාවෙන් එක දේශනාවකුත්, මේ වගේ කාරණා හයෙන්ම ඉදිරියට ධර්ම දේශනා

හයක් කරන්නට මම බලාපොරොත්තු වෙමිනි. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ගැන තේරුම් කරගන්න. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය යම් පමණකින් හෝ හඳුනාගන්නට. හඳුනාගෙන මේ සියලු දුක් අවසන් කරන්නට, මේ පින්වතුන්ට උපකාරී පිණිස. මතු දේශනාවන්වලදී ඒ සඳහා ඒ විදියට දේශනාවන් කරන්නට මං බලාපොරොත්තු වෙමිනි. අද දවසේදී ද මේ දේශනාවේදී මේ ශාසන වටපිටාව ගැන, ශාසන බ්‍රහ්මචරියාව ගැන මතක් කිරීමට කරුණු කාරණා රාශියක් ඉතිරි වෙලා තිබුණත් ඊට ඉඩ අවකාශ, කාල වෙලාව ඉතිරි වෙලා නැහැ. ඒ නිසා අදට අපි මේ දේශනාව අවසන් කරමු. මේ දේශනාවටම අනුව මේ මජ්ඣිම නිකායට අනුගතව මජ්ඣිම නිකායේ නියම ඉතිරි කාරණා ඉදිරියේදී මම විස්තර සහිතව කරදෙන්නට බලාපොරොත්තු වෙමිනි.

ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි !

සාධු ! සාධු !! සාධු !!!

නමෝතස්ස හගචතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝතස්ස හගචතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝතස්ස හගචතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

“වසෙසා ඛො ආවුසො වතො අනෙතා
ඵසස සමුදයො දුතියො අනෙතා
ඵසස නිරොධො මජ්ඣං
තණ්හා සිධ්ධන්ති”ති

ධර්ම ශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි,

මේ පිංවත් හැමදෙනාම මේ සුදානම් වෙන්නෙ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝක සත්වයා කෙරෙහි පතළ මහා කරුණාවෙන් දේශනා කළ ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නට. ඒ නිසා හැම දෙනාම බොහෝම උවමනාවෙන්, බොහෝම ශ්‍රද්ධාවෙන් මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ. ඒ විදියට බොහෝම උවමනාවෙන්, සකසා මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කළොත් අපි ලබපු මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ හිස් නොවන ධර්ම ඥානයක් අපිට ඇති කරගන්න පුළුවන්. ඒ ධර්ම ඥානය ඇති කරගෙන මේ දුක් සහගත සසරින් අපිට එතෙර වෙන්නට පුළුවන්. ඒ ජරා මරණයන්ගෙන් මිදීම, ජරා මරණ නැමති දුකෙන් මිදීම කියන අර්ථ ලාභය සලකාගෙන බොහෝම උවමනාවෙන් මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන.

මම මීට කලින් මතක් කළා අංශුත්තර නිකායේ දුතියපන්නාසකයේ මහා චග්ගයේ තියෙන මජ්ඣිම නිකාය සූත්‍රය ආශ්‍රිතව මූලික කරුණු විකස් පෙන්නලා එදා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව හඳුනා ගන්නට ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා අතර ඇතිවෙච්ච කතා සල්ලාපයක් මුල් කරගෙන දේශනා කරන්නට යෙදුන, දේශනා කළ සූත්‍රයක් පිළිබඳව. ඒ වගේම මම මතක් කළා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව හඳුනා ගන්නට අවශ්‍ය ලක්ෂණ ඒ සූත්‍රයේ තියෙන නිසා , අනහරින්නට ඕනෑ අන්ත ගැනත්, අන්ත අනහැරලා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට පැමිණෙන්නට ඕනෑ ආකාරය ගැනත් සඳහන් වන නිසා, ඒ කරුණු දැනගැනීම තුළින්, අවබෝධ කරගැනීම තුළින්, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව හඳුනාගෙන අපිටත් ඒ අර්ථලාභය සකස් කරගන්නට පුළුවන්කම තියෙන නිසා, ඒ සූත්‍රගත අර්ථයේ පෙන්නන අන්ත වෙන වෙනම මම දේශනා කරන්නට බලාපොරොත්තු වෙනවා, කියන කාරණාව. ඒ මූලික දේශනාවටම සම්බන්ධ වෙන ආකාරයට අපි අද මේ දේශනාව පටන් ගනිමු.

එදා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා අතර එක්තරා ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළානේ, ස්පර්ශය වත් අන්තයක්, ස්පර්ශ සමුදය වත් අන්තයක්, ස්පර්ශ නිරෝධය මැදයි, තණ්හාව සිතිබිහියයි කියලා. එතකොට ස්පර්ශය කියන අන්තය මොකක්ද ? මොන ආකාරයටද ස්පර්ශ අන්තය කියන්නේ ? ස්පර්ශ අන්තයක හිටියා වෙන්නේ කොහොමද? ස්පර්ශ සමුදය අන්තය කියලා කියන්නේ කොහොමද ? ස්පර්ශ සමුදය අන්තයක හිටියා වෙන්නේ කොහොමද ? ස්පර්ශ නිරෝධය වෙන්නේ කොහොමද ? කියන කාරණාව අපි විකස් තේරුම් කර ගනිමු. බලා ගනිමු. එතකොට අපිට පහසුයි, අපි භාවනාදී අරමුණක යෙදෙන කොට ඒ ස්පර්ශ අන්තයට අනුවෙලාද ඉන්නේ, ස්පර්ශ සමුදය අන්තයේද ඉන්නේ, නැත්නම් ස්පර්ශ නිරෝධයෙන් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවක ද ඉන්නේ කියන එක හඳුනාගන්නට. වැරදීමක් තියෙනව නම් හදාගන්නත්, නිවැරදි බවක් තියෙනව නම් සතුටු වෙන්නත් පුළුවන් එතකොට අපිට. ඒ නිසා අපි ඒ ධර්මයේ අර්ථය විකස් සම්මර්ෂණය කරලා බලමු.

එතකොට "ඵසෙසා ඵකො අනෙතා" ස්පර්ශය කියන්නේ එක් අන්තයක්, පළවෙනි අන්තය. "ඵස්ස සමුදයො දුතියො අනෙතා" ස්පර්ශ සමුදය කියන්නේ දෙවෙනි අන්තයයි, කියලා මතක් කළා. අපි ඒ ගැන පොඩ්ඩක් බලමු. ස්පර්ශය අන්තය කියන කොට පිංචතුනි ස්පර්ශ හයක් තියෙනවා. වක්ඛු සම්ඵස්ස, සෝත සම්ඵස්ස, ඝාණ සම්ඵස්ස, පිච්භා සම්ඵස්ස, කාය සම්ඵස්ස, මනෝ සම්ඵස්ස කියලා ස්පර්ශ ආයතන හයක් තියෙනවා. මේ ස්පර්ශ ආයතන හය තමයි මේ "ඵසෙසා අනෙතා" කියන්නේ. එතකොට එක ස්පර්ශ ආයතනයක් ඇතිවීම සඳහා යෙදිව්ව කාරණා තුනක් තියෙනවා. ඒ ධර්මතා ටික නිසා "භට්ඨගත්ත" ධර්මතා ටිකක් තියෙනවා. මේ අන්තර්ගතය ඇතුළේ මේ ධර්මතා ටික හසු වන තුමන හෝ මායිමක අපි ඉන්නවා නම් ස්පර්ශ අන්තයේ ඉන්නවා. ඒ කිව්වේ වක්ඛු සම්ඵස්ස ආයතනය ගමු. වක්ඛු සම්ඵස්ස ඇති වෙන්න ධර්මතා තුනක් තියෙනවා.

"වක්ඛුං පටිච්ච රූපෙව උපපජ්ජති වක්ඛු විඤ්ඤාණං තිත්තං සංගති ඵසෙසා"

ඇහැ කියන එකත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් කියන ධර්මතා තුන එකට එකතුවීම කියනවා වක්ඛු සම්ඵස්සය කියලා. එතකොට මේ වක්ඛු සම්ඵස්සය නිසා උපදින වක්ඛු සම්ඵස්ස පටිච්චයා උපපජ්ජති වක්ඛු සම්ඵස්සජා වේදනා රූප සංඥා, රූප සංවේතනා කියන ධර්මතා ටිකක් තියෙනවා. මේ ඔක්කොම මේ වේදනා, සංඥා, ඵස්ස සම්ප්‍රයුක්තයි. ස්පර්ශය හා යෙදිලා තියෙන්නේ. එතකොට කෙටියෙන් ගත්තොත් ඇහැ, රූප, වක්ඛු විඤ්ඤාණ, කියන ටික ඇති නැත වක්ඛු සම්ඵස්සය කියනවා. මේ වක්ඛු සම්ඵස්සය කියන ධර්මතාවය නිසා ඉපදිලා තියෙනවා, වක්ඛු සම්ඵස්ස වේදනා, රූප සංඥා, රූප සංවේතනා. ඒ කියන්නේ ඇහෙන්න අපි රූපයක් බලනවා කියන සිද්ධිය. ඇහැ තියෙනවා, රූපය තියෙනවා, වක්ඛු විඤ්ඤාණය තියෙනවා. ඒ නිසා වේදනා සංඥාවත් පහළ වෙලා තියෙනවා. ඔන්න ඔතෙන්නට කියනවා "ස්පර්ශය" කියලා. යම්කිසි කෙනෙකුට මේ ඇහැ, රූපය, වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන ධර්මතා අනුව ගිය මතසක් නම්

තියෙන්නේ, මෙන්න මෙයා ස්පර්ශයේ වක්කු සම්ප්ප්පයේ අන්තයේ ඉන්නවා. එතකොට ඇහැ ගැන යම්කිසි කෙනෙකුට රූපය, වක්කු විඤ්ඤාණය, වක්කු සම්ප්ප්පය, මේ ධර්මතා ගැන දැනුමක් තියෙනවා නම් ඒ ගැන හැඟීමක් තියෙනවා නම්, මේ ස්පර්ශයේ අන්තයේ ඉන්නවා. එතකොට මේ ඇහැ ගැන හෝ රූපය ගැන හෝ වක්කු විඤ්ඤාණය ගැන හෝ, එයින් උපන් වේදනාව, සංඥාව, චේතනාව ගැන හෝ යම්කිසි කෙනෙකුට තණ්හාවක් කැමැත්තක් ඇතිවෙනවා නම් මේ ස්පර්ශ සමුදය අන්තයේ ඉන්නවා. තණ්හාව තමයි ස්පර්ශ සමුදය අන්තය. ඇයි ? ඇහෙන්නේ රූපයක් දකිනකොට මේ ස්පර්ශ අන්තය හැමවෙලාවෙම දකින්න පුරාණ කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නේ. පුරාණ තණ්හාව නිසා උපාදාන වෙලා, භවය නිසා ජාතිය උපන්නා. උපන්න නිසා නාමරූප වෙලා මේ ආයතන ටික හැදුනා. ආයතන නිසා ස්පර්ශ වෙනවා. ඔන්න දැන් මේ ස්පර්ශය ඇතිවුනා. දැන් මේ ස්පර්ශ වුනා කියල කියන්නෙ වක්කු සම්ප්ප්පය කියල කියන්නෙ අපට රූපයක් පේනවා. ඔන්න රූපයක් පෙනෙනවා කියන මට්ටම තුළ ඉන්න එක දකින්න ස්පර්ශ අන්නෙ.

උදාහරණයක් ගත්තොත් මේ පුංචි දරුවෙක් වගේ මට්ටම ගන්න. අමුතුවෙන් එයාට තණ්හාව නැහැ. නමුත් ස්පර්ශය තියෙනවා. නමුත් එයා ක්ෂීණාශ්‍රව කෙනෙක් නෙවෙයි. ලෝකෙන් මිදිව්ව කෙනෙක් නෙමෙයි. සසරින් මිදිව්ව කෙනෙක් නෙමෙයි. තවම උපාදානයට හිතයි. නාම උපාදානය නැහැ. උපාදානස්කන්ධ විතරයි, හිතයි. එතකොට මෙන්න මේකට කියනවා ස්පර්ශ අන්තය. ස්පර්ශ අන්තය හැම වෙලාවෙම අතීතය භජනය කරනවා. අතීත තණ්හාව නිසා තණ්හා, උපාදාන, භව. භවය නිසා ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණියා, ජාතිය. ඒ නිසා නාම රූප වෙලා මේ ආයතන ටික හැදිලා ස්පර්ශ ඇතිවෙනවා. ඔන්න ස්පර්ශ අන්තය කියල කිව්වෙ රූපයක් පෙනෙන අවස්ථාව. පෙනෙන රූපෙට යම්කිසි කෙනෙක් තණ්හාව ඇති කරගනී නම් ඒකට කියනවා ස්පර්ශ සමුදය අන්තය කියලා. ඇයි මේ රූපය අරඹයා තණ්හාව තිබුනොත් ඒ තණ්හාව උපාදාන වෙලා, උපාදානය නිසා භවය ඇතිවෙලා, භවය නිසා ආපසු ප්‍රතිසන්ධියට යනව නම්, ආයෙත් ඉපදුනොත්, ආයෙත් නාම රූප දෙක හැදිලා, ආයෙත්

ආයතන හැදිලා, ආයෙත් ස්පර්ශ ඇතිවෙනවා. නැවත ස්පර්ශය ඇති කරවන්නට පුළුවන් හේතුව තියෙන නිසා තණ්හාවට කියනවා ස්පර්ශ සමුදය අන්තය කියලා. හැම වෙලාවෙම හොඳට මතක තියාගන්න ඕන, ස්පර්ශය තමයි ස්පර්ශ සමුදය අන්තයට උපකාර වෙන්නෙ. එතකොට ස්පර්ශ ආයතනයේ ප්‍රමාදිව වාසය කිරීම, ස්පර්ශ ආයතනයක සිටීම එක අන්තයක්. මොකද, තණ්හාව කියන ප්‍රකට මට්ටම නැතිවුනාට අවිද්‍යා අනුශය අනුශය වෙනවා. එතකොට මේ වක්කු සම්ප්ප්පය කියන මට්ටමේදී ඇහෙන්නේ රූපයක් දකිනවා කියන මට්ටම දකින්න ස්පර්ශ අන්තය කියලා.

පෙනෙන දේ අරඹයා යම් ඇඟිම් ගැටීම් දෙකත් ඇතිවෙනවා නම්, දකින්න ස්පර්ශ සමුදය අන්තය කියලා. මේ පිංචතුන්ට භාවනා කරනකොට උනත්, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වුනත්, ඇහෙන්නේ බලනකොට රූපය කියන මට්ටම හමුවෙලානම් තියෙන්නෙ, හමුවෙද්දීම ස්පර්ශය කියන අන්තයේ ඉන්නෙ කියලා මතක තියාගන්න ඕන. ඒ පේන දේ අරඹයා යම්කිසි විදියකදී දැනුමක්, දැනගැනීමක් ඇතිවන මට්ටම දකින්න ස්පර්ශ සමුදය අන්තය කියලා. එතකොට ඔන්න වක්කු සම්ප්ප්පයත්, වක්කු සම්ප්ප්පයාගේ ඇතිවීමත් තමයි ඒ.

කණත්, ශබ්දයත්, සෝත විඤ්ඤාණයත් තුන්දෙනාගේ එකතුව ස්පර්ශය. කෙටියෙන් ගත්තහම ශබ්දයක් ඇහෙන අවස්ථාව. ශබ්දයක් ඇහෙනවා කියලා කියන්නෙ සෝත සම්ප්ප්පය. ඇහෙන ශබ්දය අනුව හිත යොමුවෙලා නම් තියෙන්නෙ, ඇහෙන ශබ්දය අනුව හිත බැසගෙන නම් තියෙන්නෙ ඒත් විඤ්ඤාණය පිහිටවනවා. එතකොට ස්පර්ශ අන්තයේ ඉන්නවා. ඕක හොඳට අපට බලන්න පුළුවන් **චේතනා සුත්‍රය**. යම්කිසි කෙනෙක් ඒ අරමුණෙහි නොසිතුවත්, කල්පනා නොකළත්, අනුශය වශයෙන් හෝ පවතී නම්, එතකොට මොකද වෙන්නෙ **"ආරම්මනස්ස මේතං විඤ්ඤාණස්ස ධීරි"** අරමුණේ විඤ්ඤාණය පිහිටියා වෙනවා. එතකොට අපට ශබ්දයක් ඇහෙනවා කියන තැන ගත්තාම කණයි, ශබ්දයයි, සෝත විඤ්ඤාණයයි කියන ධර්මතා තුන තියෙනවා. එතෙත්ට කියනවා **"සෝත සම්ප්ප්පය"** කියලා. සෝත සම්ප්ප්පය කියන

කොට ශබ්දයක් ඇහෙනවා. ඔන්න ශබ්දයක් ඇහෙන කොට ඇහෙන ශබ්දයේ ඇහෙන මට්ටම අපිට "ස්පර්ශ අත්තය." ඒ ඇහෙන ශබ්දය හොඳ වශයෙන් හෝ නරක වශයෙන් හෝ යම් තීන්දු තීරණයක් එනව නම් හෝ ඇහෙන දේ දැනගන්නා මට්ටමට එනකොට "ස්පර්ශ සමුදය අත්තයයි." තණ්හාව තියෙනවා, කර්ම රැස්වෙනවා. ඒ අරමුණ පිළිගන්නා වෙනවා.

එතකොට යම්කිසි කෙනෙකුට ශබ්දයක් ඇහෙනව නම්, ඇහෙන ශබ්දය අරඹයා යම් කැමැත්තක්, තීන්දු තීරණයක් එනවා නම් මෙන්ම මෙතන දකින්න "ස්පර්ශ අත්තයත්", "ස්පර්ශ සමුදය අත්තයත්" තියෙන්නෙ කියලා. කොතනකින් හරි හරිම හොඳ ශබ්දයක් කියලා ඇහෙනව නම් හෝ, ශබ්දය ගැන ගැටෙනවා නම් හෝ ස්පර්ශ සමුදය අත්තයේ. ශබ්දය ඇහෙන මට්ටමේදී ස්පර්ශ අත්තයේ.

කුඩා දරුවෙක් වගේ කෙනෙකුට ශබ්දය ඇහෙන්නට පුළුවන්. මෙයා ස්පර්ශ අත්තයේ ඉන්නවා. බැරිවෙලා ශබ්දය ඇහෙන මට්ටම නිකෙලෙස් නම් එයත් රහත් වෙලානෙ. රහත් නොවුනා කියලා කියන්නෙ සසරනෙ. එහෙනම් අත්තයකම වෙන්න ඕනෑනෙ. එතකොට කුඩා දරුවා කියන මට්ටම ඒකට තාම ඇලෙන්ට ගැටෙන්න බැහැ. ඒ නිසා ස්පර්ශ සමුදය අත්තයේ එයා නෑ. කුඩා දරුවා වගේ සන්දිය ගන්නාම ලෝකය තුළ තියෙන උපේක්ෂාවේ, උපේක්ෂාව ගන්නාම විදුර්ශනා උපේක්ෂා, මෝහ සහගත උපේක්ෂා කියලා දෙකක් තියෙනවා. අපි ශබ්දයක් ඇහෙනවා, ඇහෙන ශබ්දය ගැන උපේක්ෂයි. විශේෂ නුවණක් නෑ. මෙන්ම මේ අවස්ථාවේදී එක අත්තයක්. ඒ ශබ්දය අරඹයා අපි සතුටු වෙනවා නම් හෝ අසතුටු වෙනවා නම් මේක දෙවෙනි අත්තයයි. ඒ වගේම මේකේදී එහෙම විඳින්නේ කොහොමද කියන කාරණාව මම මතක් කරන්නම්. මේ පිංචතුන්ට යම්කිසි විදියකින් මේ කාරණා ගැන ප්‍රශ්න ගැටලු ඇතිවෙන්නට පුළුවන්. නමුත් ඒවට අපිට ඉදිරියට යනකොට උත්තර හම්බ වෙනවා. ඉවසිලිමත්ව උපේක්ෂා සහගතව මේ කරුණු දිහා බලන්න.

ඒවගේම නාසයයි, ගන්ධයයි, ඝාණ විඤ්ඤාණයයි කියන තුන් දෙනාගේ එකතුවට කියනවා "ස්පර්ශය" කියලා. එතකොට යම් ගඳ සුවඳක් දැනෙන මට්ටමට කියනවා "ස්පර්ශය අත්තය" කියලා. එතකොට මේ දැනෙන ගඳ සුවඳ අරඹයා අපිට විස්තර එනව නම්, ඒ දැනෙන ගඳ, සුවඳ අහවල් ගඳ සුවඳයි කියලා තේරෙන මට්ටමකට එනව නම් මල් සුවඳ හෝ කෝපි සුවඳ හෝ කැවුම් සුවඳ හෝ කියලා ඒ ගන්ධයට තව විස්තරයක් එන මට්ටම දකින්න "ස්පර්ශ සමුදය" කියලා. "ස්පර්ශය" මට්ටමේදී ඒ ගන්ධය දැනෙනවා, ගන්ධයට විස්තරයක් නෑ. පුංචි දරුවෙකුට ගඳ සුවඳ දැනෙන්නට පුළුවන්. එතකොට එයා එක් අත්තයක ඉන්නවා. දැනෙන ගඳ සුවඳ විස්තර සහිතව දැනගන්නකොට එතැන ඉබේමයි පුද්ගලභාවය, තණ්හාව තියෙන්නෙ. එය විස්තර කරනවා කියලා කියන්නෙම, ඒකට යම් අදහසක් දක්වනව කියන්නෙම ඒ අරමුණත් අරගන්නා. අපි ඒක පිළිගන්නා. ඒකමයි ඒකේ "සිබ්බතිය." ඒකමයි ඒකේ "තණ්හාව." එතකොට ඒ දැනෙන ගන්ධය සුගන්ධ වශයෙන් හෝ දුර්ගන්ධ වශයෙන් හෝ වෙන්කරලා බෙදලා දැනගන්න පමණකින් දැනගන්න "ස්පර්ශ සමුදය" කියලා. ගන්ධය දැනෙන මට්ටම ස්පර්ශ අත්තය. ගඳ, සුවඳ වෙන්කරලා දැනගන්න පමණකින්, නම්කරලා දැනගන්න පමණකින්, විස්තර කරලා දැනගන්න පමණකින්, ඒකට කැමති අකමැති වන පමණකින්, දැනගන්න ඕන "ස්පර්ශ සමුදය" කියලා. රූපෙටත් එහෙමයි. ශබ්දයටත් එහෙමයි. මේ ගන්ධයට වගේම.

යම් වෙලාවකදී දැනගන්න ඕන පෙනෙන බව ස්පර්ශ අත්තය, ඇහෙන බව ස්පර්ශ අත්තය, ගඳ සුවඳ දැනෙන බව ස්පර්ශ අත්තය. පෙනෙන, ඇහෙන, ගඳ සුවඳ දැනෙන ඕනෑම දෙයක් වෙන්කරලා දැනගන්න පුළුවන් මට්ටමට එතකොට, හොඳ නරක දැනගන්න මට්ටමකට එතකොට, ඇලෙන ගැටෙන මට්ටමකට එතකොට, පෙනෙන, ඇහෙන, දැනෙන දේවල් අරඹයා කුමන හෝ ප්‍රතිචාරයක් මතසිත් දක්වන්නට පුළුවන් මට්ටම දකින්න ඕනෑ "සමුදය අත්තය" හැටියට.

ඊට පස්සේ දිවත්, රසත්, පිවිහා විඤ්ඤාණයත් කියන තුන් දෙනාගේ එකතුවට කියනවා "පිවිහා සම්ඵස්සය" කියලා. රස දැනෙන මට්ටම ස්පර්ශ අත්තයයි. ඒ රස අභවල් රසයි, අභවල් පැණි රසයි කියලා වෙන්කරලා දැනගන්න පුළුවන් මට්ටම, විස්තර කරලා දැනගන්න පුළුවන් මට්ටම "ස්පර්ශ සමුදය අත්තය" යි. මෙතන්දී තණ්හාව සිබ්බතිය යි කියන කොට මේ කාරණාව තේරුම් කරගන්න ඕන. තණ්හාවට ඉඩ තියෙන වටපිටාව දත යුතුයි. උදාහරණයක් හැටියට දැන් රසයට නිමිත්තක් නැහැ. මේක උපමාවක්. මේ පින්වතුන් ඒ රසයට හිතෙන් නිමිත්තක් බැන්දොත්, මේ රස පැණි රසයි, සීනිවල රසයි, මේ සුදු පාට කැට කැට තියෙන සීනිවල රසයි කියල විස්තර ටිකක් ඕකට බැන්දොත්, දැන් ඔයගොල්ලන්ට කැමැත්තක් ඕන වුනොත් සීනි ටිකක් හොයාගෙන යන්න බැරිද ? පුළුවන්. අන්න ඒ තණ්හාව නැතිනම් ස්පර්ශ සමුදය අත්තය තීරණය වෙන්නේ තණ්හාව ඇතිවෙන්නට හෝ පවතින්නට හෝ පුළුවන් ධර්මතා දෙකෙන්මයි තණ්හාව කියන අත්තය ගොනු වෙන්නෙ.

තණ්හාව පවතිනවා කියන තැනෙන්ම දකින්න එපා. "උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති - නිව්සමානා නිව්සති" යම් කරුණක් නිසා යම් පැනවීමක් නිසා තණ්හාව උප්දින්නට හෝ පවතින්නට හෝ පුළුවන් නම් , ඒ කරුණෙන් දෙවෙනි අත්තයේ තණ්හාව පනවනවා කියන ධර්මතාවයන් දකින්න. ඒ නිසයි මම මෙහෙම මතක් කරන්නෙ. රූපය කියන, ශබ්දය කියන, ගන්ධය කියන, රසය කියන ධර්මතාවයන් අරඹයා හිතෙන දෙයින් අපට තණ්හාව නොපෙනෙන්නට පුළුවන්. නමුත් ඒ උපකාරයෙන් තණ්හාව උපද්දවාගන්නට පුළුවන් නම් ඇහැට පෙනුන රූපය අරඹයා අපට ජේතවා වතුර වලක්. දැන් වතුර වලක් ජේතවා කියන එකේ තණ්හාව නැහැ. යම් වෙලාවකදී පිපාසයක් ඇතිවුනොත් අර පෙනුන එක සිහිකරලා යන්ට පුළුවන්කම යෙදෙනව නම්! අන්න එතකොට තණ්හාවට අවස්ථාව ආවහම තණ්හාව උප්දින්න හෝ ඉඩ තියෙනව නම්, ඒක තණ්හාවේ අත්තයයි කියන එක මතක තියෙන්න ඕන.

ඒකයි මම මුලින් මතක් කළේ ප්‍රශ්න තිබුනට ඉදිරියට යමු කියලා. තණ්හාව කියන එක විද්‍යාමාන වෙන්නෙ තණ්හාව කියන මට්ටමෙන් පෙනී හිටිමෙන්ම විතරක් නොවෙයි. ඒකයි ධම්මවක්කපටිත්තන සූත්‍රය, සතිපට්ඨාන සූත්‍රය වගේ සූත්‍රවලදී සමුදය සත්‍ය පෙන්වනකොට පෙන්වන්නේ "යං ලෝකේ පියරූපං සාත රූපං එත්තේ සා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. එත්ත නිව්සමානා නිව්සති" කියලා ධර්මතාවයක්. තණ්හාව උප්දිනව නම් උප්දින්නෙත්, පවතිනවා නම් පවතින්නෙත් කියල ධර්මතා දෙකයි. අපි තණ්හාව හැටියට ඉගෙන ගන්නට හුරුවෙලා තියෙන්නෙ පවතින දේ, විද්‍යාමාන දෙයින් විතරයි. දැන් තියෙනවා නම් තණ්හාවයි. දැන් එතන නැත්නම් තණ්හාව නැහැ කියනව වගේ තැනකින්. නමුත් අපි දැනගන්න ඕන යම් කරුණක්, තණ්හාව උප්දින්නට හිතෙමි නම් ඒ කාරණාවද තණ්හාවෙහි ලා ගැනෙනවා යැයි කියන කාරණාව. ඒ නිසයි මේ තණ්හාව දෙවෙනි අත්තයයි කියලා කියන්නෙ. තණ්හාව පවතින්න හෝ උප්දින්න උපකාරී වෙන විදියට පවතින ඔක්කොම ධර්මතා ටික අයිතියි දෙවෙනි අත්තයට. රූපය ජේත බව එක් අත්තයක්. ජේත රූපයට අපි යම් ආකාරයකට හිතනවා නම්, කියනවා නම්, කරනවා නම් ඒ හිතීම, කීම, කිරීම උදව් කරගෙන ආයෙත් රූපයක් හොයන්න පුළුවන් නම් අපිට, හම්බ වෙනව නම් අපිට, එහෙනම් හොයන්න, හම්බවෙන්න, හොයාගෙන යන්න උපකාරී වෙච්ච දේටත් කියනවා "තණ්හාව" යි කියලා.

ඒ නිසා ඒ වගේ දිවත්, රසත්, පිවිහා විඤ්ඤාණයත් කියන ධර්මතා තුනට කියනවා ස්පර්ශයේ අත්තය කියලා. ඒ රස අරඹයා ඇති කැමැත්තක් හෝ අකමැත්තක් හෝ ඒ ගැන වෙන් වශයෙන් වෙන්කරලා දැනගන්නා බවක් හෝ තියෙනවා නම් මෙන්න මේ ටික දකින්න ඕන "ස්පර්ශ" සමුදය කියලා.

ඊට පස්සේ කයත්, පොට්ඨබ්බයත්, කාය විඤ්ඤාණයත් කියන මේ තුන්දෙනාගේ එකතුවට කියනවා කාය සම්ඵස්සය කියලා. එතකොට මේ කාය සම්ඵස්සය කියල කියන්නෙ අපට කයට යමක් දැනෙන මට්ටම දැනගන්න මට්ටමයි. මේක එක අත්තයක්. පුංචි ළමයෙකුගේ ඇඟට යමක් ගැටුන වගේ. ගැටුන දේ අරඹයා ගැටුනේ සිතල යමක්, ගැටුනේ

උෂ්ණ යමක්, කෝටු කැල්ලක්, අහවල් කෝටු කැල්ලක්, අහවල් සතෙක් කියලා ගැටුන දේ අරඹයා පොට්ටබිඩ ධාතුව අරඹයා අපට විනිශ්චයක් තියෙනව නම්, වෙන් වෙන්කරල කරුණු දැනගන්න පුළුවන් බවක් තියෙනව නම්, නිශ්චයක් තියෙනව නම්, තීරණයක් තියෙනවා නම් මේක දැනගන්න ඕන "ස්පර්ශ සමුදය අන්තය" කියලා. හැම වෙලාවෙම ඒ ගැටෙන දේ අරඹයා, ඇලෙන බව, ගැටෙන බව, ඒ ගැටුන දේ අරඹයා වෙන් වෙන් වශයෙන් විග්‍රහ කරල දැනගන්න පුළුවන් දැනුමක් අපි තුළ ගොඩනැගිලි තියෙන බව තේරුම් කරගන්න ඕන "ස්පර්ශ සමුදය අන්තය" හැටියට.

මනසත්, ධර්මාරම්මණයත්, මනෝ විඤ්ඤාණයත් කියන තුන්දෙනාගේ එකතුවට කියනවා මනෝ සම්ඵස්සය කියලා. එතකොට මේ මනෝ සම්ඵස්සය කියන්නේ "ස්පර්ශ අන්තය." ඒ මනෝ සම්ඵස්සය නිසා අපට යම් දැනුමක් අහවල් කෙනා මතක් උනා, අහවල් ගෙදර මතක් උනා කියලා, නැත්නම් අහවල් ගෙදර අහවල් වටපිටාව තියෙනව කියලා හිතට නැවත දැනෙන ගතියෙන් , දැනෙන බවෙන් , වැටහෙන බවෙන් තේරුම් කරගන්න ඕනේ, අන්තය කියල. ස්පර්ශ අන්තයට නැඹුරු වෙලා, නැඹුරුව ඊට අනුව එන හැම විස්තරයක්ම දැනගත්ත ස්පර්ශ සමුදය අන්තෙ කියලා.

එතකොට "ස්පර්ශය අන්තය" කියන කොට ඇහැත්, රූපයත්, චක්ඛු විඤ්ඤාණයත්, චක්ඛු සම්ඵස්ස අන්තය. කණත්, ශබ්දයත්, සෝත විඤ්ඤාණයත්, සෝත සම්ඵස්සය කියන අන්තය, නාසයත්, ගන්ධයත්, සාණ විඤ්ඤාණයත් - දිවත් , රසත්, පිච්ඡා විඤ්ඤාණයත් - කයත් පොට්ටබිඩයත් කාය විඤ්ඤාණයත් - මනසත් ධර්මාරම්මණත්, මනෝ විඤ්ඤාණත් කියන මේ ටික ස්පර්ශ ආයතන. යම්කිසි කෙනෙකුගේ මනස හිතරම් ඔය එකක් එකක අනුවෙලා හෝ ඔය එකක් එකක අනුවෙලා හැතිව හෝ රූප බලනවා, ශබ්ද අහනවා, ශබ්ද සුවඳ ලබනවා කියන මට්ටමක නම් තියෙන්නෙ එයා "ස්පර්ශ අන්තෙ" ඉන්නවා. ජේන දේ අරඹයා හිතනවා, කියනවා, කරනවා, ඇලෙනවා, ගැටෙනවා, රැවටෙනවා වගේ තැනක ඉන්නකොට "ස්පර්ශ සමුදයේ" ඉන්නවා. මේ ලෝකයා මාරුවෙන් මාරුවට ඉන්නේ.

අපි කිව්වොත් ඇහැට රූප පෙනෙන අවස්ථාව ස්පර්ශ අන්තය. පෙනෙන දේ අරඹයා අපි යමක්, හිතන, කියන, කරන මට්ටම "ස්පර්ශ සමුදය අන්තය." කර්ම පැත්ත. එතකොට මේ "ලෝකේ" කියල කියන්නෙ මේ අන්ත දෙක. අන්ත දෙක මාරුවෙන් මාරුවට ඉන්නෙ. ඇහැට යමක් පෙනෙන අවස්ථාව ස්පර්ශ අන්තය. එයින් ඒ අරඹයා, තීන්දු තීරණ ගන්න අවස්ථාව ස්පර්ශ සමුදය අන්තය. එතකොට අපි ඇහැට ජේන දේ අරඹයා අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි කියල හිතුවොත් ! එතකොට මොකද වෙන්නෙ ? එතකොටත් තියෙන්නෙ ස්පර්ශ සමුදය අන්තෙමයි. එතනදී වරදවා හිතන්න එපා. මම ඒක පෙන්වන්නම්. බොහෝ වටිනා කාරණාවක් මේක. ඇහැත්, රූපයත්, චක්ඛු විඤ්ඤාණයත් කියන ටික ස්පර්ශ අන්තය නම්, ඇහැත්, රූපයත්, චක්ඛු විඤ්ඤාණයත් කියන තුන්දෙනාගේ එකතුව ස්පර්ශයක් කියල කිව්වෙ රූපයක් පෙනෙනවා. ඒ ජේන රූපෙට නැඹුරු වෙලා අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන් අපි හිතුවොත් ඒ හිතීමද අපට කර්මයක්. ඒක පුණ්‍යාභි සංඛාරයක් වෙනවා. ඒකද මතු ස්පර්ශයක්, මතු ඉපදීමක් වෙනවා. ඒ පුණ්‍යාභි සංඛාරය නිසාද ආපනු විඤ්ඤාණය පිහිටනවා. විඤ්ඤාණය උපන්නොත් නාම රූප වෙලා, සලායතන වෙලා ආපනු ස්පර්ශය ඇතිවෙනවාමයි.

නමුත් මෙතනදී "පුණ්‍ය පාප පහිනස්ස" මේ ස්පර්ශ නිරෝධයට නියම විදියට හිත තැබුවොත් පිං පච්ඡ අතහැරෙන්නට ඕන. මෙතනදී කාරණාවක් තියෙනවා. ඇහැ, රූප, චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන තැන ස්පර්ශය නම් ඇහැ, රූප, චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන ධර්මතා තුනට හෝ ඒ ධර්මතා තුන නිසා උපන්න දේට ප්‍රතික්‍රියාවක් දක්වල මිදෙන්නට බැහැ. ඒක ස්පර්ශ සමුදය අන්තයක් වෙනවා. අපට හිතන්න පුළුවන් නම් ඇහැ, රූප, චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන තුන්දෙනා නිරුද්ධ වෙන විදියට. ඇහැ, රූප, චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන ධර්මතා තුන ස්පර්ශ අන්තයේ. ඒ ඇහැ ගැන අපි හිතුවොත් අනේ මගේ ඇහැ, නැත්නම් ඇහැ හොඳයි කියල හෝ ඇහැ ඇත්ත වෙලා ඇහැ ගැන කතාකරනකොට ස්පර්ශ සමුදය අන්තයේ, ස්පර්ශයට ඇතුලත්. රූපය ගැන අහවල් රූපය, අනේ අහවල් මනුස්සයා, මේ රූපය කැඩෙනවා නේද මේ රූපය දුකක් නේද

කියලා රූපය ඇත්ත වෙලා. රූපයට නැඹුරු වෙලා කටයුතු කරයි නම්, අපි මේ ඉන්නේ රූපෙ ඇතුලෙ විස්තරයකයි. ඒ මොන විදියට තීන්දු තීරණ ගන්නත් ඒ සමුදය අන්තයයි. අනේ රූප පෙනෙන්නේ වක්කු විඤ්ඤාණයට නේද රූප පෙනෙන හිතට කියන්නේ වක්කු විඤ්ඤාණය නේද කියල කතා කරනවා නම් ඒ ස්පර්ශ අන්තයේ ඉන්නේ.

එතකොට කෙනෙකුට පුළුවන් නම් ඇහැ , රූප, වක්කු විඤ්ඤාණය කියන ධර්මතා තුන ස්පර්ශය නම්, මේ ස්පර්ශය අරඹයා ප්‍රතික්‍රියාවක් දක්වන්නට පෙර ස්පර්ශ නිරෝධයකට බලන්න, මෙන්න මෙතනදී මේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව සිද්ධ වෙනවා. ස්පර්ශ නිරෝධයකට බලන්න නම් අපට විශේෂ නුවණක් තියෙන්නට ඕන. ඒ කිව්වේ ඇහැත්, රූපයත්, වක්කු විඤ්ඤාණයත් අපට අනුනොවෙන විදියේ ඥාන දර්ශනයකින් යුක්තවයි ඇහැ පරිහරණය කරන්න ඕන. මම ඒකට උපමාවක් කරන්නම්. මම වෙනදටත් මතක් කරනවා, මෙන්න මේ සිද්ධියේදී ලෝකයේ කෙනෙකුට ලෝකයේ විදියට හිත තියලා කවදාවත් එතෙර වෙන්න පුළුවන් සිද්ධියක් නොවෙයි මේ පෙන්නන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ. අපි කියමු මිරිඟුව කියන තැනක ජලය වගේ පෙනෙන කොට තිරිසන්ගත සතෙක් දිහා බලන්න. ඒ තිරිසන්ගත සතාට දැන් ඇහැ තියෙනවා. ඒ ඇහැට ගැටුන රූපය තමයි එයාට ජේන්නේ. මොකක්ද, ඉදිරියෙන් වතුර වලක් තියෙනවා. ඔන්න එයාගේ වක්කු විඤ්ඤාණයත් තියෙනවා. ඇහැයි, රූපයයි වක්කු විඤ්ඤාණයයි මේ තුන්දෙනාගේ එකතුව තමයි මොකක්ද තිරිසන්ගත සතාට ඔන්න වතුර වලක් ජේනවා කියල කියන්නකො. මම මේ උපමාවක් කියන්නේ හොඳට නුවණින් බලන්න. වතුර වලක් ජේනවා . දැන් ඔන්න එයාගේ ස්පර්ශ අන්තය.

දැන් ජේන වතුර බොන්න කියල එයා දුටුව නම්, ඒ ගැන හිතුවොත් හෝ කීවොත් හෝ කළොත් හෝ ඔක්කොම තණහාවේ ලක්ෂණ. ස්පර්ශ සමුදයේ අන්තයේ. දැන් වතුර වලක් පෙනෙන එකත්, පෙනෙන වතුර වලට ප්‍රතික්‍රියාවක් දක්වන එකත් කියන කාරණාව තුළ

තියෙන්නේ ස්පර්ශ අන්තය හෝ ස්පර්ශ සමුදය අන්තය. දැන් ඒ සතාගේ පීචිතය ඔය ධර්මතා දෙක මිසක එයින් වෙන දෙයක් නිර්මාණය වෙන්න හේතු තියෙනවද කියල බලන්න. ඔව්වරමයි තියෙන්නේ. වතුර වලක් පෙනෙන බව තියෙනවා, එයාගේ පීචිතේ. පෙනෙන වතුර වලට තණහාව ඇති කරගන්න පුළුවන් මට්ටම තියෙනවා. ඔයිට වඩා ශේෂයක්වත් එයාගේ පීචිතේ අඩු වැඩි කරගන්න පුළුවන්ද කියලා බලන්න, වෙනස් කරන්න පුළුවන්ද කියල බලන්න බැහැ. ඔතන තියෙනවා අන්ත දෙක.

දැන් ඔය මට්ටමම නොවෙයිද අපිටත් ඇහැට වතුර වලක් පෙනෙනවා නම්, ජේන වතුර බොන්න දුටුව නම් හෝ වතුර ගැන හිතනවා නම් හෝ කතා කරනවා නම් හෝ අන්ත දෙක නෙමෙයිද තියෙන්නේ? අන්ත දෙක. දැන් මේ තුළ නිකමට කියමු තිරිසන්ගත සතාට අර පෙනෙන වතුර වල ගැන මේ වතුරත් අනිත්‍යයයි නේද මේ වතුරත් නැතිවෙනවා නේද , මේකත් දුකයි නේද කියලා හිතුව කියලා ඒත් ස්පර්ශ අන්තයටම නැඹුරු වෙලා හිතනවා වගේ අපටත් ඔය පෙනෙන දේ අරඹයා අනිත්‍යයි, දුකයි කියල හිතුවොත් අපිත් ස්පර්ශ අන්තයටම නැඹුරු වෙලයි හිතන්නේ. දැන් තිරිසන්ගත සතාට මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව ඇතිවෙන්න විදියක් නෑ කියලා පින්වතුන්ට පිළිගන්න වෙනවනේ. ඇතිවෙන්නේ නෑ කියන එක පිළිගන්නවනේ. දැන් තිරිසන්ගත සතාට පෙනෙනවා, පෙනෙන දේ ගැන හිතනවා කියන අන්ත දෙක තියෙනවා. අපටත් රූප පෙනෙනවා, ජේන දේ ගැන හිතනවා. ශබ්ද ඇහෙනවා, ඇහෙන දේ ගැන හිතනවා. රූප ජේනවා, ජේන දේ ගැන මොන විදියට විශේෂණයකින් හිතුවත් බලන්න අපි අන්ත දෙකේ නෙමෙයිද කියලා . අන්ත දෙකේමයි ඉන්නේ. තාම එයින් මිද්ලා එහෙම නෑ. එහෙමම් දැන් කොහොමද අපි මධ්‍යම වෙන්නේ ? අපි මෙහෙම බලනවා. දැන් අර මිරිඟුවේ තියෙන උපමාවේ වගේ තිරිසන්ගත සතාට ඇහැයි රූපයයි වක්කු විඤ්ඤාණයයි කියන ඔය ටිකේ ප්‍රතිඵලය තමයි වතුර වලක් පෙනෙනවා. පෙනෙන දේට ඇලෙනවා බැඳෙනවා. එයා එව්වරයි. අපි ඇහැයි රූපයයි, වක්කු විඤ්ඤාණයයි කියන තුන්දෙනා නිසා වතුර වලක් පෙනෙනවා. ඒ කියන්නේ ස්පර්ශය නිසා වතුර වලක් පෙනෙන කොට ප්‍රඥාවෙන් ස්පර්ශ

නිරෝධයකට යනවා. කොහොමද ? අපි දකිනවා මිරිඟුව තියෙන තැනක ජලය වගේ පෙනෙන්නේ අපිට නේද ? පවතින්නේ මිරිඟුව, පෙනෙන්නේ ජලය. පෙනෙන දේ බාහිරයට රූපයක් හැටියට ඉතුරු කරන්නේ නැහැ.

මන්න නිරිසන් ගත සතාගෙයි අපෙයි වෙනස දකින්න. නිරිසන්ගත සතා බාහිර වතුර වලක් දකිනවා. දකින දේ තියෙනවා කියලා හිතනවා. තියෙන දේ දකිනවා කියලා හිතනවා. ජේත්තෙන් වතුර වලක් වගේ. වතුර වලක් වගේ ජේත්තෙන් එතන වතුර වලක් තියෙන නිසයි. තියෙන වතුර වලයි ජේත්තෙන්. එයාට ජේත "වතුර වල" තියෙනව කියලයි බලන්න යන්න. ඇහැ, රූප, වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන එකේ ලක්ෂණය තමයි වතුර වලක් ජේතවා. පෙනෙන වතුර වල තියෙනවා. දැන් නිරිසන්ගත සතාට පිපාසයකුත් හැඳෙනවා. පිපාසයකුත් හැඳෙනකොට වතුර වලකුත් පෙනෙන කොට, පෙනෙන වතුරත් තියෙන කොට තණ්හාව ඇති නොවී තියෙයිද ? ඇතිවෙනවාමයි. ස්පර්ශ අත්තයේ ප්‍රමාදී වුනොත් සමුදය අත්තය ඇතිවෙනවාමයි දුවනවාමයි. දැන් හොඳට බලන්න මේ උපමාව, වතුර පිපාසෙකුත් ඇතිවෙනවා මිරිඟුව තියෙන තැනකදී. වතුර වගෙන් ජේතවා. පෙනුනට, පෙනුන දේ තියෙනවා නෙමෙයි කියලා නුවණක් තියෙන කොට අපි දුවනවාද ? දැන් සමුදය අත්තයට ඉඩ තියෙනවද ? නැහැ. සමුදය අත්තයට ඉඩ නැතිවුනේ මොකක් නිසාද ? ස්පර්ශ අත්තය නැතිවෙලා. දැන් මට වතුර වලක් ස්පර්ශ වෙන්නෙ නෑ. මට ස්පර්ශ වෙන්න වතුර වූ රූපයක් නැති නිසා. ඒ ස්පර්ශය නැතිවුනාම ඒ වේදනාව එන්නෙ නෑ මට.

දැන් අපිට පෙනෙනවා නිරිසන්ගත සතා ඇහැ, රූප, වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන තුන්දෙනා නිසා වතුර වලක් දකිද්දී එයා දකින අරමුණේම, ඒ මට්ටමම, එයාගේ මට්ටම ඉක්මවා ගිය නුවණකින් අපි දකිනවා. අපි දකිනවා මොකක්ද ? බාහිර තියෙන මිරිඟුව නිසා ජේත්තෙන් අපිටයි කියලා, බාහිර රූපයක් ඉතුරු නොවෙන විදියට අපි බලනවා. මේ ස්පර්ශ අත්තයේ ලක්ෂණය තමයි බාහිර රූපයක් පෙන්වන ගතිය. හොඳට මෙන්න මේ ටික මතක තියාගන්න. ඇහැ, රූප, වක්ඛු විඤ්ඤාණ

කියන තුන්දෙනාගේ එකතුව ස්පර්ශයයි. වක්ඛු සම්ඵස්සයේ ලක්ෂණය හඳුනාගන්න, බාහිර රූපයක් පෙන්වලා ඇති ඔයගොල්ලන්ට. බාහිර රූපය පෙනෙනවා කියන ගතියෙන් මිදුනොත් වක්ඛු සම්ඵස්සයෙන් ඔය අය මිඳෙනවා. එතකොට මිරිඟුව තුළ ජලය වගේ ජේතකොට නිරිසන්ගත සතාගේ ස්වභාවය තමයි, වක්ඛු සම්ඵස්සය කියලා කියන්නෙ එයා ඒ අරමුණේ, බාහිරින් වතුරක් දකිනවා. ඒ අරමුණේම අපි, බාහිරට නිමිති ඉතිරි නොකොට , නුවණින්, පවතින දේ අනිකක්, පෙනෙන දේ අනිකක්, ජලය වගේ ජේතවා. ජේත දේ තියෙනවා නොවෙයි, තියෙන දේ ජේතවා නෙමෙයි, කියලා දෙක දෙපැත්තට බෙදාගෙන බලනකොට , නුවණින් බලනකොට අපිට දකින දේ බැහැරට ඉතුරු වෙන්නෙ නැහැ. ස්පර්ශ කරන්න රූපයක් ඉතුරු වෙන්නෙ නැහැ අපිට. රූපයක් පනවන්න බැරිනම් ස්පර්ශයත් පනවන්න බැහැනේ. ඇහැ, රූප, වක්ඛු විඤ්ඤාණය තුන්දෙනාගේ එකතුවටනෙ ස්පර්ශයක් පනවන්න පුළුවන්.

එතකොට දැන් හොඳට බලන්න නිරිසන්ගත සතාට කවදාවත් පුළුවන්ද කියලා පවතින්නෙ මිරිඟුවයි ඒත් පෙනෙන්නෙ ජලය වගේ කියලා බලන්න, බෑ. ඒ කියන්නෙ එයාට මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව බෑ. එයාට පුළුවන් අත්ත දෙක විතරයි. ජලය තියෙනවා කියලා බලන්න පුළුවන්. තියෙන එක භොයාගෙන දුවන්න පුළුවන්. සමුදය අත්තයයි, ස්පර්ශ අත්තයයි විතරයි පුළුවන්. අපිටත් රූපයක් පෙනෙනවා, පෙනෙන දේ ගැන හිතනවා, කියන ටික විතරයි නම් කරන්න පුළුවන්, අපටත් පුළුවන් ඔය අත්ත දෙක විතරයි. අපිට පුළුවන් නම් යමක් පෙනුනට පෙනුන දේ තියෙනවා නෙමෙයි , බාහිර ධාතුව නිසා ජේත්තෙන් අපිටයි, අපිට මෙහෙම පෙනුනට, ජේත දේ තියෙනවා නෙවෙයි, තියෙන දේ ජේතවා නෙවෙයි, බාහිර මහා භූතයත් තියෙන තැනක මෙහෙම හැඩයක් පෙනීමේ හැකියාව තියෙන්නෙ මේ ඇහැටයි කියලා අපිට බලන්න පුළුවන් නම් මෙන්න මේ විදියට යම්කිසි කෙනෙකුට ලෝකයා අනුව යන දර්ශනයට අනික් පැත්තට හිතන්න පුළුවන් නම් මෙන්න මෙතන තියෙනවා "වක්ඛු සම්ඵස්සයේ නිරෝධය."

එතකොට මෙන් නම් විදියට හිතුවොත් විතරමයි "මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව" උපදින්නෙ. ඇහැට පෙනෙන දේ අරඹයා මොන විදියට හිතුව කියලත් ලෝකය තුළ යහපතක් වෙයි, ලෝකය තුළ විශේෂණයක් වෙයි. නමුත් ලෝකෙන් එතෙරවීමක් ලැබෙන්නෙ නැහැ. මේ ධර්මතාවය ටිකක් ගැඹුරුයි. නමුත් මට මතක් කරන්න ඕන මෙව්වරයි. ස්පර්ශ අන්තය කියනකොට හොඳට දැනගන්න, වක්ඛු සම්ඵස්සය අන්තයේ ලක්ෂණය තමයි රූපයක් පෙනෙන බව. සමුදය අන්තයේ ලක්ෂණය තමයි පෙනෙන රූපයට අද හෝ මතු හෝ තණ්හාව ඇතිවෙන්න පුළුවන්කම, සමුදය අන්තය. ඒ කියන්නේ දැන් අද තණ්හාව ඇතිවුනත් මේ පෙනෙන රූපය මරණාසන්න මොහොතේ හෝ සිහිකරන කොට ඒකට කැමැත්ත ඇතිවෙලා විඤ්ඤාණය බැසගන්න පුළුවන් නම්, සමුදය අන්තය තියෙනවා නාම.

- ★ ස්පර්ශය අන්තය අත නොහැරුනොත් සමුදය අන්තය අතහැරෙන්නෙ නැහැ.
- ★ සමුදය අන්තය අතනොහැරුනොත් ස්පර්ශය අන්තය අතහැරෙන්නෙ නැහැ.
- ★ ස්පර්ශ අන්තය, සමුදය අන්තය ඇතිකරනවා.
- ★ සමුදය අන්තය ස්පර්ශ අන්තය ඇතිකරනවා.

මේ විදියටයි තියෙන්නෙ. ස්පර්ශය අන්තයේ ප්‍රමද්ව වාසය කළා නම්, සමුදය අන්තය එනව ඉබේම. සමුදය අන්තයේ ප්‍රමද්ව වාසය කළා නම්, ස්පර්ශ අන්තය එනවා. ඇයි සමුදය අන්තය කියන්නෙ තණ්හාව. එයා ගෙනත් දෙනවා මතුවට ස්පර්ශය අන්තය. ඒ විදියටමයි ස්පර්ශ අන්තය අද තියෙන්නෙ. එයා ගෙනත් දෙනවා සමුදය අන්තය, ජීවිතයේ අන්තිම කාලයේදි හරි.

ඒ නිසා වක්ඛු සම්ඵස්සය කියන කොට ඒකේ ලක්ෂණය දකින්න රූපයක් පෙනෙන බව. රූපයක් පෙනෙන්නට සලස්වලා ඇති. සෝභ සම්ඵස්සයේ ලක්ෂණය බලන්න ශබ්දය කියන එක නොඉක්මවා පවතිනවා. ශබ්දයක් ඇහෙන්න සලස්සලා ඇති. ඝාණ සම්ඵස්සයේ ලක්ෂණය තමයි

ගන්ධයක් දැනෙන්න සලස්සලා ඇති. ජීවිත සම්ඵස්සයේ ලක්ෂණය තමයි රසයක් වැද්දන්ට සකස් කරලා ඇති. කාය සම්ඵස්සයේ ලක්ෂණය තමයි කයට ගැටෙන බාහිර පොට්ඨබ්බය ගැන තමන්ට දැනුම ඇතිකරලා ඇති. මනෝ සම්ඵස්සයේ ලක්ෂණය තමයි තමන්ගෙන් පරිබාහිර, බාහිර දේවල් ගැන දැනුම ඇතිකරවලා ඇති. ධර්මායතනය ගැන දැනුම ඇතිකරවලා ඇති.

කෙනෙකුට පුළුවන් නම් ඇහැ පරිහරණය කරන්න රූපයෙන් මිදිලා, රූපය අතහැරෙන විදියට, (ලෝකයා ඇහැ පරිහරණය කරනකොට රූපය බලමින්), රූපයෙන් මිඳෙන විදියට, එයා ස්පර්ශ අන්තයේ නැහැ. එහෙම වුනොත් සමුදය අන්තයේ කොහෙත්ම නැහැ. නිකං ඉන්න කොට තෙමෙයි "ශබ්දය" කියන නිමිත්ත ඇති නොවෙන විදියට කණ පරිහරණය කරන්න පුළුවන් නම්, බාහිර ශබ්දායතන ගැන නිමිති ඇති නොවෙන විදියට ශබ්දය පරිහරණය කරන්න පුළුවන් නම්, මෙතන තියෙන සුවිශේෂී ලක්ෂණය ඒකයි. පැත්තකට වෙලා ඉන්නකොට කන්, ඇස් වහගෙන ඉන්නකොට ශබ්දය කියන එක අහු නොවී ඉන්න නම් කාටත් පුළුවන්. එහෙම වුනොත් අන්ධ, බිහිරි වගේ අයත් ලොකු විමුක්තායතනයක ඉන්නවා.

නමුත් දක්ෂකම කියන්නෙ මාරයාට හසු නොවෙන තැන කියන්නෙ කණ මාරයාගේ, රූපය මාරයාගේ හොඳට මතක තියාගන්න ඕන. ශබ්දය අහන ඇහෙන මට්ටමේ අහන්නත් පුළුවන්. බාහිර ශබ්දායතනය ගැන හිතට නිමිති නොහිටන විදියට ශබ්දය අහන්න පුළුවන් නම්, බාහිර ගන්ධය ගැන නිමිති ඇති නොවෙන විදියට ගන්ධය ගැන දැනගන්න පුළුවන් නම්, ලුණු රස, පැණි රස, තිත්ත රස වූ දේවල් බාහිර නිමිති නොහිටන විදියට රස විඳින්න පුළුවන් නම්, කෝටු කැලි බඩු භාණ්ඩ කියන විදියට ඇගේ හැප්පෙන බඩු භාණ්ඩවල නිමිති නොහිටන විදියට ස්පර්ශය, ස්පර්ශ කරන්න පුළුවන් නම්, ගෙවල්, දොරවල් කියලා අම්මා, තාත්තා කියලා ගම් පළාත් කියලා බාහිර දේවල් ගැන දැනුම ඇති නොවෙන විදියට අරමුණු සිහිකරන්නට පුළුවන්කම ඇතිවෙනව නම්, හොඳට දැනගන්න ස්පර්ශ ආයතනය නෑ කියලා. මේ පිංවතුන් ඇහැ පරිහරණය කරද්දි රූපය හමුවෙලා නම් රූපය අනුව නැඹුරු වෙලා කියලා හිතලා තියෙනව නම්

දැනගන්න ස්පර්ශයයි. ස්පර්ශ සමුදයයි කියලා. ශබ්දය කියන එකට නැඹුරු වෙලා නම් ශබ්දය කියන එක බාහිරෙන් හම්බවෙන එකක් වෙලා නම් ඒ අරඹයා හිතන කියන කරන එකක් වෙලා නම් දැනගන්න ස්පර්ශයයි, ස්පර්ශය සමුදය අන්තයයි කියලා.

දැනට මේ විදියට අර මම කියපු දර්ශනය ස්පර්ශය නිරෝධය අමාරුයි නම්, මේ අන්ත දෙක ඉස්සෙල්ල අදුනගන්න. මොකද වෙන තැනකදී හොඳට මාර්ගය වඩන හැටි විස්තර කරන්න මම උත්සහවත් වෙන්නම්. නමුත් උක්ෂණ දෙක හඳුනාගන්න. එතකොට බාහිරින් ගඳ, සුවඳ ගැන නිමිති හම්බවෙන මට්ටමක්, ඒ අරඹයා හිතන, කියන, කරන මට්ටමක් දකින්න ස්පර්ශයයි, ස්පර්ශ සමුදය අන්තයයි කියලා. බාහිරින් දිව ගැන, කය ගැන ධම්මාරම්මණ ගැන නිමිති හම්බවෙන විදියටත්, ඒ අරඹයා හිතන, කියන කරන විදියටත් දැනගන්න ස්පර්ශ සමුදය අන්තය කියලා. ස්පර්ශ නිරෝධ අන්තෙ තමයි මං මතක් කළේ ඇහැ පරිහරණය කරනව රූපය හම්බ නොවෙන විදියට. බාහිරෙන් රූපය හම්බ නොවෙන විදියට ඇහැ පරිහරණය කරනවා. නැවතත් මතක් කරන්නේ, මෙතන තියෙන වඩාත්ම දක්ෂකම තමයි මේ පැත්තකට වෙලා ඇස් දෙක වහගෙන ඉන්නකොට නෙමෙයි, ලෝකයා රූප බලනවා කියන අරමුණම පරිහරණය කරනවා, ඇහැම පරිහරණය කරනවා, රූපයෙන් මිදිලා. එබඳු වූ දර්ශනයක්. මොකද ඇහැ මාරයාගේ රූපය මාරයාගේ වක්ඛු විඤ්ඤාණය මාරයාගේ. එයා රූපෙන් මිදුනා කියලා කියන්නේ ඇහෙන් මිදිලා වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් මිදිලා මේ ස්පර්ශයෙන්ම මිදිලා, ඇහැ පරිහරණය කරනවා. මේක ලොකු ඥාණ දර්ශනයක්.

සමහරවිටක මේ පිංචතුන් කියයි වෙන්ට බැරි දෙයක් කියනවා කියලා. නමුත් වෙන්න පුළුවන් දෙයක්. මම මෙහෙම මතක් කළොත් ! ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදාගෙන, ඇවිදින හතර ඉරියව්වෙන් මිදිලා ඔයගොල්ලන්ට ඉන්ට පුළුවන්ද කියලා ඇහැව්වොත් මේ පිංචතුන් හිතාවෙයි මට. මොකද අපි දන්නේ ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදාගෙන, ඇවිදිනවා කියන හතර ඉරියව්වේ තමයි ලෝකය තියෙන්නේ. ඔය හතර ඉරියව්වේ තමයි ඉන්න

තියෙන්නේ. වෙන ඉන්න ක්‍රමයක් තියෙනවද කියලා හිතයි. ඇත්ත මං ඒක පිළිගන්නවා. ලෝකෙට තියෙන්නේ ඔය හතර විතරයි. හැබැයි හොඳට මතක තියාගන්න ඕනෑ ඔය හතර ඉරියව්ව ලෝකේ. **ලෝකෝත්තරයි කියලා කියන්නේ යම්කිසි කෙනෙක් ඔය ඉරියව් හතරෙන්ම මිදිලා පිවත් වෙනවා නම් අන්ත වයා ලෝකෝත්තරයි.** මෙන්න මේ වගේ දර්ශනයක්. ලෝකේ කෙනෙකුට ඔය ඉරියව් හතරෙන් මිදිලා පිවත් වෙන තැනක් හිතාගන්න බැහැ කියන්නේ ලෝකෝත්තර නුවණක් එයාට නැහැ කියනවා.

ලෝකේ ඉන්න කෙනෙකුට ඔය ඉරියව් හතරෙන් මිදිලා පිවත් වෙන්න පුළුවන් තැනක් හිතාගන්න පුළුවන් නම් ඒ කියන්නේ එයාට ලෝකෝත්තර නුවණක් තියෙනවා. ඒ වගේ ලෝකේ කෙනෙකුට රූපය හම්බ නොවෙන විදියට ඇහැ පරිහරණය කරන්න දන්නේ නැහැ කියලා කියන්නේ එයාට ලෝකෝත්තර නුවණක් නැහැ කියනවා. ලෝකෝත්තර නුවණක් තියෙනවා නම් එයා දන්නවා ඇහැ පරිහරණය කරන්න පුළුවන්, නැත්නම් ලෝකයා රූප බලනවා කියන අරමුණම පරිහරණය කරන්න පුළුවන් ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් මිදිලා. රූපෙන් මිදිලා. ලෝකයා ඇහෙන් රූප බලමින් රූප දකිමින් ඇහැ පරිහරණය කරන කොට, ඒ රූපෙන්ම මිදෙන විදියට මේ ඇහැ පරිහරණය කරන්න පුළුවන්. එහෙම කෙනෙක් බැහැ කියනවා නම්, ඒ බැහැ කියන්නේ ලෝකේ කෙනෙක්. මොකද ඒක සුදුමයක් නෙවෙයි. එයාට ලෝකෙන් එතෙර නුවණක් නැති නිසා.

ඒ නිසා මෙතනදී මතක තබාගන්නට ඕනේ නිවන් දකින්නට යම් දහමක් අපි වඩනව නම්, භාවනා කරනවා නම්, **ස්පර්ශ අන්තය කියන්නේ අර මං මතක් කළා "අටළොස් ධාතුව" ගන්න. වක්ඛු සම්ඵස්සය, සෝත සම්ඵස්සය, ඝාණ සම්ඵස්සය, පිච්භා සම්ඵස්සය, කාය සම්ඵස්සය, මනෝ සම්ඵස්සය කියන මේ ටික ස්පර්ශ සමුදය අන්තය.** ඒ කියන්නේ ඒ ස්පර්ශ ආයතන හයට නැඹුරු වෙලා සිතන කියන කරන මට්ටම. මෙන්න මේ අන්ත දෙක තමයි ලෝකේ තියෙන්නේ.

එතකොට ස්පර්ශ නිරෝධය කියලා කියන්නේ මේ ස්පර්ශ ආයතන ලෝකයා ස්පර්ශ ආයතන යයි කියලා පරිහරණය කරන මේ ටිකම

පරිහරණය කරනවා, ස්පර්ශ ආයතන හයෙන්ම මිදිලා. ඒක නැවතත් මතක් කරනවා මේ ඇස් දෙක වහගෙන එක තැනකට වෙලා ඉඳගෙන ඉන්න සිද්ධියක් ගැන නෙමෙයි මේ කියන්නෙ කියන කාරණාව. විශේෂ ඥාන දර්ශනයක් නිසා. නුවණින් මේ ටික ඉක්මවලා ස්පර්ශ නිරෝධය වෙත විදියට හිත තබලා. අන්න ඒ විදියට ස්පර්ශ ආයතනවල නොඇලී, නොගැටී කටයුතු කරන්න පුළුවන් නුවණක් ඇතිව මේ ආයතන පරිහරණය කරන්න පුළුවන් නම් දැනගන්න ඕන ඔන්න ලෝකෝත්තර නුවණක් තියෙනවා කියලා.

මෙන්න මේ විදියට තේරුම් කරගන්න ඕන ස්පර්ශ අන්තයයි, ස්පර්ශ සමුදය අන්තයයි කියන දෙක. ඒ ස්පර්ශ ආයතනයම පරිහරණය කළ යුතුයි, ඒ ස්පර්ශ ආයතනයේ නොඇලී නොගැටී ලෝකයේම. අර තිරිසන්ගත සතාගේ මට්ටමම පරිහරණය කරනවා මිරිඳුවේදී, නමුත් තිරිසන්ගත සතාගේ මට්ටමට එකතු නැතුව. එයාගේ මට්ටමේ සිතීම, කීම, කිරීම, දැකීම වලින් මිදිලා අපි ඉන්නෙ මිරිඳුවේදී.

ඒ වගේ බුදු, පසේ බුදු, මහරහතන් වහන්සේලා අපි පරිහරණය කරන අරමුණුම පරිහරණය කරනවා, අපේ මට්ටමේ නොඇලී, නොගැටී. අපේ දැක්මෙන් අපේ සිතීම, කීම, කිරීම වලින් මිදිලා. අන්න ඒ මට්ටමට යන්න පුළුවන් නුවණක් තියාගෙන ඒක ටික ටික හරි හුරුකරන කෙනෙක් ඉන්නව නම්, එයා ස්පර්ශ අන්තයටත්, ස්පර්ශ සමුදය අන්තයටත් යන්නෙ නැතුව ඉන්න දන්නවා. ඔයගොල්ලො බණ, භාවනා කරනවා නම්, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩනව නම්, මාර්ගය ලැබිල නම්, කිසිම ප්‍රශ්නයක් නෑ මේ ගැන කතා. අමුතුවෙන් ඔයගොල්ලන්ට මේක විශේෂණයක් වෙන්නෙත් නැතිවෙයි. නමුත් මේ ගැන ප්‍රශ්නයක් නම්, වකිතයක් නම් මේක වෙන්නෙ කොහොමද කියල හරි තේරුම් කරගන්න ඕන.

නාම අපට නියම මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව ලැබිලා නෑ කියන කාරණාවත් මේ දහමෙන් දහම විනිශ්චය කරන්න පෙන්නන්නෙ. හරියටම ස්පර්ශ අන්තයටත්, සමුදයටත් හසු නොවෙන විදියට හිත තබාගන්නෙ කොහොමද කියලා බලන්න, හොයන්න ටිකක් උත්සහවත්

වෙන්න ඕන. මොකද ඔය විදියට ඉන්න කොට අර අනිත් අන්න එකකටවත් අනුවෙලා නැති බව නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නේ ඕන. දැන් එයා අතීත, අනාගත දෙකෙන් අතහැරිලා වර්තමානයක ඉන්න ඕන. සැප දුක්වලට, එතකොට සක්කායට, සක්කාය සමුදයට, රූපෙට, නාමෙට, මේ එක අන්තයකටවත් හසු නොවුන බවක් නිර්මාණය වෙන්නත් ඕන.

මෙන්න මේ විදියට ස්පර්ශයටත්, ස්පර්ශ සමුදය අන්තයටත් හසුනොවී, ස්පර්ශ නිරෝධයක හිටියොත් තණ්හාව නැතිවෙන්නේ. අන්න ඒ විදියට හිටපු කෙනාටයි "මහා පුරුෂයා" කියලා කිව්වෙ. හොඳට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ මේ ස්පර්ශයයි, ස්පර්ශ සමුදය අන්තයයි, දෙක තේරුම් කරගන්න. ඊළඟට අන්න ටික මතක් කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා ඊළඟ දේශනාවේදී. මේ දේශනාව "මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව" ගැන යම් පමණක් හෝ හැඟීමක් ඇති කරගන්නට, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව ගැන යම් පමණක් හෝ ලක්ෂණයක් දැනගන්න ඔබට මේ දේශනාව හේතු උපනිශ්‍රයම වේවා කියල සාධු නාදයක් පවත්වන්න.

ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි !

සාධු ! සාධු !! සාධු !

තමෝතස්ස හගචතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස !!!

"අභිතං ඛො ආචුසො ඵකො අනෙතා
අනාගතං දුගියො අනෙතා
පච්චුප්පන්නං මජ්ඣං
තණ්ණා සිබ්බති"ති

ධර්ම ඉවණාහිලාසී, ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පිංචතුරි,

මේ පින්වත් පිරිස සුදානම් වෙන්නේ සසර දුක් ගිහි නිවීම පිණිස ලොවිතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අපි කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ඉවණය කරන්නට. ඒ නිසා ඔය කය එක තැනක තියෙනවා වගේ සිතත් එක් තැන් කරගෙන, නොයෙක් නොයෙක් අරමුණුවල සිත දුවන්නට නොදී, බොහෝම උචමනාවෙන් මේ මොහොතේදී මේ ධර්මය ඉවණය කරන්නට ඕන. අද දවසේදී ද, අපිට මේ ධර්ම දේශනාව සඳහා මූලික වෙනවා කලින් කළ දේශනාවන් වන මජ්ඣිම සූත්‍රය අරමුණු කරගෙන අප කරන දේශනාවන්. එයින්ද ඒ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියන්නේ මොකක්ද කියලා එදා ඒ හික්මුන් වහන්සේලා අතර වෙච්ච කතා සල්ලාපයේදී එක එක ස්වාමීන් වහන්සේලා එක එක අන්ත මතක් කළා. ඒ අන්ත අතහැරලා

මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට ආපු කෙනාට තණ්හාව ඉක්මවන්නට පුළුවන්. එබඳු කෙනයි "මහා පුරුෂයා" කියන්නේ කියල හික්මුන් වහන්සේලා එදා සාකච්ඡා කළා, කතා කළා. ඒ අන්ත මොනවද, ඒ අන්ත අතහැරලා කොහොමද මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට එන්නේ කියන කාරණාව අපිත් දැනගත යුතුයි. එහෙම දැනගත්තහමයි අපිටත් ඒ අන්ත අතහැරලා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට පැමිණ වාසය කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ කියන ධර්මතාව නිසා, ඒ අන්ත හඳුනාගන්නට, ඒ අන්ත පිළිබඳ එකින් එක දේශනා කරන බව මම මතක් කළා.

ඒ අනුව අපි මීට කලින් වාරයකදී ස්පර්ශය එක් අන්තයක්. ස්පර්ශ සමුදය එක් අන්තයක්. ස්පර්ශ නිරෝධය මැදයි කියන අන්තය ගැන දහම් කරුණු ටිකක් කතා කළා, දේශනා කළා.

අද දවසේ ද තියෙන්නේ එතන වාසය කළ තව ස්වාමීන් වහන්සේ තමක් මතක් කරනවා. "අභිතං ඛො ආචුසො ඵකො අනෙතෝ, අනාගතං දුගියො අනෙතෝ පච්චුප්පන්නං මජ්ඣං" අරමුණු කරගෙන අතීතය අනුව යම්කිසි කෙනෙකුගේ මනස දිවෙනවා නම්, අතීතය අනුව ගතකරනවා නම්, ඒක එක් අන්තයක්. ඒ වගේම අනාගතයේ බලාපොරොත්තු අරඹයා, අනාගතය අරඹයා, කටයුතු කරන එක, අනාගතයකට යොමුවන ධර්මතාවයන්ගෙන් ඉන්න එක දෙවෙනි අන්තයයි. වර්තමානයක මනස පවත්වා ගන්න එක මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවයි කියලා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළා. ඒ විදියට මනස පවත්වා ගන්නට පුළුවන් වුනොත් තණ්හාව ඉක්මවෙනවා. සිබ්බතිය අයින් වෙනවා. අන්ත එබඳු කෙනා මහා පුරුෂයා කියලාත් ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළා.

අපි පොඩ්ඩක් අපේ ජීවිත වලිනුත් බලමු හඳුනා ගන්නට. අතීතය කියන්නේ මොකක්ද ? අතීත අන්තයට ගියා වෙන්නේ කොහොමද ? අනාගත අන්තය කියන්නේ, අනාගතය අනුව යන මනසක් තියෙනවා කියන්නේ මොකක් නිසාද ? කොහොමද වර්තමානයක ඉන්නේ. හැබැයි වර්තමානයේ ද "මජ්ඣිම නිකාය නිකාය" මැදද තැවරෙන්නෙ නැතිව

රාග, ද්වේශ, මෝහ, ආදී කෙලෙස් වලින් සම්මිශ්‍ර නොවී වාසය කරන්නේ කොහොමද කියන කාරණාව ගැන අපි ටිකක් නුවණින් සම්මර්ෂණය කරලා බලමු.

එතකොට මෙතනදී **"අභිතං ඒකෝ අත්තෝ"** අතීතය අනුව යැම එක අත්තයක් වෙනවා. එතකොට කොහොමද අතීතය අනුව යන්නේ. අපිට අතීතය අනුව යන්නට ධර්මතා කීපයක් තියෙනවා. එයින් අපි මතක් කළා මුලදී, දැන් මේ ඇහැ කියන එක, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. "මහණෙනි, ඇහැ කියන එක **"පුරාණ මිදං භික්ඛවේ කම්මං"** මහණෙනි, ඔය ඇස පුරාණ කර්මයෙන් හටගත්තේ කියලා. එතකොට කන, දිව, නාසය, ශරීරය මේවා පුරාණ කර්මයෙන් හටගත්තේ. තව පැත්තකින් ගත්තහම මේ ස්පර්ශ ආයතන පුරාණ කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත ධර්මතා ටිකක්. ඒ අරඹයා තියෙන **"තණ්හාව"** තමයි අනාගත අත්තය හජනය කරන්නේ. අනාගතයට පැමිණීම පිණිස පවතින්නේ. මතනදී අපි මෙහෙම ධර්මතාවයක් බලන්න ඕනි. විශේෂයෙන් ඉස්සෙල්ලා ඉගෙන ගත යුතුයි, යම්කිසි විදියක දී වක්ඛු සම්ඵස්සය, සෝත සම්ඵස්සය, ඝාණ සම්ඵස්සය, පිච්ඡා සම්ඵස්සය, කාය සම්ඵස්සය කියන මේ ස්පර්ශ ආයතන පහ හැම වෙලාවෙම වර්තමානය ඇසුරු කළ ධර්මතා ටිකක් වෙනවා. අපිට අනාගතය ගැන හෝ අතීතය ගැන හෝ අපිට හිතෙනවා නම් හෝ අපි හිතනවා නම් හෝ හිතීම, කීම, කිරීම, කරනවා නම් ඒ හැම දෙයක්ම මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමෙන්මයි සිද්ධ වෙන්නෙ කියන මෙන්න මේ ධර්මතා දෙක ඉස්සරලා තේරුම් කරගන්න ඕන. ලෝකය තුළ පවතින ධර්මතාවයන් බෙදුවාම මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ දී පටිස සම්ඵස්සය යෙදෙන්නෙ එහෙම නැත්නම් **රූප, ශබ්ද, රස, ගන්ධ, පොට්ඨඛිඩ කියන මේ පංච විඤ්ඤාණයෙන් විඤ්ඤායීය වන මේ ධර්මතා ටික තියෙන්නෙ වර්තමානයක. අපි අනාගතය ගැන සිහිකරනවා නම්, අතීතය ගැන සිහි කරනවා නම්, අතීතයේ දී කළ, කී දේවල් අපිට සිහි වෙනවා නම්, සිහි කරනවා නම් මෙතෙහි කරනවා නම්, මෙතෙහි වෙනවා නම් ඒ හැම දෙයක්ම හොඳට තේරුම් ගන්න ඕන මනෝ විඤ්ඤාණයෙනුයි.**

පංච විඤ්ඤාණයෙන් අතීත ආවර්ජනාවක් කරන්න බැහැ. ඒ වගේම හෙට දවසේදී හෝ තව ටිකකින් හෝ අවුරුදු වර්ෂ ගණනකින් හෝ කරන දෙයක් ගැන හෝ අපි හිතනවා නම්, අපිට හිතෙනවා නම්, නැති නම් අනාගත භවය පිණිස පැමිණීමට උපකාරීවන යම් ක්ලේශයක් හෝ ඇති වෙනවා නම්, අනාගතය නියෝජනය කරන කුමන හෝ ධර්මයක් ඇති වෙනවා, නම් ඒ ඇතිවෙන්නේ ද මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමෙන්මයි කියලා ඉස්සරවෙලා තේරුම් කරගන්න ඕන. එතකොට මෙතනදී **"අභිතං ඒකෝ අත්තෝ"** කියන කොට **"අනාගතං දුතියෝ අත්තෝ, පච්චුප්පන්නං මජ්ඣං"** කියන තැනදී මේ අර්ථය මීට වඩා ටිකක් ගැඹුරුයි. දැන් අපිට ලෝකය තුළදී මේ ස්පර්ශ ආයතන හය බෙදන කොට හම්බ වුනා වක්ඛු සම්ඵස්ස, සෝත සම්ඵස්ස, ඝාණ සම්ඵස්ස, පිච්ඡා සම්ඵස්ස, කාය සම්ඵස්ස කියන මේ සම්ඵස්ස ආයතන පහ වර්තමානයයි, උපේක්ෂයි කියලා. එතකොට අතීතය හෝ අනාගතය හෝ කියන, ඒ විතරක් නෙවෙයි අතීත, අනාගත, වර්තමාන කියන තුන් කාලයේම ඇසුරු කිරීමේ හැකියාව මනෝ විඤ්ඤාණයට තියෙනවා. විශේෂයෙන් අතීතය හෝ අනාගතය හෝ ඇසුරු කරන්නේ මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමෙන්මයි කියලත් අපිට බෙදීමක් හම්බවුනා, දැනගන්න පුළුවන් වුනා. දැන් මෙතෙතදී මේ ලෝකය තුළ තියෙන සිද්ධිය ගත්තහම අතීත, අනාගත, වර්තමාන කියන ත්‍රේකාලීන ධර්මය අපට හම්බ වෙනවා. නමුත් ලෝකෝත්තර දර්ශනයේදී මේ ස්වභාවය ටිකක් ඔබ්බට යනවා. ඒකට හේතුවක් තියෙනවා. ලෝකය තුළ, මේ පංච ස්පර්ශ ආයතන තුළ, උපේක්ෂා සහගත බවක් තිබුණට, වර්තමානයක් තිබුණට මේ තුළ අවිජ්ජා අනුසය, අනුසය වෙනවා. තවම අවිජ්ජා අනුසය දුරුවෙව්ව මට්ටමක් නොවේ මෙතන තියෙන්නේ. ඕකෙදි අපට, මේ පිංචතුන්ට තේරුම් කරගන්න පුළුවන් ඕන නම්, **මජ්ඣිම නිකායේ සලායතන විභංග සූත්‍රයේදී** තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මෝහ සහගත උපේක්ෂාවක ලක්ෂණය.

"මෝහ සහගත උපේක්ෂාවේ" ලක්ෂණ තමයි ඇහෙන්න රූපයක් බලන කොට රූපය හොඳක්මවා පවතිනවා. කනෙන් ශබ්දයක් අහනකොට

ශබ්දය නොඉක්මවා පවතිනවා. නාසයෙන් ගඳ සුවඳක් දැනගන්නකොට ගඳ සුවඳ නොඉක්මවා පවතිනවා. ගන්ධය ඇසුරු කළ මනසක්ම පවතිනවා. දිවෙන් රසවිඳින කොට රසය නොඉක්මවා පවතිනවා. රසය ඉක්මවා ගිය ධර්මතාවයක් ලැබෙන්නේ නැහැ. රසය අනුව පවතින මනසක් තමයි ලැබෙන්නේ. ශරීරයෙන් ස්පර්ශයක් කරන කොට ස්පර්ශය නොඉක්මවා පවතිනවා. මනසින් ධර්මාරම්භණයක් දැනගන්න කොට ධර්මායතන නොඉක්මවා පවතිනවා.

මේ තමයි මෝහ සහගත අවිද්‍යා අනුසය, අනුසයවන උපේක්ෂාවේ ලක්ෂණය. විදර්ශනා උපේක්ෂාවේ, නැතිනම් මේ මෝහය කියන එක වර්තමානයේ නොයෙදුනහම තියෙන ලක්ෂණ තමයි වර්තමානයක උපන් ඒ ධර්මයන්ගේ නොඇලීමක් පවතිනවා. ඉතින් තව පැත්තකින් අපි මෙහෙම ගමු. දැන් පුංචිම දරුවෙක් ගන්න. පුංචි දරුවෙක් ගත්තහම එයාට අතීතය අනුව කල්පනා කරන්න බොහෝ දේ ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒ මනස තුළ කල්පනා කරන්න බොහෝ දේ තියෙනවා නොවේ. ඒ වගේම පුංචි දරුවෙක් ගත්තම අනාගතය ගැන නොයෙක් නොයෙක් උපකල්පනා කරන්නේ නැහැ. නොයෙක් බලාපොරොත්තු නැහැ. මේ විදිහට කරන්ට, කියන්ට ඕන කියලා අනාගතය අනුව මෙහෙයවෙව්ව මනසක් නැහැ. එතන වර්තමානයක මනස පවතිනවා. නමුත් වර්තමානයක මනස පැවතුනාට පිංවතුනි, ඒ කුඩා දරුවා කියන තැන “අවිජ්ජා අනුසය” අනුසය වෙනවා. ඒ උපේක්ෂාව තුළ මෝහයක් පවතිනවා. මෙන්න මේ කුඩා දරුවාගේ මනස තුළ පවතින අතීත, අනාගත දෙකට නොගිහින්න වර්තමානයක සිටින ලක්ෂණය තමයි තියෙන්නෙ මේ පංච ස්පර්ශ ආයතන තුළ. එතකොට පංච ස්පර්ශ ආයතන තුළ අපිට හිටියට අවිජ්ජා අනුසය, අනුසය වන නිසා ඒ උපේක්ෂාව නැතිනම් ඒ වර්තමානය නෙමෙයි, මෙන්න මෙතනදී මේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ දී විස්තර කරන්නේ. විස්තර වෙන්නේ.

එතකොට මෙතනදී මේ අතීත අන්තය අතහැරලා, අනාගත අන්තය අතහැරලා “වර්තමානයක ඉන්නවා” කියන ධර්මතාවය ගත්තහම සාමාන්‍ය ලෝකයේ මට්ටමට වඩා ටිකක් ගැඹුරින් විග්‍රහ කරන්න වෙනවා.

බලන්ට වෙනවා. මොකද අපි මතක් කළා ලෝකය තුළදී පංචායතනයේ වර්තමානයක් අපට හම්බ වුනා. අනාගත, අතීත කියන අන්ත දෙක ඇසුරු වුනේ, ඇසුරු කළේ මනෝ විශ්ලේෂණ මට්ටමෙන් කියන එක හම්බ වුනා. නමුත් යථාර්තයට සාපේක්ෂව ගවේෂණයක් කළොත් අර ඉස්සරින් කිව්වා වගේ මේ ඇහැ, කන, දිව, නාසය, ශරීරය, මනස කියන ස්පර්ශ ආයතන හය ඇති කරන්නට හේතු වෙව්ව පුරාණ ධර්මතා ටිකක් තියෙනවා. අවිද්‍යා, ධර්ම, තණ්හා, කියන මූලික ආහාර ටිකක්, ප්‍රත්‍ය ටිකක්, හේතු ටිකක් තියෙනවා. ඒ හේතූන්ගෙන්, ඒ ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගන්න ඒ ඇහැ, කන, දිව, නාසය, ශරීරය අනුව අපි යෙදුනොත් “අතීත අන්තය ඇසුරු කළා” කියන ගණයට යනවා. කුමක් නිසාද ? අතීත හේතූන් නිසා හටගන්න දේ නිරෝධය තවම අපට පෙනෙන්නෙ නැහැ. අතීත හේතුවේ ඉන්නවා වෙනවා. එතකොට අපිට රූපයක් පෙනෙන අවස්ථාව ගන්න, අතීතය ඇසුරු කළ ධර්මතාවයක් වෙනවා. එතකොට පෙනෙන රූපය අරඹයා, පෙනෙන රූපය අරමුණු කරගෙන අපි යම් සිතීම, කීම, කිරීම කළොත් කුසල හෝ අකුසල හෝ ඇතිවන විදියට සිතීම, කීම, කිරීම කළොත් මේක අනාගත හව උත්පත්තිය සඳහා උපනිශ්‍රය වෙනවා. එතකොට අනාගතය ඇසුරු කළා, අනාගතය අන්තය වෙනවා.

තව පැත්තකින් ගත්තොත් අපට අතීත අන්තය ඇසුරුවෙන ධර්මතා දෙකක් තියෙනවා එතකොට. තේරුම්ගන්නට ඕන, ඇහෙන් රූපයක් බලනකොට රූපය නොඉක්මවා පවතින, රූපය ඇසුරු කරන මට්ටමක් දන යුතුයි, අතීත සංඥාව, අතීතය ඇසුරු වෙනවා කියලා. කනින් ශබ්දයක් අහනකොට ඒ අහන ශබ්දය නොඉක්මවා පවතින, උපේක්ෂාවේ නැතිනම් ඒ අරමුණේ මෝහය පවතින, ඒ ශබ්දය අනුව පැවති මනසක් පවතින තැනක අතීතයෙන් හටගත් ධර්මතාවයන් ඇසුරු කරමින් තියෙන නිසා අතීත අන්තය පවතිනවා කියලා දන යුතුයි. නාසයෙන් ගඳ, සුවඳක් දැනගන්න කොට ඒ දැනගන්න ගඳ, සුවඳ අතීත හේතු ප්‍රභවයකින් හටගත් ධර්මතාවයක් නිසා ඒ අතීත හේතුවෙන් හටගත්ත ධර්මතාවය ඇසුරු කරන මනස අතීතය අනුව යෙදුන ධර්මයක් කියලා තේරුම් කරගන්න ඕන. ඒ වගේම දිවෙන් රසක් විඳින

කොට රසය අනුව යොමු වෙව්ව මනසක් තියෙනවා නම්, රසය නොඉක්මවු මනසක් තියෙනවා නම් ඒ වගේම කයින් යම් ස්පර්ශයක් ස්පර්ශ කරනකොට ඒ කයට ගැටෙන ස්පර්ශය නොඉක්මවා පවතින මනසක් තියෙනවා නම්, ඒ ස්පර්ශය අනුව පවතින මනසක් තියෙනවා නම්, අතීතයෙන් හටගත් ධර්මයන් අනුව පවතින මනසකුයි තියෙන්නෙ කියන අවබෝධයක් මේ පිංචතුන්ට ලැබෙන්න ඕන. ඒ වගේම මනසින් යම් ධර්මාරම්භනයක් දැනගන්නකොට ඒ ධර්මායතනය අනුව මනස පවතිනවා නම්, ඒ ධර්මායතනය නොඉක්මවා පවතිනවා නම්, පුරාණ කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න ඒ ධර්මායතනය ඇසුරු කරමින් පවතින මේ මනස අතීතය ඇසුරු කළ ධර්මයක් තේද කියන ධර්මතාවය තියෙන්නට ඕන. ඔන්න ඒක එක පැත්තක්.

ඊට පස්සේ වෙනමම අපිට මිය ගිය අපේ කෙනෙක් හෝ අපි කළ දෙයක් හෝ කියපු දෙයක් හෝ නැත්නම් දැකපු දේවල් ආපසු තියෙන බවට හෝ අහපු දේවල් ඇති බවට හෝ ගඳ, සුවඳ දැනුන දෙයක් බාහිර තියෙන බවට හෝ අපිට මතකයට නැගෙනව නම්, මතකයට දැනෙනව නම් මේ අතීත අත්තය ඇසුරු වෙනවා කියලා තේරුම් කරගන්නටත් ඕන. ලෝකය තුළ උපේක්ෂයි කියලා පෙන්වපු පංචායතනයත් මේ ලෝකෝත්තර මාර්ගයට සාපේක්ෂව අතීත අත්තය හජනය කරනවා කියලා නුවණක් එන්නට ඕන. මේ දහම් ස්වභාවය ටිකක් ගැඹුරුයි. බොහෝම නුවණින් බලන්නට ඕන සිද්ධියක්. ඒ වගේම අතීතය අරමුණු කරගෙන කරන උපකල්පනා අතීතය අරමුණු කරගෙන අපි කරන සිතීම, කීම, කිරීමද මේ ධර්මතා දෙකම අතීත අත්තය ඇසුරු කරනවා කියලා හඳුනාගන්න තමන්ගේ මනස තුළදී. තව පැත්තකින් ගත්තොත් මේ පිංචතුන් ඇසෙන් යම්කිසි රූපයක් දැක්කහම ඒ දැකපු රූපය බලලා එතනින් ඉවත් වුනත්, දැකපු දේ අහවල් තැන තියෙනවා කියලා, දැකපු අය ඉන්නවා කියලා තමන්ගේ මනසේ හැපී තියෙන ලක්ෂණයෙන් හඳුනාගන්න අතීත අත්තය තමන්ට අතහැරලා නෑ කියන කාරණාව. අතීතය මේ පිංචතුන්ට නිරුද්ධ වෙලා නෑ. අතීතය නිරුද්ධ නොවුන බවට තියන ලක්ෂණය තමයි රූපයක් දැක්කහම දැකපු රූපය ඒ දර්ශන කාන්තය ඉවරයි, තමන් එතනින් ඉවත් වෙලා, නමුත් දැකපු දේ ඇති

බවට මනසේ හැපී හිටිනවා. අහපු ශබ්ද, දැණුනු ගඳ, සුවඳ, දැණුනු රස, දැණුන ස්පර්ශ තියෙනවා. ඒ වගේම හිතින් සිහිකරන කොට දැකපු, අහපු, දැනුන, දේවල් හිතටත් ඇති බවටම දැනෙනවා. මෙන්න මේ මට්ටම හඳුනාගන්න තමන්ගේ ජීවිතයෙන් **අතීත අත්තය** ඇසුරු කරන ප්‍රදේශ කියලා.

එතකොට මම මතක් කළා ඇහැ පරිහරණය කරද්දී රූපය නොඉක්මවා සිටින, කණ පරිහරණය කරද්දී ශබ්දය, නාසය-ගන්ධය, දිව-රස, කියන අරමුණුවලදී ඒ ඒ බාහිර ආරම්භණ නොඉක්මවා පවතින මනස, ඒ ඒ අරමුණු ඇසුරු කරගෙන පවතින මනස තියෙනවා කියලා කියන්නෙන්, ඒ වගේම මනෝමයෙන් දැකපු අහපු දේවල් සිහිකර කර ඉන්නවා කියන්නෙන් ඒවා ඇති බවට මනසේ හැපීලා හිටිනවා කියන්නෙන් අතීතය අපිට අතහැරලා නෑ. අපි අතීත අත්තයක ඉන්නවා කියන ලක්ෂණය තියෙනවා කියන එක හඳුනාගන්නටම ඕන. **"අතීතං ඒකෝ අත්තො"** කියනකොට මේ අතීත අත්තයෙන්ද කියන එක හඳුනාගන්න. බණ, භාවනා කරන කොට වුනත් ඇහෙන් බලලා අරමුණක් විදර්ශනා කරන කොට රූපය නොඉක්මවු මනසක් ඇතිව නම් අපි විදර්ශනා කරන්නේ, දකින රූපයට, රූපය දැකලා, රූපය දැකීමට පත්වෙලා, රූපය තියෙනවා කියන තැනට පැමිණිලා, ඒ රූපය අරඹයා අපි විදර්ශනා කළා කියලා අපට මේ මාර්ගය විවෘත වෙන්නේ නැහැ. විවරණය වෙන්නේ නැහැ. මොකද අතීත ධර්මයක් අරඹයා යි අපේ මේ නුවණ තියෙන්නෙ. නමුත් මෙතනදී අතීත අත්තයම අතහැරෙන්න ඕන බව මතක තියාගන්න. මම ඒක පෙන්වන්නම්.

ඊට පස්සේ **"අනාගතං දුරියෝ අත්තො"** කියන කොට අනාගතය දෙවෙනි අත්තයයි කියලා කියන්නේ අනාගතය කියන කාරණාව අපට නිර්මාණය වෙන්නෙ මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමෙන්මයි, හැම වෙලාවෙම. ඒ කියන්නේ දැකපු, අහපු, දේවල් අරඹයා ආපසු ඒවා භොයන්නට, ලබාගන්නට, බලන්නට යන්න ඕන කියන හැඟීමක් තියෙනවා නම් යන්නට ඕනෙ කියන උපකල්පනයක් අපේ මනස තුළ තියෙනවා නම්, අහවලා

හම්බ වෙන්න යන්න ඕන, අනවල් දේ ගන්න යන්න ඕන, අනවල් දේ දකින්න යන්න ඕන කියන මට්ටමක් එනවා නම් මේකද අනාගතය අරඹයා කරන්නට යන මේ පැත්ත **"අනාගත අන්තයයි"**.

තව ඊටත් වඩා, යම්කිසි අරමුණක් අරඹයා අපි තුළ රාග, ද්වේශ, මෝහ කියන යම් ක්ලේශ ධර්මයක් ඇතිවෙනවා නම්, මෙන්න මේ ක්ලේශ ධර්මය දකින්න අනාගත අන්තය ඇසුරු කරන ධර්මතාවය කියලා. මොකද යම්කිසි වෙලාවකදී රාග, ද්වේශ, මෝහ කියන මේ ක්ලේශ ධර්මයෝ ඇතිවිට, හැම වෙලාවේම නැවත පුනර්භවය පිණිස පවතිනවා. නැවත අනාගත භව උප්පත්තිය පිණිස පවතිනවා. අනාගත භව උප්පත්තිය පිණිස අපිව යොමු කරවනවා. අනාගත අන්තය අපට හදලා දෙනවා. එතකොට හැම වෙලාවේම මේ කර්ම සමාදානය දකින්න ඕන මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමෙන්මයි. අතීතය කියන කාරණාව, පංචායතනයෙනුත්, මනායතනයෙනුත් දෙකෙන්ම නිර්මාණය වෙනවා. අනාගත අන්තය කියන කාරණාව මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමෙන්මයි අපට සිද්ධ වෙන්නේ. එතකොට අනාගත අන්තය හඳුනාගන්න තියෙන ලක්ෂණය තමයි ඇහෙන් දකින රූපය අරඹයා කුමන ආකාරයකට හෝ සිතීම, කීම, කළොත් ඒක හොඳවෙන්ට පුළුවන්. තරක වෙන්ට පුළුවන්, කුසල වෙන්ත පුළුවන්, අකුසල වෙන්ත පුළුවන්. ඇහෙන් දකින රූපය අරඹයා කුමන ආකාරයට හෝ සිතීම, කීම, කිරීම කරනවා නම් මෙන්න මේ සිතීම, කීම, කිරීම දැනගන්නට **"කර්මයි"**. මේවා අනාගත අන්තය හඳුනා කරනවා කියලා දැනගන්නට ඕන.

ඇහෙන ශබ්දය අරඹයා කුමන ආකාරයකට හෝ සිතීම, කීම, කිරීම කරනවා නම් එසේ කරන කොට ඒ කුමන ආකාරයකට හෝ සිතීම, කීම, කිරීම, ඇසීම, අරඹයා අනාගත අන්තය නියෝජනය කරනවා, ඇසුරු කරනවා. ඒ වගේම නාසයෙන් ගඳ, සුවඳ දැනෙන කොට දැනෙන ගඳ, සුවඳ අරඹයා කුමන ආකාරයකට හෝ **"මේ මල් සුවඳයි"** කියලා හෝ නැත්නම් **"හඳුන්කුරු සුවඳයි"** කියලා හෝ මේක හරිම සුවඳයි කියලා හෝ **"හරිම ගඳයි"** කියලා හෝ ඒ විදිහට හිතුවේ නැත්නම්, **"නවත්තේනි"**,

නැත්නම් කල්පනා කරනවා වෙන්ට පුළුවන්. **"තපකප්පේති"** සමහර විට කල්පනා නොකරනවා වෙන්ට පුළුවන්. ඒවා අරඹයා හිතුවේ නැත්නම්, කල්පනා නොකලත් ඒ හැඟීම හෝ තිබුණොත් මේ ගන්ධය ගැන, ඒ කියන්නේ සුවඳ කියන එකේ කැමතිවෙන ගතිය, දුර්ගන්ධයට අකමැති වෙන ගතිය තිබුණොත් **"යංව අනුසේති"** අනුසය වශයෙන් හෝ පවතී නම්, මෙන්න මේ ස්වභාවය දකින්න අනාගත අන්තය ඇසුරු කරනවා.

එතකොට මෙතනදී අතීත අන්තය කියන කාරණාව උපයෝගී වෙනවා, අනාගත අන්තය නිර්මාණය කරන්නට. අනාගත අන්තය උපයෝගී වෙනවා, ආපහු අතීත අන්තය නිර්මාණය කරන්න. ඇයි ? මෙයට පෙර අතීත අන්තය කියලා අපට හම්බ වෙච්ච ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය අතීතයෙන් දායද වෙච්ච මේ ටික උදවු කරගෙනමයි අපිට මේ අනාගත අන්තය පිණිස පවතින රාග, ද්වේශ, මෝහ, කියන කෙලෙස් ඇතිවෙලා තියෙන්නේ, ඇති කරන්නේ. අද අනාගතයි කියන කාරණා ටිකමයි, ආපහු දවසක අතීත අන්තයයි කියලා එහා පැත්තේ තියෙන ආයතන ටික අපට නිර්මාණය කරන්නේ. එතකොට අර ඉස්සෙල්ලා ස්පර්ශ අන්තය හේතුයි, ස්පර්ශ සමුදය ඇති කරන්නට, ස්පර්ශ සමුදය හේතුයි ස්පර්ශ අන්තය ඇති කරන්න කියපු න්‍යායෙන්ම දැනගන්නට ඕන මේකත්. එතකොට මෙතනදී දැනගන්නට ඕන මේ වගේ ඒ ගන්ධය අරඹයාත්, මේ වගේ යම්කිසි සිතීම, කීම, කිරීම, කළොත් ඒක අනාගත අන්තය.

ඊට පස්සේදිවෙන් යම්කිසි රසයක් විදින විට ඒ රසය නොඉක්මවමින් ඒ රසය අරඹයා අපි සිතීම, කීම, කිරීම, කරනවා නම්, හැම වෙලාවේම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා **"නව පුරාණ කම්ම"** සූත්‍රයේදී **"මහණෙනි, නුඹලාට මම නව පුරාණ කම්ම දේශනා කරන්නම් කියලා. ඇහැ පුරාණ කර්මයයි. කණ පුරාණ කර්මයයි. නාසය, දිව, ශරීරය, මනස පුරාණ කර්මයයි. මහණෙනි නව කර්ම මොනවාද ? වර්තමානයේ සිතන, කියන, කරන බවක් තියෙනවා නම්, මහණෙනි, මේ නව කර්මයි. මහණෙනි, මම නුඹලාට පුරාණ කර්මත් දේශනා**

කළා. නව කර්මත් දේශනා කළා” කියලා සංග්ගත්තිකයෝ නව පුරාණ කම්ම සූත්‍රයේ තියනවා. මේක මේ පිංචතුන් පොඩ්ඩක් බලන්න. එතකොට ඒ රසය අරඹයා සිහිමි, කිම්, කළොත් කුමන ආකාරයට හෝ හොඳට වේවා, නරකට වේවා, ඒක කර්මයක්. එක අනාගත අත්තය ඇසුරු කරනවා.

ඊට පස්සේ කයට ගැටෙන පොට්ඨබ්බසක්, ස්පර්ශයක් තියෙනවා නම්, මේ ස්පර්ශය අරඹයාත් සිහිමි, කිම්, කිරිමි, කළොත් කුමන ආකාරයකට හරි, මේක නව කර්මයක්, අනාගත අත්තය ඇසුරු වෙනවා. ඊට පස්සේ මනසට දැනෙන ධර්මාරම්මනයන් අරඹයා නැවත, නැවත හිතේ උපකල්පනාවක් යෙදෙනවා නම්, නැවත නැවත කල්පනා කරනවා නම්, විතක්ක වෙනවා නම්, නැවත මනසින් විචාරනවා නම් ඒ අරඹයා සිහිමි, කිම්, කිරිමි, කරන කොට මේක අනාගත අත්තය පිණිස පවතිනවා. එතකොට අනාගත අත්තය දැනගන්න තියෙන කෙටි ලක්ෂණය තමයි ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් කුමන හෝ එකකට ඒ ස්පර්ශ ආයතන හය හා බැඳිලා කරන සිහිමි, කිම්, කිරිමි, ඔක්කොම කර්මයි කියලා තේරුම් කරගන්න ඕනෙ.

මෙන්න මෙතනයි තියෙන විශේෂත්වය. ඒකයි මම හැමදාම මතක් කරන්නෙ මේ පිටිවෙන දෙයක් ඇතුලේ කෙනෙක් ඉඳලා නොපිටිවී ඉන්න කියලා ඒ පැත්තට මේ පැත්තට පැන පැන උත්සාහවත් වුනත් , මහ විශාල ගිනි ගොඩක් ඇතුලේ දෙන්නෙක් යනවා. ඒ ගිහිල්ලා එක්කෙනෙක් ඒ පැත්තට, මේ පැත්තට පැන පැන නොපිටිවී ඉන්න කියලා උත්සාහවත් වෙනවා. ඒත් පිටිවෙනවා. කිසිම උත්සාහයක් නැතුව ඉන්නවා. ඒත් පිටිවෙනවා, මොකක් නිසාද, ගිනි ගොඩ ඇතුලේ නිසා. ඒ වගේ මේ පංචඋපාදානස්කන්ධ දුක ඇතුලේ, මේ පංච උපාදානස්කන්ධ ලෝකය ඇතුලේ, ස්පර්ශ ආයතන හය ඇතුලේ, නිකන් හිටියත්, දුකෙන් එතෙර වෙන්න කියලා උත්සාහ වෙවී හිටියත්, මේ ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව කියන දුකින් පිටිවෙනවා. මිඳෙන්නට බෑ. ඉතින් ඒ න්‍යායමයි මේ තව පැත්තකින් මතක් කරන්නේ. එතකොට මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට මොන විදිහට උපකල්පනාවක් කළත්, මොන විදියට අපි කල්පනා කළත්, ඒ කල්පනාවන්ගේ නානත්වය

මත හීන, ප්‍රණීත කමක් තියෙන්න පුළුවන්. කලු, සුදු, බවක් තියෙන්න පුළුවන්. එතකොට හොඳ, නරක බවක් තියෙන්නට පුළුවන්. ඒ මට්ටම මත හීන විපාක, ප්‍රණීත විපාක ලැබෙන්නටත් පුළුවන්. නමුත් කලු, සුදු, කියන දෙකම ඉක්මවලා හීන, ප්‍රණීත කියන දෙකම ඉක්මවලා සුගති, දුගති කියන දෙකම ඉක්මවලා හව නිරෝධය පිණිස යන්න තරම් හැකියාවක් නැතැ මේ ස්පර්ශ ආයතන හය ඇතුලේ සිට කරන කල්පනා තුළින් කියන කාරණාවයි නැවතත් මා මතක් කරන්නේ. එතකොට මෙන්න මේ ස්පර්ශ ආයතන හය අරඹයා කුමන ආකාරයකට හෝ සිහිමි, කිම්, කිරිමි ටික දැනගන්න අනාගත අත්තය ඇසුරු කරනවා කියලා.

එතකොට එහෙනම් දැන් මේ ටික ඒ විදියට තේරුම් කරගන්නහම බලන්න අපි ලෝකේ දන්න විදිහේ උපේක්ෂාව ඔතෙන්නට හරියන්නෙ නෑ. එතකොට එහෙනම් දැන් නිර්මාණය වෙන්න ඕන මොකක් ද මේ “විදර්ශනා උපේක්ෂාව”. කොහොමද එහෙනම් අපි අත්ත දෙක අතහැරලා, කුමන අත්ත දෙකද, අතීත අත්තයත් අතහැරලා, අනාගත අත්තයත් අතහැරලා වර්තමානයක මනස තියාගන්නේ කියලා ඉගෙන ගන්නට ඕන. එහෙම හිටියහමයි ඒ තණ්හාව, සිබ්බනිය, ඉක්මවන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. එතකොටයි “මහා පුරුෂයෙක්” වෙන්නෙ. සසර දුකින් මිඳෙන්නෙ කියලත් තේරුම් කරගන්නට ඕනි. මොකද විශේෂයෙන් මේ අත්ත හඳුන්වලා දෙන්නයි මේ උත්සාහවත් වෙන්නෙ. මේ පිංචතුන් බණ, භාවනා කරන කොට අපේ මනස තවම විදර්ශනා කරද්දී හරි ඔය මට්ටම නම් තියෙන්නෙ ඔයින් බැහැරට යන්න අපි දන්නේ නැත්නම් තවම අපිට “නියම දහම් ඇස” පහළ වෙලා නෑ. තාම අපිට නියම පිරිසිදු ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ඉපදිලා නෑ කියන ධර්මතාවය දහමට දහම ගලපලා පිංචතුන් තේරුම් කරගන්නට ඕන. ඒ සඳහා මම අවශ්‍ය ලිපිනයක් විතරයි මේ දෙන්නෙ. මේක තම තමන් බලාගන්න කියන එකයි කියන්නේ. මේ සූත්‍රය තවදුරටත් මේ පිංචතුන්ට අධ්‍යයනය කරන්න පුළුවන්, බලාගන්න පුළුවන්. එතකොට අපි බලමු කොහොමද අතීත, අත්තයත්, අතහැරලා, අනාගත අත්තයත් අතහැරලා මැදත් කිසිම දෙයක් අහු නොවෙන විදියට ඉන්නෙ කියලා.

එතකොට ඇහෙන්නේ රූපයක් බලන අවස්ථාව කියන්න. මෙතෙක් විශේෂ කාරණාව ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩනවා කියලා කියන්නේ ඇස් දෙක වහගෙන කිසිම දෙයක් ඇහෙන්නෙ නැති තැනකට ගිහිල්ලා ඉඳගෙන ඉන්න අවස්ථාවක් නෙමෙයි. මේ සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්තව පීචත්චෙන කෙනෙක් වෙන්න ඕන. මොකද අපි පීචත්චෙන ක්‍රමය වැරදියි. අපි පීචත්චෙන ක්‍රමයටයි කෙලෙස් ඇතිවෙන්නෙ. සසර දුක ඇතිවෙන්නෙ. කෙලෙස් ඇති නොවෙන විදියට, සසර දුක ඇති නොවෙන විදියට පීචත් වෙන්න ක්‍රමයක් හොයලා දෙන්නයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකේ පහළ වුනේ. කර්ම කෙලෙස් රැස් නොවෙන විදියට, නිවන් දකින විදිහට පීචත් වෙන්න. පීචත් වෙනවා කියන කොට යැමි, ඊම් කරනවා. ඉඳිම්, හිටිම් කරනවා. ඉරියව් පවත්වන්න වෙනවා. පීචත්වෙනවා කියන්නේ ඇස් දෙක වහගෙන ඉඳගෙන ඉන්න අවස්ථාව නොවෙයි. සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්තව පීචත් වෙන්න, නිවන් දකින්න. කරන කරන හැම දෙයින්ම නිවන පිණිස උපකාරී මනසක් හදාගන්න. එතකොට ඒ වගේ ඥාන දර්ශනයක් ගැනයි, බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වන්නේ අපට.

ඉතින් කොහොමද අපි මේක කරන්නේ. ඇහැ පරිහරණය කරනකොට අපි දැන් දැක්කා රූපය නොඉක්මවා පවතින කොට, රූපය පෙනෙන මට්ටම ගත්තහම අන්තයක් නම්, ඒ ජේත රූපය අරඹයා හිතීම, කීම, කිරීම, මොන විදිහට කලත්, දෙවන අන්තය නිර්මාණය වෙලා නම් ලෝකයාට මේකට උත්තර නැති වෙනවා. ඒක ඇත්තයි. එහෙනම් ලෝකෝත්තර කියලා කියන්නේ ලෝකයෙන් එතෙරයි. ලෝකෙ කෙනෙකුට අයිති නැති ඥාණ දර්ශනයක් මෙතෙක්ට යෙදෙන්න ඕන.

මේ ලෝකෙන් එතෙර කෙනා යොදන මේ ඥාන දර්ශනය මේ ශාසනයෙන් බැහැර කෙනෙක් දන්නෙ නෑ. තථාගතයන් වහන්සේගෙන් හෝ ඒ තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කළ ධර්මය අනුව දේශනා කරන තථාගත ශ්‍රාවකයෙකුගෙන් අහගත්ත කෙනෙක් විතරයි ඇහැ පරිහරණය

කරද්දි රූපය නොඉක්මවා ඉන්න දන්නෙ. එයා විතරයි, රූපය ජේතවා, ඒ වුනාට ඒ රූපය අනුව මනස පිහිටලත් නෑ, රූපය අනුව හිතීම, කීම, කිරීම, කරන්නෙන් නෑ කියන තැනකින් ඉන්න දන්නේ. මොකද මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තියෙන්නේ මේ ශාසනයේ විතරක් නිසා. දැන් බාහිර දේවල් දිහා බලන්න. අපි හිතන විදිහට ජේත දේට අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම හැටියට හිතන එක විදර්ශනාව නම්, මේ ශාසනයෙන් බැහැර කෙනෙකුට ඕක කරන්න බැරි වෙයිද ? පුළුවන්. එහෙම වුනොත් මේ ශාසනයෙන් බැහැර කෙනෙකුට මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය නෑ කියන්න පුළුවන්ද? තියනවා කියන්න වෙනවා. ඒ නිසයි අපි සාමාන්‍යයෙන් හිතන දේට වඩා මේක ටිකක් ගැඹුරුයි කියන බව මම නැවත නැවතත් මතක් කරන්නෙ. මේ ශාසනය අහගත්ත, මේ ශාසනය ගැන දැනුමක් තියෙන කෙනෙකුට විතරයි, ඇහැ පරිහරණය කරන කොට රූපය අනුවෙන්නෙ නැති, අතීත අන්තය හසුවෙන්නේ නැති තැනකට හිත තියන්න පුළුවන්. එහෙම වුනොත් අනාගත අන්තය කොහොමත් නෑ. ඇයි රූපය කියන එක අපට හමුවන්නේ අතීත අන්තයෙන් කියලා මතක් කලා. රූපය හම්බවුනොත්තෙ හිතීම, කීම, කිරීම කරන්නෙ. අනාගත අන්තය නිර්මාණය වෙන්නෙ. ඉතිං අතීත අන්තයම නිරෝධයට යනකොට මෙයාට, අතීතයෙන් හටගත්ත හේතුටික ගැන නුවණ නිසා, ඒ අතීතයෙන් හටගත්ත ධර්මයන්ගේ නිරෝධයක්ම සාක්ෂාත් වෙනකොට අනාගතය නොඉපදීම සිද්ධ වෙන්නේ ඉබේටමයි. ඒ නිසයි අතීත අන්තය අතහැරලා, අනාගත අන්තය අතහැරලා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ එයාට ඉන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. ඒක සුවිශේෂීයි. ඒක ලෝකෙ හැමෝටම බෑ.

එතකොට දැන් මෙතනදී ඥාන දර්ශනයක් යෙදෙන්නට ඕන, ඇහැ පරිහරණය කරනවා. ලෝකයා දකින රූපයම දකිනවා. නමුත් ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් ඉකුත් වෙලා. අන්න ඒ තැනක දී තමයි, අපි අර ස්පර්ශ ආයතනයේ දී පෙත්වපු සිද්ධියම මෙතෙක්ට ගන්න වෙන්නෙ. මොකද මාර්ගය විස්තර කරන්න ගත්තහම ගොඩක් විස්තර කරන්න නෑ. එකම දර්ශනය තමයි තියෙන්නෙ. ඒකට එන්න ප්‍රතිපදාව විස්තර කරන්න පුළුවන්.

දැන් ස්පර්ශ අත්තයත් අතහැරලා, ස්පර්ශ සමුදය අත්තයත් අතහැරලා ස්පර්ශ නිරෝධය පෙන්වනු ක්‍රමයටමයි මට, අතීත අත්තයත්, අනාගත අත්තයත් අතහැරලා වර්තමානය පෙන්වන්න වෙන්නේ. මොකද වර්තමානයක හිටිය කිව්වත්, ස්පර්ශ නිරෝධයක හිටිය කිව්වත් දෙන්නම එක තැන නිසා. අතන ස්පර්ශ අත්තයේ, ඇහැ, රූප, චක්ඛු, විඤ්ඤාණය, එකක්වත් අනුනොවෙනවා නම්, මෙතනත් එකක්වත් අනුවෙන් බෑ. එතකොට එතනදී ඇහැ පරිහරණය කරනවා නැත්නම් රූපයක් බලනවා. බලනකොට එයා සම්මා දිට්ඨි, ඇත්ත ඇති හැටියෙන් නුවණින් දකිනවා. මොකක්ද ? පවතින දේ අනිකක්, පෙනෙන දේ අනිකක්, කියන මෙන් මේ නුවණ දෙකට බෙදෙන්නට ඕන.

අපිට පෙනෙන දේ යි පවතින්නේ. පවතින දේමයි පෙනෙන්නේ කියන මට්ටම තුළයි, රූපය නොඉක්මවා පවතින්නේ. රූපය අනුව මතස පවතින්නේ. ආපනු අර ඉස්සෙල්ලා මතක් කල, මම මේ උපමාවම නැවත නැවත ගන්නේ මේ පිංචතුන්ගේ අවබෝධයේ පහසුව සඳහායි. අර මිරිඟුවේ උපමාව ගන්න. මිරිඟුව දිහා බලන කොට ජලය වගේ අපට පෙනෙනවා නම්, ජලය වගේ පෙනෙන බව නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නේ අතීත හේතුවෙන් හටගත් ඇහැත්, ඇහැට පෙනෙන රූපයත් නිසා, ඇහේ ලක්ෂණය තමයි මෙහෙම රූපයක් පෙන්වන එක. රූපයකුත් පෙනෙනවා. චක්ඛු විඤ්ඤාණයකුත් තියෙනවා. ඇහැට පෙනෙන රූපය පිළිගන්නා කියන්නේ ඇහැ පිළිගන්නා. ඇහැ පිළිගන්නා කියන්නේ ඇහැට පෙනෙන රූපය පිළිගන්නා. ඒ දෙකේ ලක්ෂණය තමයි බාහිර රූපායතනයක් නිර්මාණය වෙලා, රූපයක් තියෙනවා. ඉතින් යම්කිසි කෙනෙකුට පුළුවන් නම් ජේත රූපය ඉතිරි නොකරන්න **"දිට්ඨෙ දිට්ඨ මත්තං"** දැකීම, දැකීමෙන් පස්සෙ ඉවරයි කියන දර්ශනය දකින තැනට නුවණින් ගෙනියන්න පුළුවන් වුනොත්, මෙන්න මෙයාට මේ අතීත අත්තය හිටින්නේ නෑ. අතහරින්න පුළුවන්. ඒ කිව්වේ අර මිරිඟුවේ උපමාවේම අපි ඒ අරමුණ දකිනවා මිරිඟුව තියෙන තැනක ජලය වගේ ජේතවා. ජලය වගේ පෙනෙන්නේ කොහොම ද? මේ ඇහේ හැකියාව තමයි මිරිඟුව නිසා මෙහෙම හැඩයක් පෙන්වන එක. මෙහෙම හැඩයක් පෙන්වනවා, පෙනුනට

එක තියෙනවා නොවෙයි කියලා බාහිර රූපය අනුව අපි නොපවතිනවා නම්, බාහිර රූපයක් ඉතිරි නොකරනවා නම්! මොකද මේකේ ලක්ෂණය බලන්න හොඳට. මිරිඟුව දිහා බලන කොට ජලය වගේ ජේතවා. අපි දන්නවා අපට පෙනෙනවා තියෙන්නේ මිරිඟුව, ජේතනේ හිතට. ඇහැ උපකාරයෙන් ජේතනේ. ඒකේ ලක්ෂණය තමයි පැත්තකට ගියාම දැක්ක දේ ඉතිරි නැතිවීම නැතිවෙලා. ආපනු හොයාගෙන යන්න බෑ.

ඒ වගේ ඇහෙන්න රූපයක් බලනකොට ඔයගොල්ලන්ට නුවණ එනවා නම්, නුවණ ඇතිවෙනවා නම්, මේ පෙනෙන රූපය බාහිර රූපායතනයේ ඉතිරි නොවන විදිහට, ඉතුරු වෙන්නේ නැති විදිහට, ඒ කියන්නේ යම් රූපයක් පෙනෙනවා නම්, මේ පෙනෙන දේ තියනවා නෙවෙයි. තියෙන්නේ පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා කියන ක්ෂුද්‍රාෂ්ටක මට්ටමේ රූප කලාප. එහෙම තියෙන තැනක මේ ඇහැ උපකාරයෙන් හැඩතල අපට ජේතවා. අපිට මෙහෙම පෙනුනට ජේත දේ තියනවා නොවෙයි, තියෙන දේ ජේතවා නෙවෙයි කියලා බාහිර ධාතුවත්, ඇහැත් නිසා මෙහෙම සටහනක් හදලා හිතට ජේතවා. පැත්තකට යනකොට පෙනුන දේ ඉතිරි නැතිවීම නැතිවෙනවා කියන නුවණක් එන්නට ඕන. එතකොට බලන වේලාවේදීත් මෙයාට බාහිර රූපය කියලා විදින්න එකක් නැහැ. පැත්තකට ගිහිල්ලා නෙවෙයි, ඒ වෙලාවේදීත් අල්ලන්න එකක් නැහැ. මිරිඟුව දිහා බලන්න. ජලය වගේ ජේතකොට " මජ්ඣ මත්තා නලිප්පති " ඒ වර්තමානයේදීත් තිරිසන්ගත සතාට සාපේක්ෂව මම මතක් කරන්නේ මේ. වතුර කියලා හරි බල බලා සතුටු වෙන්න, විදින්න පුළුවන් එකක් අපිට නෑ. අපේ ම නසේ ප්‍රතිබිම්භයක් අපට ජේතවා මිසක, බාහිර ධාතු උපකාරයෙන් මිරිඟු ස්වභාව උපකාරයෙන් අපේ මතසම විද්‍යමානයි. බාහිරේ කියල බලද්දී අපට අපවමයි ජේතනේ. කණ්ණාඩියට ගිහිල්ලා බැලුවහම අපට අපේ ඡායාවම ජේතවා වගේ, අපිවම දකිනවා වගේ , බාහිර රූපයක් බලනවා කියලා අපිට අපේම වර්තයයි ජේතනේ කියලයි එයාට තේරෙන්නේ. ශබ්දයක් අහන්න කියලා ගියාමත් එහෙමයි. බාහිර

ආයතනය අනුව මනස වැටෙන්නේ නැතුව, විසිරෙන්නේ නැතුව තමන් තුළ යම් යම් ධර්මතා ඉපදෙමින් නිරුද්ධ වන දර්ශනයක් එයාට ඇතිවෙනවා.

මෙන්න මේ විදිහට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන ස්පර්ශ ආයතන හයේම, ශබ්දයක් අහනකොට එයා හොඳට දන්නවා මෙහෙම ශබ්දයක් ඇසීමේ හැකියාව තිබෙන්නේ කණට. මේ කණ නිසා මෙහෙම ශබ්දයක් ඇහෙනවා, තමන් තුළම ඇහෙන සිද්ධිය නිරුද්ධ වෙනවා. ඇහුණු ශබ්දය බාහිරට අයිතියි කියලා කියන්නට නිමිති නැතිවෙන්න ඕන. පෙනුන රූපය බාහිර කිසිම තැනකට තියනවා කියන්න නිමිති නැතිවෙනවා වගේ ඒ වගේම ගන්ධයත් එහෙමයි. රසයත් එහෙමයි. ස්පර්ශයත් එහෙමයි.

මෙන්න මේ විදියට උපදින උපදින ආයතනයක්, ආයතනයක් ගානේ නුවණ අරගෙන යනවනම් මෙයා හැම වෙලාවේම ඉන්නේ වර්තමානයක, හැබැයි වර්තමානයේ ද මෙයාට ඥාන දර්ශනයක් තියෙනවා අල්ලගන්න කිසිදෙයක් ඉතුරුවෙලා නැහැ. ඇහැ පරිහරණය කරනවා ලෝකයා දකින රූපය අත්හැරෙන විදිහේ ඥාන දර්ශනයකින්, ඒක බලනවා මිසක අල්ලගන්න රූපයක් ඉතිරිවෙලා නෑ. මිරිශුව දිහා දකින කොට මුවා, තිරිසන්ගත සතා රැවටෙන, අල්ලගන්න රූපයක් තියෙනකොට, ඒ රූපය අත්හැරෙන විදිහට අපට බලන්න වෙලා තියෙනවා මිසක අපට කියලා අල්ලගන්න දෙයක් ඉතිරි වෙලා නෑ. ඒ වගේ ඇහැ පරිහරණය කරන කොට ලෝකයාට අල්ලගන්න ලෝකයා සතුටුවෙන රූපයක් තියෙනවා නම්, ඒ රූපය අත්හැරෙන ඒ රූපයෙන් මිඳෙන විදිහේ ඥාන දර්ශනයක් යෙදිලා මේ රූපය පරිහරණය කරනවා මිසක, අපට අල්ලගන්න යමක් යෙදිලා නැහැ. කණ, දිව, නාසය, ශරීරයත් එහෙමයි.

මෙන්න මේ විදිහට කරන විට මොකද වෙන්නේ තණ්හාවට ඉඩ නෑ. දැන් අපි රූපයකට හිතීම, කීම, කිරීම කරන්නේ නෑ. අපිට නුවණ තියනවා. මේ පවතින දේ අනෙකක්, පෙනෙන දේ අනෙකක් මෙයද පටිච්ච

සමුප්පන්නයි කියලා නුවණක් යෙදිලා තියෙනවා. මේ නුවණින් යුක්තව කටයුතු කරන්න පුළුවන්. මේ ගැන තව ඉතින් දැනගන්න, අවබෝධ කරගන්න, අපිට තව බොහෝ කාරණා තියෙනවා. මෙන්න මේ විදියට කෙනෙක් කළොත් මේ විදියට කරන කොට මේ ස්පර්ශ ආයතන, මේ අතීත අන්තය, අනාගත අන්තය අතහැරලා වර්තමානයක යෙදෙනවා. ඔන්න ඔය විදියට වර්තමානයක කෙනෙක් හිටියොත් මෙන්න මෙයාට තණ්හාව අතහැරෙනවා. සිබ්බනිය අතහැරෙනවා. මෙන්න මේ කෙනා "මහා පුරුෂයා" කියලා කියනවා.

දැන් මෙතන තියන විශේෂ ලක්ෂණය තමයි අතීත අන්තය සහ අනාගත අන්තය කියන අන්ත දෙක අතහැරලා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ මනස දැන් අපට තිබුණොත් මෙයාගේ මනස අනුවෙලා තියෙන්නට බැහැ ස්පර්ශ අන්තයටත්, ස්පර්ශ සමුදය අන්තයටත් . ඒ අන්ත දෙකෙන් ඉබේමයි අත්හැරිලා තියෙන්නේ. ඊට පස්සේ සැප වේදනාව අන්තය, දුක් වේදනාව අන්තය කියන අන්ත දෙකත් අතහැරලා උපේක්ෂා වේදනාව කියන තැන ඉබේම මනස තියෙන්නට ඕන. ඒ අන්ත අතහැරලා තියෙන්න ඕන. ඒ අන්තවල මනස තියෙන්න බැහැ. මේවා වෙන වෙනම කරන්න ඕන දේවල් නෙවෙයි. ඊට පස්සේ ආධ්‍යාත්මික ආයතනත් අතහැරිලා තියෙන්න ඕන. බාහිර ආයතනත් අතහැරිලා තියෙන්නට ඕන. එතකොට විඤ්ඤාණය මැදයි කියන තැන නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නට ඕන. එතකොට සක්කාය කියන අන්තයත්, සක්කාය සමුදයත් ඉබේම අතහැරිලා තියෙන්න ඕන. දැන් මෙතනදී අතීත අන්තය, අනාගත අන්තය කියන තැනින් අහු නොවෙන විදියට, අතීත අන්තය කියන කොට බලාගන්නට ඕන අපි, ඒ අතීතය නියෝජනය කරලා අපට හම්බවෙන වර්තමානයයි කියලා හම්බවෙන තැනද අතීත සංඥාව, අතීත හේතු ටික යෙදිලා තියෙන්නේ. එහෙම යෙදුනොත් අතීතයි කියන තැනකම නුවණ ගෙනිහිල්ලා ඒ අරඹයා සිතීම, කීම, කිරීම, කළොත් මෙන්න මේක අනාගත අන්තය නිර්මාණය වෙනවා කියන තැනටත් ඇවිල්ලා මේ ඥාන දර්ශනයකින්, මේ ආයතන පරිහරණය කළොත් විතරමයි මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව වෙන්නේ කියන දැනුමකට එන්න ඕන.

එතකොට මෙන් මේ විදියට දර්ශනයක් අපි ගාව තිබුණොත් තමයි මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව වෙන්නේ. එතකොට මෙන් මේ අන්ත එදා පෙන්නුවේ කුමක් නිසාද ? ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා කතා කළත් මේ වගේ අන්ත ටික අපිත් දැනගෙන තියෙන්න ඕන. මේ අන්ත ඇසුරුවෙන සීමාව දැනගෙන තියෙන්න ඕන. මේ අන්ත ඇසුරුවෙන අපේ මානසික මට්ටම මෙන් මේකයි, මේ අන්තවල ඉන්නවා කියන්නේ මේ මට්ටමයි කියලා අපි දැනගෙන හිටියොත් තමයි අපට පුළුවන් වෙන්නේ හරියට අන්තයක් තියෙනවා නම් ඒක අතහැරලා නිවැරදි ක්‍රමයට මනස හදාගන්න. කුමක් නිසාද ? මම මතක් කරනවා හැම වෙලාවෙම කවුරු නිසා හෝ කුමක් නිසා හෝ දහම වැරදුනොත් සසර දුක් විඳින්න වෙන්නේ අපටමයි. කවුරු හරි කියලා දුන්නත්, වැරදියි කියලා හරි දේ අත්හැරෙව්වත්, අන්තිමට දුක් විඳින්න වෙන්නේ අපිට නිසා, සසර දුකට යන්නේ අපි නිසා අපිට අයිතියක් තියෙනවා බුද්ධිමත්ව, විමර්ශණාත්මකව හරි දේ මොකක් ද කියලා තෝරාගන්නට. ඒක තෝරා ගන්න නම් මම අර මුලින්ම මතක් කලා වගේ භාග්‍ය කෙනාගේ විස්තර තියෙන්න ඕන. මේ අපි භාග්‍ය මාර්ගය නමැති කෙනා හඳුනා ගන්න තව එක විස්තරයක් තමා මේ අන්ත ටික. මේ අන්ත ටික දැනගන්න. අන්ත ටික දැනගෙන මේ පුද්ගලයා, නැතිනම් අපි භාග්‍ය කෙනා හරියට හම්බවුනොත් අපිට බය නැතිව ගන්න පුළුවන්, මේ අන්ත හඳුනාගත්තොත්. අන්ත හඳුනාගත්තේ නැතිවුනොත් මොකද වෙන්නේ ? කවුරුහරි මොනව හරි දෙයක් නිවන් මගයි කියලා භාවනාවයි කියලා කවුරුහරි කියලා දුන්නොත් ඒක ගන්න වෙනවා අපිට.

ඒ නිසා ඉස්සෙල්ලා මතක් කළ ස්පර්ශ අන්තයේ ප්‍රදේශය ගැනත් දැන් හොඳට මතක තියෙන්න ඕන. ස්පර්ශ සමුදය කියලා අනුවෙන්නේ මොන මොන පැත්තට ද කියන එකත් මේ පිංචතුන්ට මතක තියෙන්න ඕන. අනාගත අන්තය නිර්මාණය වෙන්නේ කොයි පැත්තට ද කියන ටිකත්, අතීත අන්තය නියෝජනය කරන්නේ මොන සීමාවේ ද කියන ටිකත් මේ පිංචතුන්ට මතක තියෙන්න ඕන. එහෙනම් මේ සීමාව තුළින් අපි වෙන් වෙන්නට ඕන. මේ නිවන් මාර්ගයේ යනව නම් මේ සීමාව

අපෙන් අතහැරලා තියෙන්නට ඕන, කියලා දැනුම තියෙන්නටත් ඕන. ඒ ඔක්කොම අන්ත අතහැරෙන විදිනේ එක දර්ශනයකින් ඔක්කොම වෙන්නේ. දර්ශන ගොඩක් නැහැ. ඒ දර්ශනය මොකක්ද කියලා ඉගෙන ගැනීම, හෙවිම මේ පිංචතුන්ගේ විමුක්තිය සඳහා මේ පිංචතුන්ට අවශ්‍ය දෙයක්. එතකොට ඒ සඳහා අයිතිය ද තියෙනවා. මේ පිංචතුන් ඒ වගේ නුවණින් යුක්තව මේ අන්ත අතහැරලා නියම සද්ධර්මය තෝරාගෙන මේ සසර දුකින් එතෙර වන්නට මේ ධර්ම දේශනාව මේ පිංචතුන්ට හේතු උපනිශ්‍රයම වේවා කියන අදහස ඇති කරගන්න ඕන.

ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි.

සාධු ! සාධු !! සාධු !!!

තමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස !!!
තමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස !!!
තමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස !!!

*"සුඛා ඛො ආවුසො වෙදනා ඵකො අනෙතා
දුක්ඛා වෙදනා දුභියො අනෙතා
අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා මජ්ඣේ
තණ්හා සිබ්බති" හි*

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි,

මෙම පින්වත් පිරිස සුදානම් වෙන්තේ ලොචතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනාකළ ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්ට. ඒ නිසා හැමදෙනාම බොහෝම උවමනාවෙන්, බොහෝම ශ්‍රද්ධාවෙන්, මේ වෙලාවේදී මේ සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන. එහෙම කන් යොමු කරලා ආදරයෙන් අපි මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන. මේ සද්ධර්මයේ ආලෝකය, මේ සද්ධර්මයේ අවබෝධය අපට නොලැබුන නිසා, අපිට ලබාගන්න බැරිවෙච්ච නිසා, අපි සසර ගොඩාක් ඒ මේ අත දුටු සැරිසරු අය. මේ දුක් සහගත සසර කවදාහරි දවසක, අපට නිමාකරගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ, බුද්ධෝත්පාදකාලයක් ලැබිලා, ඒ බුද්ධෝත්පාද කාලයෙම මනුෂ්‍ය ජීවිතයකුත් ලැබිලා, ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු සද්ධර්මයක් සම්මුඛ වෙලා, හම්බ වෙලා, ඒ දහම අපි සකසා ආදරයෙන් ශ්‍රවණය කරලා, ඒ අර්ථය

හිත්වල ධාරණය කරගෙන ඒක නුවණින් හිතලා ඒ තුලින් ලැබෙන අවබෝධයෙනුයි. අපි හැම කෙනෙක්ම කරපු සසර මහා බලගතු පින්කමක් නිසා මේ දීර්ඝ සංසාරයේ, ඒ මේ අත දුටලා වෙනසට පත්වෙච්ච අපිට, වටිනා බුද්ධෝත්පාද කාලයක් ලැබුනා. ඒ වගේම වටිනා මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයකුත් ලැබිලා තියෙනවා. සසර දුක් ගිනි නිවෙන සද්ධර්මය ලැබෙන වටපිටාවකුත් හම්බ වෙලා. දැන් ඉතින් අපි, අපිම පිහිට කරගන්න ඕනෙ.

අත්තාහි අත්තනො නාට්ඨො. කෝ හි නාට්ඨො පරෝසියා

තමාගේ පිහිට තමාමයි, වෙන කවුරුවත් නෑ, කියන ටික සිහිකරලා දැන් අපිට ඉතිරි වෙලා තියෙනවා මොකක්ද ? ඒ සද්ධර්මය. බොහෝම ආදරයෙන් කන් යොමුකරලා අහන්ට. අහලා ඒ ටික ධාරණය කරගන්ට. ධාරණය කරගෙන නුවණින් අර්ථ පරීක්ෂණය කරලා අවබෝධ කරගන්ට. එතකොට අපි මේ දුක් සහගත සසරින් මිදෙනවා. ඔන්න ඔය කාරණා ටික සිහියෙ තබාගෙන බොහෝම උවමනාවෙන් මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්ට ඕන. විශේෂයෙන්ම මේ පින්වතුන්ගේ ධර්මාවබෝධය සඳහා අනුක්‍රමයෙන් පවතින දහම් කරුණු රාශියක් අපි කතා කරනවා. **ඒ අංශුත්තර කිකායෙ දුතිය පණ්ණාසකයෙ මහා වග්ගයෙ තියෙන මජ්ඣිම සූත්‍රය ඇසුරෙන් අපි ධර්ම දේශනා කිහිපයක් කරනවා.**

එදා බරණැස ඉසිපතනාරාමයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ සිටින කාලෙදී ඒ හික්ෂුන් වහන්සේලා අතර ඇතිවෙච්ච දහම් සාකච්ඡාවක් මුල් කරගෙන මේ සූත්‍රය පවතිනවා. අපි ඒ ටික ඉගෙන ගන්නෙ අපේ පීචිතේටත් හරිම වටින නිසා. එදා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා අතර කතාවක් ඇතිවුනා. මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියන්නේ මොකක්ද ? මැද වෙන්නෙ කුමන අන්ත වලට නොගියොත්ද කියන කතාවක්. එක එක ස්වාමීන් වහන්සේලා එක එක අදහස් ඉදිරිපත් කළා. එයින් මුලින්ම ස්පර්ශය කියන අන්තය ගැන ස්වාමීන් වහන්සේ තමක් දේශනා කළාම, තවත් ස්වාමීන් වහන්සේ තමක් දේශනා කළා, අභිතය එක් අන්තයක්, අනාගතය දෙවෙනි අන්තය, වර්තමානය මැදයි කියලා. එය අහගෙන හිටපු තව ස්ථවිර හික්ෂුන්

වහන්සේ නමක් මතක් කරනවා ඇත්තැනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ගාථාවේ අර්ථය මෙන් මෙහෙමයි. කොහොමද?

**සුඛා ඛො ආවුසො වේදනා ඒකො අනෙතා
දුක්ඛාවේදනා දුරියො අනෙතා
අදුක්ඛම සුඛ වේදනා මජ්ඣිම
තණ්හා සිබ්බති**

මේ සැප වේදනාව එක් අත්තයක්. දුක් වේදනාව දෙවෙනි අත්තයයි. අදුක්ඛම සුඛ වේදනාව නැත්නම් උපේක්ඛා සහගත වේදනාව මැදයි. මේ තණ්හාව සිබ්බතියයි කියලා. ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කරනවා, යම්කිසි කෙනෙක් සැප වේදනාව කියන අත්තයත් අතහැරලා, දුක් වේදනාව කියන අත්තයත් අතහැරලා, අදුක්ඛම සුඛ වේදනාවට පැමිණිලා, අදුක්ඛම සුඛ වේදනාව ඇසුරු කරමින් ඉඳලා, තණ්හාව නැති කරන්නට පුළුවන්. අන්න ඒ විදියට තණ්හාව නැති කළොත් කවුරුහරි, ඒ විදියට තණ්හාව නැති කළ කෙනාට කියනවා, මහා පුරුෂයා කියලා. එතකොට මෙන් මේ විදියට එදා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පාරායණ වග්ගයේ මෙත්තෙය්‍ය ප්‍රශ්නයට දුන්න පිළිතුර, සූත්‍රයේ අර්ථය මම දන්නවා කියලා, මේ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළා.

ඉතින් මේ ටික අපි සාකච්ඡා කරන්නේ , මේ පෙන්නපු අන්න හඳුනා ගත්තොත් කුමන තැනකින් හෝ අත්තෙකට හසුවෙලා නොතිබුනොත් අපිත් නිවන් මගෙයි කියලා හඳුනාගන්න අපිට පහසුයි. කුමන තැනකින් හෝ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට ඇවිල්ලා තිබුණොත් එතන මැදයි කියන එක හඳුනාගන්න අපිට අපහසුයි. එහෙම වුනොත් අපිටත් මේ පීචිතේම දුකින් මිදෙන්න පුළුවන් නිසා. අපි මෙතනදී මේ ධර්මයන්ගේ අර්ථය ටිකක් පරීක්ෂණය කරලා බලමු.

**සැප වේදනාව අත්තයක් වෙන්නෙ කොහොමද ?
දුක් වේදනාව අත්තයක් වෙන්නෙ කොහොමද ?
අදුක්ඛම සුඛ වේදනාව මධ්‍යම වෙන්නෙ කොහොමද ?
තණ්හාව ඉක්මවා ගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ කොහොමද?**

කියන කාරණාව. එතනදී සුඛා වේදනා කියලා කියන කොට පින්වතුනි, මෙතනදී සැපය කියන කාරණාව ඉස්සෙල්ලා දෙකට බෙදන්නට වෙනවා. සැපය ගත්තහම ලැබෙනවා සුඛ, සෝමනස්ස කියලා ධර්මතා දෙකක්. දෙකම අයිති සැපයට. වක්ඛු සම්ඵස්සජා වේදනා, සෝත සම්ඵස්සජා වේදනා, ඝාණ සම්ඵස්සජා වේදනා, පිච්භා සම්ඵස්සජා වේදනා, කාය සම්ඵස්සජා වේදනා කියලා වේදනාවන්ගේ උත්පත්ති ස්ථාන පටිස සම්ඵස්ස වශයෙන් පහක් තියෙනවා. මේ පස් පොලේ ඇතිවන සැපයට කියනවා "සුඛය" කියලා. සැප වේදනාව කියලා. මනෝ සම්ඵස්සජා "වේදනා කියන තැනකින් ඇතිවන සැපයට කියනවා "සෝමනස්සය" කියලා. මේ සුඛ, " සෝමනස්ස " කියන ධර්මතා දෙකම අයිති සැප වේදනාව කියන අත්තෙට. ඊට පස්සෙ වක්ඛු සම්ඵස්සජා වේදනා, සෝත සම්ඵස්සජා වේදනා, ඝාණ සම්ඵස්සජා වේදනා, පිච්භා සම්ඵස්සජා වේදනා, කාය සම්ඵස්සජා වේදනා කියලා වේදනාවේ උත්පත්ති ස්ථාන වශයෙන් පටිස ස්පර්ශ පහක් තියෙනවා. මේ පස් පොලේ ඇතිවන දුක් සහගත වේදනාවට කියනවා "දුක්ඛ වේදනා" කියලා. එතකොට මනෝ සම්ඵස්සජා වේදනාවල තියෙනවා, දුක් සහගත බව, ඒකට කියනවා " දෝමනස්සය " කියලා. මේ දුක්ඛ - දෝමනස්ස කියන දෙකම " දුක්ඛ වේදනා " කියන කාරණාවට අයිති කියන එක තේරුම් කරගන්න ඕනෙ.

ඊට පස්සේ දැන් ඉස්සෙල්ලා මේ අන්න දෙක බෙදා ගන්න. මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන්ම ලැබෙන සුඛ සෝමනස්ස කියන වේදනා ටික "සැප වේදනාව එක් අත්තයක්" කියපු පැත්ත ඇසුරු කරනවා. එතකොට මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන්ම උපන්න දුක් සහගත දුක්ඛ දෝමනස්ස කියන වේදනාව "දුක් වේදනාව කියන අත්තය" ඇසුරු කරනවා. අදුක්ඛම

සුඛ වේදනා මජ්ඣිම. එතකොට දැන් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියලා කියන්නේ අද්‍රක්ඛම සුඛ වේදනා - උපේක්ඛා සහගත වේදනාවය, කියලා මතක් කළා. අපි දන්නවා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියලා කියනකොට මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට තව නමක්. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන්නේ නිවනට මගක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මහණෙනි, මේ ගංගා නම් ගඟ පෙරදිගට හැරිලා, පෙරදිගට නැමිලා, පෙරදිගට බරව පවතිනවා වගේ මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය නිවනට හැරිලා, නිවනට නැමිලා, නිවනට බරව පවතිනවා. මහණෙනි, මේ යමුනා ගඟ පෙරදිගට හැරිලා පෙරදිගට නැමිලා, පෙරදිගට බරව පවතිනවා වගේ, මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය නිවනට හැරිලා, නිවනට නැමිලා, නිවනට බරව පවතිනවා. මහණෙනි, සරභු ගඟ පෙරදිගට හැරිලා, පෙරදිගට නැමිලා, පෙරදිගට බරව පවතිනවා වගේ මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය නිවනට හැරිලා, නිවනට නැමිලා, නිවනට බරව පවතිනවා. මේ අවිරවනී ගංගාව පෙරදිගට හැරිලා, පෙරදිගට නැමිලා, පෙරදිගට නැමුරුව පවතිනවා වගේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය නිවනට නැමිලා, නිවනට හැරිලා, නිවනට බරව පවතිනවා.

මේ ටික මං මතක් කළේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන එක නිවන පිණිසමයි පවතින්නේ. එක මොහොතකට හරි ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය උපන්නොත් නිවන් මග උපන්නාමයි. උපන්නොත් සෝතාපත්ත කියලා කියනවා. ධර්ම ශ්‍රෝතයට ආවා. එයා ගහගෙන යනවාමයි නිවනට. ඒ බව මුලින් මතක් කළේ විශේෂ කරුණු ටිකක් මතක් කරන්න. දැන් අපි ස්පර්ශ ආයතන හයේම ඇතිවන සුඛ සෝමනස්ස වේදනා ටික දැමීමා සැප වේදනාවට. දුක් දොම්නස් වේදනා ටික අපි යොමු කළා, ගොඩ ගැසුවා දුක් වේදනාවට. මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ තියෙන උපේක්ඛා වේදනාව ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියලා දැන් අපිට ඉතුරු වුනොත් අපි හැම කෙනෙක්ම නිවනට හැරිලා නිවනට නැමිලා නිවනට බරව පවතිනවා කියන න්‍යායක් තියෙනවා නේද ? එතකොට මේ ශාසනයෙන් බැහැර අයටත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තියෙනවා කියනවා වෙයි. තිරිසන්ගත සතුන්ටත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය

තියෙනවා කියනවා වෙයි. අපිත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ විටෙක විටෙක හරි ඉන්නවා කියනවා වෙයි. ඇයි ? මේ ශාසනයෙන් බැහැර අයටත් උපේක්ඛා වේදනාවත් ඇතිවන නිසා. තිරිසන්ගත ප්‍රාණීන්ටත් උපේක්ඛා සහගත වේදනාවත් තියෙන නිසා. අපි හැමටත් උපේක්ඛා වේදනාවත් ඇතිවන නිසා. එහෙම වුනොත් මේ ශාසනය පවතින්නේ තථාගතයන් වහන්සේ හෝ තථාගතයන් වහන්සේගේ ධර්මය ඇසූ අය අතර පමණයි කියන මේ ධර්මතාවයට පරස්පර වෙනවා. එහෙනම් මේ ධර්මයේ තියෙන අර්ථය ටිකක් අපි විමසිලිමත්ව බලන්නට ඕන. බලන්නට වෙනවා. මොකද උපේක්ඛා වේදනාව තිබුන පමණකින් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තියෙනවා නෙමෙයි නේද කියන කාරණාවක් අපිට හිතන්න වෙනවා.

පුංචිම පුංචි ළදරුවෙක් ගත්ත. මේ පුංචි ළදරුවා ගැන ඇලෙන්නෙත්, ගැටෙන්නෙත් නැති උපේක්ඛා සහගත බවක් ඒ මනස තුළ තියෙනවද කියලා බලන්න. තියෙන්නට පුළුවන්. හොඳයි එහෙම තිබුණොත් එතන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තියෙනවාද ? නෑ. එහෙනම් ඒ උපේක්ඛාව, උපේක්ඛාවක් වුනාට මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය පෙන්වන අද්‍රක්ඛම සුඛ වේදනාව කියපු තැන නෙමෙයි. අපි දිහා බලන්න. මේ පින්වතුන් වුනත් මේ හිස් අවකාශය දිහා බලන්න. ඕගොල්ලන්ට මේ හිස් අවකාශය ඇලෙන්න දේකුත් නෑ. ගැටෙන්න දේකුත් නෑ. උපේක්ඛාවක් පවතියි. ඇහෙන්න රූප බලන කොට මධ්‍යස්ථ අරමුණු ඕන තරම් පහළ වේවි. කණෙන් ශබ්ද අහනකොට, නාසයෙන් ගඳ සුවඳ ලබනකොට, දිවෙන් රස විඳිනකොට, කයෙන් ස්පර්ශ ලබනකොට, සිතින් අරමුණු සිහි කරනකොට, උපේක්ඛා සහගත මට්ටම් ලැබෙනවා. මෙන්න මේ හැම උපේක්ඛාවකම අපි ඉස්සෙල්ලා මතක් කළා මේ තුළ අවිද්‍යානුසය අනුසය වෙනවා.

ලෝකෙ තුළ සැප වේදනාවේ රාගානුසය අනුසය වෙනවා. දුක් වේදනාවේ පටිඝානුසය අනුසය වෙනවා. උපේක්ඛා වේදනාවේ අවිද්‍යානුසය අනුසය වෙනවා. ලෝකෙට පුළුවන් සැප වේදනා, දුක් වේදනා,

උපේක්ෂා වේදනා කියන තුන් වේදනාව තුළ ඉන්න විතරයි නම්, රාගානුසය, පටිසානුසය, අවිද්‍යානුසය කියන අනුසය ධර්ම තුනෙන් බේරිලා ඉන්න තැනක් ලෝකෙ නෑ. මොකද මජ්ඣිම නිකායෙ **වේදල්ල සූත්‍රය** වගේ සූත්‍රවල බලන්න. මේ සූත්‍රවලදී, සලායතන විහංග වගේ සූත්‍රවලදී මේ බව හොඳට මතක් කරලා තියෙනවා. සැප වේදනාවේ (ලෝකය තුළ තියෙන) රාගානුසය අනුසය වෙනවා. දුක් වේදනාවේ පටිසානුසය අනුසය වෙනවා. උපේක්ෂා වේදනාවේ අවිද්‍යානුසය අනුසය වෙනවා. එහෙනම් මෙතනදී ලෝකෙ තුළ තියෙන උපේක්ෂාව ගැන නෙමෙයි මේ කියන්නෙ. කොහොමහරි ඇලෙන්නෙ නැතුව, ගැටෙන්නෙ නැතුව උපේක්ෂාවේ හිටියා කියලා මාරයාගෙන් මිදුනා එහෙම නෙමෙයි. මාරයාගෙ නොදැක්මට ගියා නෙමෙයි. මාරයාට නොපෙනෙන තැනක හිටියා නෙමෙයි. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ඒකෙන් නිර්මාණය වෙන්නෙ නෑ. මොකද, ඇලෙන්නෙ නැතුව, ගැටෙන්නෙ නැතුව ඉන්න හිත හුරු කරලා ඕන කෙනෙකුට කරන්න බැරි නෑ පුළුවන්. නමුත් එහෙම වුනාට ඒ උපේක්ෂාවේ තියෙන අවිද්‍යානුසය අනුසය වෙනවයි කියන කාරණාව ගැන බැලිය යුතුයි. මොකද **"මජ්ඣිම නිකායෙ උපේක්ෂා"** කියන කරුණකුත් තියෙනවා. ඒ බව මතක තියෙන්න ඕන. මැද ද තැවරෙන්නෙ නැතිවෙලා තියෙන්න ඕන. මැද ද අහුවෙලා නැතිවෙන්න ඕන.

එතකොට සැප වේදනාවත්, දුක් වේදනාවත්, උපේක්ෂා වේදනාවත් කියන තුන් වේදනාවේම ලෝකෙ තුළ **රාගානුසය, පටිසානුසය, අවිද්‍යානුසය**, අනුසය වෙන තැන්. යම් තැනක අනුසය ධර්මයෝ අනුසය වෙයි නම්, එතන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තියෙනවා කියන ධර්මතාවයක් ලැබෙන්නෙ නෑ. එහෙනම් මේ ධර්මයේ අර්ථය අපි කොහොමද දකින්නෙ. ඔන්න ඔය උපේක්ෂා වේදනාවේ ප්‍රශ්නය දැන්. ඊට පස්සෙ අපි බලමු. අපි දැක්කා, අපි අහලා තියෙනවා සුද්ධෝදන රජපුරුවො අධිගම ලැබුවෙන්, සුද්ධෝදන රජපුරුවො රහත් වුනෙන් ගිහි ගෙදර ඉඳගෙන. නමුත් කාමසුඛල්ලිකානුසෝගෙට නැත්නම් සැප වේදනාව ඇතිවෙන අරමුණු එකක්වත්ම වින්දෙ නැද්ද සුද්ධෝදන රජතුමා. මුළු ජීවිත කාලෙම ජීවත් වුනේ උපේක්ෂා මට්ටමේම සිත් වලින් කියලද කියන්නෙ.

එහෙම වුනොත් සුද්ධෝදන රජතුමා සැප වේදනාව කියන අන්තෙ නම් හිටියෙ කොහොමද නිවන් දැක්කෙ.

ඒ වගේම දුක් වේදනාව එක් අත්තයක්. අපි අහලා තියෙනවා **පිත මලල භාමුදුරුවො, තිස්ස භාමුදුරුවො** වගේ අය ගැන. තිස්ස භාමුදුරුවෝ මේ ශරීරයෙ කලවා ඇට බිඳගෙන ඒ තියුණු වූ වේදනාවන් උපයෝගී කරගෙන නිවන් දැක්කා. ඒ දුක් වේදනාව අත්තයක් වෙලා නෑ. මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව වෙලා. කොහොමද එහෙම වුනේ. පිත මලල භාමුදුරුවන්ට වැරදීමකින් දඩයමේ ගිය කෙනෙක් විදපු ඊතලේ උන් වහන්සේම ගලවලා පැත්තකින් තියලා, ඒ වේදනාව අරමුණු කරගෙන භාවනා කළා. ඒ දුක් වේදනාව අත්තයක් වුනේ නෑ. මං මෙතනින් මතක් කරන්නෙ කොහොමද සැප වේදනාව අත්තයක් වෙන්නෙ. කොහොමද දුක් වේදනාව අත්තයක් නොවෙන්නෙ. මොන විදියට ඉන්න උපේක්ෂාවද මධ්‍යම වෙන්නෙ කියන කාරණාව පැහැදිලි කරලා දෙන්න.

අපි අහලා තියෙනවා කාශ්‍යප බුදුරජාණන් වහන්සේගෙ කාලෙ අර හත් දෙනෙක් ගලක් උඩට ගිහිල්ලා භාවනා කළා නිරාහාරව. ඒ කවුරුවත් අත්තෙකට වැටුනෙ නෑ. එහෙනම් මේ ධර්මයේ අර්ථය අපි කොහොමද තේරුම් කරගන්න ඕන. එහෙනම් ඉස්සෙල්ලා මෙන්න මේ විදියට මේක බේදිය යුතුයි. ලෝකෙ තුළ තියෙන මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇතිවෙන සුඛ සෝමනස්ස කියන මේ සැප ඔක්කොම ටිකක් දාන්න සැප ගණයට. මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ තියෙන උපේක්ෂා වේදනා කියන ඔක්කොම ටික, නිදුක් බව සැපක්. දුක් නැති බව සැපක් කියන අර්ථයෙන් අයිතිසි සැප වේදනා කියන අත්තයටම. එතකොට මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේම එන දුක්ඛ දෝමනස්සයක් තියෙනවා නම් ඒ දුක්ඛ දෝමනස්ස දෙක අයිති දුක් වේදනා කියන අත්තයට.

"සුඛා වේදනා ඒකො අනෙතා" "දුක්ඛා වේදනා දුතියෝ අනෙතා" කියන කොට ලෝකෙ තුළ පෙන්නන සැප, දුක්, උපේක්ෂා කියන තුන් වේදනාවම මේ අන්ත දෙකේ ලා දත යුතුයි. ඒ ද මේ අන්ත දෙක අපි

දන්න පමණකින්, අපි දන්න විදියට අන්තය කියන එක නිර්මාණය වෙනවා හෝ අන්තය කියන එක අතහැරෙනවා හෝ නෙමෙයි. දැන් මෙතන තියෙන්නෙ අපිට හිතෙන්නෙ සැප වේදනාව එක් අන්තයක්. බැරිවෙලා සැප සහගත අරමුණක් එහෙම කායික ස්පර්ශයක් එහෙම ලැබුණොත් අත්තෙක. දුක් වේදනාවක් උපන්නොත් අත්තෙක, කියන හැටියටයි අපි තේරුම් අරගෙන තියෙන්නෙ. නමුත් මේ ධර්මයෙ තේරුම් ඊට වඩා වෙනස්. අපි කොහොමද ඒ අත්තෙට වැටෙන්නේ, අන්තයට නොවැටෙන්නෙ කියන කාරණාව තෝරාගන්න ඕනෙ. මොකද අපි අහලා තියෙනවා, දැන් බොජ්ඣංග සූත්‍ර වගේ සූත්‍ර දිහා බලන්න. මහා රහතන් වහන්සේලා.

කච්චිතෙ කාශ්‍යප! ධම්මියං යාපනියං

කාශ්‍යප කිමෙක්ද ඔබට ඉවසිය හැකිද ? යැපිය හැකිද ? ඉවසන්න පුළුවන්ද ? යැපෙන්න පුළුවන්ද ?

හ මෙ හත්තෙ ධම්මියං හ යාපනියං. දුක්ඛා මේ වේදනා අභික්ඛමන්තේ නො පටික්ඛමන්තෙ කියලා. "භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මට ඉවසිය නොහැකියි, යැපිය නොහැකියි. දුක් වේදනාව වැඩිවෙනවා පෙනේ. අඩුවෙනවා නොපෙනේ" කියනවා. එහෙම වුනොත් පින්වතුනි, මේ අන්ත දෙක අතහැරලා අදුක්ඛම සුඛ වේදනාවෙන් තණ්හාව ඉක්මවපු කෙනා, මහා පුරුෂයා කියලා කියනවා රහතන් වහන්සේට. ඒ මහා පුරුෂයාත් ආපහු අන්තවලට වැටෙනවා කියලා පෙනෙයි , අපිට මේ දහම තේරුනේ නැත්නම් මේ දහම තේරුම් කරගන්න බැරි වුනොත්. මොකද දුක් වේදනාව එක් අන්තයක් නම්, රහතන් වහන්සේලාට වුනත් කයේ දුක් වේදනාවක් ඇතිවෙන්න බැරිද ? ඇතිවෙනවා. දුක් වේදනාව ඇතිවුන පමණකින් අන්තයක් වුනොත්, එහෙනම් ලෝකයේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව හම්බ වෙන්නෙන් නැතිවෙයි. ඇයි ඒ අත්තෙට වැටෙන්නම වෙනවා. සැප වේදනාව ඇතිවෙව්ව පමණකින් අන්තයක් වෙනවා නම් කාටවත් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවෙ ඉන්ට බැරිවෙයි. නමුත් මෙතනදි මෙන්න

මේ නිසාමයි මේ ශාසනයේ වටිනා ගැඹුරු අර්ථයක් තියෙනවා කියලා කියන්නෙ. ලෝකය තුළ සැප වේදනාව ඇති කරගන්න කෙනාටත්, දුක් වේදනාව ඇති කරගන්න කෙනාටත්, උපේක්ෂා වේදනාව ඇති කරගන්න කෙනාටත්, මේ තුන්දෙනාටම අත්තෙකට නොවැටෙන විදියට මේ සැප වේදනාව, දුක් වේදනාව පරිහරණය කරන්ට ඥාන දර්ශනයක් තියෙනවා. අන්ත ඒ තැනට අපේ මනස පත් කරගන්න පුළුවන් වුනොත් විතරයි, මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය උපදින්නෙ. අපි ක්‍රමානුකූලව ඒක ටිකක් විමර්ශනය කරලා බලමු.

දැන් පෙන්නුවා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ සුඛා ඛෝ ආවුසො වේදනා ඒකෝ අත්තෝ. සැප වේදනාව එක් අන්තයක්. දුක්ඛා වේදනා දුතියො අත්තෝ. - දුක් වේදනාව දෙවෙනි අන්තයයි කියලා. දැන් සැප වේදනාව එක අන්තයක් වෙන්නෙ කාටද ? අපි ඉස්සෙල්ලා කියපු විදියට ප්‍රිය මනාප වූ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ ධම්ම කියන මෙන්න මේ සැප සහගත ස්පර්ශයන්ට හේතුවෙන ස්පර්ශයක් නිසා සැප වේදනාව උපදිනවා. යම්කිසි කෙනෙක් මේ සැපයේ සතුටු වෙනවා නම්, මේ සැප වේදනාව අනුව මනස පවත්වනවා නම්, අන්ත එයා සැප වේදනාවෙ අත්තෙට ගිහිල්ලා තියෙන කෙනෙක්.

සුඛා වේදනා ඒකෝ අත්තෝ, සැප වේදනාව එක් අන්තයක්. සැප වේදනාව කියන එක ධර්මතාවයක්. ඒකෙ තව ඉතිරියක් තියෙනවා. මේ සැප වේදනාව අන්තයක් වුනේ කාටද ? **සැප විඳිනවා නම් කෙනෙක්. සැපේ සැප විඳිනවා නම්, සැපේ සතුටු වෙනවා නම් සැපය අනුව පවතින මනසක් යම්කිසි කෙනෙකුට තියෙනවා නම් මෙන්න මෙයා සැප වේදනාව කියන අත්තෙට අයිතියි.** දුක් වේදනාවෙ යම්කිසි කෙනෙක් දුක් වෙනවා නම්, දුක් ගැටෙනවා නම් දුක් වේදනාව අනුව මනස පවත්වනවා නම්, මෙන්න මෙයා දෙවෙනි අත්තෙ ඉන්නවා. **උපේක්ෂා වේදනාව අනුව මනස පවත්වනවා නම්, ඒ අනුව මනස නැමී නැඹුරු වෙලා පවතිනවා නම්, මෙන්න මෙයා දුකක් නොවූ අර්ථයෙන් සැපයි කියන තැන, අර පළවෙනි අන්තය කියන ගණයට වැටිලා තියෙනවා.** එතෙන්දි , සැප වේදනාවත්

ලෝකේ කුළු තියෙන උපේක්ෂා වේදනාවත් දෙකම, සැප වේදනාවයි කියන අන්තය ඇසුරු කරනවා කියන කාරණාව මතක තියාගත්ත ඕනෙ තේරුම් කරගන්න ඕන. දුක් වේදනාව, දුක් වේදනාව කියන අන්තය ඇසුරු කරනවා කියන කාරණාවත් මතක තියෙන්න ඕන.

එතකොට වක්ඛු සම්ඵස්සයෙන් උපන්න වේදනාව තියෙනවා, සැප, දුක්, උපේක්ෂා කියලා. මේ සැප වේදනාවත් මේ දුක් වේදනාවත් කියන ධර්මතා දෙකට වැටෙනවා මේ තුන් වේදනාව.

වක්ඛු සම්ඵස්සයෙන් උපන්න සැප වේදනා, උපේක්ෂා වේදනා කියන වේදනා දෙක සැප වේදනාව එක් අන්තයක් කියන තැනටත්, වක්ඛු සම්ඵස්සයෙන් උපන්න දුක් වේදනාව, දුක්ඛා වේදනා කියන අන්තයටත් වැටෙනවා. දැන් මෙතනදී ඒක අන්තය වෙන්නෙ මෙහෙමයි. වක්ඛු සම්ඵස්ස - ඇහෙන්න රූපයක් බලලා සැප සහගත හෝ උපේක්ෂා සහගත වුනොත්, ඒ සැප සහගත රූපයේ යම්කිසි කෙනෙක් සැපවත් වෙනවා නම්, ඒ සැප සහගත රූපය අනුව මනස පවත්වනවා නම්, ඒ උපේක්ෂා සහගත රූපයේ උපේක්ෂා සහගත නම් ඒ උපේක්ෂා සහගත බව ඒ රූපය අනුව පවත්වනවා නම්, මෙන්න මේ දෙන්නම **"සැප වේදනාව"** අනුව යෙදිවිච්ච දෙදෙනෙක්. මං ඉතුරු ටික මතක් කරන්නම් ඒක වෙන්නෙ කොහොමද කියලා.

ඒ වක්ඛු සම්ඵස්සයෙන් උපන් වේදනාව දුක් සහගත නම්, ඒ දුක් සහගත වේදනාවේ දුක් වෙනවා නම්, ගැටෙනවා නම්, අමනාප වෙනවා නම් එයා **"දුක්ඛා වේදනා"** කියන අන්තයට වැටෙනවා. **"ඇහැ"** මුල් කාරණාව කරගෙන මේ ලෝකයාට මේ අන්ත දෙක ඉපදිලා තියෙනවා මිසක, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව ඉපදිලා නෑ. ඒකයි මං මතක් කළේ ඇහෙන්න දකින කොට පෙනෙන රූපය තියෙන තැනක උපේක්ෂාව මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියලා ගත්ත එපා. එහෙම වුනොත් තිරිසන්ගත සත්තූන් ආර්ය

අභ්‍යාංගික මාර්ගය වඩනවා වෙනවා. මේ ශාසනයෙන් බැහැර අයත් ආර්ය අභ්‍යාංගික මාර්ගය වඩනවා වෙනවා. මොකද මේ ශාසනයෙන් බැහැර අයටත් උපේක්ෂා වේදනාව උපදින නිසා, තිරිසන්ගත සතුන්ටත් උපේක්ෂා වේදනා උපදින නිසා, උපේක්ෂාව තිබුණ පමණකින් ආර්ය අභ්‍යාංගික මාර්ගය තියෙනවා කියන ධර්මතාවය ලැබෙන්නෙ නෑ කියලා මං මතක් කළා කලින්. එතකොට ඒ නිසයි ඒ උපේක්ෂාව අනුව **"වක්ඛු සම්ඵස්සයා වේදනා"** කියලා පෙන්නන තැන තියෙන උපේක්ෂා වේදනාවද අයිති වෙනවා **"සුඛා වේදනා"** කියන කොටසට කියලා මතක තබාගත යුත්තේ.

එතකොට කණිත් ශබ්දයක් අහනකොට ඒ අහන ශබ්දය නිසා සැප දුක් උපේක්ෂා කියලා තුන් වේදනාවක් පහළ වෙනවා. එයින් සැප වේදනාවත් උපේක්ෂා වේදනාවත් සැප ගණයටත්, දුක් වේදනාව දුක් ගණයටත් වැටෙනවා. අහන ශබ්දය අරඹයා සතුටු වෙනවා නම් අහන ශබ්දයේ සැපේ සැපවත් වෙනවා නම්, තව පැත්තකින් ගත්තොත් සැප විඳිනවා නම්, හරියට කාමය කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ ඇම අමුණන ලද බිලි කොක්කක් වගේ කියලා. ඇතුලේ බිලි කට්ට හංගලා, උඩින් කැමක් අමුණලා තියෙනවා. බඩගින්නෙන් ඉන්න කෙනෙකුට, මාළුවෙක් වගේ සතෙකුට බොහොම ප්‍රිය මනාප විඳියට තමයි මේ අරමුණ පේන්නෙ. ඉතින් කන්නත් පුළුවන්. කනකොටත් රසයි. ළඟට ගියොත් ඉඹින කොටත් සුවඳයි. හැබැයි කැවොත් දිරවන්නෙ නෑ. මරණය හෝ මරණය හා සමාන දුකට පත්වෙනවා. ඒ වගේ ඇහැට ප්‍රිය වූ රූප තියෙනවා. හරියට ඇතුලේ කට්ට අමුණලා දාපු ඇමක් වගේ. තාම ඇම තිබුණට දෝෂෙ නෑ. ගිල්ලොත් තමයි දෝෂෙ. ඒ වගේ සැප වේදනාවේ සැප චින්දොත් කෙලින්ම මාරයාට අනුවෙනවා. දුක් වේදනාවේ දුක් චින්දත් මාරයාට අනුවෙනවා. මෙතන තියෙන ලොකුම මාර වැඩේ තමයි සැප වේදනාවේ සැප චින්දත් අනුවෙනවා. දුක් වේදනාවේ දුක් චින්දත් අනුවෙනවා. ඊට පස්සේ තියෙන දේ තමයි එහෙනම් සැපත් නොවිඳ, දුකත් නොවිඳ හිටියොත් ඒත් අනුවෙනවා. ඒකයි එතන තියෙන ලොකුම වැඩේ.

ලෝකේ තුළ තියෙන ප්‍රශ්නේ ඔන්න ඕකයි. හැමදාම මං පුන පුනා මතක් කරන සිද්ධිය තමයි මේ ලෝකේ අපි හිතන සීමාවෙන් එහා සිද්ධියක් මේ තියෙන්නේ. මේ ලෝකේ ඇතුළේ මොන විදියකින්වත් බලාපොරොත්තු වෙන්න එපා **"විමුක්තිය"** කියන කාරණාව. එතකොට කණට ගැටෙන ශබ්දය ප්‍රිය මනාප එකක් වුනොත් ඒ අනුව පවත්වන මනස, සැප සහගත වන මනස සැප අන්තය ඇසුරු කරනවා. ඇහෙන ශබ්දය දුක් සහගත වෙන්න පුළුවන්. ඒ දුකේ දුක් වෙනවා නම් ඒත් අර බිලිය ගිල්ලා වගේ ඒත් අන්තය ඇසුරු කළා වෙනවා. සැපේ සැපවත් වෙනකොටම අන්තයේ. දුකේ දුක් වෙනකොටම අන්තයේ. කෙනෙකුට සැප, දුක් දෙක විඳිනවා නම්, විඳීම තහනම්. විඳින්න බෑ. සැප තියෙනවා, දුක තියෙනවා. සැප හෝ දුක හෝ විඳිනවා නම් යම්කිසි කෙනෙක් විඳින්න වෙන්නේ මාරයාගේ පැත්තට ගිහිල්ලයි. බිලිය තියෙනවා. කැවොත් නම් බිලි වැද්දා අනුව යන්න වෙනවා. ඒ වගේ සැප වේදනාව, දුක් වේදනාව, උපේක්ෂා වේදනාව කියන්නේ ඇමක් කියලා දකින්න.

ඉතින් සැප හෝ දුක් හෝ උපේක්ෂා වේදනා වින්දොත් ඇමගිල්ලා වගේ. මෙතන තියෙන දේ තමයි ලෝකේ කෙනෙකුට ඉන්න බෑ ඇම ගිලින්නේ නැතුව. සැප වේදනාව, දුක් වේදනාව, උපේක්ෂා වේදනාව කියන තුන විඳින්නේ නැතුව කෙනෙකුට ඉන්න පුළුවන් නම් සැපේ සැප වෙන්නේ නැතුව, දුකේ දුක් වෙන්නේ නැතුව, උපේක්ෂාවේ උපේක්ෂා නොවී කෙනෙකුට ඉන්න පුළුවන් නම් ලෝකේ, එහෙම කෙනෙක් නෑ. එහෙම කෙනෙක් ඉන්නවා නම් ඉන්න වෙන්නේ ලෝකෙන් එතෙර මිසක ලෝකේ කෙනෙකුට බෑ. "ලෝකය" කියන එක නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නේ සැප විඳින්න, දුක් විඳින්න, උපේක්ෂා විඳින්න පුළුවන් විදියටයි. ලෝකය කියන්නේ සැප විඳින තැනට, දුක් විඳින තැනට, උපේක්ෂා විඳින තැනට. මොකද ලෝකය කියලා කියන්නේ ධර්මතා අටක් අනුව පෙරළෙන සිද්ධියක්. ලාභ - අලාභ, යස - අයස, තිත්ථ - ප්‍රශංසා, සැප - දුක් කියලා මේ අට අනුව පෙරළෙන එකටයි ලෝකේ කියන්නේ. පෙරළෙන සිද්ධියටයි ලෝකේ කියන්නේ. එතකොට සතුටු වෙනවා, අසතුටුවෙනවා. ආයෙ සතුටුවෙනවා. අසතුටු වෙනවා,

ඕය සිද්ධියට. එතකොට මෙතනදි සැප වේදනාව එක් අන්තයක් කියන කොට දකින්න අර ඇහෙන ශබ්දය වගේ යම් ප්‍රියමනාප ගන්ධයක්, ප්‍රියමනාප රසයක්, ප්‍රියමනාප කායික ස්පර්ශයක්, ප්‍රියමනාප ධර්මාරම්මණයක් තියෙනවා නම්, මේ දේවල් වින්දොත් යම්කිසි කෙනෙක් සැපය කියන අන්තයයි කියලා දකින්න.

රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන මේ ස්පර්ශ ආයතන හය හරහා දුක් වේදනාවක් එයි. දුකේ ඕගොල්ලන්ගේ හිත රිදිලා තියෙනවා නම්, දුක් වුනානම්, දුක් වෙනවා නම්, දකින්න ඕගොල්ලො අත්තෙකයි ඉන්නේ කියලා. නිවන් දකින්න භාවනා කරනවා වෙන්න පුළුවන්. නියම ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ලක්ෂණය මං මතක් කරන්නේ. සැප වේදනාව එක් අන්තයක්. දුක් වේදනාව එක් අන්තයක්, අදුක්ඛම සුඛ වේදනාව මජ්ඣේ. හැබැයි ඒකෙදි මං ඉස්සෙල්ලා මතක් කළා. ලෝකේ පෙන්නපු අදුක්ඛම සුඛ වේදනාව නෙමෙයි කියලා. ඒකට කාරණාවත් මතක් කළා.

මෙතන ඉඳලා මම සැප වේදනාව, දුක් වේදනාව කියන කාරණා දෙක විතරයි මතක් කරන්නේ. මතක් කරන හැම තැනකදීම මේ පින්වතුන් දැනගන්න ඕනේ, ලෝකේ තුළ තියෙන උපේක්ෂා වේදනාවද සැප වේදනාවයි, යන පරියායට අරගෙනයි මං දේශනා කරන්නේ කියන කාරණාව. එතකොට මේ ස්පර්ශ ආයතන හය හරහාම යම් සැප වේදනාවක් ඇති වුනොත් ඒ සැප වේදනාවේ සැපවත් වෙනවා නම්, ඒ අනුව පවතිනවා නම් එක් අත්තෙකුත්, මේ ස්පර්ශ ආයතන හය අරඹයාම දුක් වේදනාවක් ඇති වුනොත්, ඒ දුකේ දුක් වෙනවා නම්, දුක් වේදනාව අනුව පවතිනවා නම්, දුක් වේදනා අන්තයක් නිර්මාණය වෙනවා කියන එක දැනගන්න ඕනේ. ඔන්න මේ පින්වතුන්ට තේරෙන්න ඕනේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ උපදින සැප, දුක් උපේක්ෂා කියන කුමන හෝ වේදනාවක් වින්දොත් විඳින මට්ටමක් තිබුණොත් තේරෙන්න ඕනේ, මේ අන්ත දෙකේ ඉන්නේ කියලා. ස්පර්ශ ආයතන හය හරහා උපදින එකම වේදනාවක්වත් හමුවෙන්න බෑ එහෙනම් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට.

මේ පින්වතුන් සමහර විටක හිතයි එහෙම වෙන්න පුළුවන්ද ? එහෙම තියෙනවද ? එහෙම ඉන්න කොහොමද කියලා. මං මතක් කළා ඉස්සෙල්ලා දේශනාවේදීත්. ඒක හරි, ලෝක කෙනෙකුට නම් ඉන්න බෑ. හැබැයි ලෝක කෙනෙකුට ඔය තුන් වේදනාවෙන් එකක්වත් විඳින්න නැතුව ජීවත් වෙන්න පුළුවන් තැනක් පේන්න නෑ කියනවා නම් ඒක පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි. මොකද ඒකෙන් කියනවා එයාට ලෝකෝත්තර නුවණක් නෑ. එයාට තියෙන්නෙ ලෝක තුළ තියෙන නුවණක් විතරයි කියලා. ඉතින් මේ ලෝක තුළ තියෙන තුන් වේදනාවට වඩා වෙනස් වූ ආකාරයකින් අරමුණ එක්ක සම්බන්ධ වෙන්න පුළුවන්, විඳින්න පුළුවන්, ජීවත් වෙන්න පුළුවන් ක්‍රමයක් යම්කිසි කෙනෙකුට තියෙනවා නම් ලෝකේ කෙනෙකුට තියෙනවානම් එයාට කියන්න වෙනවා, ලෝකෝත්තර නුවණක් තියෙනවා කියලා.

ඉතින් මේ ධර්මයේ කෙටි අර්ථය මෙන්න මේකයි. මේ අන්ත දෙකට නොපැමිණ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවෙන් ඉඳලා, හිටියොත්, තණ්හාව ඉක්මවන්න පුළුවන්. එහෙමනම් සැප වේදනාවත්, දුක් වේදනාවත් කියන අන්ත දෙක අතහැරලා අදුක්ඛම සුඛ වේදනාව මජ්ඣිම කියලා කිව්වේ මොන කෙනාටද ? සැප වේදනාව ඇති වෙනකොට යම්කිසි කෙනෙකුට නුවණක් තියෙනවා නම් මේ සැප වේදනාව කියන එක ඇතිවෙන්නට තියෙන හේතුවත් පේනවා නම්, මේ හේතුව නිසා හටගත්ත සැපය හේතු නැතිවෙන කොට නැති වෙනවා කියන නුවණකුත් තියෙනවා නම්, මේ සැපය හේතු ප්‍රත්‍යය, හේතු නිසා හටගත්ත සැපය හේතු නැතිවෙනකොට නැතිවෙනවා කියලා දැකලා මෙයා සැපයේ උපේක්ෂයි, මෙයා සැපේ සැපවත් වෙන්නෙ නෑ. එහෙම වුනොත් මෙයාට මේ සැප වේදනාව අන්තයක් වෙන්නෙ නෑ. එයා මේ සැපේ සතුටු වෙන්නෙ නැහැ. ඒ සැපේ තල මරන්නෙ නැහැ. ඒ ලාභයේ, ඒ යසයේ, ඒ කීර්තියේ, ඒ ප්‍රශංසාවෙන් මෙයාගේ හිත සැලීමකට පත්වෙන්නෙ නැහැ. උපේක්ෂායි, එයාට උපදිනවා නුවණ නිසා අදුක්ඛම සුඛ වේදනාවක්.

ඊට පස්සේ ඔය විදියටම ඇහෙන්න දකින රූපයෙන්, කණිත් අසන ශබ්දයෙන්, නාසයෙන් දැනෙන ගන්ධයෙන්, දිවෙන් දැනගන්න රසයෙන්, කයෙන් දැනගන්න පහසෙන්, සිතින් දැනගන්න ධර්මාරම්මණයෙන් යම් සැප වේදනාවක් ආවොත් ඒ හැම සැප වේදනාවක් අරඹයාම කෙනෙකුට නුවණ එළඹ හිටියොත් මේ සැප වේදනාව කියන්නේ ස්පර්ශයෙන් හටගත්ත එකක්. මේ පිංවතුන් දැනගන්න. මං මේ කතා කරන ටික මම මේ මතක් කරන්නේ දැනගන්න දෙයක් ගැන නොවෙයි. දකින මට්ටමක් ගැනයි. මේ දර්ශනය කියන්නේ දකින එකක්. දකින තැනට ඔයගොල්ලන්ගේ මනස ගන්න ඕන. එදාට ප්‍රාර්ථනා නැහැ. ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕන නැහැ. කෙලෙස් නැති වෙන්නෙ, අන්ත අතහැරෙන්නෙ දකින කොටයි. දර්ශනයක් ඒක. මේ පෙන්නන දේ දර්ශනය කරගන්න තමයි සීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියල තව ඊට පහල කොටසක් තියෙන්නෙ. ඒක අපි පස්සේ කතා කරමු. මේ ස්පර්ශය නිසා හටගෙන ස්පර්ශය නැතිවෙන විට නැතිවෙනවා කියලා ගිරව් කියනවා වගේ ඔයගොල්ලො අද දන්න, කියන මට්ටම නොවෙයි. ජීවිතයේ දකින මට්ටමක් ගැන මම මේ කියන්නෙ.

හැම සැප වේදනාවක්ම ස්පර්ශ ආයතන හයේ ස්පර්ශය නිසා හටගන්නවා, ස්පර්ශය නැතිවෙන විට නැතිවෙනවා. මේ සැප වේදනාව කියන්නෙ පටිච්ච සමුප්පන්නයි. ප්‍රත්‍ය නිසා හටගෙන, ප්‍රත්‍ය නැතිවෙන විට නැතිවෙනවා කියන නුවණ එළඹ හිටියොත්, එයා සැපයේ උපේක්ෂායි. එයාට ඒ සැප වේදනාව අන්තයක් වෙන්නෙ නැහැ. සැපය නිසා උපේක්ෂායි එයා. එතකොට එයා සැපය වින්දේ නැහැ. ඇම ගිල්ලෙ නැහැ එයා. සැපය නිසා උපේක්ෂායි. සැප වේදනාව කියන්නේ බිලිය. සැපවත් වෙනවා කියන්නේ ගිලිනවා. සැපයේ සැපවත් නොවී ඉන්න බැහැ ලෝක තුළ. එතනයි තියෙන ප්‍රශ්නය. එහෙම ඉන්න පුළුවන් වෙන්නෙ ලෝකෙන් එතෙර ගිය මනසකටයි. එතකොට එයා සැප වේදනාව කියන අන්තය අතහරිනවා. එයාට ඒක අන්තයක් වෙන්නෙ නැහැ. මොකද සැපේ සැපවත් වුනේ නැහැ. බිලිය ගිල්ලේ නැහැ. එයා සැප වේදනාවේ උපේක්ෂා නිසා.

ඊට පස්සේ උපේක්ෂා වේදනාවට හේතු වූ ස්පර්ශය නිසා උපේක්ෂා වේදනාව ඇතිවෙනවා. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොච්ඡබ්බ,

ධම්ම කියන ස්පර්ශ ආයතන හයේම උපේක්ෂා වේදනාවට හේතු වූ ස්පර්ශය නිසා උපේක්ෂා වේදනාව ඇතිවෙන කොට මෙය දන්නවා මේ උපේක්ෂා වේදනාව ද හේතු ප්‍රත්‍යයයි. මේ උපේක්ෂා වේදනාව හේතු නිසා හටගෙන, හේතු නැතිවීමෙන් නැතිවෙනවා කියලා පෙනවා. හේතු නිසා හටගෙන, හේතු නැතිවීමෙන් නැතිවන මේ උපේක්ෂාවේ උපේක්ෂයි. මෙයා මේ උපේක්ෂා වේදනාවේ ඇලෙන්නෙ නැහැ. ඒකයි **"මජ්ඣිම භක්තා හඳුන්වයි."** ඒ මැදද තැවරිලා නැහැ. මේ උපේක්ෂාවේ අවිද්‍යා අනුසය, අනුසය වෙලා නැහැ මෙයාට දැන්. මොකද ලෝකේ තුළ තියෙන උපේක්ෂාවෙන් උපේක්ෂායි මිසක ඒ උපේක්ෂාව එයාට ඇත්තක් වෙලා නැහැ. ඒ උපේක්ෂාව පිටත් වෙලා නැහැ. ලෝකේ තුළ තියෙන උපේක්ෂාව නෙවෙයි, මෙයාගේ නුවණ නිසා උපේක්ෂයි. සැප වේදනාවේදීත් ප්‍රඥාව නිසා මෙයා උපේක්ෂයි. උපේක්ෂා වේදනාවේදීත් ප්‍රඥාව නිසා උපේක්ෂයි. ඔන්න ඔය නුවණ නිසා මෙයා සැප වේදනාව කියන අන්තය අතහැරලා දැන්.

මේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන ස්පර්ශ ආයතන හය හරහාම දුක් වේදනාවක් ඇතිවෙනකොට මේ දුක් වේදනාවද හේතු ප්‍රත්‍යයයි. ප්‍රත්‍ය නිසා හටගන්න මේ වේදනාව, හේතු නැතිවෙන විට නැතිවෙනවා කියලා නුවණින් දකිනවා. එහෙම දැකලා දුක් වේදනාවේ උපේක්ෂයි. දැන් මෙයා බිලිය ගිල්ලේ නැහැ. දුක් වේදනාවේ දුක් වුනේ නැහැ. අලාභය, අයස, නින්දාව, දුක කියන කාරණා ටික මෙයාට දුකක් වෙලා නැහැ. මෙයා කැගයා අඩන්නේ නැහැ. විලාප දෙන්නේ නැහැ. පපුවේ අත්ගසා අඩන්නේ නැහැ. මොකද ඒ දුක්, එයාට දුකක් වෙලා නැහැ. ලෝකයා දුක් විඳින අරමුණෙන් මෙයා උපේක්ෂයි. ලෝකයා සැප සහගත අරමුණේ කැගසන විට ඒත් මෙයා උපේක්ෂයි. මෙයාගේ ජීවිතය, රහතත් වහන්සේට කියනවා, **"වලංග සමන්තාගත උපේක්ෂා" රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම** කියන මේ ආයතන හයේම උපේක්ෂයි.

මෙන්න මේ විදියට කෙනෙක් හිටියොත් සැප වේදනාව කියන අන්තයත්, දුක් වේදනාව කියන අන්තයත් අතහැරලා, අදුක්ඛම සුඛ වේදනාව මැදයි, ඔන්න ඔය විදියට හිටියොත් නම් තණ්හාව අතහැරෙනවා. මෙන්න මෙයා තමයි **"මහා පුරුෂයා"** කියලා අර ස්වාමීන් වහන්සේලා මතක් කළා.

ඉතින් මේ පින්වතුන් දකින්න ඕන ලෝකේ තුළ උපේක්ෂාව හරියන්නෙත් නැහැ. ඔයගොල්ලන්ට භාවනාව කියලා නිවන් මඟ කියලා , කවුරුහරි කියලා දුන්නොත්, ලෝකේ තුළ තියෙන උපේක්ෂාවේ අපිත් ඇලෙන්නෙ නැහැව, ගැටෙන්නෙ නැතිව උපේක්ෂාවේ ඉන්න කවුරුහරි කියලා දෙනවා නම් ඔයගොල්ල නුවණ ගෙනියන්න ඕන ලෝකේ තුළ තියෙන උපේක්ෂාවේ, ඇලෙන්නෙ, ගැටෙන්නෙ නැති පමණකින් උපේක්ෂාව නම්, මේ පුංචි ළමයෙකුත් නිවන් දැකපු කෙනෙක් වෙන්න ඕන. තිරිසන්ගත සතුනුත් නිවන් දකින්න ඕන. එහෙනම් මේකට වඩා ගැඹුරු වෙන ධර්මතාවයක් තියෙන්න ඕන නේද කියලා, ඒ අන්ත හඳුනාගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕන. මේ අන්ත අතහැරලා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියන්නේ මොකක්ද කියලා තෝරාගන්න ඔය අයට පුළුවන් වෙන්න ඕන.

ඒ නිසා මං මතක් කළේ මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයේ, මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතේ අතහැරුනොත්, අපිව බේරාගන්න කවුරුත් එන්නෙ නැහැ. ඒ නිසා තමන් මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතයෙන් ප්‍රයෝජනයක් ලබාගන්න ඕන කියලා අවංකවම, අප්‍රමාදීව භාවනා කරන කෙනෙක් වෙන්න පුළුවන්. අපි මොනතරම් අවංක වුණත්, අපි යෙදෙන මාර්ගය නිවැරදි නැතිනම් අපි හිතාගෙන ඉන්නවා නිවැරදියි කියලා. අපි හිතාගෙන ඉන්නෙ මාතරට යන පාරයි කියලා. ඒත් අපි යන්නෙ අනුරාධපුර දිහාවට නම්! අපට යා යුතු තැනට යන්න වෙන්නේ නැහැ. මේක නිවන් මඟයි කියලා හිතාගෙන හිටියට ඒක නිවන් මඟ නොවෙයි නම් නිවෙන්නෙ නැහැ. ඒ නිසයි මේ ලක්ෂණ හඳුනාගන්න කියන්නේ ඒ නිසා මේ අන්ත දෙක හඳුනාගෙන, තේරුම් අරගෙන මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ ඉඳලා ඒක හඳුනාගෙන, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව වඩලා මේ ජීවිතයේම සසර දුකින් එතෙරවන්න මේ පිංවතුන් උත්සාහවත් වෙන්න ඕන.

ඒ ඥාණ දර්ශනය ඇති කරගන්න. අන්ත අයිත් කරන්න ඕන. අන්ත හඳුනාගන්න. එසේ හඳුනාගෙන මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට එන්න. එයට මම මේ කරන දේශනා මාලාවේ මේ උතුම් දේශනාවද ඒ සඳහා හේතු උපනිශ්‍රයම වේවා!!!

ඔබ සැමට තෙරුවක් සරණයි !

සාදු සාදු සාදු

තමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස !!!
තමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස !!!
තමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස !!!

“නාමං ඛො ආචුසො ඵකො අනෙතා
රජං දුතියො අනෙතා
විඤ්ඤාණං මජ්ඣං
තණ්හා සිධ්ධති” භි

ධර්ම ශ්‍රවණාලාභීලාභී ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි,

මේ පින්වත් සියලු දෙනා මේ මොහොතේ සුදානම් වෙන්නේ අමා මැණි සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝක සත්ත්වයා කෙරෙහි පතල මහා කරුණාවෙන් දේශනා කළ, සසර දුක් ගිනි නිවෙන ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නට. හැම දෙනාම, මේ උතුම් සද්ධර්මය ලොවට දේශනා කළ මාගේ අමා මැණි සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි සැදැහැ සිත් ඇති කරගෙන මේ දුක් සහගත භව කතරින් එතෙර වෙන්න තියෙන නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මය කෙරෙහි අනන්ත අප්‍රමාණ වූ හිතේ පැහැදීම ඇති කරගෙන, මේ ලෝකයේ සද්ධර්මය නැමැති “දඬුවැට පහන” දල්වමින්, විරාත් කාලයක් සම්බුද්ධ ශාසනය මේ ලෝකය තුළ දිගින් දිගටම අරගෙන යන උතුම් වූ මහා සංඝරත්නය කෙරෙහි ආදර ගෞරව

ඇති කරගෙන බොහෝම වුවමනාවෙන් මේ මොහොතේදී මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන.

අපේ හිතේ පැහැදීම වැඩිවෙන තරමට, ශ්‍රද්ධාව වැඩිවෙන තරමට, ශ්‍රද්ධා ආදී ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩිවෙන තරමට, නිවරණ ධර්මයන් දුර්වල වෙනවා. නිවරණ ධර්මයන්ගේ බලය අඩුවෙන තරමට මේ ධර්මයේ අර්ථ වැටහීම තමන්ට බලවත් වෙනවා. වැඩිවෙනවා. ඒ අර්ථාවබෝධය වැඩිවෙන තරමටයි තමන්ට ප්‍රඥාව වැඩිවෙන්නේ. වැඩෙන්නේ. ඒ ප්‍රඥා අභිවෘද්ධිය මතයි, අනාශ්‍රව වේතෝ විමුක්ති, ප්‍රඥා විමුක්ති, සාක්ෂාත් කරගත්තට පුළුවන් වෙන්නේ. ඒ නිසා හිතේ පැහැදීම ඇතිවෙනවා කියලා කියන්නේ සකසා ධර්මය අහනවා කියන එකයි. ඒ නිසා බොහෝම උවමනාවෙන් සකසා ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන.

විශේෂයෙන්ම මේ සසර දුක් ගිනි නිවෙන සද්ධර්මයේ දහම් අවබෝධය සඳහා අපට මග හෙළි පෙහෙළි කරගන්න පුළුවන් දහම් කරුණු රාශියක් අර්ථ විවරණය කරමින් සිද්ධ කරන මේ දේශනා මාලාවේ හතරවැනි කාරණාව තමයි මං මේ මතක් කරන්නේ. එදා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා දම්සභා මණ්ඩපයට රැස්වෙලා ඉන්න අවස්ථාවේදී ඇති වෙච්ච ධර්ම සාකච්ඡාවක් තුළින් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට තමන් වහන්සේලා පැමිණුන ආකාරය, අත හැරපු අත්ත ගැන ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා, සාකච්ඡා කළා, මතක් කළා, දේශනා කළා. ඒ ධර්මය තමයි පශ්චිම ජනතාවට දහමක් වෙන්නේ. අත්ත කියන්නේ මෙන්න මේවයි, ඒවා අතහරින්නේ මෙන්න මේ විදියටයි, මේ විදියට අතහැරලයි, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවෙන් මේ තණ්හාව ඉක්මවන්නට පුළුවන් කියන පණි විධිය ලෝකෙට ලැබෙන්නේ. ඒ නිසයි ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා කළ ධර්ම සාකච්ඡාවක් වුවත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහම් පරියායෙම පිහිටලා පිරිසිදු ත්‍රිපිටක බුද්ධ වචනයට ඇතුල් කලේ. එදා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා අතර සාකච්ඡාවට භාජනය වුනේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පාරායන වග්ගයේ මෙත්තෙයි ප්‍රශ්නයේදී පිළිතුරු වශයෙන් දේශනා කළ ගාථාවක අර්ථයයි.

අන්ත දෙක දැකලා අන්ත දෙකේ ඇලෙන්නෙ නැතිව, අතහැරලා, මැදට ඇවිල්ලා මැද ද තැවරෙන්නෙ නැතිව. ඇලෙන්නෙ නැතිව ඉන්න කෙනාට තණ්හාව ඉක්මන්නට පුළුවන්. එහෙම තණ්හාව ඉක්මවු කෙනා "මහා පුරුෂයා" කියලා කියනවා. ඒ විතරක් නොවෙයි. මම මතක් නොකළාට ඒකේ තව කාරණා ටිකකුත් තියෙනවා. එහෙම අන්ත දෙක දැකලා, අතහැරලා, මැදට ඇවිල්ලා තණ්හාව ඉක්ම වුවහොත් "මහා පුරුෂයා" කියලා කියනවා. එපමණකින්ම ඒ හික්ෂුව දැනගත යුත්ත දැනගන්නවා. දැකගත යුත්ත දැකගන්නවා. දැනගත යුත්ත දැනගෙන දැක ගත යුත්ත දැකලා මේ පීචිතයේදීම දුක් කෙලවර කරන්නෙකුත් වෙනවා කියලා පෙන්වනවා. ඒ පෙන්වන දහම් න්‍යායේ අපි මතක් කළා, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලාගේ සාකච්ඡාවට භාජනය වෙච්ච ස්පර්ශ අන්තය ගැන කතා කළා. අතීත, අනාගත අන්ත ගැන කතා කළා. සැප දුක් වේදනාවන් අන්ත වෙන්නෙ කොහොමද කියලා කතා කළා.

දැන් එතන හිටපු ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කරනවා, ඇවැත්ති, ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ ගාථාවේ අර්ථය මට මෙන්න මෙහෙම තේරෙනවා. මොකක්ද "නාමං ඛෝ ආවුසෝ ඒකෝ අභ්තෝ" ඇවැත්ති, "නාමය" කියන එක එක් අන්තයක්. "රූපං දුඛියෝ අභ්තෝ" "රූපය" කියන එක දෙවෙනි අන්තයයි. "විඤ්ඤාණං මජ්ඣමං" විඤ්ඤාණය මැදයි. ඒ නාමය කියන අන්තයත් අතහැරලා, නාම ධර්ම හිතට අනුවෙන්නත් නොදී, රූපය කියන අන්තයත් අතහැරලා, රූපය හිතට අනුවෙන්නටත් නොදී නාම - රූප දෙකම අනු නොවෙන විදියට ඉන්නට පුළුවන් වුනොත්, අන්ත ඒ කෙනාගේ හිත "උපේක්ෂායි", කියලා කියන්නේ. කිසිවක් අල්ලා ගත්තේ නෑ කියලා කියන්නේ, අන්ත එතෙන්නට. ඒ හිතයි මධ්‍යම. එයයි "විඤ්ඤාණං මජ්ඣමං." මේ හිතට ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් යම් හිතක් පැමිණුනා නම් මේ හිත බාහිර රූප හෝ නාම හෝ කියන ධර්මතා දෙකෙන් එකක් හරි අල්ලගෙන හිටියොත් මේ හිත පවතින්න තියෙන හේතු ටික අතහැරෙනකොටම උප්පත්තිය වෙනවා, අර රූපේ තියෙන තැන නැත්නම් අර නාමය තියෙන තැන. එතකොට නාමය තියෙන තැන විඤ්ඤාණය පිහිටියහොත් අරූපයි.

රූපෙ තියන තැන විඤ්ඤාණය පිහිටියහොත් රූපයි. නැත්නම් රූප හෝ කාම හෝ රූපය මුල් කරගෙන වෙනවා. අත්තක් උඩ ඉන්න කෙනා තව අතු දෙකක් අල්ලගෙන ඉන්නවා වගේ. එතකොට ඒ නිසයි "නාමං ඒකෝ අභ්තෝ" නාමය එක් අන්තයක් "රූපං දුඛියෝ අභ්තෝ" රූපය දෙවෙනි අන්තයයි. විඤ්ඤාණං මජ්ඣමං. ඔන්න හොඳට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ලක්ෂණය දකින්නට ඕන. හරියට මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව උපන්නා කියන කොට තියන ලක්ෂණ තමයි කිසිම නාම ධර්මයක් අනුවෙන්නත් බැහැ. කිසිම රූප ධර්මයක් අනුවෙන්නත් බැහැ. රූප ධර්මයක්වත් නාම ධර්මයක්වත් අනු නොවෙන විදියට පීච් වෙන්න පුළුවන් නම් එයා පීච් වෙනවා කොහොමද, හිත තියනවා, ඒ හිත තමයි කිසිවක් අල්ලන්නෙ නැහැ කියන තැනකින් ඉන්නේ. උපාදාන නොවන තැනකින් ඉන්නේ.

"තවකිංචි ලෝකේ උපාදියති"

ලෝකේ කිසිවක් උපාදාන නොකර පීච් වෙනවා කියන්නෙ ඒ හිතට. ඒ හිතට කියනවා "විඤ්ඤාණය මැද" ඒ හිත මධ්‍යමව තියෙන්නේ. කිසිවක් අල්ලාගෙන නැහැ. කිසිවක් අනුවෙලා නැහැ. මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ කිසිවක් අනුවෙලා නැහැ. තමන්ට තමන් විතරයි කියන ධර්මතාවයක් නිර්මාණය වෙලා තියෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ ස්වභාවය ටිකක් තේරුම් කරගන්න ඕන. මම මුල ඉදන්ම මතක් කරන්නෙ ඒ නිසයි. මේ හිතට ස්පර්ශ ආයතනවල එකක්වත් අනුවෙන්න නොදෙන පරිසරය අප තුළ ගොඩනැගෙන්න ඕන කියන කාරණාවමයි, මේ නැවත නැවත මතක් කරන්නේ.

එතකොට මේ කාරණාවෙනුත් හොඳට බලන්න. නාමය එක් අන්තයක්. රූපය එක් අන්තයක්. විඤ්ඤාණය මැද. අපි මෙහෙම උපමාවක් කළොත් යම්කිසි කෙනෙක් හිටගෙන ඉන්නවා. ඒ හිටගෙන ඉන්න වටේට කණු පහක්, හයක් රවුමට තියෙනවා. මේ හිටගෙන ඉන්න අපි එක කණුවක් ඇල්ලුවොත් හෝ හේත්තු වුනොත් ඒ කණුව අනුව ගියා. ඒකේ අන්තය ගත්තා, එතන අල්ලගෙන ඉන්නවා කියලා

කියන්න පුළුවන්. නැගෙනහිර පැත්තේ තියෙන කණුවක් ඇල්ලුවොත් ඔන්න නැගෙනහිර අන්තය ගන්නා. නැගෙනහිර පැත්තට අයිතියි කියලා කියන්න පුළුවන්. බස්නාහිර පැත්තේ කණුවක් ඇල්ලුවොත් බස්නාහිර පැත්තට ගියා, බස්නාහිර පැත්තට අයිතියි. ඒ අන්තයේ ඉන්නේ. ඒ පැත්ත අරගෙන කියලා කිව්ව හැකි. උතුරු පැත්තේ තියෙන කණු ඇල්ලුවොත් දකුණු පැත්තේ තියෙන කණුවක් ඇල්ලුවොත් අනෙක් අය කියයි, අර පැත්ත ගන්නා. අර පැත්තට වෙලා ඉන්නවා. අර කණුව ඇල්ලුවා කියලා. වටේටම කණු තියෙනවා. තමන් මැද හිටගෙන ඉන්නවා. එකම එකක්වත් ඇල්ලුවේ නැත්නම් ! එකම පැත්තක්වත් අන්තයක්වත් අරගෙන තියෙනවාද ? එකම පැත්තකටවත් නැගුරු වෙලා තියෙනවාද ? නැහැ. ඒ වගේ මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් එකම එකක්වත් අනුවෙලා නැති හිතට කියනවා විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙ. හිත පවතිනවා. ඒ හිතට මේ ස්පර්ශ ආයතන හය තමයි ලෝකය. ලෝකේ කිසිවක් උපාදාන කරගෙන නැහැ. ලෝකේ කිසිවක් අල්ල ගන්නේ නැහැ. එහෙම ඉන්න පුළුවන් නැතක් තියෙනවා. ඒ නිසාමයි මේ නැවත නැවත මතක් කරන්නේ .

අපි පොඩ්ඩක් බලමු. **නාමය** එක් අන්තයක් වෙන්නේ කොහොමද, **රූපය** එක් අන්තයක් වෙන්නේ කොහොමද කියලා. **"නාම"** කියලා කියන්නේ මොනවාද ? **"රූප"** කියන්නේ මොනවාද? ඒ **නාම අන්ත** වුනේ කොහොමද ? **රූප අන්ත** වුනේ කොහොමද ? ඒ අන්ත අතහැරලා **"මැද"** ඉන්නේ කොහොමද කියලා තේරුම් කරගමු. අන්ත එතකොට තේරුම් කරගත්ත හැකියි අපට, අපිත් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කිය කියා කරන මේ දේ තුළ ඇත්තටම අන්ත තියෙනවාද? අන්ත අනුවෙලා නැත්ද? කියලා. හරියටම අපි දහම දැනගත්තොත් මේ මේ කාරණා වලින් අපි අනුවෙලා ඉන්නවා. එහෙම නම් අපි ඉන්නේ අන්තයක. එහෙම නම් වැරදියි. අපි අපිව සිහිකරලා බලනකොට හරියටම කියපු විදියට, අන්ත අනුවෙලා නැ, **"මැද"** නම් ඉන්නේ, අන්ත ඒ සතුවිත්ම අපට තවත් කරන්න පුළුවන්. වැරදි නම් වැරද්ද හදාගන්න පුළුවන්. මොකක්ද වැරද්ද හදාගන්නවා කියන්නෙන් අපේ වාසනාව. මේ ශාසනයේ අභිවෘද්ධිය.

එතකොට අපි බලමු **"නාමං ඛො ආවුසෝ ඒකෝ අත්තෝ"** ඇවැත්ති නාමය එක් අන්තයක් කියලා කිව්වේ මොකේටද කියලා. නාම කියලා කියනකොට මෙතනදී දැනගන්නට ඕන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා නාමය. **"කතමං නාමං"** කියන කොට නාමය හඳුන්වන ධර්මතා දෙකක් තියෙනවා. නාමය විග්‍රහ කරනවා දෙයාකාරයකින්. **ඵස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා, ජිවිතේන්ද්‍රිය, මනසිකාරය** කියලාත් නාම ධර්ම ටික විග්‍රහ කරන විස්තර කරන ක්‍රමයක් තියෙනවා. **වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්සෝ, මනසිකාරෝ,** කියලත් නාම ධර්ම විග්‍රහ කරන ක්‍රමයකුත් තියෙනවා. එතකොට වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්සෝ, මනසිකාරෝ කියන මේ පරියායෙන් හරි ඵස්ස වේදනා, සංඥා, චේතනා, ජිවිතේන්ද්‍රිය, මනසිකාර කියන ක්‍රමයෙන් හෝ මේ නාම ධර්ම කියන්නේ මේ ටිකයි කියලා දත යුතුයි.

තව පැත්තකින් ගත්තොත් වේදනා, සංඥා, සංඛාර කියන මෙන්න මේ ටික දකින්න නාම ධර්ම හැටියට. **"සිත"** කියන කොටසත් නාම ධර්මයක් තමයි. නමුත් මෙතනදී විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙ කියන පරියාය යොදලා ඒ විඤ්ඤාණය මැද වෙන්වෙන්නේ මේ නාම අන්තය, රූප අන්තය කියන අන්ත දෙකම ඇසුරු නොකරන කොටයි කියන කොට මෙතනදී පරියාය ඉබේම අපට ලැබෙනවා. නාමයි කියන්නේ වෛතසික ටිකකිනුයි ගත යුත්තේ. ඵස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා, ජිවිතේන්ද්‍රිය, මනසිකාරය, හෝ වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්සෝ, මනසිකාරෝ, කියන නායායෙන් ගත යුතුයි කියන පරියාය තියෙනවා මෙතන.

එතකොට **විඤ්ඤාණ පච්චයා නාම රූපං** කියනකොට, **නාම රූප පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන කොට විඤ්ඤාණය අතහැරලා නාමරූප දක්වන අවස්ථාවකින් සිද්ධිය දත යුතුයි. එතකොට ඒ ටික කෙටියෙන් දකින්න වේදනා, සංඥා, සංඛාර කියන මේ ක්‍රමයට දකින්න නාම ධර්ම ටික. මොකද වෛතසික කියලා සිතෙහි ඇතිවන ගතිවලට කියනවා, සිතෙහි ඇතිවන ඒ ධර්මතාවලට කියනවා, වෛතසික, චේතසික, චිත්තසික කියලා.

එතකොට සිතෙහි ඇතිවන ගති 52 ක් නියෙනවා. වේදනා, සංඥා කියලා චෛතසික දෙකක් නියෙනවා. ඉතුරු චෛතසික කියන ගති, නාම ධර්ම පනහම අයිති වෙනවා **"සංස්කාර"** කියන වචනයට. සංස්කාර ස්කන්ධයට. වේදනා, සංඥා, සංඛාර කියන මේ වචනයෙන් නාම ධර්ම ටික ඔක්කොම එකට එකතු කරලා කෙටි කරලා, කැටි කරලා පෙන්වනවා. වේදනා, සංඥා, සංඛාර ඒ සංඛාර කියන කොට නිකං දකින්න එපා. "සංඛාර" කියන වචනය එතනදි ගත්තම නාමරූප කියන පරියායට අනුව චෛතසික ඔක්කොම ටික ගන්නා වෙනවා.

එතකොට **"නාමං ඵ්කෝ අන්තෝ"** කියන කොට වේදනා, සංඥා, සංඛාර කියන මේ ධර්මතා තුන දකින්න. තව පරියායකින් ගත්තහම ඉස්සරලා මතක් කළා වගේ එස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා, මනසිකාර කියන ටිකකින් දකින්න. එහෙම නැතිනම් වේදනා සංඥා, චේතනා, එස්සෝ මනසිකාරෝ කියන ටිකෙන් දකින්න. අර විදියට කිව්වත්, මේ විදියට කිව්වත් මේ සංස්කාර ස්කන්ධයමයි කියන්නේ. එතකොට ඔන්න ඔය ටික තමයි **නාම ධර්ම**.

එතකොට රූපය කියලා කියන්නේ මොකේටද ? **"වත්තාරෝච මහාභූතා, චතුත්තංච මහා භූතානං උපාදාය රූපං ඉදංචුවිච්චි භික්ඛවේ රූපං"** සතර මහා ධාතුවත්, සතර මහා ධාතුව නිසා පවත්නා රූපත් කියලා රූප නියෙනවා. ඒ රූප ගත්තහම ඇහැ-රූප, කන-ශබ්ද, නාසය -ගන්ධය, දිව-රස, කය-පොට්ඨබ්බය කියලා රූප අතරින් ඕදාරික රළු රූප 10 ක් නියෙනවා. ඕකට අපි **"දස ආයතනය"** කියනවා. දැනට ඒ දස ආයතන දකින්න. තව රූප නියෙනවා. මෙතනදි පොට්ඨබ්බායතනය කියන ධර්මතාවය අනහැරලා අනෙක් රූප නවයම දකින්න **"උපාදාය රූප"** හැටියට. ඒ පොට්ඨබ්බ ආයතනය කියන එක මහා භූත රූපයි. මෙන්න මේ පරියායෙන් මං මේක පහසුකරලා දෙන්නම්. කෙටියෙන් එක කාරණාවක් දකින්න පුළුවන් වෙන්න ඕන. අපි මේ රූප අන්තයට යන්නේ, රූප අන්තයක හිටියා වෙන්නේ, රූපය අපට ඇසුරු වෙන්නේ කොහොමද කියන එක මම පෙන්වන්නම්. මොන විදියට හරි ප්‍රභේදගතව

රූපය ප්‍රභේද කරලා, කොටස් කරලා, කඩලා අපි බොහෝ දේවල් ඉගෙන ගන්න පුළුවන්. නමුත් රූපය නැමති අන්තයට අපිව හසු වෙන්නේ, රූපය නැමැති අන්තය අපට ඇසුරු වෙන්නේ ධර්මතා පහකින් විතරයි. ඇහැ පරිහරණය කරන කොට, ඇහැට පෙනෙන වර්ණ රූපයක් නියෙනවා නම් ඒ රූපය, ශබ්ද රූපය, ගන්ධ රූපය, රස රූපය පොට්ඨබ්බ රූපය, කියන මෙන්න මේ රූප ටික අනුවෙන විදියට අපි ඉන්න කොට රූප අන්තය අනුවෙනවා. වෙන රූපය අපට නියෝජනය වෙන්න තැනක් ඇත්තේම නැහැ.

ඊට පස්සේ නාම ධර්ම ටික අපට හසු වෙන්නේ, නාම ධර්මයන්ගේ අන්තය ගියා වෙන්නේ ධර්මායතනය අනුව යනකොටයි. එතෙතදි මේ ධර්මතාවය ටිකක් ගැඹුරුයි. ඇහෙන් අපි රූපයක් බලනකොට ඒ රූපයක් දකිනවා කියන කාරණාව අපිට පෙන්වන්නේ වේදනා, සංඥා, සංඛාර කියන ධර්මතා ටික යෙදිලා, රූපයක් පෙන්වන කාණ්ඩය අපිට වෙන්නේ. කිසිම වෙලාවක ඒ අරමුණේ වේදනා, සංඥා සංඛාර අපට හමුවන්නේ නැහැ. කණ පරිහරණය කරන වේලාවේදි ශබ්ද රූපයක්මයි ලෝකෙට හම්බවුනේ. ඒ ශබ්ද රූපය ඉපදවීම සඳහා නියෙන නාම ධර්ම ටික හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසයි මම එහෙම කියන්නේ. ඔය ගොල්ලෝ ගඳ, සුවඳ, පරිහරණය කරන කොට ගන්ධ රූපයම හම්බ වෙනවා මිසක, ඒ එක්ක නියෙන නාම ධර්ම ඒ වෙලාවට හම්බ වෙන්නේ නැහැ. ඔයගොල්ලන්ට ඇසුරු වෙන්නේ නැහැ ඒවා. රසක් විඳින කොට ඒ "රස රූපයම" හම්බ වෙනවා මිසක ඒ එක්ක නියෙන නාම ධර්ම ටික හම්බ වෙන්නේ නැහැ. කයට ස්පර්ශයක් ස්පර්ශ වෙනකොට ඒ ස්පර්ශය හම්බවෙනවා මිසක ඒ ස්පර්ශය එක්ක නියෙන නාම ධර්ම ටික අපට හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඒ නාම ධර්ම ඒ ස්පර්ශය හා යෙදිලා නියෙන්නේ. එතකොට ඇහෙන් බලන, රූපයක් දකින, ශබ්දයක් අහන, ගඳ, සුවඳ විඳින, රස විඳින, ස්පර්ශ ලබන අවස්ථාවන්හි නියෙන වේදනා සංඥා, සංඛාර කියන ටික ගොන්නම එකට එකතු කරලා, එක මල්ලකට පුරවලා තමයි **"ධම්මායතනය"** හරහා අපට හම්බ වෙන්නේ.

එතකොට ඇහෙත් රූප බලනකොට යම්කිසි කෙනෙකුට රූපය ඉක්මවන්න බැරිනම්, රූපය හම්බ වෙනවා නම්, රූපය පරිහරණය කරනවා නම් හොඳට හෝ නරකට හෝ හිතන්න, හොඳ හෝ නරක උපේක්ෂා සහගත හෝ රූපයක් ඇහැට හම්බවෙයි නම් එයා **"රූපය අත්තේ"** ඉන්නේ. මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව නැහැ කියලා හඳුනාගන්න. කතෙත් ශබ්දයක් අහනකොට, ඇහෙන ශබ්දය හොඳ ශබ්දයක් වෙන්නත් පුළුවන්, නරක ශබ්දයක් වෙන්නත් පුළුවන්, උපේක්ෂා සහගත ශබ්දයක් හෝ නම් ඇහෙන්නේ එතන රූපය අත්තයේ ඉන්නේ. එතන ශබ්දරූපය අත්තයේ ඉන්නේ. එතන **"විඤ්ඤාණං මජ්ඣම"** නෑ කියලා දැනගන්න. නාසයෙන් ගඳ, සුවඳ දැනගන්නකොට ඒ දැනෙන ගඳ, සුවඳ, අනුව නම් අපි ඉන්නේ, ගත්ඨ, රූපය අනුව නම් ඉන්නේ, **"රූපය අත්තය"** කියලා දැනගන්න. රස දැනෙන කොට රස රූපය, කයට දැනෙන කොට පොට්ඨබ්බ රූපය කියලා දැනගන්න. සිතින් යම් යම් දේවල් සිහිවෙන විට, සිහි කරන කොට ඒකේ අර්ථය අපට වැටහෙනවා නම්, දැනගන්න ධම්මායතනය අනුව ඉන්නේ කියලා. ධම්මායතන අනුව ගියා කියලා තේරුම් ගන්න තියෙන ලක්ෂණය තමයි ඔයගොල්ලන්ට සිහිකරන කොට ගෙදර මතක් වුනා කියලම තේරෙයි. ගෙදර ඇති බවම වැටහෙයි. දරුවා සිහිවුනා කියලම තේරෙයි. දරුවා ඇති බවම වැටහෙයි. දකින, අහන, දැනෙන, සිහිකරන දේ ඔයගොල්ලන්ට ඇත්ත දෙයක් වෙලා තේරෙයි. එතකොට දැනගන්න ධම්මායතනය අනුව ගිහිල්ලා තියෙන්නේ. හිතෙන් සිහිකරන, සිහිකරන දේවල් ඇත්ත වෙනවා නම්, හිතෙන් සිහි කරන්නේ ඇත්තම වෙලානම්, සිහිකරන දේ ඇත්තම වෙනවා නම්, ඒ දේවල් තියෙන දේවල් වෙනවා නම්, දැනගන්න **"ධම්මායතනය"** අනුව මනස පිහිටලා, විඤ්ඤාණය පිහිටලා, එතකොට **නාමය අත්තය** ඇසුරු කරනවා කියලා. බලන, අහන, දැනෙන, දැනගන්න අරමුණු හතරේදී දිට්ඨි සුත, මුත, විඤ්ඤාත ඒ ඒ අරමුණු අනුව ගිහිල්ලා නම් දැනගන්න **රූපය අත්තයේ** ඉන්නේ කියලා.

එතකොට යම්කිසි කෙනෙක් **"රූපය අත්තයේ"** හෝ **"නාමය අත්තයේ"** හෝ ඉන්නවා කියලා හඳුනාගන්න තියෙන ලක්ෂණය තමයි

මේ පංචායතනය හා මනායතනය පරිහරණය කරද්දී බාහිර ආයතන හයේ පිවිත්වන ලක්ෂණය පෙන්වලා ඇති. ධම්මායතනය අනුව පිවිත්වන ලක්ෂණයේදී, පිවිත්වන අවස්ථාවේදී, පිවිත්වන මට්ටමේදී, දැකගත්ට එයා දැන් නාමය ඇසුරු කරමින් ඉන්නේ, නාමය අත්තය අරගෙනයි ඉන්නේ කියන එක. එතකොට බාහිර පංචායතනයේදී ඒ ඒ අරමුණු අනුව ගිය අරමුණු අනුව පිවිත්වෙනවා.

ඔන්න හොඳට තේරුම් කරගත්ට ඕන නාමය එක් අත්තයක්. රූපය දෙවෙනි අත්තයයි. මෙන්න මේ අත්ත දෙකේ ඇසුරු කරනවා කියන්න මේ නාම රූප දෙක අත් නොහැර වාසය කරනවා කියන එක. ලෝකේ තුළ ඉන්න කිසිම කෙනෙකුට පුළුවන් දෙයක් නොවෙයි ඕකෙන් තොරව වාසය කරන්නට. ලෝකේ හැමෝටම පුළුවන් එක්කො රූපය අත්තයේ ඉන්න, එක්කෝ නාමය අත්තයේ ඉන්න. විශේෂම කාරණාව තමයි නාමය අත්තයේ. ඒකයි එතන මුලින්ම මතක් කළේ. **"නාමං ඒකෝ අත්තෝ"** නාමය එක් අත්තයක්. යම්කිසි දෙයක් හිතනවා නම්, කියනවා නම්, මේ හැම දේකටම අර්ථ තේරෙනවා නම්, අපි උදාහරණයකින් කිවොත් මේ පිංචතුන් සිහිකරන්න ඇත ඉන්න ඥාතියෙක් සිහි කරනකොට ඔයගොල්ලන්ට ඥාතියෙක් ඇති බව වැටහෙයි නම්, තේරෙයිනම් මේ නාමය අත්තයයි. දැන් ඔහොම ඉන්නකොට ඔයගොල්ලන්ට ඇස් දෙක වහගන්නත් වටපිටාව ඇති බව තේරෙයි නම්, ඒත් ඔය නාමය අත්තයේ ඉන්නේ. ඔය හිතේම තියෙන ධම්මායතනය අනුව ගිහිත් තියෙන්නේ. **කර්ම භවය** ඔය තියෙන්නේ. එතකොට මේ නාමය අත්තය කියන තැන අපි වාසය කළොත් නාමය අත්තය කියන තැන වාසය කිරීමෙන් අනාගත භවය අපට හැඳෙනවා. රූපය අත්තයේ වාසය කරන කොට අතීත අත්තය ඇසුරු වෙනවා. මෙන්න මේ අත්ත දෙකේ ඉන්න කොට ඉහත කියපු අත්ත ඔක්කෝටම අයිති වෙනවා දන් ඉබේම.

මෙතනදී අපි තේරුම් කර ගන්න අවශ්‍ය වෙන්නේ මේ නාමය අත්තයටත් නැතිව, රූපය අත්තයටත් නැතිව, **"විඤ්ඤාණං මජ්ඣම"**, වෙන්න කොහොමද කියන කාරණාව. ඔන්න දැන් අපි බැලුවා නාම

ධර්ම කියන්නේ මොනවාද කියලා, අපි කතා කළා, මතක් කළා. රූප ධර්ම කියන්නේ මොනවාද කියලා. යම් පමණකට අපට අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට අපි බලාගන්නා. තව කියෙනවා. ඊට පස්සේ මේ නාමය එක් අන්තයක් වුනේ කොහොමද ? නාමය අන්තයක් වුනහම තියෙන ලක්ෂණය මොකක්ද, කියන එක මම මතක් කළා. හිතින් සිහිකරන සිහිවෙන දේවල් ඇත්ත වෙයි. හිතට යම් අර්ථයක් තේරෙයි. ඔයගොල්ලන්ට. හිතට සිහිවන එකේ යම් වැඩක් තියෙයි. කරුණක් තියෙයි ප්‍රයෝජනයක් තියෙයි හිතින් සිහිකරන දේ තුළ. එහෙම වුනොත් අන්නේ. කෙටියෙන් කිව්වොත් ධම්මායතනය නොඉක්මවා පවතියි. ධර්මාරම්මන ඇත්තවෙලා හිතට සිහිවෙලා පවතියි. ඒ කියන්නේ මැරිව්ව කෙනෙක් එහෙම සිහිවුනොත් ඔයගොල්ලො අඩයි. යාලුවෙක් කරපු දෙයක් සිහි වුනොත්, කරපු විහිලුවක් සිහිවුනොත්, ඔයගොල්ලො හිතාවෙයි, සතුටු වෙයි. අකමැති කෙනෙක් සිහිවුනොත් ඔයගොල්ලො තරහ ගනියි. ඒ කියන්නේ ඔයගොල්ලන්ට ඒ ධම්මායතනය ඇත්ත වෙලා. ඒ වේදනා, සංඥා, සංඛාර, ඇත්ත වෙලා. අන්නේ කියන්නේ ඒකයි. දැන් අර මන්ද බුද්ධික නැත්නම් උන්මත්තක කෙනෙක් තනියම හිතාවෙනවා, කතා කර කර ඉන්නවා වගේ අපි දන්නේ නැහැ අපිත් තනියම හිතාවෙනවා. තනියම කතා කරනවා, තනියම දොඩවනවා ඔය ටික තමයි කරන්නේ. මොකද මේ නාමය අන්තයේ ලක්ෂණය තමයි ඒක. සමහරවිට දෙමාපියෝ, සහෝදරයෝ, දරුවෝ මිය පරලොව ගිහිල්ලා. අතීතය නිරුද්ධ වෙලා. නමුත් අතීතය නිරුද්ධ වෙච්ච බව අපේ මතකයෙන් නිරුද්ධ වෙලා නෑ. මොකද අපිට ධම්මායතනය හරහා නාම ධර්මයන්ගේ අන්තයේ ඉන්න නිසා ඒවා ඇත්ත කරලා පෙන්වනවා.

එතකොට දැන් මෙතෙක්ද ඒ සිහිවෙච්ච හෝ සිහිවෙන කෙනා අපිට ඇත්තම වුනාමයි අපි අඩන්නේ හෝ කෘතඥත්වය හෝ විලාප දෙන්නේ හෝ සතුටු වෙන්නේ. මේ නාමයේ අන්තයේ ඉන්න එකේ ලක්ෂණය තමයි. (මේ අන්ත හැම එකකම) ලක්ෂණය තමයි දුකෙන් මිදෙන්න බැරි බව. දුක් බව නිරෝධ ගාමිණී ප්‍රතිපදාව කියන්නේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට විතරයි. අනෙක් හැම තැනකම දුක් ඇතිවෙන ප්‍රතිපදාවයි කියන එක මතක

තියාගන්න ඕන. එතකොට මේ නාමය අන්තයේ ඉන්නකොට වෙන්තේ මොකක්ද, මෙලොව පරලොව කියන දෙකේම දුක් දොම්නස් පිණිස පවතින අන්තයක්. ඔන්න නාමයේ අන්තය කියලා කිව්වේ හිතින් සිහිවෙන දේ ඇත්ත වෙලා ධම්මායතනය අනුව යනවා.

දැන් රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, කියන ටිකේදී රූපය සැප සහගත වෙන්නත් පුළුවන්. දුක් සහගත වෙන්නත් පුළුවන්. උපේක්ෂා සහගත වෙන්නත් පුළුවන්. ශබ්දය, ගන්ධය, රසය, පොට්ඨබ්බය කියන ධර්මයන් සැප සහගත වෙන්නත් පුළුවන්. දුක් සහගත වෙන්නත් පුළුවන්. උපේක්ෂා සහගත වෙන්නත් පුළුවන්. කුමන හෝ මට්ටමේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධයක් ඇසුරු කළත් ඒ තුළ අඩු වැඩි කමක් නැහැ, ඉන්නේ රූපය අන්තයේමයි. රූපේ උපේක්ෂා සහගත එකක් කියලා එතනදී බේරුරුමක් නැහැ, එයා ඉන්නවා රූපය අන්තයේ. සැප සහගතයි, දුක් සහගතයි, ඒ දෙක නම් හොඳ නෑ, උපේක්ෂා සහගත ප්‍රණීතයි, කියලා ලෝකය තුළ, රූපය ඇත්ත වීම තුළ, රූපයේ අන්තයට ගිය අය අතර සැප සහගත රූපය ශ්‍රේෂ්ඨ වෙයි කෙනෙකුට, දුක් සහගත රූපය හීන වෙයි. උපේක්ෂා සහගත රූපය ශ්‍රේෂ්ඨ වෙයි, රූපය අන්තයට පැමිණුන , අන්තය තුළ ඉන්න අය අතර. නමුත් නිවනට සාපේක්ෂව මේ ඔක්කොම එක අන්තයකයි ඉන්නේ. ඒ නිසා රූපය තුළ සැප, දුක්, උපේක්ෂා කියන ප්‍රභේද තුනෙන් යුක්ත කුමන හෝ රූපයක්, රූප රූප, රස රූප, ශබ්ද රූප, ගන්ධ රූප, පොට්ඨබ්බ රූප, මේ ඔක්කොම රූපය අන්තයේ. ඊට පස්සේ ධම්මායතනය අනුව ගිය ඔක්කොම නාමය අන්තයේ.

දැන් විඤ්ඤාණං මජ්ඣිම කියලා කිව්වේ, මතක් කළේ රූප හම්බවෙන වෙලාවේදී, ඇහැ පරිහරණය කරන වෙලාවේදී, රූපය හමුනොවෙන විදියට දැන් අනෙක් ආයතන එකක්වත් නැහැ. ඇහැ පරිහරණය කරන වෙලාවට අල්ලන්න අහු වෙන්න මේ හිතට තියෙන්නේ එකම රූපය නම්, ඒ රූපෙන් මිදෙන විදියට හිටියොත් දැන් විඤ්ඤාණං මජ්ඣිම, ඒ විඤ්ඤාණයට දැන් හසුවෙලා නෑ. ශබ්දයක් ඇහෙන වෙලාවේදී අනෙක් ආයතන ඉපදිලා නැහැ. උපන්නේ එකම

සෝත සම්ප්ප්පයයි. ඒ උපන් ස්පර්ශයේදීත් ශබ්දය, නිමිති නොවෙන විදියට, ශබ්දය අනු නොවෙන විදියට, ශබ්දයට නිමිති ඇති නොවෙන විදියට ඉන්න පුළුවන් නම්, අල්ලන්නේ නැතුව ඉන්න පුළුවන් නම්, අන්න ඒ හිත මධ්‍යමයි කියෙන්නේ. අර මං ඉස්සෙල්ලා මතක් කළේ උපමාවක් කණු හයක් නැත්නම් වට්ටම කණු තියෙන තැනක ඒ කණු එකක්වත් අනුවෙන්නේ නැති විදියට අපි හිටියොත් අපිට කියන්න බෑ අත්තයක ඉන්න කියලා. තනියමයි ඉන්න කියන්න වෙනවා. ඒ වගේ විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙක කියන එකේ ලක්ෂණය දකින්න ලෝකයා රූප බලන අරමුණේම රූපයෙන් මිදිලා අපට ඉන්න පුළුවන් නම් ඒ අරමුණේම ! අපට පැත්තකට ගිහිල්ලා ඇස් දෙක වහගෙන ඉන්න පුළුවන් නම් ලෝකයා ශබ්දය අහන අරමුණේ අපට පැත්තකට වෙලා ඉන්න පුළුවන්. ඒක ඒතරම් හපන්කමක් නොවේ. කන් දෙක වහගෙන කිසි දෙයක් ඇහෙන්නේ නැති තැනකට ගිහිල්ලා ඉන්න පුළුවන්. එහෙම දෙයක් නොවේ මේක. ඒ වගේ බාල තැනකින් නොවේ, මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ලෝකයා දකින මට්ටමේ රූප බලන අරමුණේම, "ලෝකයා දකින මට්ටමේ රූපයෙන් " මිදෙන්න පුළුවන් නම් දැන් මෙයාගේ හිතට අනුවෙලා තියෙනවද කියලා බලන්න කිසිම දෙයක්. "විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙක" ඒ හිතට ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණි මේ හිත කයේ බැඳිලා තියෙනවා, කය ඇසුරු කරගෙන තියෙනවා. නමුත් ඒ හිතත් කිසිම දෙයක් අනුවෙලා නෑ. එකම ආයතනයයි ඉපදිලා තියෙන්නේ. වක්ඛු සම්ප්ප්පය ආයතනයයි, ඒ ආයතනයත් රූපය අනු නොවෙන විදියට නම් තියෙන්නේ. දැන් එයා රූපය අත්තයේ නෑ. ශබ්දය අනු නොවෙන විදියට හිටියොත්, ගන්ධය අනුනොවෙන විදියට හිටියොත්, රසය අනුනොවෙන විදියට හිටියොත්, ස්පර්ශය අනු නොවෙන විදියට හිටියොත් රූපය අත්තයේ නෑ

සිතීන් යම් යම් දේවල් සිහිකරන කොට, ඒ ධම්මායතනය අනු නොවී හිටියොත් එයා නාමය අත්තයේ නෑ. විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙක. කොහොමද එහෙම ඉන්නේ. කොහොමද නාමය අත්තය ගන්නේ නැතුව ඉන්නේ. එතනදී මෙන්න මේ විදියට අපි උපමාවක් ගමු. හිතෙන් යම්

ධර්මතාවයක් සිහිවෙනවා කියලා හිතන්න. අපි හිතමු දුර රටක ඉන්න ඥාතියෙක් සිහිවෙනවා කියලා. හිතන්න එහෙම ඥාතියෙක්, යහළුවෙක් සිහිවෙන කොටම සිහි නුවණ තිබුණොත් මනෝ සම්ප්ප්පය නිසා. (මේකට මනෝ සම්ප්ප්පය කියන කොටත් මේකේ දත යුතු ලොකු අර්ථ තියෙනවා දැනගන්න ඕන වටපිටාව තියෙනවා. මං කියන්නේ දකින මට්ටම එලඹ සිටින එකට.) මේ මනෝ සම්ප්ප්පය නිසා උපන්න වේදනා, සංඥා, චේතනා, ටිකක් තේද තියෙන්නේ. මනෝ සම්ප්ප්පය නැති වෙනකොට නැති වෙනවා තේද කියන නුවණකින් විදර්ශනා කළොත් , නැත්නම් තමන්ගේ සිතීම මේ සිතුවිලි සිහි කරගන්නවා තේද ? සිතත් එක්කම උපන් ධර්මයෝ සිතත් එක්කම නිරුද්ධ වෙනවා තේද කියලා බලන්න. බැලුවොත් හොඳට තේරෙයි හිත බාහිර ආයතනයට යොමු නොවිච්ච ගතියක්. බැහැර යාලුවෙක් හැටියට නොතේරෙයි.

ඔයගොල්ලන්ට ධම්මායතනය අනුව විඤ්ඤාණය පිහිටලා නැහැ. හිතත් එක්ක ඉපදිලා හිතත් එක්ක නිරුද්ධවෙන ධර්මතාවයක් දකියි. තමන්ගේ පැත්තම විතරයි විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙක හිතේම සිද්ධියක්. හිත කියන්නේ සිතුවිලිත් එක්ක ඉපදිලා සිතුවිලිත් එක්ක නිරුද්ධ වෙන සිද්ධියක් කියලා, හිතෙන් හිතටම නැඹුරු වෙච්ච නුවණක් එයි. දැන් වෙනදට වුනේ හිතෙන් බාහිරේටයි, ඔයගොල්ලෝ යන්නේ. හිතෙන්ම සිහිකරන ධර්මාරම්මන. අපි නතරවෙන්නේ මොකෙන්ද, බාහිරේ යාලුවෙක් ඉන්නවා කියලා. හිතෙන්ම බාහිරේට ගිහිල්ලා. හොඳට බලන්න අම්මා සිහිවුනා, ගෙදර සිහිවුනා කියලා බලනවා. හිතෙන්ම සිහිකරලා සිහිකරපු දේ එක්ක හිතෙන්ම බාහිරේට, ධම්මායතනයට ගිය ලක්ෂණයෙන් දකින්න, විඤ්ඤාණය නාම අත්තය ඇසුරු කරනවා කියලා. හිතෙන්ම සිතුවිලි සිහිකරලා එහිදී දැන් තරාතිරම් නැහැ. ලොකු පොඩිකම් නැහැ. වටිනා, නොවටිනාකම් නැහැ, ඔක්කොම සිතුවිලි. අම්මා කියලා හිතුවත් සිතට, මැණිකක් කියලා සිතුවත් සිතට, රත්තරන් කියලා හිතුවත් සිතට, නොවටිනා දෙයක් කියලා හිතුවත් සිතට. හිතෙන්ම සිහිකරලා හිතත් එක්කම නිරුද්ධවෙන සිතුවිල්ලක් වෙන්නේ. නමුත් ඒ සිතුවිල්ල ඇත්ත වුනොත්, ඒකේ ලොකු පොඩිකම් තියෙනවා. වටිනා නොවටිනාකම්

තියෙනවා, දිග පළල තියෙනවා. ඔක්කොටම වඩා වටිනවා අම්මා. ඊශාවට එතන තියෙන මැණික වගේ දෙයක් වටී. ඊශාවට ඒ ඒ මට්ටම්වලට තියෙන දේවල් වටී. නමුත් ඒ උපදින සිතුවිල්ල එකයි. ධම්මායතනය අනුව ගියොත් ඒක ඇත්ත වෙනවා. ඒක ලෝකය වෙනවා. අන්තය කියන්නේ ලෝකය එතකොට ඒක ඇත්ත වෙලා, නමුත් "විඤ්ඤාණං මජ්ඣම" වුනොත් හිතත් සමගම ඉපදෙන සිතුවිලි අයිති හිතේ පැත්තටයි. හිත සමගම නිරුද්ධ වෙනවා කියලා තමන් තුළම රැඳී සිටින ගතියක් එයි. ඔයගොල්ලන්ට බාහිර දේවල් ඇති බවට, බාහිර දේවල් දැනෙන බවට මනස යොමු නොවෙයි. අන්ත එතකොට දකින්න ධම්මායතනය අනුව විඤ්ඤාණය පිහිටියේ නෑ. විඤ්ඤාණං මජ්ඣම තමන් තමන් තුළටම වෙලා ඉන්නේ. අන්ත ඒ වගේ නැතකින් ඉන්න කොට තමයි තණ්හාව නැතුව ඉන්නවා කියන්නේ. දැන් කිසිම දෙයක් අනුවෙලා නෑ.

තණ්හාව කියලා කියන්නේ, අපි කියමු හිතෙන් සිතුවිලි සිහිකරනවා. සිහිවිලි කියලා තේරෙන්නේ නැහැ. ගහක් කියලා දකින්න, අන්ත එවිට සිතුවිලි අල්ලගන්න. නාමය අන්තයට ගිහිල්ල දැන්. අන්තයකට යන බවම, යමක් අල්ලගත්ත බවම වෙනවා. මම කියන කාරණය ටිකක් නුවණින් හිතන්න. විඤ්ඤාණං මජ්ඣම කියන එකේ ලක්ෂණය තමයි තමන් තුළම ඉපදිව්ව ධර්මයෝ තමන් තුළම නිරුද්ධ වෙනවා. **"විඤ්ඤාණෙ විඤ්ඤාණ මත්තං"** දැනගැනීම දැනගැනීමක් විතරක්මයි. දැනගත්ත සිද්ධියට අදාළ දේවල් බාහිර භෞතික ලෝකයේ දකින්නේ නැහැ. තියෙන්නේ නැහැ. එහෙම දේවල් පැවතුනත් නෙවෙයි. පවතින්නේ නැහැ. පවතිනවත් නොවෙයි. එතකොට තමන් තුළම හටගෙන තමන් තුළම නිරුද්ධ වුනා කියන ලක්ෂණයකින් දකින්න පුළුවන් වුණොත් අන්ත එතකොට කියනවා "විඤ්ඤාණං මජ්ඣම" කියලා. මොකද. තමන්ගේ සිතත් එක්කම ඉපදිලා. සිතත් එක්කම නිරුද්ධ වෙනවා. ඒ දේවල් ඇත්ත වුනොත් අන්ත අන්තයක හිටියා. එතකොට තමයි අපිට මොනවහරි අල්ලගත්තා කියලා කියන්නේ. ඒකමයි අන්තයක හිටියොත් තණ්හාව, "සිබ්බතිය". අන්තයක හිටියොත් සිබ්බතිය ඇති වෙනවාමයි. අන්තයක නොහිටියොත්, මේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ හිටියොත් තමයි තණ්හාව නැති කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඒක හොඳට මතක තියාගන්න ඕන.

එතකොට තමන් තුළම හටගෙන තමන් තුළම නිරුද්ධ වෙනවා කියලා සිතුවිලි ටිකක ඇතිවීම, නැතිවීම, දැක්කොත් අල්ලගන්න කිසිම දෙයක් නැතිවුනොත්, ගෙදර දරුවා කියලා එහෙම බාහිර ආයතන ඇත්ත නොවී කටයුතු කළොත්, උස් පහත්කම් ලොකු පොඩිකම් නෑ. ඇලෙන්ත ගැටෙන්න දේවල් හිටින්නේ නෑ.

ඒ විදියටම රූපය දකිනවිට රූපය දකින අරමුණේදී ඇලෙන්තේ නැතිව, ගැටෙන්නේ නැතිව ඒකේ උපේක්ෂා වෙන්නට ඕන. ඒකෙදිත් අර වගේමයි. දකින රූපය සැප හෝ දුක හෝ උපේක්ෂා සහගත වුනාට ඒ අනුව යන්නේ නැතුව රූපයෙන් මිඳෙන විදියට ඉන්න. එතකොට හොඳට දන්නවා මේ වක්ඛු සම්ඵස්සය නිසාම හටගත් බව. වක්ඛු සම්ඵස්සය නිසාම හටගත්තා කියන කාරණාවේදී පිංචතුනි බොහෝම වටිනා දෙයක් කියනවා. මේ හිත ඇහැ අනුව යෙදිලා තියෙන්නේ. මේ සවිඤ්ඤාණක ඇහෙන් බලපු නිසයි, මෙහෙම ජේත්තේ කියන එකක් කියනවා. මම උපමාවක් කිව්වොත් පිංචතුනි, මේ පිංචතුන්ගේ ගෙදර ඉස්සරහා වීදුරු ජනේලයක් තියෙනවා කියලා හිතන්නකෝ. දැන් ඔය වීදුරු ජනේලයට ගාල තියෙනවා නිල්පාට. දැන් ඔය අය දකිනවා, ගේ ඇතුලේ ඉන්න පිංචතුන් දකිනවා මේ ජනේලයෙන් එහා පැත්ත. ඔය අයට එළියෙන් එහා තියෙන ඔක්කොම ජේත්තේ නිල් පාටට. හැබැයි ඔයගොල්ලන්ට නුවණක් තියෙනවා මේ ජනේලයෙන් බලන නිසයි මෙහෙම ජේත්තේ නිල් පාටට. ඔයගොල්ලෝ දන්නවා ජනේලය ඇරලා බැලුවොත් මේ පාට පෙනෙන්නේ නෑ. මෙහෙම පාටක් පෙන්වීමේ හැකියාව තිබෙන්නේ මේ ජනේලයට. බාහිර වස්තුව නිල්පාට කරලා පෙන්වීමේ හැකියාව තිබෙන්නේ කාටද ? මේ ජනේලයට. නිල්පාට ජනේලයක් හරහා බලන නිසයි බාහිර වස්තු නිල් පාටට පෙනෙන්නේ කියලා ඔයගොල්ලෝ දන්නවා. ඒ හින්දා ඔයගොල්ලෝ දන්නවා පැත්තකට ගියාම නිල්පාට රූපය දැන් නැහැ. ළඟට ඇවිල්ලා ඒ ජනේලය හරහා බැලුවොත් විතරයි ජේත්තේ. රූපය බලන කෙනාටත්, අන්ත ඒ වගේ නුවණක් තියෙන්න ඕන. මේ ඇහැ කියන්නේ ජනේලයක් වගේ. පිටත බලන්න තියෙන

ජනේලයක්. මේ ඇහැට ඔබ්බෙන් තියෙන හිත, ජනේලය නැමැති ඇහැ හරහා බලන කොට සතර මහා ධාතුව තියන තැනක මෙහෙම හැඩතල පේනවා. එයා දන්නවා මේ ඇහෙන් බලන නිසයි මෙහෙම හැඩතල පේන්නේ, මෙහෙම රූප පේන්නේ. මෙහෙම රූප පෙන්වීමේ හැකියාව තියෙන්නේ මේ ඇහැට. මේ ඇහැ පැත්තකට ගියාම, ඇහැ වැහුනහම, තැනිතම් එකතින් අහකට ගියාම, දැකපු දේ තියෙනවා නොවෙයි. මිරිඟුව ඉස්සරහට ගියාම ජලය කරලා පෙන්වනවා, මේ ඇහෙන්. ඒ ඇහැ අරගෙන පැත්තකට ගියාම ඒ ජලය වගේ පෙනුන එක තියෙනවා නොවෙයි. මිරිඟුව තියෙන තැනක ජලය කරලා පෙන්වීමේ හැකියාව තියෙන්නේ මේ ඇහැට. අර ගෙයින් එපිට තිබෙන රූප නිල් පාට කරලා පෙන්වීමේ හැකියාව තිබුනෙ අර වීදුරුවට වගේ, වීදුරුව හරහා බැලුවොත් විතරක් රූප නිල්පාටට පේනවා වගේ, එයින් බැහැරට ගියාම ඒ රූප නිල් පාට නොවෙයි වගේ, මෙයාට හොඳට තේරෙනවා.

මේ ඇහෙන් බැලුවාමයි මෙහෙම රූප පෙනෙන්නේ. ඒකද මේ පෙනෙන රූපය බාහිර තියෙනවා නොවෙයි, බාහිර තියෙන ශුද්ධාෂ්ටක තැත්තම් රූප කලාප කලාප තියෙන තැනක මේ ඇහින් බලනකොට හැඩ සටහන් හිතට පෙන්වනවා. හරියට මායාවක් වගෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මහණෙනි, මේ රූපය හරියට මායාවකින් කළ එකක් වගෙයි කියලා. ඇහැ නිසා මේ හැඩ සටහන් අල්ලලා පෙන්වනවා. කවදාවත් මේ පෙනෙන එකක්වත්, අල්ලන්නවත් බැහැ. ඇල්ලුවොත් අහුවෙන්නේ ගැටෙන්නේ කාය වික්ඛ්‍යාණයට පොට්ට්බිබ්බ ධාතුවයි. පෙනීම මාත්‍රයක් විතරයි. එයා අර බාහිර ජලය නොදකිනවා වගේ මේ පෙනෙන රූපය බාහිරින් නොදකිනවා. ලෝකයා පෙනෙන රූපය තියෙනවා, තියෙන රූපය පෙනෙනවා කියලා බලනකොට, මෙයාගේ නුවණ යෙදෙනවා රූපය ඉක්මවන විදියට. රූපයේ අන්තය අතහැරලා ඉන්නේ. ඒ කියන්නේ ඇහින් බලපු නිසා හිතට මෙහෙම සටහනක් පෙනෙනවා තේද. මෙහෙම රූපයක් මැව්ලා පෙනෙනවා, නමුත් තියෙනවා නොවේ, ඒක ගන්න යන්න බෑ කියලා දකිනවා. ඒ වගේම ශබ්දයත් එහෙමයි, ගන්ධයත් එහෙමයි, මෙන්ත රසයත් එහෙමයි. මේ විදියට බලනකොට මෙයා රූපයේ අන්තය අතහැරලා.

මෙන්න මේ විදියට රූපය අන්තය අතහැරුනොත් එයා ඒ ඒ අරමුණේ කිසිම දෙයක් අල්ලන්නේ නැතුව ඉන්නේ. කිසිම අරමුණක් අහුනොවෙන විදියට ඉන්නේ. රූපයේ අන්තයත් අතහැරලා, නාමයේ අන්තයත් අතහැරලා, මොකද ධම්මායතනය අනුව ගිහිල්ලා නැති නිසා රූපය අන්තය අතහැරලා රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ට්බිබ්බ කියන අරමුණුවල ඒ අනුව ගිහිල්ලා නැති නිසා. දැන් මෙන්න මෙයාට කියනවා "හව කිංචි ලෝකේ උපාදියති, විජප මුත්තස්ස සබ්බධි" සියලු තැනින්ම මිදිලා. ඒ මිදීම සඳහා හුරුකරන මනස, මිඳෙන විදියට හුරුකර කර ගියොත් මිඳෙනවා මිසක, අල්ල අල්ලා ගියොත් මිඳෙනවාද කියලා බලන්න. රූපය නොඅල්ලන විදියට, නොඅල්ලනකොට මිඳෙනවා. නොඇල්ලීමෙන් මිඳෙනවා, ඇල්ලීම නිසා මිඳෙනවාද කියලා බලන්න. මේ පිංචතුන් හිතන්නේ අතින් ඇල්ලුවොත් විතරයි ඇල්ලුවා වෙන්නෙ කියලා, නෑ. ඇහැ තියෙන්නේ රූප අල්ලන්න, කන තියෙන්නේ ශබ්ද අල්ලන්න, නාසය තියෙන්නේ ගන්ධ අල්ලන්න. කෙනෙක් නුවණ නිසා ඇහැට රූප අල්ලන්න නොදෙනවා නම්, නුවණ නිසා කනට ශබ්ද අල්ලන්න දෙන්නේ නැත්නම් පුංචි ළමයෙක් ගින්නේ හරි තරක දෙයක් හරි අල්ලන්න හදන කොටම දෙමව්පියෝ අල්ලන්න දෙන්නේ නැහැ. අතට ගහනවනේ.

ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉගැන්නුවා ලෝකේ දේවල්, පිච්චෙන දේවල් අල්ලන්න එපා කියලා. ඔයගොල්ලෝ උපදින උපදින අරමුණේ ඇහෙන් රූප අල්ලන්න හදන කොට ගහනවනම් ඒ අරමුණට, රූප අල්ලන්න නොදෙනව නම්, නුවණින් බලනවනම්, කනින් ශබ්ද අහනකොට ඒ අරමුණ අල්ලන්න දෙන්නේ නැත්නම් ගහනවනම්, නාසයෙන් ගඳ සුවඳ, දිවෙන් රස, කයෙන් ස්පර්ශ ලබන කොට අල්ලන්න දෙන්නේ නැත්නම්, නුවණින් ප්‍රඥාව නමැති ආයුධයෙන් පහර දෙනවා නම්, ගහනවා නම්, අන්න අල්ලන්න දෙයක් නෑ. නොඅල්ලන නිසා මිඳෙනවා. හිතින් ධර්මාරම්මන අල්ල ගන්නවා. ඒ ධර්මාරම්මනයට ප්‍රඥාව නමැති ආයුධයෙන් පහර දෙනවා නම්, ගහනවා නම්, අල්ලන්නේ නැත්නම් අන්න එයා රූපය අන්තයයි, නාමය අන්තයයි දෙකම

අතහැරලා, විඤ්ඤාණං මජ්ඣං. හිතත් එක්ක පීචත්වෙන කෙනා, තනියෙන්ම පීචත්වෙන කෙනා. අන්න ඒ විදියට ඉන්න කෙනාට තණ්හාව නැතිවෙනවා.

ඉතින් එදා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළේ මෙන්න මේ විදියට මට තේරෙනවා, නාමය එක් අත්තයක්, රූපය එක් අත්තයක්, විඤ්ඤාණය මැදයි කියලා. ඒ නාමය අත්තයත් අතහැරලා රූපය අත්තයත් අතහැරලා මේ විඤ්ඤාණය මැදයි කියපු විදියට පීචත් වෙනකොට තණ්හාව නැති වෙනවා. අන්න ඒ විදියට පීචත්වෙලා තණ්හාව නැති කළොත් අන්න එයාට **"මහා පුරුෂයා"** කියලා කියන්න පුළුවන්. මෙන්න මේ විදියට යම්කිසි කෙනෙක් හිටියොත් අන්න එයා තම දකුණත් දන්නවා. දැකගත යුත්ත දකිනවා. දැනගත යුත්ත දන්න, දැකගත යුත්ත දකින කෙනා මේ පීච්චයේදීම දුකෙන් මිදෙනවා කියලා ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළා.

ඉතින් මේ පිංචතුන් හඳුනාගන්න මං මේ මතක් කරන්නේ ඔය පිංචතුන් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන එක දන්නේ නැත්නම්, හඳුනන්නේ නැත්නම් මේ ලක්ෂණ ටික ඉගෙනගන්න. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියලා නිවන් මග කියලා මොනවහර් දෙයක් කරන්නේ නැතිව. මේක පෞද්ගලික දහමක් නොවේ. මේක පෞද්ගලික බණක් නොවේ. අහවල් නාලිකාවේ, අහවල් ස්වාමීන් වහන්සේලාගේ දේශනා කියලා වෙන්කරන්න එපා පිංචතුනි. හරිදෙයක්ද, වැරදි දෙයක්ද, ඇත්තටම විමුක්තිය ලැබෙන දෙයක්ද, නැද්ද කියන කාරණාව විතරක් විනිශ්චය කරන්න. ඇත්තටම බුදු දහමද නැද්ද කියන එක විතරක් විනිශ්චය කරන්න. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය මෙහෙම වෙනවද, නැද්ද කියන එක විනිශ්චය කරන්න. මම කියන්නේ හිතලා බලලා නුවණින් කටයුතු කරන්න. දහම තුළ වුනත් කෙලෙස් වශයෙන් අදහස් වශයෙන් පක්ෂග්‍රාහීවන්න එපා. මොකද, යහපත අතහැරුනොත්, අපි යම් පක්ෂයක්, පංතියක් ගත්තා කියලා මේ දුක් සහගත සසරින් අපිව මුදවන්න එන්නේ නෑ කවුරුවත්. අපි නියම නුවණ ඇති කරගන්නවා නම්, ඒ ඇති කරගන්න නුවණින්ම විතරයි අපිව මිදෙන්නේ. ඒකත් හරිදේ වුනොත් හරි.

වැරදුනොත් එහෙම වෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා මේ පිංචතුන් දක්ෂ වෙන්න ඕන තමන්ට ගොඩ දාගන්න.

ඔයගොල්ලන්ට මේ නිවැරදි දහම් මග මොකක්ද කියලා හම්බ වුනොත්, දැන හඳුනාගන්න කවුරුහරි කෙනෙක් කිව්වත් හරිද වැරදිද කියලා තීරණය කරගන්න අවශ්‍ය වට පිටාව මම පෙන්වනවා මිසක, මෙයද පෞද්ගලික දේශනාවක් හැටියට දරන්න එපා. පෞද්ගලික තවත් අදහසක් හැටියට දරන්න එපා. පිරිසිදු පිටකය කියෙනවා. පිටකයම ඔයගොල්ලො ගවේෂණය කරලා බලන්න. පිටකයට බැහැලා බලන්න. නුවණැති ගිහි, පැවිදි පණ්ඩිතයන්ගෙන් විචාරලා බලන්න. බලලා මේ අන්තවලට හසුවෙනවා නම් ඒක අතහරින්න, පිටකයට එකඟ නිසා. දහමට එකඟ නිසා. එහෙම අහු නොවෙනවා නම්, ඒ සතුවින්න ඉන්න. ඉතින් ඒ නිසා අද මේ දේශනාව, මේ සම්බුද්ධ ශාසනය නිවැරිදිව විනිශ්චය කරගන්නා වූ නුවණ පහළ කරගෙන මේ දුක් සහගත සසරින් මේ පිංචතුන්ට එතෙර වෙන්නට හේතු උපනිශ්‍රයම වේවා කියන අදහසින් මේ දේශනාව අපි අවසන් කරනවා.

ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි !

සාධු! සාධු!! සාධු!!!

නමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස !!!

**"ඒ ඩො ආච්ඡාසො අජ්ඣාසකානි ආයතනානි-එකො අනෙතා
ධාතිරානි ආයතනානි-දුඛියො අනෙතා
විකුසලාණං මජ්ඣෙ
තණ්හා සිධ්ධති" ටි**

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී, ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පිංචතුනි, මේ පිංචත් සියලු දෙනා දැන් මේ සුදානම් වෙන්නේ ලොචතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අපි කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ, ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්න. ඒ නිසා හැමදෙනාම බොහෝම උච්චතාවෙන්, තුණුරුවන් කෙරෙහි හිතේ පැහැදීම ඇති කරගෙන, මේ සද්ධර්මයේ අවබෝධය, මේ දුක් සහගත සසර කතරින් අද අදම මිදීම සඳහා හේතු උපනිශ්‍රය වේවා! කියන කළණ සිත් ඇතිව, ශ්‍රවණය කරන්න ඕන. ඒ විදිහට සකසා බණ ඇහුවොත්, බොහෝම වටිනා ධර්ම ලාභයක් ලබාගන්න පුළුවන්.

පිංචතුනි, අද දේශනාව සඳහාත් අප යොදා ගත්තේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ත්‍රිපිටක ධර්මයේ අංශුන්තර භික්ෂුයේ භයවන නිපාතයේ දුඛය පණ්ණාසකයේ මජ්ඣිම කියන සූත්‍රය ඇසුරෙන් දහම් කාරණාවක්. අපි කලින් මතක් කළා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බරණැස ඉසිපතන මීගදායේ වැඩ ඉන්න කාලේ, ස්වාමීන් වහන්සේලා අතර ඇති වූ ධර්ම සාකච්ඡාවක් මුල් කාරණාව කරගෙන, පසුබිම් කරගෙන, දහම් කාරණා රාශියක් ගොනුවෙව්ව, විශේෂයෙන් "මාර්ගය" සම්බන්ධයෙන් දහම් කාරණා රාශියක් ගොනුවෙව්ව සූත්‍රයක් මේ මජ්ඣිම සූත්‍රය.

වර්ථමානයක වුනත් අපේ ජීවිතවලට හරිම වටිනවා මේ සූත්‍රය. "නිවන්මග" කියන්නේ මොකක්ද ? නිවන් මාර්ගයේ ලක්ෂණය මොකක්ද ? ඒ නිවන් මාර්ගයට මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියන්නේ ඇයි ? එය මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව වෙන්නේ කොහොමද ? කියන මේ කාරණා ටිකට උත්තර රාශියක් ලැබෙන නිසා. මේ සූත්‍රයේ තියෙන කාරණා අපි හොඳින් දන්නවා නම්, හොඳින් දැනගන්නොත්, අපට බොහෝම පහසුයි මේ දුක් සහගත සසර නිමා කරන ඒ උතුම් මාර්ගය කියන්නේ මෙන්න මේකයි කියලා හඳුනාගෙන, ඒක අපේ ජීවිතවලට ළං කරගන්න. මං මුලින් මතක් කළා වගේ ඒ දහම් පිළිබඳ විස්තරය, ඒ මාර්ගයේ මාර්ග ලක්ෂණ පිළිබඳ අපේ දැනුම අඩු වුනොත් අපි හරි අසරණ වෙයි. කවුරුහරි කෙනෙක් මේ මාර්ගයෙන් ඔබ නිවෙයි, මේ මාර්ගයෙන් ඔබට දුකින් මිදෙන්න පුළුවන් කියලා පෙන්නුවොත්, දුන්නොත් ඒක අපට ගන්න වෙනවා. ඒක එහෙම නෙමෙයි කියන්නවත් අපට හයියක් නැහැ. ඒක වැරදියි කියලා කියන්නවත් අපට හැකියාවක් නැහැ. ඒක හරිද වැරදිද කියලා තේරුම් කරගන්න අපි ළඟ මිම්මක් නැහැ. වැරදි උනත්, හරි වුනත් ලෝකේ කවුරුහරි කියන හැම දෙයක්ම අපිට ගන්න වෙනවා. එහෙම නැතිවුනොත්, කිහිප තැනකින් මාර්ගය කියලා අදහස් කිහිපයක් ඇති වුනොත්, තවත් අසරණ වෙයි අපි. අනේ ඇත්තටම නිවැරදි එක මොකක්ද මේකෙ, කියන කාරණාව විනිශ්චය කරගන්න බැරිව යයි.

නමුත් මේ මජ්ඣිම සූත්‍රය වැනි සූත්‍ර ආශ්‍රිතව තිබෙන, විශේෂයෙන් "මාර්ගය" සම්බන්ධව තියෙන දහම් ගැන අපිට වැඩි අවබෝධයක් තිබුණොත්, ඒ දහම් කරුණු ගැන අපිට වැටහීමක් තිබුණොත්, කිසිම අපහසුතාවයකින් තොරව බොහෝම පහසුවෙන් අපිට පුළුවන් වෙයි නිවැරදි මාර්ගය මොකක් ද කියලා තේරුම් කරගන්න.

මගේ ලොචතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවමාන කාලයේදී ලෝකයා සුවපත් කළ ධර්මයේ ලක්ෂණය මෙන්න මේකයි තේද කියලා අපි දැනගෙන හිටියොත් ඒ ගැන දැනුම අපට තිබුනොත් ඕනම තැනකින් ධර්මයක් ශ්‍රවණය කරන්ට අපි බය වෙන්න ඕනෙ නැ. ඕනෑම තැනක

ධර්ම සාකච්ඡාවකට සම්බන්ධ වෙන්න බය වෙන්න ඕනෙන් නෑ. ගත යුත්ත ගන්න, අතහැරිය යුත්ත අතහරින්න අපි දන්නවා. නිවැරදි දහම මොකක්ද නිවැරදි නොවන්නේ මොකක්ද කියලා තීරණ ගන්නත් අපි දන්නවා. ඒ නිසා මේ සූත්‍රය අධ්‍යයනය කිරීම, ඒ සූත්‍රගත අර්ථය තේරුම් ගන්න උත්සහවත් වීම, ඒ කරුණු ගැන මනා අවබෝධයක් ඇති කරගැනීම, ඒකාන්තයෙන්ම අප හැම දෙනාගේම යහපත පිණිස පවතිනවා. ඒ නිසා බොහෝම උවමනාවෙන්ම මේ සූත්‍රය අධ්‍යයනය කරන්න, මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්න. ඒවා විමසීමට ලක් කරන්න. ඒ ගැන තව දුරටත් නුවණින් හිතන්න, තර්ක, විතර්ක කරල බලන්න. අශ්‍රද්ධාවෙන් නෙවෙයි ශ්‍රද්ධාවෙන්, නිවැරදි දේ තේරුම් කරගන්න. එහෙම තේරුම් කරගෙන හරි දේ පිවිත්‍යට ලං කරගන්න. ඒ සඳහායි මේ දේශනාව මේ විදියට කොටස් වශයෙන් බෙදලා දේශනා කරන්නටත් හේතුවුනේ.

ඉතින් එදා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලාගේ ධර්ම සාකච්ඡාවේදී ස්පර්ශය ගැන ස්වාමීන් වහන්සේලා සඳහන් කළාම එක් ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් අතීත, අනාගත, අන්තයන් ගැන මතක් කළා. තවත් ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් සැප, දුක් වේදනාවන් අන්තයක් හැටියට මතක් කළා. තවත් ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් ආධ්‍යාත්මික රූපයත්, නාමයත් කියන අන්ත මතක් කළා. මෙන්න මේ විදියට මතක් කළාම එතන හිටපු තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කරනවා, එදා පාරායන වග්ගයේ මෙත්තෙය්‍ය මානවක අහපු ප්‍රශ්නයේදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළා නම් "සෝ උභත්තේ විදිත්වාන, මජ්ඣේ මත්තා ත ඉප්පති", තං බ්‍රෑමි මහා පුරිසේති, සෝධ සිබ්බති මච්චිතා" කියලා, ඒ දේශනා කළ ගාථාවේ අර්ථය මට මෙහෙමයි තේරෙන්නේ.

"ජ ඛො ආවුසො අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි-චකො අනෙතා"

ඇවැත්නි, මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන එක් අන්තයක් කියලා මට තේරෙනවා.

"බාහිරානි ආයතනානි දුරියෝ අන්තෝ"

බාහිර ආයතන හය, බාහිර ආයතනයන් දෙවෙනි අන්තයයි කියලා තේරෙනවා. "විඤ්ඤාණං මජ්ඣේධි" ඒ ආධ්‍යාත්මික ආයතන එකකටවත් හසුනොවෙන විදියට මනස පැවැත්වුවොත්, බාහිර ආයතන එකකටවත් හසුනොවන විදියට හිත පැවැත්වුවොත් අන්න "විඤ්ඤාණං මජ්ඣේධි." සිත කිසිවෙකත් ඇලිලා නැති, අනුවෙලා නැති මධ්‍යමව පවතින හිතක් තියෙනවා, චිත්තයක් තියෙනවා කියලා කියන්න පුළුවන්. අන්න ඒ මට්ටමට පිවිත් වුනොත්, ඒ විදියට "මජ්ඣේ" පිවිත් වුනොත් මෙන්න මේ තණ්හාව අයින් කරන්න පුළුවන්. "සිබ්බතිය" කියලා කිව්වේ තණ්හාවට. සසර නැවත නැවත ගොතන නිසා, සසර නැවත නැවත පමුණුවනකම නිසා, තණ්හාවට "සිබ්බතිය" කියලා කියන්න පුළුවන්. ඉතින් ඒ සිබ්බතිය ඉක්මවන්න පුළුවන් මේ ආධ්‍යාත්මික, බාහිර ආයතන අන්ත දෙක අනුව යන්නේ නැතුව මධ්‍යමව සිතක් පිහිටුවා ගත්තොත්. ඒ විදියට ඉන්න කෙනා "මහා පුරිසේධි" කියලා කියනවා" යනුවෙන් මේ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළා.

මෙතෙක්ද අපි මේ ධර්මතාවය විකක් නුවණින් සම්මර්ශනය කරලා කරුණු විකක් මෙතෙහි කරලා බලමු.

"ජ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි ඒකෝ අන්තෝ"

"බාහිරානි ආයතනානි දුරියෝ අන්තෝ"

"විඤ්ඤාණං මජ්ඣේධි"

ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය එක් අන්තයක්. මොනවාද ඒ ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය ? කොහොමද ඒ අන්තය අනුව යන්නේ ? බාහිර ආයතන හය එක් අන්තයක්. කොහොමද ඒ අන්තයට වැටුණා වෙන්නේ. "විඤ්ඤාණං මජ්ඣේධි" මේ අන්ත එකකටවත් හසු නොවුන, කිසිවක් අල්ලා නොගත්ත, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවෙන් වාසය කරන චිත්තය, නැත්නම් හිත විතරක් කිසිවක් හසුකර නොගෙන

මධ්‍යමව පවතිනවා කියලා කිව්වේ මොකක්ද කියලා බලමු. එතකොට **"ජ අප්ඤ්ඤානි ආයතනානි"** ආධ්‍යාත්මික ආයතන හයක් තියෙනවා. **චක්ඛායතනය, සෝතායතනය, ඝානායතනය, පිඨිතායතනය, කායායතනය, මනායතනය,** මෙන්ම මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන හයට කියනවා. **"ජ අප්ඤ්ඤානි ආයතනානි"** කියලා, ආධ්‍යාත්මික ආයතන හයයි.

බාහිර ආයතන හයක් තියෙනවා, **රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොඨ්ඨබ්බ, ධම්ම,** මේ තමා බාහිර ආයතන හය. ඉතින් මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන හයටයි, බාහිර ආයතන හයටයි කියනවා **"ආයතන දොළොස්"** කියලා. මේ ආයතන දොළොසෙන් එකක් හෝ අනුවෙලා තියෙනවා නම්, ඒ හිත "මධ්‍යම" නොවෙයි. ඒ හිත කිසිවක් උපාදාන කර නොගෙන සිටින "සිතක්" එහෙම නොවෙයි, අල්ලාගෙන ඉන්නේ. උපාදාන කරගෙන ඉන්නේ. ආධ්‍යාත්මික ආයතන අනුව පිහිටනව නම්, ආධ්‍යාත්මික ආයතනය අල්ලාගෙන ඉන්නේ, උපාදාන කරගෙන ඉන්නේ. බාහිර ආයතනයන් අනුවෙලා තියෙනව නම් බාහිර ආයතන අල්ලාගෙන ඉන්නේ, උපාදාන කරගෙන ඉන්නේ. කොහොමද අපි බලමු ආධ්‍යාත්මික ආයතන, බාහිර ආයතන අල්ලාගන්නවා වෙන්නේ. අන්තයක් වෙන්නේ කොහොමද කියල බලමු.

මේ හැම තැනකින්ම නිර්මාණය වෙන්නේ එකම එක අර්ථයක් පිංචතුනි, ඒකයි මාර්ගය ගොඩක් නැහැ. කුමන තැනකින් කවුරු කතා කලත් එකම තැනකට එන්න වෙනවා. ඇහෙන්න රූපයක් බලන වෙලාවේදී පිංචතුනි, ඇහැට ඇහැ පෙනෙන්නේ නැහැ. උපමාවක් කිව්වොත් අපි පොළොවේ හිටගෙන වටපිට බලන්න පුළුවන්. අපිට පේනවා. ඒත් අපි හිටගෙන ඉන්න තැන පේන්නේ නැහැ, හිටගෙන ඉන්න තැන, ඊට වැයවෙලා නිසා. ඒ වගේ ඇහැ උපකාරී කරගෙන ඇහේ පිහිටලා තියෙන හිතට පුළුවන් ඇහැ උපකාරයෙන් හැම රූපයක්ම, වට පිටාව බලන්න. නමුත් ඇහැ කියන එක ඊට වැය වෙලා නිසා ඇහැට, ඇහැ පේන්නේ නැහැ. එතකොට ඇහෙන්න අපට පුළුවන් රූපයක් බලන්න විතරයි. ඇහෙන්න යම් රූපයක් බලනකොට, ඒ රූපය සැප වුනත් දුක් වුනත්, උපේක්ෂා

සහගත වුනත්, ඒ "රූපය" අනුව යෙදිලා නම්, රූපය අනුව අපේ හිත යොමුවෙලා නම්, වැයවෙලා නම්, "රූපය" දකින මනසකින් ඉන්නවා නම්, ඔන්න බාහිර ආයතනයන්ගේ එක් ආයතනයක් අල්ලාගෙන ඉන්නේ. රූපායතනය අනුවෙලා.

කණට ශබ්දයක් ඇහෙනකොට ඇහෙන ශබ්දය අරඹයා අපි හිතෙන් අල්ලාගෙන නම් ඉන්නේ, ඒ ශබ්දයට නැඹුරුවෙලා නම් ඉන්නේ, ඒ ශබ්දයක් අහමින් නම් ඉන්නේ, ශබ්දය නොඉක්මවා පවතින මට්ටම දකින්න බාහිර ආයතනයන්ගේ "ශබ්දායතනය" අනුවෙලා. බාහිර ආයතනවලයි ඉන්නේ දැන්. ගඳ, සුවඳ දැනගනිද්දී, ඒ ගන්ධය නොඉක්මවා පවතින මනස පරිහරණය කරනකොට, අපි දැන් ඉන්නේ බාහිර ආයතනයේ, බාහිර ආයතනයේ එකක ඉන්නවා කියන්නේ බාහිර ආයතන ඔක්කොම එක ගොඩකට දැන් දාලා තියෙන්නේ. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොඨ්ඨබ්බ, ධම්ම කියන ඔක්කොම එකට එකතු කරලා, කැටි කරලා, බාහිර ආයතනය කියලා, එක ආයතනයක් හදලා දැන් තියෙන්නේ. එතකොට මේ එක එකේ ඉන්නවා කියන්නේ මේ බාහිර ආයතනයේ තමා ඉන්නේ. එතකොට හොඳට බලන්න රූපය වේවා, ශබ්දය වේවා, හොඳට වේවා, නරකට වේවා, ඒ පේන රූපයේ අනිත්‍ය බලමින් වේවා, "රූපය" දුකයි කියලා හිතමින් වේවා, රූපය සත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්, නෙමෙයි කියා හෝ වේවා, කොහොම හිටියත් ඉන්නේ "රූපය" අල්ලාගෙන. "රූපය අන්තයේ" ඉන්නේ. රූපය උඩසිටගෙන, නැත්නම් රූපය අන්තයේ ඉඳගෙන මෙහෙම හිතනවා. රූපයෙන් මිදිලා එහෙම නොවෙයි. ශබ්දයෙන් මිදිලා එහෙම නොවෙයි. රූපයක් පෙනෙනවා කියන, ශබ්දයක් ඇහෙනවා කියන සීමාවෙන් මිදිව්ව මනසක් නොවේ අපට තියෙන්නේ. ඒකයි මේකෙ තියෙන ලක්ෂණය.

හිතෙන් යම් ධම්මාරම්මණයක් දැනගන්න කොට ඒ ධම්මාරම්මණය නොඉක්මවා පවතින මනස, පවතිනවා නම්, ඔන්න බාහිර ආයතන ටිකේ ඉන්නවා වෙනවා. ඔබ ඒක හොඳට හඳුනාගන්න ඕන ලෝකේ අපි බොහෝ දෙනෙක් අරමුණු පරිහරණය කරද්දී, ලෝකෙට

මේ අන්ත අතහැරලා තියෙනවා කියන එක වෙන්ත බැහැ. ලෝකේ තුළ අන්ත අතහැරුනොත්, "ලෝකේ" කියන කාරණාවක් විද්‍යාමාන නැහැ. එහෙනම් "ලෝකෝත්තර" වෙනවා. එතකොට ඔන්ත ලෝකේ තුළ තියෙන මේ බාහිර ආයතන හයේ ජීවත් වෙනවා.

ඊට පස්සේ තියෙනවා ආධ්‍යාත්මික ආයතන හයක්, ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස. දැන් මේ ආයතන හය අපට තියෙනවා කියන්න තියෙන ලක්ෂණය මොකක්ද ? මේ ආයතන හයෙන් අපි මිඳෙන්නෙ කොහොමද ? එහෙනම් මේ ආයතන හයේදී, ඇහැ, කණ, නාසය, ශරීරය, මනස කියන ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය අනුව ගිය, අත්තෙක ඉන්නවා කියලා අපි දැනගන්නෙ කොහොමද ? අපට දැනගන්න තියෙන ලක්ෂණය මොකක්ද ? ඒකට තියෙන ලක්ෂණය තමයි කෙටියෙන් අපට දැනගන්න පුළුවන් නම් මේ "ඇහැ" ගැන, ඉඳගෙන, හිටගෙන, ඇවිදගෙන, නිදාගෙන, යන හතර ඉරියව්වේම පවතින "ඇහැක්" තියෙනවා කියන මට්ටම දැනෙනවා නම් තමන්ට, තමන් ආධ්‍යාත්මික අත්තයෙන් මිදිලා නැහැ කියලා තේරුම් කරගන්න. ඇහැ ඇතුළත ඉන්නේ අපි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා මේ "ඇහැ" කියන එක අති දර්ශනය, දකින්න බැහැ. ආධ්‍යාත්මිකයි. පෙර නොතිබීම හටගෙන, ඉතුරු නැතිවම නැතිවන එකක්. ඇහැ කියන එක තියෙන එකක් එහෙම නොවෙයි. රූපයක් දකින්න හේතු වෙන හේතු ටික ගැටෙන වෙලාවටයි ඇහැ කියන එක උපදින්නෙ.

"අනුත්වා සම්මුතං හුත්වාහ සවිස්සති"

ඒ රූපය දකින්න තියෙන හේතු ටික නිරුද්ධ වෙන කොට ඇහැ කියන එක ඉතුරු නැතිවම නැතිවන ධර්මයක් කියලා දේශනා කළා. එහෙම උනාම "ඇහැ" කෙනෙක්ගෙ නෙමෙයි. ඇහැ හේතු - ප්‍රත්‍යය. හේතු නිසා හටගෙන, හේතු නැතිවීමෙන් නැතිවෙනවා. නමුත් ඇහැ ගැන කෙනෙකුට එබඳු මට්ටමක් නැතිව ඇහැ කියන එක ඇති බවට තියෙනවා නම්, ඇහැ කියන එක ඇති බවට තේරෙනවා නම්, ඒකේ ලක්ෂණය තමයි ඉඳගෙන හිටියත් තමන්ගේ ඇස් දෙක තමන්ට තියෙනවා

වගෙයි තේරෙන්නෙ. ඇවිද්දත්, හිටගත්තත්, නිදාගත්තත්, හතර ඉරියව්වම පැවැත්වුවත්, කුමන වැඩ කටයුත්තක් කළත් මේ හැම වෙලාවකම මේ "ඇහැ" ඇති බවට තමන්ට තේරෙනවා නම්, තේරෙන මට්ටමක් නම් තියෙන්නෙ, දකින්න ඒ ආධ්‍යාත්මික ආයතනයෙන් මිදිලා නොවෙයි ඉන්නෙ කියලා.

ඊට පස්සේ "කණ" කියන එක, ඉඳගෙන, හිටගෙන, ඇවිදින, නිදාගෙන යන සතර ඉරියව්වේම පරිහරණය කරන "කණක්" තමන්ට ඇති බව තේරෙනවා නම් හතර ඉරියව්වේම පවත්වන "නාසයක්" තමන්ට ඇති බව තේරෙනවා නම්, හතර ඉරියව්වේම පවත්වන "දිවක්" තමන්ට ඇති බව තේරෙයි නම්, හතර ඉරියව්ව පවත්වන, හැම කටයුත්තක්ම කරන, කයක් තියෙන බව තමන්ට තේරෙයි නම් හැම දෙයක්ම හිතන්න, කියන්න කරන්න පුළුවන් හැම දෙයක්ම දැනගන්න "හිතක්" තමන්ට ඇති බව තේරෙයි නම් මෙන්න මේ තේරෙන මට්ටමට කියනවා, ආධ්‍යාත්මික ආයතනයේ ඉන්නවා කියලා. ආධ්‍යාත්මික ආයතනය කියන අත්තයේ හිත පිහිටිලා තියෙනවා. ඒ අත්තය අතහැරලා නැහැ, අත්තයකයි ඉන්නේ කියන ලක්ෂණය දැනගන්න පුළුවන් ඔන්ත ඔය ක්‍රමයට.

ඇහැ, කණ, දිව, නාසය, ශරීරය, මනස කියන මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන හයම සහිතව තමන්ට දකින්න පුළුවන්. ඉඳගෙන, හිටගෙන, ඇවිදින, නිදාගෙන යන හැම ඉරියව්වකම, හැම වැඩ කටයුත්තක්ම කරන, කරදී තියෙන, ඇති බවට පවතින ගතිය තමන්ට තේරෙනවා නම්, හොඳට දකින්න තාම "මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව" එහෙම නෙමෙයි. එක මොහොතකට හරි කෙනෙකුට පුළුවන් නම් ආධ්‍යාත්මික ආයතන ඔක්කොම අතහැරලා, බාහිර ආයතන ඔක්කොම අතහැරලා, එකක්වත් අනුනොවෙන විදියට හිත පවත්වන්න පුළුවන් නම්, එයා ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ටික ටික හික්මෙනවා. නමුත් එහෙම ඉන්නවත් දන්නේ නැත්නම්, ඉන්නවා නෙමෙයි ඉන්නේ මෙන්න මෙහෙමයි කියලා දන්නේවත් නැත්නම්, තාම ඉන්න බැරි වුනාට, දැනගන්න පුළුවන්. මාර්ගය තාම දැක්කේ නැති වුනාට, මාර්ගය දැනගන්න පුළුවන් කෙනෙකුට. දැන ගත්ත එකට අනුව

හික්මෙන කොට තමයි දකින මට්ටමට එන්නේ. නමුත් තාම එහෙම ඉන්න හැටි දන්නේවත් නැත්නම්, තාම එයා **"ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය"** දන්නවා එහෙම නෙවෙයි. තාම එයා **"ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය"** දකිනවා එහෙම නෙවෙයි.

එතකොට මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන ටික, බාහිර ආයතන ටික අන්ත වෙන්තේ අපිට අන්න අර ලක්ෂණ දෙකෙන් කියලා දැනගන්න ඕන මුලින්ම. මේ වාගේ තව විස්තර තියෙනවා. අපි තව ටිකක් කතා කරලා බලමු. බාහිර ආයතනවල හිටියා කියන්න තියෙන මූලික ලක්ෂණය මොකක්ද ? ඇහූ පරිහරණය කරද්දී රූපය අනුවයි මනස පවතින්නේ, කණ පරිහරණය කරද්දී ශබ්දය අනුවයි මනස පවතින්නේ, ඒ වගේම නාසය පරිහරණය කොට ගන්ධය අනුව, දිව පරිහරණයේදී රසය අනුව, කය පරිහරණයේදී පොට්ඨබ්බය අනුව, සිතුවිලි සිහිකරන විට ධර්මාරම්මණය අනුව පවතිනවා නම්, බාහිර ආයතනයේ ඉන්නවා. ඊට අමතරව ඇහැ, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, හිත කියන මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන ටික ඔක්කොම ඇති බවට හතර ඉරියව්වම පවත්වන්න පුළුවන් මේවා එක්ක. මේ ආයතන ටික හතර ඉරියව්වම පවතිද්දී, තියෙනවා කියලා ඇතිවන ගතියෙන් දැනගන්න ආධ්‍යාත්මික ආයතන ටික අතහැරලා නැහැ, අන්තයක් වෙලා කියලා. ඔන්න දැන් අපට **ආධ්‍යාත්මික ආයතන කියන අන්තයත්, බාහිර ආයතන කියන අන්තයත්** තේරෙනවා. ඒ අන්තවල අපි හිටියා කියන්නේ කොහොමද කියන එකක් තේරෙනවා.

එතකොට මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන බාහිර ආයතන කියන ධර්මතා දෙකේදී අපිට එකක්වත් හසු නොවුනොත් තමයි අපට අන්ත දෙක අතහැරුනා වෙන්නේ. එහෙම හිටියොත් තමා **"මැද"** වෙන්නේ. එහෙම මැද හිටියොත් තමා තණ්හාව නැතිවෙන්නේ. එහෙම තණ්හාව නැති වුණොත් තමා **"මහා පුරුෂයා"** කියලා කියන්නේ කියන පරියායක් තියෙනවා. **මහා පුරුෂයා කියලා කියනවා රහතන් වහන්සේලාට.** එතකොට මහා පුරුෂයෙක් වෙන්නේ **"සිබ්බනිය"** නැතිනම්, තෘෂ්ණාව ඉක්මවූ කෙනා. සිබ්බනිය, නැතිනම් තෘෂ්ණාව ඉක්මවන්න පුළුවන් වෙන්නේ

අන්තයක් ඇසුරු නොකර **"මැද"** ඉන්න කෙනාටයි. එහෙනම් අන්තයක් ඇසුරු නොවී **"මැද"** ඉන්නේ කොහොමද අපි. මෙන්න මේ කාරණාව ටිකක් බලන්න ඕන.

එතනදී මීට පෙර දේශනාවල කියපු පරියායෙන් තේරුම් කරගන්න ඕන බාහිර ආයතනයෙන් අත හැරෙන හැටි. ඒක මම මතක් කළා. ඇහූ පරිහරණය කරන කොට රූපය හසු නොවෙන විදියට රූපය ඉක්මවා පවතින විදියට, පවතින දේ අනෙකක්, පෙනෙන දේ අනෙකක් කියලා ඥාන දර්ශනයක් අරගෙන ගිහිල්ලා ලෝකයා බලන අරමුණේම, ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් මිදිලා, ඥාන දර්ශනයක් ඇතුළු ඉන්නවා. එතකොට එයා බාහිර ආයතනයේ නැහැ. ඒ කියන්නේ රූපය දකින කොට රූපයෙන් මිදිලා, බාහිර ආයතනයේ නැහැ. ශබ්දයක් අහන කොට ලෝකයා අහන අරමුණේම, මීට පෙරත් මම මතක් කළා **"ලෝකයා"** ශබ්දයක් අහනවා කියන අරමුණෙන් මිදිලා පවතිනවා කියන එක ඇස්, කන්, නාසා වහගෙන පැත්තකට වෙලා ඉන්නවා කියන සිද්ධියක් නෙවෙයි මේ. ඒක ඒ තරම් අමාරු දෙයක් නෙවෙයි. නමුත් ලෝකයා පරිහරණය කරන අරමුණේම, ලෝකයා පරිහරණය කරන මට්ටමෙන් මිදිලා ඉන්න දර්ශනයක් ගැනයි මේ කියන්නේ. ඒ ශබ්දයම අහනවා ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් මිදිලා.

ඒ විදියට පෙර මතක් කළ විදියට **රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධර්ම** කියන අරමුණු හමුවෙන වෙලාවේදී ඊට අනුව මනස පවත්වන්නේ නැතිව, ඥාන දර්ශනයකින්, පවතින දේම හමුවෙනවා, හමුවෙන දේම පවතිනවා කියන ලෝකයා දකින සිද්ධියෙන් වෙනස් වෙලා, පවතින දේ අනෙකක්, හම්බවෙන දේ අනෙකක්, හම්බවෙන දේ පවතින දේ නෙවෙයි කියලා ඥාන දර්ශනය අරගෙන යන්න ඕන. මං මේ දැන් මාර්ගයේ පවතින ලක්ෂණය ගැන කියන නිසා ධර්මතාවය හෝ පවතින දේ අනෙකක්, පවතින දේ නෙවෙයි පෙනෙන්නේ, හමුවන්නේ. හමුවන දේ පෙනෙන දේ නෙවෙයි පවතින්නේ කියන ධර්මතාවය කියන්න මේ වෙලාව නෙවෙයි. කුමක් නිසාද කියන්නේ ඒ

පසුබිම ඉගෙන ගත යුතුයි අපි. ඒකට වෙනම ධර්මය සෙවිය යුතුයි. මං මේ මතක් කරන්නේ මොන විදියට හෝ අන්ත හඳුනාගන්න අවස්ථාවක්. ඒ විදියේ ඥාන දර්ශනයක් අරගෙන හුරු කරලා. මේ පින්වතුන් දැන් දන්නවා ඇති "විදර්ශනා". විදර්ශනා කියා කියන්නේ ඇයි? විශිෂ්ට දැකීමක්, විශේෂ දැකීමක්, විපස්සනා, විදර්ශනා, කුමකට වඩා විශිෂ්ටද? සාමාන්‍ය ලෝකයා දකින දේට වඩා විශිෂ්ටයි, සාමාන්‍ය ලෝකයා දකින දේට වඩා වෙනස් විදියකට දකිනවා.

අපි ඕකේදී අර්ථ හදාගෙන ඉන්නවා. නාම - රූප වශයෙන් දකිනවා. ඇත්ත. නමුත් ඒකෙන් සම්පූර්ණ ලෝකයාගේ දර්ශනයෙන්ම වෙනස්වන්න වෙනවා. මෙතනදී හොඳට එක කාරණාවක් මට මතක් කරන්න වෙනවා. "විදර්ශනා" කියන එකේ තේරුම ඉස්සෙල්ලා දැනගන්න ඕන. "විදර්ශනා" කියලා කියන්නේ "විශේෂ දැක්මක්." විශිෂ්ටව දකිනවා. කාට වඩාද? සාමාන්‍ය ලෝකයාට වඩා. සාමාන්‍ය ලෝකයා දකින දේට වඩා විශේෂයෙන් දකිනවා. "දැකීම" ගැනයි මම මේ කියන්නේ. විදර්ශනා කියලා කියන්නේ නැහැ. මෙනෙහි කරන එකේ නානත්වයක් තිබුණාට විශේෂ මනසිකාරයක් කියලා එහෙම නැහැ. "විදර්ශනා", දැකීම විශිෂ්ට දැකීමක්. ඇහෙන්නේ ලෝකයා රූපයක් දකින කොට අපිත් ඒ ලෝකයා දකින විදියේ රූපයක්ම නම් දකින්නේ, දැන් දකින එක සමානයිද, නැද්ද කියලා බලන්න. සමානයි. ඒ දකින එක ඇතුළේ, "රූපය" ඇතුළේ භාවනා කරන කෙනා අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්මයි කියලා හිතයි. අනිත් කෙනා රාග, ද්වේශ, මෝහ, ඇතිවෙන්න හිතයි. දැන් විදර්ශනාවක් වුණාද කියලා බලන්න. අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි, කියලා දකින දේ එකමයි, ලෝකයාගේ මට්ටමයි. දකින දේට වඩා විශේෂ කල්පනාවක් තිබුණා. නිවැරදි කල්පනාවක් තිබුණා. අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම, හැටියට තුටුගන්න මෙනෙහි කළා. නමුත් දර්ශනය එකමයි.

එතකොට අනිත් කෙනා රාග, ද්වේශ, මෝහ ඇතිවන විදියට කල්පනා කළා. අපි රාග, ද්වේශ, මෝහ අඩුවෙන විදියට, නැතිවෙන විදියට කල්පනා කළා. එකම දර්ශනයකට දෙවිදියකට කල්පනා කළා.

ඒකේ විපාක හැටියට, අපට ප්‍රණීත ආත්ම භාවයක් ලැබෙයි. අනිත් කෙනාට හිත ආත්ම භාවයක් ලැබෙයි. නමුත් දෙන්නම එකම දර්ශනය ඇතුළේ නිසා අපි දෙන්නටම උපදින්න වෙයි. අර ඉස්සෙල්ල උපමාවම ගන්න. මේකම මතක් කරන්නේ මේ පිංවතුන්ගේ අවබෝධයේ පහසුව සඳහා. තිරිසන්ගත සතෙකුත්, අපිත් දෙන්නම පුරාණ කර්මයෙන් හටගන්න මේ ඇහෙන්න බලනවා, "මිරිඟුව" දිහා. තිරිසන් ගත සතා බලනවා, එයාට චතුර වගේ පෙනෙනවා. පෙනෙන දේ තියෙනවා. තියෙන දේ පෙනෙනවා. හිතුවත්, නැතත් එයාට ඒ දර්ශනය තියෙන්නේ. ඒ ඇහෙන්නම අපිත් බලනවා. අපිටත් පෙනෙනවා. හිතුවත් නැතත් අපිට, චතුර වගේ පෙනෙනවා, අපි දන්නවා පෙනෙන දේ තියෙනවා නෙමෙයි තියෙන දේ පෙනෙනවා නෙමෙයි. චතුර වගේ පෙනුනට තියෙනවා නෙමෙයි. දැන් බලන්න මේ විදර්ශනාවේ ලක්ෂණය තමයි අරයගේ මට්ටම ඉක්මවලා, තිරිසන්ගත සතාගේ මට්ටම ඉක්මවලා දැන්. එයා බලන අරමුණේම, එයාට එකතු නැතිව එයාගේ මට්ටමෙන් මිදිලා, එයාගේ මට්ටමේ රාග, ද්වේශ, මෝහ ඇතිවෙන්න නැති විදියට මම බලලා තියෙනවා. ඒ සතාගේ දැක්මට සාපේක්ෂව කියන්න වෙනවා මනුෂ්‍යයාගේ දැක්ම විශේෂ දැක්මක්, විශිෂ්ට දැක්මක්. ඒ මට්ටම තුළ රාග, ද්වේශ, මෝහ, නැහැ. තිරිසන්ගත සතාගේ මට්ටමේ රාග, ද්වේශ, මෝහ නැහැ. රථ නැහැ.

දැන් බලන්න හිතුවත් නැතත්, ඊට පස්සේ මේ චතුර අනිත්‍යයි කියලා හෝ දුක්ඛ කියලා හෝ, හිතනකම හින්දා නෙමෙයි, දර්ශනයම වෙනස් වෙලා නැත්ද කියලා බලන්න. දැන් මෙතනදී මේ සිද්ධිය බලන්න. තිරිසන්ගත සතාටත් චතුර වගේ නම් පෙනෙන්නේ, පෙනෙන චතුර තියෙනවා කියන මට්ටම නම් පෙනෙන්නේ, අපටත් චතුර වගේම නම් පෙනෙන්නේ, පෙනෙන චතුර තියෙනවා කියලා වගේ නම් පෙනෙන්නේ ඔන්න පෙනීම එක වෙලා. තිරිසන්ගත සතා ඒ පෙනීම හොඳයි කියලා බැඳෙනවා. චතුර හොඳයි කියලා දුටුවා. අපි අපේ මේ චතුරත් අනිත්‍යයි නේද, මේ චතුරත් කවදාහරි නැතිවෙනවා නේද, මේ චතුරට උනත් තණ්හා කළොත් දුක් එනවා නේද කියලා හිතුවට

අපට විදර්ශනා උනාද කියලා බලන්න. ධවටෙන් මීන තැන ධවටිලා. මිරිඟුවේ වතුර කියෙනවා කියන ධවටුන මෝඩකම අපිට එහෙමම තියෙනවානෙ. ඒ නිසා දර්ශනය වෙනස් වෙන්නට මීන. විදර්ශනා කිව්වේ ඒකයි. ඒ වගේ ඇහෙන්න රූපයක් දකිද්දි අර වතුර වලේ තිරිසන්ගත සතා ඉක්මවන දර්ශනයකින් වගේ මේ පිංචතුන් සාමාන්‍ය ලෝකයා දකින දර්ශනය, සාමාන්‍ය ලෝකයා රූප දකින කොට මේ පිංචතුන් දකින්න මීන මේ රූපය හේතු ප්‍රත්‍යයයි. දකින්න පෙර තිබුණත් නෙමේ මෙහෙම රූපයක්. දැක්කට පස්සෙන් තියෙනවා නෙවේ. නිල් පාට වීදුරුවක් හරහා බලනකොට එපිට දෙයක් නිල් පාටට පෙනෙනවා නම්, බලන කොට නිල්පාට දෙයක් වීදුරුවට එපිට තිබුණාවත්, වීදුරුවට පස්සේ තිබුණාවත් නෙවේ වීදුරුව හරහා බලපු නිසාමයි නිල්පාටට පෙනුනේ. ඒ වගේ බාහිර ක්ෂුද්‍රාෂ්ටි තියෙන කොට මේ හැඩතල පෙනෙනවා නම් මේ ඇසෙන් බලපු නිසාම පෙනෙනවා. මේ ඇස බිඳෙන කොටම ඇස වැහෙන කොටම පෙනෙන දේ නැතිවෙනවා, කියන ඥාන දර්ශනයක් එන්නට මීන. මෙන්න මේ විදියට විදර්ශනා කරන්නට මීන. එතකොට අන්න ඒ නුවණ තිබුනොත් ඒකට **"විදර්ශනා"** කියලා කියනවා.

ඒ විශිෂ්ට දර්ශනය තියෙන කොට **"සංකප්ප"** ඉබේමයි ඊට නැඹුරු වෙලා තියෙන්නේ. දැන් සංකප්පය අමුතුවෙන් ගන්න මීනෙ නෑ. දර්ශනය, **සම්මා දිට්ඨිය**, තියෙනකොට **සම්මා සංකප්පයත්** ඊටමයි. හටගන්න දේ නැති වෙනවා. මොකද එයා දන්නවා, තියෙනවා නෙවේ, පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතිරි නැතිව නැතිවෙනවා කියන දැක්ම තියෙන්නෙ සංකප්පයත් ඊට අනුවමයි තියෙන්නෙ. අපි නිත්‍ය සංඥාවේ ඉඳගෙන අනිත්‍ය මනසිකාරයක් කළාට හරියන්නෙ නෑ. දකින්න පෙරත් ඒ රූපය තිබුණා. දැක්කට පස්සෙන් ඒ රූපය තියෙනවා, තියෙන එකමයි පේන්නෙ කියලා නිත්‍ය සංඥාවක ඉඳගෙන අපි මේ සියලු දේම අනිත්‍යයි නේද කියලා බලනවා. හොඳට හිතල බලන්න පින්චතුන්ට මෙයින් යහපතක් වෙයිද කියලා. එයින් වෙන්නේ කාලය නාස්ති කිරීමක් විතරක් නේද කියලා. නිත්‍ය සංඥාවක් තුළ අනිත්‍ය

මනසිකාරයක් නොවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදලේ. මෙහිදී ටිකක් දක්ෂ වෙන්න. අනිත්‍ය වෙන දේ අනිත්‍යයි කියල දකින්න. පෙර නොතිබීම හටගන්න දේ ඉතිරි නැතිව නැතිවෙනවා කියල දැක්කොත් තමයි අනිත්‍ය පෙනෙන්නෙ. ඒක විදර්ශනාවක්. ඒ විදියට විශිෂ්ටව දකින්න.

අන්න ඒ විදියට දැකලා රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන ආයතන ටිකෙන් මිඳෙන්න පුළුවන්. එහෙම උනොත් බාහිර ආයතනයේ අපි නැහැ. ඒකයි මම මතක් කලේ විදර්ශනා කරනවා කියනකොට මේ අන්න අතහැරෙනවා කිව්වෙ වෙන මොකවත් නෙවේ. විශිෂ්ට නුවණකින්, විදර්ශනාවකින්, ඒ විදර්ශනා ඥානය කොච්චරද කියනවා නම් **ලෝකෝත්තර මාර්ගය** නූපදවා තතර වෙන්නෙ නෑ. අවුරුදු දහය, පහළොව කරන්න වෙන්නෙ නෑ හරියට විදර්ශනා කළොත්. ඒ විදර්ශනා ඥානය අවසාන වෙන්නේ මාර්ගඥාන, එල ඥාණ උපද්දවලාමයි. මේ අන්න අතහැරෙන තැන අතහැරලා ඉන්න පුළුවන් බව උපද්දවලාමයි මේ නුවණ අතහැරෙන්නේ. ඒ නිසා ඔන්න ඔය වගේ තැනකට හිත තියලා, ඔය වගේ තැනක නුවණකින් **"බාහිර ආයතන"** ටික අතහරින්න.

ඊට පස්සේ ඇස, කණ, දිව, නාසය, ශරීරය, මනස කියන මෙන්න මේ ටික ඇති බවට එළඹ සිටිනවා. ඔහොම බාහිර ආයතනයන්ගේ විඤ්ඤාණය පිහිටන්න නොදී විදර්ශනාත්මකව ඒ ඒ අරමුණුවල සම්බන්ධ උනාම බාහිර ආයතනයෙන් අතහැරෙනවා. නමුත් ආධ්‍යාත්මික කයේ ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදාගෙන, ඇවිදින හතර ඉරියව්වෙම පරිහරණය කරන ආයතන හය තියෙනවා කියන මට්ටම තාම නැතිවෙන්නෙ නෑ. ඒ වෙලාවේදී ඒ ටික තේරුම් කරගන්නට වෙනවා, මොකක්ද ? **"ධම්මායතනය"** අනුව හිත තියලා ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය කියලා හිතට සිහිවෙන කොට, තමන්ට දැනෙන කොට, මේ තියෙන ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරයක්, දැනෙනවා නොවේ. මේ දේවල් ඔක්කොම ඇති බවට ගත්ත නිමිති හිතේ පුන පුනා හැපිලා පවතින්නේ , ධම්මායතනය අනුවයි ඒක තියෙන්නෙ. උදාහරණයක් හැටියට, එක තැනක ඉඳගෙන ඇස් දෙක වහගන්න. ඇස් දෙක ඇරගත්තම පෙනෙන්නෙත්, ඇස් දෙක වහගත්තම

පෙනෙන්නේ, එක මට්ටම අපිට තමන් ගැන. ඇස, කණ, දිව, නාසය, කය කියන ඔක්කොම තියෙනවා. තමන් තමන්ට පෙනෙයි.

මේ පිංචතුන්ට හිතෙන් තමන්ට පෙනවා ඇතිනේ. අන්න ඒ වගේ. දැන් ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය, මනස කියන මේ ධර්මතා ටික එහෙම නැත් නම් මේ කය ඇති බවට පේන්නේ මේ හිතට. දැන් එතනින් දක්ෂ වෙන්න ඕන අපි ඇස් වහගෙන මෙහෙම ශරීරය බලනකොට, තමන්ගේ ශරීරය අනුව හිත මෙහෙයවලා බලන විට මේ ඔක්කොම ඇති බවට පෙනෙයි. පෙනෙනකොට තමන් හඳුනාගන්න ඕන මේ හිතට පෙනෙන්නේ හිතේම තියෙන විතර්ක මිසක මේ කය නොවෙයි කියලා. ඕකේදි අපට තේරුම් කර ගන්න පුළුවන් හොඳ සූත්‍රයක් තියෙනවා "වේරංජ" කියන සූත්‍රයේ. වේරංජ බමුණා බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා ඔවුනොවුන් මේ ගෝචර විෂය අනුභව නොකරන, මේ බාහිර අරමුණුවල රසය අනුභව කරන්නේ කවුද කියලා. එතකොට ඒකට කියනවා ඒ ගෝචර විෂය ඔවුනොවුන් අනුභව නොකරන මේ අරමුණුවල රසය අනුභව කරන්නේ "විඤ්ඤාණය" කියනවා. එතකොට මේ ඔවුනොවුන්ගේ ඒ ගෝචර විෂය නොවළඳන, මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට මේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනසට තියන පිහිට මොකක්ද කියලා අහනවා. මේ ආයතනවලට තියෙන පිහිට තමයි "මනස" කියනවා. ඊට පස්සේ මනසට තියෙන පිහිට මොකක්ද කියලා අහනවා "සිහිය" කියනවා. සිහියට තියෙන පිහිට මොකක්ද කියලා අහනවා. "චිත්තිය" කියනවා.

මොකද මම එහෙම මතක් කරන්නේ මේ ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන්නේ කර්මජ රූප. මේවා ධර්මායතනය අනුව පවතින සිද්ධි. මේ පිංචතුන්ට පුළුවන් උනොත් හිතට වැටහෙන කොට තමන්ගේ කය පෙනෙන ගතිය, ඒ අරමුණුවලට හිත තබලා, තමන්ට තමන්ගේ ඇස තියෙනවා කියලා තේරෙන කොට හොඳට දත යුතුයි මේකද මනෝමයෙන් හටගත්ත ස්පර්ශයක්. ඒ ස්පර්ශය නැතිවෙනකොට නැතිවෙනවා. මේ විදියට බලන්න පුළුවන්. බලනකොට මේ ඇස, කන, නාසය, ශරීරය තියනවා තියනවා කියලා අපට මේ තේරෙන ගතිය ටික

ටික ගෙවෙනවා. හැබැයි ඔහොම නොබැලුවත් ඉස්සරලා බාහිර ආයතන අනුව නොයා ඉන්නකොට, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධර්ම කියන බාහිර ආයතනයන් අනුව නොයා විදර්ශනා කර කර ඉන්නකොට, මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතනයන්ගෙන් මනස ටික ටික අතහැරනවා. දැනට දැනගත යුතුයි, ආධ්‍යාත්මික ආයතනවල ඉන්නවා කියන්නේ හතර ඉරියව්වේම මේ ආයතන තියෙනවා කියන එක. බාහිර ආයතනයන් කියලා කියන්නේ, බාහිර ආයතන අනුව විඤ්ඤාණය පිහිටියා කියන එක. ඊට පස්සේ ඒ බාහිර ආයතන වගේම තමන්ට ඇස කියලා තේරෙන වෙලාවෙ හොඳට තේරුම් කරගන්න ඕන. දැන් මේ ඇස කියලා හිතුවන හිතට නේද කියන කාරණාව හොඳට සිහි කරගන්න.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා ඇස කියන එක පෙනෙන්නේ නෑ, ඇස දැනෙන්නේ නෑ, ඇස කියලා දැන් සිහිකරගන්න, සිහිකරගත්ත එක නිරුද්ධයි. කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මේ ආධ්‍යාත්මික ශරීරය ඇති බවට අපට තේරෙන්නේ හිතට හැපිල. හිතේ තියෙන ධර්මාරම්මණ ඒ ඒ ස්පර්ශය නිසා හටගත් ධර්මයෝ ස්පර්ශය නිසා හටගෙන, ස්පර්ශය නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියලා බලන්න පුළුවන් නම්, ඕකට භාවනා කරන කොට මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතනවල නිමිති හිටින්නේ නැති විදියට තමන්ගේ කය ගැන දැනෙන දැනෙන හැම නිමිත්තකම අනිත්‍ය බලන්න ඕන කියන ධර්මතාවයක් තියෙනවා. හැබැයි නිවරණ වැඩියි නම් බාහිර ආයතන යන වේගය වැඩියි නම් ඒක අමාරුයි. ඒ නිසා බාහිර ආයතන ටිකෙන් ඉස්සරලා බේරිලා, ඊට පස්සේ මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන එහෙම නැතිනම් මේ තමන්ගේ කය ඇති බවට හිතට තේරෙන එකක් හිතට ආපු නිමිත්තක් කියන තැනකින් හඳුනාගෙන අතහරින්න පුළුවන් උනොත්, ඒ කියන්නේ ඒකද මනෝ ස්පර්ශයෙන් හටගෙන මනෝ ස්පර්ශය නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියලා බලන මට්ටමට එන්න පුළුවන් වුනොත් මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතනවලත් නිමිති හිටින්නේ නෑ.

හරියට මේ ඇස් දෙක වහගන්නාම ආධ්‍යාත්මික කිසිම කයක් තමන්ට නොපෙනී හිස් අවකාශය වගේ තැනකට පත්වෙන්න ඕන

විමුක්ති මතස. ඇස් දෙක වහගත්තාම තමන්ට තමන් ඉන්නවා කියලා තේරෙන්නේ මේ කය තේරෙනවා නෙමෙයි. මේ කය ගැන ගත්ත "නිමිත්ත" හිතට දැඩිව හැපිලා පවතින බව. ඒ මට්ටම අතහැරුණු දවසටයි "ආධ්‍යාත්මික ආයතන" අතහැරෙන්නේ. හැබැයි මෙතනදී මතක තියාගත යුතුයි අපි බාහිර ආයතනය අනුව විඤ්ඤාණය පිහිටන්න නොදී විදර්ශනා කරන කොට, ඒ නුවණම එනවා ඇහෙන්න අපිට අපේ ශරීරය දිහා බලන්න. ඒ ශරීරය අනුව බලනකොටත් ඒ ශරීරය අනුව නොපිහිටන මතසකින් බලන්න පුළුවන්කම එනවා. බාහිර ආයතන වගේම, ආධ්‍යාත්මික ආයතන වලින් මිදුනා කියනකොට ලක්ෂණය දකින්න, ඉදගෙන, හිටගෙන, ඇවිදින, නිදාගෙන ඉන්න හතර ඉරියව්වේම පවතින "ඇසක්" තියෙනවා කියන මේ දැනුම තමන්ට නැතිවෙව්ව දවසක. ඇස, කණ, දිව, නාසය, ශරීරය, මතස කියන ආයතන හයම තියාගෙන ඉරියව් පවත්වනවා කියන දැනුම නැතිවුනොත් අන්න බාහිර ආයතන අතහැරිලා කියලා දැනගන්න. එතකොට අරමුණු පරිහරණ කරද්දී අපි කියමු ලස්සන ටෙලි නාට්‍යයක් වගේ බලනවා නම් ඔය අයට සම්පූර්ණව තමන් ඉන්නවා කියන අරමුණ අමතක වෙලා බාහිර රූපයටම පමණක් යොමු වෙන්නේ. ඒ වගේ ලෝකය තුළ තියෙන ඕනම අරමුණකට සම්බන්ධ වෙද්දී බාහිර ආයතනයත් අතහැරිලා ඥාන දර්ශනයක් තියෙනවා. ඒත් ඒ අරමුණු විතරයි ඒ අරමුණ එක්ක සම්බන්ධ වෙද්දී තමන් ඉන්නවා කියන හැඟීම නෑ. ඉදගෙන, හිටගෙන, ඇවිදින, නිදාගෙන ඉන්න හතර ඉරියව්වම පරිහරණය කරන කයක් තියෙනවා කියන මට්ටමෙන් මිදිලා. මෙන්න මේ වගේ තැනකට ආවාම ආධ්‍යාත්මික ආයතන නෑ. අර රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, අනුව යනකොට බාහිර ආයතන නෑ.

මෙන්න මේ මට්ටමට සිත අරගත්ත කෙනා තමයි, මෙහෙම ඉන්ට පුළුවන් කෙනාට තමයි "විඤ්ඤාණං මජ්ඣං." කියලා කියන්නේ. දැන් මෙයාගේ හිත ආධ්‍යාත්මික කයේ බැදිලත් නෑ. මේ කයම ඇසුරු කරගෙන පවතින හිත මේ කයේ බැදුනත් උපාදානයි. මේ කය ඇසුරු කරගෙන ඉන්න හිත බාහිර කයක බැදුනත් උපාදානයි. ඒ හිත තමන්

තමන්ට බැදිලත් නෑ. තමන් අනුන්ට බැදිලත් නෑ. ලෝකේ අනුන්ට බැදෙන්න පුළුවන්. නමුත් තමන් තමන්ට බැදිලා නම් ඒක ගලවන්න අමාරුයි. මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතනයේ විඤ්ඤාණය පිහිටලා තිබුණාම ලක්ෂණය තමයි හදිසියේ විශාල ශබ්දයක් ඇහුනොත් ගැස්සෙනවා නේද අපි. හය වෙනවා නේද. අන්න "නන්දිරාගය" කියන්නේ. ඒ ආධ්‍යාත්මික ආයතනයේ විඤ්ඤාණය පිහිටපු ලක්ෂණයෙන් බලන්න. එතකොට ආධ්‍යාත්මික ආයතනයෙන්, බාහිර ආයතනයෙන් විඤ්ඤාණය පිහිටලා නැත්නම් ඒ අන්න දෙක අතහැරිලා නම්, අන්න ඒ විඤ්ඤාණය මැදයි. ආධ්‍යාත්මික යමක් විනාශ උනත් බාහිර යමක් විනාශ වුනත් තමන්ට උනා කියන ලක්ෂණයක් ඒකෙ නැහැ. තමන්ට උනා කියලා තේරෙන්නේ නැහැ.

ඒ නිසා මෙන්න මේ විදියට එදා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ දේශනා කළේ බාහිර රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන මේ අරමුණු එකක්වත් අහු නොවන විදියට පරිහරණය කරනවා. ඉදගෙන, හිටගෙන, ඇවිදින, නිදාගෙන ඉන්න හතර ඉරියව්වේම පරිහරණය කරන මහ කයක් අරගෙන ඇවිදින්නේ නැති තැනකට හිත පත් උනොත්, හිත පත් කරගත්තොත් මෙන්න මේ හිත අන්න එකක්වත් ඇසුරු කළ හිතක් නොවේ. මෙන්න මේ මට්ටමට ගත්ත හිතට "තණ්හාව නෑ" කියලා කියන්න පුළුවන්. එතකොට හොඳට දැනගන්න ඕන ඊට මෙහා එහෙම තණ්හාව නැතිව ඉන්නවා කියන එකක් ගැන හිතන්නවත් එපා, විහිළුවකටවත්. එතකොට අන්න ඒ තත්ත්වයට පත්වෙලා තණ්හාව ඉක්මවාපු කෙනාට මහා පුරුෂයා කියලා කියනවා. මෙන්න මේ විදියට එදා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ තමන්ට තේරෙන විදියට ආධ්‍යාත්මික ආයතන අන්නත්, බාහිර ආයතනයන්ගේ අන්නත්, විඤ්ඤාණයේ මැදත් ඒ තත්ත්වයට පත්වෙලා තණ්හා ඉක්මවපු කෙනා "මහා පුරුෂයා" කියලාත් දේශනා කළා.

ඉතින් අපිද යම් දවසක මහා පුරුෂයෙක් වෙනවා නම්, මහා පුරුෂ උත්තමයන් වහන්සේලාගේ වාසයට යනවා නම්, ඒකට ටික ටික හරි හුරු කරනවා නම්, මේ ජරා, මරණ දුකෙන් එතෙර වෙනවා නම් තණ්හාව

තැනි වෙන්නේ අපේ මනස මෙන්න මේ වගේ තැනකට ගෙනගියොත් නේද ? මෙන්න මේ වගේ තැනක ඉන්න හුරු කරන එක නේද තණ්හාව තැනි කරන්න හුරු කරනවා, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව හුරු කරනවා කියලා කියන්නේ කියන කාරණාව දැනගෙනවත් තිබිය යුතුයි. නොදැන යමක් කරන කෙනාට වඩා දැනගෙන තාම නොකරන කෙනා ශ්‍රේෂ්ඨයි. ඉඬ ලැබුන දවසට හෝ මෙයා නිවැරදි දේ කරන නිසා. නිවැරදි නොවන දේ කරලා වැරදුනොත් එයාව ගොඩගන්න අමාරු නිසා.

ඒ නිසා මේ පිංචතුන් නිවැරදි දහම් මඟ මොකක්ද කියලා පිංචතුන්ට තේරුම් ගන්න පුළුවන් වන විදියට අපිට හැකි පමණකින් මේ දේශනාව දේශනා කරනවා. මීට වඩා බොහෝ කරුනු බොහෝ දේවල්, බොහෝ අර්ථ තවත් ඇති. ඒවා තේරුම් කරගන්නට මේ පිංචතුන් උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන. ඒවා තේරුම් කරගන්නට පුළුවන් තැන් ඇසුරු කරලා තේරුම් ගැනීම සුදුසුයි. එක දෙයකට, එක තැනකට කොටුවීම අවශ්‍ය නැහැ. නමුත් නිවැරදි දේ තේරුම් කරගන්නට අපි අවශ්‍ය දැනුම අපි ළඟ හැම වෙලාවෙම තියාගන්න ඕන. ඉතින් නිවැරදිව දහම් මඟ මොකක්ද කියලා තේරුම් කරගැනීම පිණිස පවතින මේ වටපිටාව පෙන්නන මේ සූත්‍ර දේශනාව මේ පිංචතුන්ගේ සසර දුක් ගිනි නිවෙන සද්ධර්ම අවබෝධයට හේතු උපනිශ්‍රයම වේවා ! කියන අදහස් ඇතුළු හැමදෙකම සාධු නාදයක් පවත්වන්න. හැම දෙනාම දෙවියන්ට පිං දෙන්න.

ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි !

සාධු! සාධු!! සාධු!!!

තමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
තමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
තමෝතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

“සකකායො ඛො ආවුසො ඵකො අනෙතා
සකකාය සමුදයො දුතියො අනෙතා
සකකායො නිරොධො මජ්ඣෙ
තණ්හා සිධ්ධති”ති

ධර්ම ශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි,

මේ පින්වත් සියලු දෙනාම දැන් මේ සද්දානම් වෙන්නේ සසර දුක් ගිනි නිවීම පිණිස ලොවුතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නට. ඒ නිසා හැම දෙනාම තම තමන්ගේ කය එක තැනක තියෙනවා වගේ, හිතත් එක් තැන් කරගෙන නොයෙක් නොයෙක් අරමුණුවල හිත දුවන්නට නොදී බොහෝම උච්චතාවෙන් මේ අවස්ථාවේදී මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන. ඒ විදිහට සකසා ආදරයෙන් ධර්මය ශ්‍රවණය කළහම එහි තියෙන ආනිසංසය තමයි, මේ දේශනාව තුළ දේශණා කළ ධර්මයේ දහම් කරුණු අපේ සිත්වල මතක හිටිනවා. ඊට පස්සේ ඒ මතක තියෙන කරුණු හිතෙන්, නුවණින් සම්මර්ශනය කරන්නට ඕනෙ. එහෙම සම්මර්ශනය කළාම ඒ ධර්මයේ අර්ථය තමන්ට තේරෙනවා, වැටහෙනවා. අන්න ඒ අර්ථය තුළින් තමයි පින්වතුනි, මේ සසර දුක ඇති කරවන සියලු ආශ්‍රව ධර්ම ගෙවා දාන්නෙ.

ඉතින් මේ දුක් සහගත සසර පැවැත්ම පිණිස පවතින ඒ ආශ්‍රව ධර්ම, ක්ලේශ ධර්ම නැතිකරන්නට පුළුවන්කම තියෙන්නෙ, නැතිවෙන්නෙ, නුවණින් ධර්මයේ අර්ථය තේරුම් ගන්න කෙනෙකුටයි. නුවණින් ධර්මයේ අර්ථය තේරෙන්නෙ වැටහෙන්නෙ ඒ ධර්මයේ අර්ථය නුවණින් පරීක්ෂා කරන කෙනෙකුටයි. නුවණින් ඒ අර්ථය පරීක්ෂා කරන්නට පුළුවන්කම ලැබෙන්නෙ, දහම් කරුණු ගැන තථාගත ධර්මය ගැන අපේ සිත්වල යම් වැටහීමක් තිබුනොත්. අපේ සිත්වල දහම් කරුණු ගැන මතකයක් පවතින්නෙ, වැටහීමක් තියෙන්නෙ ආදරෙන් සකසා ධර්ම ශ්‍රවණය කළහොත්. ඉතින් බොහෝම ආදරෙන් ධර්ම ශ්‍රවණය කිරීමේ මෙන්න මෙබඳු ආනිසංසයක් තියෙනවා කියලා දැකලා, දැනගෙන, බොහෝම උවමනාවෙන් මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන.

විශේෂයෙන්ම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ඒ තෙවලා දහම් අතර අංගුත්තර නිකායේ වත්ත නිපාතයේ මහා වර්ගයට අයිති ඒ මජ්ඣිම සූත්‍රය අනුසාරයෙන් නිවන් මඟ හඳුනා ගැනීම පිණිස පවතින දහම් කරුණු රාශියක් මං විස්තර කළා. එහි අවසාන වශයෙන් පෙන්නලා තියෙන හයවන කාරණාව තමයි අද විස්තර කරන්න යෙදිලා තියෙන්නෙ.

ඉතින් එදා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ බරණැස ඉසිපතනාරාමේ වැඩ ඉන්න කාලේ හික්ෂුන් වහන්සේලා පිණ්ඩපාතේ ගිහිල්ලා පිණ්ඩපාතෙන් පස්සෙ දම්සභා මණ්ඩපයේ රැස්වෙලා ඉන්න කොට දහම් කතාවක් උපන්නා. පාරායණ වග්ගයේ මෙන්තෙය්‍ය මානවක අහපු ප්‍රශ්නයට බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු වශයෙන් මෙන්න මෙහෙම ගාථාවක් වදාළා.

සෝ උභන්තෝ විදිත්වාන - යම්කිසි කෙනෙක් අන්ත දෙක දැකලා අන්ත දෙක අතහැරලා **මජ්ඣිම නිකායෙ හ ලිප්පති** - මැදට ඇවිල්ලා මැදත් තැවරෙන්නෙ නැතුව මේ තණ්හාව ඉක්මවනවා නම්, මෙන්න මෙයාට මහා පුරුෂයා කියලා කියන්න පුළුවන්.

ඉතින් ඒ ගාථාවේ හැටියට අන්ත දෙක කියන්නෙ මොකක්ද ? මැද කියන්නෙ මොකක් ද ? සිබ්බනිය කියලා කිව්වෙ බුදුරජාණන් වහන්සේ මොකේටද ? මහා පුරුෂයා වෙන්නෙ කොහොම ද ? කියලා කතාවක් ඇතිවුනහම තම තමන්ට වැටහෙන ආකාරයට එදා එතන හිටපු ස්ථවිර හික්ෂුන් වහන්සේලා මතක් කළා. එක ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා ස්පර්ශය එක් අන්තයක්, ස්පර්ශ සමුදය එක් අන්තයක්, නිරෝධය මැදයි කියලා. තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා අභිතය එක් අන්තයක්, අනාගතය එක් අන්තයක්, වර්තමානය මැදයි කියලා. තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා සැප වේදනාව එක් අන්තයක්, දුක් වේදනාව එක් අන්තයක්. උපේක්ෂා වේදනාව මැදයි කියලා. තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා නාමය එක් අන්තයක්, රූපය එක් අන්තයක්, විඤ්ඤාණය මැදයි කියලා. තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා ආධ්‍යාත්මික ආයතන එක් අන්තයක්, බාහිර ආයතන එක් අන්තයක්, විඤ්ඤාණය මැදයි කියලා. මේ විදියට තම තමන් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව හඳුනාගන්න හැටින්, තම තමන් අන්ත අයින් කරලා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට පැමිණිවිට හැටින්, එක් එක් පැමිණි මඟ එදා ස්වාමීන් වහන්සේලා විස්තර කරන කොට එතන හිටපු තව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කරනවා ඇවැත්නි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ ඒ ගාථාවේ අර්ථය මට මෙන්න මෙහෙම තේරෙනවා.

සකකායො ඛො ආවුසො ඵකො අනෙතා
සකකාය සමුදයො දුතියො අනෙතා
තණ්හා සිබ්බති.

මට තේරෙනවා, මේ සක්කාය කියලා කියන්නෙ එක අන්තයක් කියලා. සක්කාය සමුදය දෙවෙනි අන්තයයි කියලා. සක්කාය නිරෝධ වෙත විදියට ඉන්න පුළුවන් නම්, ඉන්නවා නම් මෙන්න මේකයි මැද. මෙන්න මේ විදියට මැද හිටපු කෙනාටයි තණ්හාව නැතිවෙන්නෙ.

“සිඛිබන්ධිය කියලා කිව්වේ තණ්හාවට. ඒ තණ්හාව ඉක්මවන්නට පුළුවන්. සිඛිබන්ධිය ඉක්මවන්නට පුළුවන්, තණ්හාව ඉක්මවන්නට පුළුවන් වෙන්නෙ මේ සක්කාය නිරෝධය කියන තැනට පැමිණිලයි. මෙන්න මේ විදියට සක්කාය අත්තෙට යන්නෙන් නැතිව සක්කාය සමුදය අත්තෙට යන්නෙන් නැතුව, සක්කාය නිරෝධයට පිළිපැදලා තණ්හාව නැති කරපු කෙනාට නම් මහා පුරුෂයා කියලා කියන්න පුළුවන්. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ ගාථාවේ අර්ථය මට මේ විදිහට වැටහෙනවා” කියලා මේ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළා. එතන දී, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ පෙන්නපු ආකාරයට සක්කාය කියන එක එක් අන්තයක්. සක්කාය සමුදය එක් අන්තයක්. සක්කාය නිරෝධය මැදයි කියලා පෙන්නුවා. ඒ ධර්මයන්ගේ අර්ථය අපිත් තේරුම් කරගන්නට ඕන. මම මුලින්ම මතක් කළා මීට පෙර දේශනා වලදී අපිට මේ සසර දුක් ගිහි නිවෙත මේ සද්ධර්ම මාර්ගයේ වරදින්නෙ නැතුව යන්නට නම් නිවැරදි මාවත තෝරා ගන්න, නිවැරදි මාවත හඳුනාගන්න, ඒ මාර්ගය පිළිබඳ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදළ මග සලකුණු තියෙන්න ඕනෙ. තිබුණ තරමටයි අපිට පුළුවන් ඇත්තටම අපිට මේ හම්බ වෙලා තියෙන දේ නිවැරදි මාර්ගය ද ? මේ මාර්ගය නිවැරදි ද? මේ මාර්ගයේ ගමන් කළොත් අපේ බලාපොරොත්තුව දුක නැතිකිරීම ලබාගන්න පුළුවන්ද ? කියන ප්‍රශ්න වික අපිට ලිහාගන්න පුළුවන්. ඉතින් ඒ ධර්මය පිළිබඳ, මාර්ගය පිළිබඳ නිවැරදි මං සලකුණු නිවැරදි විස්තරයක් අපිට නැති වුනොත්, නිවන් මගයි කියලා නිවන් දකින ප්‍රතිපදාවයි කියලා කවුරුම හරි කෙනෙක් මොනවා හරි දෙයක් කිවුවත් ඒක අපිට පිළිගන්නට වෙනවා. මොකද ඒකෙ හරි වැරදි දෙක තේරුම් කරගන්නවත් අපි ගාව දැනුම නැති නිසා.

පින්වතුනි, මේ පරියාප්තිය කියලා කියන්නෙ, පෙළ දහම කියලා කියන්නෙ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදළ නිර්වාණය නැමති නගරයට යන්න තියෙන ලිපිනය. මෙය උපකාරී කරගෙන, මේ ලිපිනය උදව් කරගෙනයි අපට යන්න තියෙන්නෙ. ඒ නිසා අපේ ජීවිතයෙන් මේ අන්ත හඳුනා ගත්තොත් අපිට පහසුයි, අපි අද යම් දහමක් නිවන් මග

කියලා වඩනවා නම්, පුරනවා නම් ඒ කරන දේ තුළ මේ අන්තයකට අනුවෙලා තියෙනවාද නැද්ද කියලා විනිශ්චය කරගන්න. ඉතින් අන්තයකට අනුවෙලා තියෙනවා නම් එතනින් ඉවත් වෙලා නිවැරදි ක්‍රමයට පැමිණෙන්න පුළුවන්. ඉතින් එහෙම අත්තෙකට හසු නොවන විදියට අපේ මතස පවතිනවා නම් ඒ සතුටින්ම ඒ දහමේ යෙදෙන්න පුළුවන්. ඉතින් ඒ වගේ අපිට යහපතක් ලබාගන්න පුළුවන් වටපිටාවක්, මේ ශාසනය ගැන නිවැරදි දැකීමක් ලබාගන්න පුළුවන් වටපිටාවක් මේ සූත්‍රය තුළ තියෙනවා. ඒ අවබෝධය අපි තුළ වඩා වර්ධනය කරගැනීමට උපකාරී වන මේ දහම් පරියායන් අපි ටිකක් නුවණින් සම්මර්ශණය කරලා බලමු.

එතකොට එදා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළේ “සක්කායො ඛො ආවුසො ඵකො අනෙත” ඔන්න සක්කාය කියලා කියන්නෙ එක් අන්තයක්. අපි දන්නවා බුදුරජාණන් වහන්සේ එදා ධම්මචක්කපචත්තන සූත්‍රයේදීත් අන්ත දෙකක් දේශනා කළා. “කාමසුඛල්ලිකානුයෝගය” එක් අන්තයක්, “අත්තකිලමතානුයෝගය” එක් අන්තයක් කියලා. එතකොට ඒ අන්ත දෙක ඇසුරු කරලා කවදාවත් නිවන් දකින්න බෑ. අන්ත දෙකට නොපැමිණ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවෙන් නිවන් දකින්න පුළුවන් කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවා. ඒ විදියටම සක්කාය එක් අන්තයක් නම්, සක්කාය ඇසුරු කරමින්, සක්කාය තුළ හිත රැඳෙමින් නිවන් දකින්න බෑ. සක්කාය සමුදය ඇසුරු කරමින්, සක්කාය සමුදයට පැමිණෙමින් සක්කාය සමුදය තුළ ඉඳගෙන නිවන් දකින්නට බෑ. සක්කාය නිරෝධයට පැමිණීමයි, “මැද” කියල කියන්නෙ. එතකොට එතෙත්ටම, ඒ පරිදිම ඒ න්‍යායටම එන්න වෙනවා, ඒ ධම්මචක්කපචත්තන සූත්‍රය වගේම එතනින් පෙන්නපු අන්ත වගේ මේ කියපු හැම අන්තයක්ම නිවන් මගට අත්තරායකරයි කියලා දකින්නට ඕනෙ. ඒ ධම්මචක්කපචත්තන සූත්‍රය දේශනා කළේ අන්ත අතහැරිය යුතුයි කියල නම් ඒ විදියටම මේ හැම අන්තයක්ම අතහරින්න ඕනෙ කියන කාරණාවත් පින්වතුන්ගෙ මතකෙ තියෙන්නට ඕනෙ.

දැන් අපි බලමු. "සක්කාය" එක් අන්තයක්. සක්කාය කියලා කියන්නේ මොකේද ද කියලා, පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ "සක්කාය" කියලා වදාළේ මේ පංච උපාදානස්කන්ධයයි, රූප උපාදානස්කන්ධය, වේදනා උපාදානස්කන්ධය, සංඥා උපාදානස්කන්ධය, සංඛාර උපාදානස්කන්ධය, විඤ්ඤාණ උපාදානස්කන්ධය කියන මෙන් මේ පංච උපාදානස්කන්ධයට තථාගතයන් වහන්සේ "සක්කායයි" කියලා වදාළා.

එතකොට පංච උපාදානස්කන්ධය පරිහරණය කරන මට්ටම, පංචඋපාදානස්කන්ධය පරිහරණය කරමින්, කරන තැනක, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව නෑ කියන කාරණාව පින්වතුන්ට වැටහෙන්න ඕන. මොකද සක්කාය එක් අන්තයක් නිසා. එතකොට මේ පංචඋපාදානස්කන්ධය මොනතරම් දුරට, මොනතරම් ප්‍රභේදගතව නියෝජනය වෙනවද කියලා අපි පොඩ්ඩක් සම්මර්ශනය කරලා බලමු. පින්වතුනි, මේ පංචඋපාදානස්කන්ධය, රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ පංචඋපාදානස්කන්ධයේ ප්‍රභේද වශයෙන් ගන්නහම අපිට රූප උපාදානස්කන්ධය කියන කොට "චත්තාරොව මහා භූතා චතුස්කංව මහා භූතානං උපාදාය රූපං" සතර මහා ධාතුවත්, සතර මහා ධාතුව නිසා පවතින උපාදාය රූපත් තියෙනවා. හැබැයි උපාදානස්කන්ධය කියන්නේ මොකක්ද ? **සාසවා උපාදානියා**, ආශ්‍රව යෙදෙන්නට හිත වූ. උපාදානයට හිත වූ, ආශ්‍රව සහිත උපාදානයට හිත වූ, යම් ස්කන්ධයක් තියෙනවා නම් මෙන්න මේකට තමයි "**උපාදානස්කන්ධ**" කියලා කියන්නේ.

එතකොට උපාදානය ඇතිවෙන්නට, උපාදාන කරගන්නට හිත වූ රූපයට කියනවා රූප උපාදානය කියලා. මම, මගේ කියලා, දැඩිව ගන්න හිත රූපයට කියනවා රූප උපාදානය කියලා. ඒ රූපය ප්‍රධාන වශයෙන්ම අපේ ජීවිතයට සම්බන්ධ වන දහ පොළක් තියෙනවා. ඇහැ - රූපය, කණ - ශබ්දය, නාසය - ගන්ධය, දිව - රස, කය - පොට්ඨබ්බය. තව උපාදාය රූප ටිකක් තියෙනවා ධම්මායතනය අනුව. නමුත් මේ ධර්මතා ටික අපි විස්තර කිරීම පැත්තකින් තබමු. අපේ අවබෝධයේ පහසුව සඳහා මෙන්න මේ ටික අරගනිමු අපි. මේ

පංචඋපාදානස්කන්ධය, රූප උපාදානස්කන්ධය කියන කොට ඇහැන් - රූපයත්, කණත් - ශබ්දයත්, නාසයත් - ගන්ධයත්, දිවත් - රසයත්, කයත් - පොට්ඨබ්බයත්, කියන ටික දකින්න. ඊට පස්සේ මේ වේදනා උපාදානස්කන්ධය. සංඥා උපාදානස්කන්ධය, සංඛාර උපාදානස්කන්ධය කියන මේ ස්කන්ධ ටික වක්කු සම්ඵස්ස, සෝත සම්ඵස්ස, ඝාණ සම්ඵස්ස, පිච්භා සම්ඵස්ස, කාය සම්ඵස්ස, මනෝ සම්ඵස්ස කියන ස්පර්ශ ආයතන හය හරහාම දකින්න. විඤ්ඤාණ කියන කොට වක්කු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, ඝාණ විඤ්ඤාණ, පිච්භා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ, මනෝ විඤ්ඤාණ කියන තැනින් දකින්න. කෙටියෙන් ගතහොත් **ඇහෙත් අපි රූපයක් බලනවා කියන ගැහක පංචඋපාදානස්කන්ධයක්. ශබ්දයක් අහනවා කියන තැන, ඇහෙනවා කියන තැන පංචඋපාදානස්කන්ධයක්, ගන්ධයක් දැනෙනවා කියන තැන පංචඋපාදානස්කන්ධයක්. රසයක් දැනෙනවා කියන තැන පංචඋපාදානස්කන්ධයක්. කයට ස්පර්ශයක් දැනෙනවා කියන තැන පංචඋපාදානස්කන්ධයක්, සිතට ධර්මාරම්භණයක් දැනෙනවා කියන තැන ලෝකය තුළ තියෙන්නේ පංචඋපාදානස්කන්ධයක්.**

එතකොට මේ ඔක්කොම "සක්කාය". යම්කිසි කෙනෙක් ඔය සීමාව තුළ නම් ඉන්නේ එයා "සක්කාය" කියන අන්නේ ඉන්නේ. එතකොට මේ සක්කාය කොයිතරම් දුරට ප්‍රභේදගතව පවතිනවද ? කාම භූමිය අනුව ගිය හැම ධර්මතාවයක්ම "සක්කායට" අයිතිකිසි කියලා කෙටියෙන් තේරුම් කරගන්න. ඒ තුළ කුසල, අකුසල කර්ම වෙන්න පුළුවන්. කුසල, අකුසල විපාක වෙන්න පුළුවන්. කුසලත්, අකුසලත් නොවෙන විපාකත් නොවෙන ක්‍රියා ධර්මයක් වෙන්නටත් පුළුවන්. ඒ කුමන ධර්මයක් වුවත් කාම භූමිය තුළ තියෙන ඔක්කොම අයිතිකිසි පංච උපාදානස්කන්ධයට, නැත්නම් සක්කායට කියන කාරණාව, කෙටියෙන් දැනගන්න. රූප ධාතුව අනුව, රූප භූමිය අනුව ගිය කුසල විපාක, ක්‍රියා කියන මේ ඔක්කොම ධර්මතා ටික සක්කාය අනුව ගිය ධර්මයත්. අරූප භූමිය අනුව ගිය කුසල, විපාක ක්‍රියා කියන ඔක්කොම සක්කාය අනුව ගිය ධර්මයත්. සක්කාය කියන කොට යටින් අවිච්ඡය පටන් උච්ඡිත් භවාග්‍රය දක්වා මේ

තිස් එක් තලයම තනි වචනෙකින් දකින්න. තව පැත්තකින් ගත්තොත් කාම ලෝකය, රූප ලෝකය, අරූප ලෝකය කියන තුන් ලෝකයම දකින්න සක්කාය කියන කොට. මේ ඔක්කොම සක්කාය ඉක්මවු අය නෙමෙයි ඉන්නේ. මේ පංච උපාදානස්කන්ධයෙන් මිදිව් අය, ඉක්මවු අය නෙමෙයි මේ ලෝකෙ ඉන්නේ. එතකොට සක්කාය කියලා කිව්වේ ඔන්න ඔය ටිකට. සක්කාය එක් අන්තයක් කියලා කිවුවේ මේ තුන් භූමිය ඇතුලෙ තියෙන කුමන හෝ ධර්මයක් ඇසුරු කරගෙන පවතින මනසකට කියනවා "සක්කාය" අනුව පවතිනවා කියලා.

එතකොට සක්කාය සමුදය කියලා මේ ස්වාමීන් වහන්සේ මෙතෙන්දි නිර්වචනය කළේ කුමකට ද ? **"සක්කාය සමුදයෝ දුරියෝ අත්තෝ"** කියලා මතක් කළා. සක්කාය සමුදය අන්තය කියලා කිවුවේ මේ තණ්හාවට. සක්කාය කියලා කිව්වා පංච උපාදානස්කන්ධයට. පංචඋපාදානස්කන්ධය කෙරෙහි පවතින යම් තණ්හාවක් තියෙනවා නම් මේ තණ්හාවට කියනවා සක්කාය සමුදය අන්තය කියලා. ඇයි ඒ සක්කාය සමුදය අන්තය කිවුවේ ? දැන් පංචඋපාදානස්කන්ධය කෙරෙහි තණ්හාවක් තියෙනවා නම් මේ තණ්හාව නිසා උපාදානය ඇතිවෙලා, උපාදානය නිසා භවය ඇතිවෙලා, භවය නිසා නැවත මේ වගේ සක්කායේ ලැබීමක් වෙනවා නම්, මේ වගේ පංචඋපාදානස්කන්ධයක් නැවත හටගන්නා බවක් වෙනවා නම්, හැදෙනවා නම් ඒ හැදෙන්නට, හටගන්නට, උපකාරී වෙන්නෙ තණ්හාව නිසා. එතකොට නැවත මේ සක්කාය හදන, සක්කාය ඇතිකරන අන්තෙ තමයි මොකක්ද **තණ්හාව**.

එතකොට මෙන්න මේ සක්කාය එක් අන්තයක්. සක්කාය සමුදය එක් අන්තයක්. දැන් හොඳටම බලන්න, ලෝකේ තුළ කොතනකවත් නිවන් මඟ එහෙම ලැබෙන්නෙ නෑ. හොඳට බලන්න ඕනේ. දැන් ඇසෙන්න රූපයක් පෙනෙන අවස්ථාව ගන්න. අපි ඕක තව පැත්තකින් මං විස්තර කළොත් පින්වතුනි, සමහර විටක විස්තර වශයෙන් ධර්මය ගොඩක් දෙනෙක් නොදන්නවා වෙන්නට පුළුවන්. දන්න පින්වතුනුත් ඉන්න පුළුවන්. යම් අරමුණක් අපිට උපදිනකොට දකින, අහන මේ සිත්

උපදින හැටි ධර්මයේ විස්තර කරලා තියෙනවා විත්ත විචි වශයෙන්. සිත් උපදින ගමන් මඟ වශයෙන්. එතනදී මේ විත්ත විචිය කියන තැනකින් මං පොඩ්ඩක් මේක පෙන්වන්නම්. අපි කියමු වක්ඛු ද්වාරාවච්ඡත විත්ත විචිය කියන තැනකින් , ඇස ආවර්ජනා කරලා රූපයක් බැලීම පිණිස සිත ඊට නැඹුරු වන අවස්ථාවේදී විත්ත විචියේ වක්ඛු විඤ්ඤාණ කියලා පෙන්වන මට්ටම දකින්න සක්කාය හැටියට. මෙන්න මේ ටික සක්කාය. ඊට මෙහා ධර්ම සක්කාය නෙමෙයි කියන එක නෙමෙයි. ඊට පස්සේ මේ විත්ත විචියෙම **"ඡවත්"** කියන තැනට එතකොට දකින්න සක්කාය සමුදය අන්තය. විත්ත විචියක ඇහැට රූපයක් පෙනෙන අවස්ථාව නිර්මාණය වෙන්නේ, වක්ඛු විඤ්ඤාණ කියන මට්ටම, සක්කාය. ඒ අරමුණම අභිනිරෝපන වශයෙන් ඊලඟ සිතෙන් පිළි අරගෙන ඊට නැඹුරු වෙලා ඡවත් මට්ටමට යනකොට **"සක්කාය සමුදය අන්තය"** . විත්ත විචියක් පටන් ගෙන අවසන් වෙන ධර්මතාවය තුළ තියෙනවා සක්කාය සහ සක්කාය සමුදය අන්තය. මං මෙතනින් මේ ටික මෙහෙම මතක් කළේ මේ ලෝකෙ කිසිම තැනක මේ අන්ත දෙක අතහැරිව්ව ධර්මතාවයක් ලැබෙන්නෙ නෑ. ලෝකෙ තුළ, ලෝකය කියන එක නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නෙ මේ අන්ත දෙක නිසා. සක්කාය කියන අන්තය උපකාරයි, සක්කාය සමුදය අන්තය හැදෙන්නට. සක්කාය සමුදය කියන අන්තය උපකාරයි, ආපහු සක්කාය කියන අන්තය හැදෙන්නට. පංචඋපාදානස්කන්ධය උපකාරයි තණ්හාව ඇතිවෙන්නට. තණ්හාව උපකාරයි ආපහු පංචඋපාදානස්කන්ධය ඇතිවෙන්නට කියන කාරණාව මං මතක් කළේ. මේ සක්කාය කිවුවේ පංචඋපාදානස්කන්ධයට.

එතකොට යම්කිසි කෙනෙක් ඇහැට රූපයක් පෙනෙන මට්ටම දකින්න සක්කාය ලෙස. පෙනෙන දේ අරඹයා ඇලිලා, ගැටිලා පවතින මානසික මට්ටම දකින්න සක්කාය සමුදය හැටියට. ඇහෙන්න රූපයක් දැකලා දකින දේ අරඹයා ඇලිම්, ගැටිම් දෙක ඇති කරගත්තොත් මෙන්න මෙතන තියෙනවා සක්කාය සමුදය අන්තය. දැන් මෙතනදී සක්කාය ඇතුලෙ සක්කාය නිරෝධය ලැබෙනවාද කියලා බලන්න. සක්කාය ඇතුලේ සක්කාය නිරෝධයක් ලැබෙනවාද කියලා මම ප්‍රශ්නයක්

ඇහුවේ. ඇහැට යම් රූපයක් පෙනෙන අවස්ථාව සක්කායයි කියලා මං මතක් කළා. ඒ පෙනෙන දේ අනිත්‍ය හැටියට, දුක් හැටියට. අනාත්ම හැටියට මෙනෙහි කළොත් මෙන්න මේ මෙනෙහි කිරීම් තුළ "සක්කාය නිරෝධයක්" සිද්ධ වෙනවද කියල බලන්න. සක්කාය කියන ධර්මතාවය අනිත්‍ය දෙයක්, දුක් දෙයක්, අනාත්ම දෙයක් කියලා තීරණය කළා මිසක ඒ සක්කායම පිළිගන්න, තීරණය කරන එක් ආකාරයක් මිසක අපි සක්කායෙන් මිදිලා නෙමෙයි මේ ඉන්නේ. හොඳට බලන්න. රූපය පෙනෙන මට්ටමට පංචඋපාදානස්කන්ධය, සක්කාය කියලා කියනවා නම්, කෙනෙක් ඒ පෙනෙන රූපය ඒ සක්කාය ධර්මයෝ මම, මාගේ, මගේ ආත්මය කියලා ගත්තොත් එයා පෙනෙන රූපය තීරණය කළ හැටි ඒ. මම, මගේ කියලා ගත්ත ක්ලේශය, තණ්හාව අයිති වෙන්නේ අර පෙනුනදේට. ඇහැට රූපයක් පෙනුනා. පෙනුන රූපය තීරණය කරනවා මේක බොහෝම හොඳයි, ප්‍රියයි, මනාපයි මේක මගේ කියලා.

ඒ ප්‍රියයි, හොඳයි, මනාපයි කියලා ගත්ත තීරණය අයිතිවෙන්නේ අර සක්කායට. මොකද සක්කාය ගැන මෙයා ගත්ත තීරණය මේ. මේක හොඳයි, මනාපයි කියලා. ඒ හින්දා එයාට ඒකට තණ්හාව ඇතිවෙනවා. අපිට ඇහැට රූපයක් පේනවා. පේන රූපය අපි පිළිගන්න හැටි අපි තීරණය කරන හැටි මේක අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි කියලා තීරණය කරනවා. සක්කාය අපි පිළිගන්න හැටි, අපි තීරණය කළ හැටි, අනිත්‍යයයි, දුකයි, අනාත්මයි කියලා. කෙනෙක් සක්කාය මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියලා අකුසල් වශයෙන් ගත්තා. අපි සක්කාය, අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි කියලා කුසල් වශයෙන් ගත්තා. මේ දෙන්නම සක්කාය කියන ධර්මතාවය ඉක්මවලා නෑ. සක්කාය කියන ධර්මතාවය තුළ හීන, ප්‍රණීන බවක් විතරයි මේ තියෙන්නේ. අපිට කුසලයක් සිද්ධ වෙන්න පුළුවන්. කුසලයක් ලැබෙනවා. නමුත් අපි තාම තීරණය කළේ සක්කායටමයි. මොකද අපි මතක් කළා රූපයක් පේනවා කියන බව තමයි සක්කාය කියලා. එතකොට පෙනෙන දේ, පෙනෙන රූපය අපි තීරණය කළ විදිහ එක විදියක්. තව කෙනෙකුටත් රූපය පේනවා, සක්කාය හම්බ වෙනවා, එයා තීරණය කරන එක තව විදියක්. නමුත් දෙන්නගෙම තීන්දු, තීරණ ටික

තියෙන්නේ රූපය අරඹයා නම්, දෙදෙනාගේම තීන්දු තීරණ තියෙන්නේ, දෙන්නම ප්‍රතික්‍රියා දක්වල තියෙන්නේ රූපෙට නම්, මෙනෙත්දි සක්කාය නොඉක්මවපු බවින් දෙන්නම සමානයි. සක්කාය තුළ මං මතක් කරන ටික, ටිකක් ගැඹුරින් හිතන්නට ඕන සිද්ධියක්. මං හැම වෙලාවෙම මතක් කරන්නේ ගිනිගත්ත දෙයක් තුළ නොපිවිච්ච ඉන්න බැහැ. ගිනිගත්ත දෙයින් ඇවිලෙන දෙයින් එළියට ගියොත් විතරයි නොපිවිච්ච ඉන්න පුළුවන්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා සක්කාය කියලා කියන්නේ, පංචඋපාදානස්කන්ධය කියලා කියන්නේ ගිනි ගොඩක්. ඇවිල ගන්නා ලද දෙයක්. මොකක්ද ? ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ශෝක පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාසයන්ගෙන් ඇවිල ගන්නා ලද දෙයක් සක්කාය කියන්නේ. ඒ සක්කාය ඇතුළේ ඉඳගෙන ජාති, ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව යන මේවායින් පිවිච්චෙන්න නැතුව ඉන්න බෑ. මොකද ඒකෙන් මතක් කළේ, පේන දේ අරඹයා පින්වතුන් පේන දේ අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි කියලා හිතන්න. ඔයගොල්ලෝ ලෙඩවීම, මහලු බව, මරණය කියන මේ ගින්නෙන් මිදෙයිද කියලා බලන්න. මැරෙනකම්ම ඔයගොල්ලන්ට හිත හිතා ඉන්න වෙයි. නමුත් නොපිවිච්ච ඉන්න බෑ. පිවිච්චෙනවා. ගිනි ගොඩ ඇතුළට ගිහිල්ලා නොපිවිච්ච ඉන්න උත්සාහවත් වුනත් නැතත් දෙන්නම පිවිච්චෙනවා, ගිනිගොඩ ඇතුළෙ නිසා.

මං මෙනනින් මතක් කළේ මේ සක්කාය නිරෝධය කියන කොට ලෝකෙ කිසිම කෙනෙකුට අයිති නැති දෙයක් අපිට ලැබෙන්න ඕන. හොඳයි මේ ශාසනයෙන් බැහැර කෙනෙකුට අපි ඉගැන්නුවොත් හරි, කිවුවොත් හරි මේ රූපය, (රූපය කියන්නේ සක්කාය,) ඕක අනිත්‍ය දෙයක්, දුක් දෙයක්, අනාත්ම දෙයක් කියලා හිතන්න කියලා! එයාට හිතන්න බැරිද ? පුළුවන්. එහෙනම් මේ ශාසනයෙන් බැහැර අයටත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තියෙනවා කියන්න වෙනවා. නමුත් මේ තරම් සරල, පේන දේට, අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් හිතපු පමණකින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ලෝකෝත්තර මාර්ගය උපන්නා කියන කෙටි තැනකට එන්න එපා. මේ දහම ටිකක් ගැඹුරුයි. ඒකයි

මෙතෙක්ද හොඳට බලන්න. සක්කාය එක් අන්තයක්. එහෙත්ම තුන් හවයම අනුව ගිය ඔක්කොම ධර්මතා අන්තයක්. ඒ එකක්වත් ඇසුරු කරලා ඒ එකක්වත් හිතට හසු වෙන්න දීලා නිවන් මග ලැබෙන්නෙ නෑ. ඒ එකක්වත් ඇසුරු කරන මානසක නිවන් මග නෑ. නිවන් මග තියෙන මානෙ ඒ එකක්වත් ඇසුරු වෙන්නෙත් නෑහැ. සක්කාය සමුදය දෙවෙනි අන්තයයි. එහෙම නම් තුන් හවයේ ඕනම දෙයක් අරඹයා කුමන හෝ ප්‍රාර්ථනාවක් තිබුණොත් බලාපොරොත්තුවක් තිබුණොත් මේ සක්කාය සමුදය අන්තයයි. එහෙත්ම මේ තුන් භූමිය ඇතුළේ කිසිම දෙයක් හම්බ වෙන්නත් බෑ. ඒවා අරඹයා ප්‍රාර්ථනාවක් තියෙන්නත් බෑ, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට. මොකක් නිසාද? සක්කාය නිරෝධය මැදයි. හොඳට තේරුම් කරගන්නට ඕන. සක්කාය එක් අන්තයක්. මේ සක්කාය අන්තයේ අපි පිහිටියොත් තමයි සක්කාය සමුදය අන්තය නිර්මාණය වෙන්නෙ.

කෙනෙකුට පුළුවන් නම් සක්කාය නිරෝධ වෙන විදියට නුවණ හසුරුවන්න, සක්කාය නිරුද්ධ වෙන විදියට පීඩන්වෙන්න, මෙන්න මෙයා සක්කාය අන්තය අතහරිනවා. සක්කාය අන්තය අතහැරුන කෙනාට සක්කාය සමුදය අන්තය අතහැරෙනවා. හැබැයි සක්කාය අත්හරින්නට අපි ඉගෙනගෙන ඉන්න ක්‍රමය හරිද කියලා බලන්න. මොකද අපි හිතාගෙන ඉන්නෙ ඇහැට රූපයක් පෙනෙන කොට පෙනෙන මට්ටම සක්කාය දැන්. පෙනෙන රූපය අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන් හිතන්න. නමුත් අපි දන්නෙ නැතුව ඇති අනිත්‍ය, දුක්බ, අනාත්ම කියලා අපි හිතුවා නම් හිතලා තියෙන්නෙ සක්කාය අරඹයායි. එහෙත්ම අපේ හිතීම් පරාසය අයිති සක්කායටයි කියන කාරණාව පින්වතුන් නොහිතන්නට ඇති.

මෙතනදී මම දේශනාව පුරාවට මතක් කරපු එක සිද්ධියක් තිබුණා. එක සිද්ධියක් මතක් කළා. ඒ තමයි මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන එක ලෝකෙට හිතාගන්නවත් බැරි එකක් වෙන්නට ඕනෙ. ලෝකෙ තුළ කිසිම කෙනෙකුට ලැබෙන්නෙ නැති එකක් වෙන්න ඕනෙ. එතකොට එහෙම නම් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ඉන්න

කෙනාට ලෝකයාව දකින්න පුළුවන්. හැබැයි ලෝකයාට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩන කෙනාව දකින්න බැරි වෙන්න ඕනෙ. අන්න ඒ වගේ දහමකුයි මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. සක්කායත්, සක්කාය සමුදය අන්තයත් ඉන්න කෙනාට සක්කාය නිරෝධය ගැන හිතාගන්නවත් බැරිවෙන්න ඕන. හැබැයි සක්කාය නිරෝධයෙ ඉන්නකෙනාට සක්කාය නිරෝධයත් පුළුවන්, සක්කායත් දන්නවා, සක්කාය සමුදයත් දන්නවා. දැන් මෙතනදී අපි බලමු කොහොමද සක්කාය නිරෝධය වෙන්නෙ කියලා. මොකද මං මතක් කළා, කෙටියෙන් ගත්තම තුන් භූමිය අනුව පවතින ඔක්කොම ධර්මතා සක්කායයි. ඒ තුන් භූමිය අනුව ගිය කුමන ධර්මතාවක් අරඹයා හෝ ප්‍රාර්ථනාවක් තියෙනවා නම්, කැමැත්තක් සෙනෙහසක් තියෙනවා නම් ඒක සක්කාය සමුදයයි කියලා මතක් කළා. තව පැත්තකින් මතක් කළා පෙනෙන, ඇහෙන, දැනෙන, දැනගන්න බව, දිවියි, සුත, මුත විඤ්ඤාන නැති නම් රූපයක් පෙනෙන බව, ශබ්දයක් ඇහෙන බව, ගඳ සුවඳ දැනෙන බව, රස විඳින බව, ස්පර්ශ දැනගන්න බව, සිතින් ධර්මාරම්මණ දැනගන්න බව, "සක්කායයි" කියලා මතක් කළා. ඒ දේවල් අරඹයා, පෙනෙන රූපය අරඹයා කැමැත්තක් තියෙනවා නම්, ඇහෙන ශබ්දය අරඹයා කැමැත්තක් තියෙනවා නම් මේ වගේ මේ ස්පර්ශ ආයතන හය හරහා යම් කැමැත්තක් තියෙනවා නම් මේක **සක්කාය සමුදය අන්තයයි** කියලා මතක් කළා.

ඒ එක්කම මතක් කළා ඇහැට, කනට, පෙනෙන, ඇහෙන, මට්ටම සක්කාය නම්, ඒ පෙනෙන ඇහෙන දේවල් අරඹයා කුමන විදියකට හෝ හිතුවත් ඒක සක්කායට අයිති සිතුවිල්ලක් මිසක, සක්කාය අනුව ගිය සිතුවිල්ලක් මිසක, සක්කාය නිරෝධය එයින් සිද්ධ වුනේ නෑ කියන එකකුත් මම මතක් කළා. එහෙම නම් මේ සක්කාය සහ සක්කාය සමුදය කියන අන්ත දෙක අතහැරලා සක්කාය නිරෝධයක අපි ඉන්නෙ කොහොම ද? මෙන්න මේ කාරණාව තමයි අපි තේරුම් කරගන්නට ඕන. මෙන්න මේ කාරණාව තමයි ලෝකෙට වඩා වැදගත් වෙන්නෙ. එතකොට සක්කාය සමුදය අන්තය ඉබේමයි අතහැරෙන්නෙ, සක්කාය කියන අන්තය අතහැරෙන කොට. පංච උපාදානස්කන්ධය නිරුද්ධ නම්,

පංච උපාදානස්කන්ධය කෙරේ තණ්හාව ඇතිවෙනවා කියන ධර්මතාව විද්‍යාමාන නෑනේ. තණ්හාව කියන එක අත හැරෙනවා, තණ්හාව ඇතිවෙන්න තියෙන ස්කන්ධයෝත් නිරුද්ධ නම්,

එතකොට දැන් අපි බලමු. "සක්කාය නිරෝධය" සිද්ධ වෙන්නේ කොහොමද කියලා. ඒ වික කරන්න අපිට වෙන්නේ ලෝකයා පරිහරණය කරන අරමුණුම, ඊට වඩා නුවණකින් පරිහරණය කරමින්. මේ සක්කාය අපේ ජීවිතයට හම්බවෙන ඇසුරු වෙන අවස්ථාව බලන්න. තුන් භූමිය අනුව ගිය හැම කෙනෙක්ම මේ සක්කාය පරිහරණය කරනවා. සක්කාය පරිහරණය කරන කොට තියෙන ලක්ෂණය තමයි ඇහැ පරිහරණය කරද්දී රූපය නොඉක්මවා පවතී, රූපයක් පෙනෙයි. සක්කායේ ලක්ෂණය තමයි ඇහැ පරිහරණය කරන කොට රූප දකින මට්ටම. කන පරිහරණය කරන කොට ශබ්ද අහන මට්ටම, සක්කායේ ලක්ෂණයයි. දිව පරිහරණය කරන කොට රසය නොඉක්මවපු මට්ටම තමයි සක්කායේ ලක්ෂණය. නාසය පරිහරණය කරන කොට ගඳ සුවඳ නොඉක්මවපු මට්ටම තමයි සක්කායේ ලක්ෂණය. මනස පරිහරණය කරන කොට ධම්මායතනය නොඉක්මවපු මට්ටම තමයි සක්කායේ ලක්ෂණය.

කෙනෙකුට පුළුවන් නම් රූපය ඉක්මවෙන විදියට, රූපය අතහැරෙන විදියට, ඇහැ පරිහරණය කරන්න, මෙන්ම මෙනෙයි තියෙන සුවිශේෂී ලක්ෂණය. ලෝකයා ඇහෙන් යම් රූපයක් දකින කොට ඒ ලෝකයා දකින රූපය, දකින මට්ටම හසු නොවෙන විදියට ඒ ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් මිදිලා ඉන්න අපිට පුළුවන් නම්, අන්න අපි සක්කාය නිරෝධයක ඉන්නවා. හැබැයි මම කලින්මත් කළා. ලෝකයා ඇහැ පරිහරණය කරන කොට පරිහරණය කරනට වෙන්නේ රූපයට පතිත වෙලා රූපයක් බලමින්මයි. එතකොට ලෝකයා රූපය දකිද්දී, රූපය පරිහරණය කරද්දී, ඒ ලෝකයා පරිහරණය කරන රූපයෙන් අපිට මිදිලා ඉන්න පුළුවන් නම් සක්කායෙන් අපි මිදිලා. මෙනත තියෙන සුවිශේෂී ලක්ෂණය තමයි, ලෝකයා ඇහැ පරිහරණය කරන ඉරියව්වෙන්ම ඇහැද පරිහරණය කරමින්, ලෝකයා දකින රූපය ද දකිද්දී, ඒ අරමුණේම ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් මිදිලා ඉදිමේ දර්ශනයකුයි

මිනේ. එහෙම නැතිව ලෝකයා රූපය දකිද්දී, ඒ දකින මට්ටමෙන් වෙන් වෙලා ඉන්න නම් අපිට ඇස් වහගෙන පැත්තකට ගිහිල්ලා ඉන්නකොට ඒ රූපය අපි දකින්නේ නැතිවෙයි. නමුත් මෙතෙක්ද සක්කාය කියලා කිව්වේ, සක්කායේ ලක්ෂණය කියලා මතක් කළේ, ඇහැ පරිහරණය කරන්න බෑ, රූපය අතහැරෙන විදියට. රූප දකින මට්ටම තමයි, වක්ඛු විඤ්ඤාණයේ කාන්‍යයක් වෙන මට්ටම තමයි, සක්කාය කියලා කිව්වේ. කෙනෙකුට පුළුවන් නම් ඒ ලෝකයා පරිහරණය කරන අරමුණම පරිහරණය කරන්න, ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් මිදිලා, මේ පින්වතුන්ගේ අවබෝධය සඳහායි, මම මේ එකම උපමාවක් වුනත් නැවත නැවත ගන්නේ. අපි කලින් මතක් කළ අර මිරිඟුව උපමාවම ගන්න. මිරිඟුව තියෙන තැනක තිරිසන්ගත සතෙකුට ජලය වගේ ජේතවා නම්, පුරාණ කර්මයෙන් හැඳුනු ඇහැට බාහිර ජලය වගේ රූපයක් ජේතවා වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් බලනවා. දැන් මුවෙක් වගේ සතෙකුට බාහිර වතුරක් දිහා බලාගෙන ඉන්නවා කියන තැන පංච උපාදානස්කන්ධය. සක්කාය තියෙන්නේ.

මන්න දැන් සක්කාය. ඒ පංච උපාදානස්කන්ධයට ඒ ජේත වතුරට කැමති වුනොත් මෙනතට කියනවා සක්කාය සමුදය. දැන් හොඳට බලන්න. අපිට පුළුවන්, (මේ උපමාවක්,) තිරිසන්ගත සතාට වතුර වලක් ජේතකොට, ජේත වතුර වල තියෙන කොට එයාට වතුර වගේ ජේත්තෙන්, ජේත දේ තමයි තියෙන්නෙන්, තියෙන දේ තමයි ජේත්තේ. ජේත දේම තියෙනවා. තියෙන දේම ජේතවා කියන මට්ටමක දකින එක තමයි සක්කායේ ලක්ෂණය. බාහිරින් රූපයක් දකිනවා. ඒ අරමුණම අපි දකිනවා, තිරිසන්ගත සතාගේ මට්ටමෙන් මිදිලා. පූර්ව කර්මයට හටගත් මේ ඇහෙන්ම අපි මිරිඟුව දිහා බලනවා. බලනකොට ජේත්තේ කොහොමද වතුර වගේ. නමුත් අපි දන්නවා ජේත දේ තියෙනවා නෙමෙයි. තියෙන්නේ මිරිඟුව, මිරිඟුව තියෙන තැනක ජලය වගේ ජේතවා. පෙනෙන දේ තියෙනවා නෙමෙයි, තියෙන දේ ජේතවා නෙමෙයි, කියලා අපි දෙපැත්තට දන්න නිසා අර තිරිසන්ගත සතා දකින විදියේ බාහිර රූපයක් අපි දකින්නේ නෑ. බාහිර තියෙන වතුර

වලක් දකින්නේ නෑ. බාහිර උපකාරයෙන් අපි තුළ ඉපදුන, අපි තුළ පහළ වුන, හිතට වැටහෙන ධර්මතාවයක් විතරයි අපිට තේරෙන්නේ. ඒ කියන්නේ සක්කාය කියන අන්තය නිර්මාණය වෙන්නේ දකින දේ තියෙනවා, තියෙන දේ දකිනවා කියන මට්ටමටයි. එහෙම ජේත අරමුණක ඇහැ පරිහරණය කරනකොට කෙනෙකුට පුළුවන් නම් පෙනෙන දේ තියෙනවා නෙමෙයි, තියෙන දේ පෙනෙනවා නෙමෙයි කියන ඥාන දර්ශනයකට පැමිණෙන්න මෙන්න මේ කෙනා සක්කායෙන් මිදිලා. ඒ කියන්නේ රූපයෙන්ම මිදිලා. එතකොට ඒ රූපය අරඹයා තණ්හාව ඇතිවෙනවා, සක්කාය සමුදය ඇතිවෙනවා කියන ධර්මතාවය මොන විදිහටවත් වෙන්නේ නෑ. කනිත් ශබ්දයක් අහනකොට තියෙන ශබ්දයයි ඇහෙන්නේ, ඇහෙන ශබ්දය තියෙනවා කියන මට්ටම තමයි සක්කාය. අපිට පුළුවන් නම් ඒ ලෝකයේ දකින මට්ටමට අනෙක් පැත්තට යන්න. ඇහෙන ශබ්දය තියෙනවා නෙමෙයි, තියෙන දේ ඇහෙනවා නෙමෙයි කියලා දකින්නට පුළුවන් නම් අපිට. මං ඊයෙන් මතක් කළා මෙහෙම කියන්න තියෙන කාරණාව මෙහෙම කියන්නේ ඇයි කියන වටපිටාව පැහැදිලි කරලා දෙන්න අවස්ථාව නෙමෙයි මේ. මේ අන්ත දෙක හඳුනාගන්නටත්, අන්ත අතහැරෙන තැන ඉන්නේ මෙහෙමයි කියන කාරණාව පෙන්නවන්න විතරයි මේ දේශනාව මම කරන්නේ. ඒක එහෙම වෙන්නේ කොහොමද කියන කාරණාව හොයන්න අපිට වෙලා තියෙනවා, හොයන්න ඕනේ කියන කාරණාව මම මතක් කළා.

මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේම ලෝකයාට හම්බවෙන මට්ටමට වඩා අනික් පැත්තට යන්න වෙනවා. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන මේ ස්පර්ශ ආයතන හය පරිහරණය කරන කොට, සක්කායේ ලක්ෂණය තමයි, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන බාහිර ආයතන හය නොඉක්මවා ඒ ආයතන හය තුළ ඇසුරු කරනවා. මේ තුන් ලෝකෙම කරන්නේ ඕකයි. සක්කාය නිරෝධයේ කෙටි ලක්ෂණය තමයි ඇහැ පරිහරණය කරනවා, රූපෙන් මිදිලා. කන පරිහරණය කරනවා, ශබ්දයෙන් මිදිලා. නාසය පරිහරණය කරනවා, ගන්ධයෙන් මිදිලා. දිව පරිහරණය කරනවා රසයෙන් මිදිලා, කය

පරිහරණය කරනවා පොට්ඨබ්බයෙන් මිදිලා. මනස පරිහරණය කරනවා, ධර්මාරම්භණයෙන් මිදිලා. එතකොට එයාගේ විඤ්ඤාණය පිහිටා හිටින්න, තණ්හාව ඇතිවෙන්නට තැනක් නෑ. තණ්හාව කියන එක යෙදෙන්නේ රූප තණ්හා, ශබ්ද තණ්හා, ගන්ධ තණ්හා, රස තණ්හා, පොට්ඨබ්බ තණ්හා, ධම්ම තණ්හා, ඔය තණ්හාවයි උපාදානය. උපාදානයයි හවය. හවයයි ජාතිය. කෙනෙකුට තණ්හාව ඇතිවෙන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන ටිකෙන්ම මිදිලා නම්, තණ්හාවට ඉඩ නෑ. තණ්හාව නැතිනම් උපාදානය, හවය, නෑ. එහෙම වුණොත් ජාති, ජරා, මරණ නෑ. සක්කාය නිරෝධයට යනවා. පංච උපාදානස්කන්ධ නිරෝධයට යනවා.

එතකොට අපි හොඳට තේරුම් කරගන්නට ඕනේ. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන අරමුණු හම්බ වෙත මට්ටම, පරිහරණය කරන මට්ටම සක්කායයි. ඒවා අරඹයා ඇඳිම්, ගැටිම් දෙක ඇති කරගෙන ඉන්න මට්ටම "සක්කාය සමුදයයි". ඇහැ, කන, දිව, නාසය, ශරීරය, මනස කියන ආයතන හය පරිහරණය කරද්දි රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන ආයතන හය හසු නොවෙන විදියට වයිත් ඉක්මවා මනස පවතින විදියට ඥාන දර්ශනය තියාගෙන කටයුතු කරන්න පුළුවන් තැනක සක්කාය නිරෝධයි කියන එක. එතකොට රූපය හම්බ වෙලා , රූපයට අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම හැටියට හිතනවා නෙමෙයි.

රූපය අතහැරෙන විදියට නුවණින් හිතනවා. ඒ කියන්නේ ඉදිරියෙන් පෙනන මිරිඟුව පෙනෙන කොට ජලය වගේ රූපයක් තියෙනවා කියලා දැකලා ඒකේ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම, බැලුවට වැඩක් නෑ. ජලය වගේ පෙනෙනවා කියන එක බොරුව කියන කාරණාව තේරෙන්න ඕනේ. එහෙම දෙයක් තියෙනවා කියලා පෙන්නන එක මායාවක් කියලා දැනගන්න ඕන. ඒ වගේ මේ බාහිරින් රූපයක් ඇති බවට පෙන්නන්නේ විඤ්ඤාණය මායාවක් මේ. මරිචිකුපමා සංඥා, මේ සංඥාව, අපිට මෙහෙම පෙන්නන රූප සංඥාව මිරිඟුවක් වගේ. මේ යම් යම් දේවල් ඇති බවට පෙන්නන්නේ මේ විඤ්ඤාණය නැමති මායාකාරයගේ ලක්ෂණය.

අපි ඒ පෙනෙන දේවල් තියෙනවා, තියෙන දේවල්මයි ජේන්තෙ කියලා ඒක ඇත්ත කරගන්නා කියන්නෙ මායාකාරයාගේ මායාවට අනුවෙලා. සංඥාව නැමති මිනිසුනේ අපි දුවනවා, ඇත්ත වෙලා. මිනිසුන් ජලය හැටියට දැකලා ඒක බොන්න දුවන මුවත්, ඉදිරියෙන් ජේන්ත දේ අල්ලන්න හදන අපිත් අතර වෙනසක් නෑ. ඒ නිසා "සක්කාය නිරෝධය" කියන කොට හොඳට තේරුම් කරගන්නට ඕනෙ දකින, අහන, දැනෙන, දැනගන්න මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේම රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන මෙන්ත මේ බාහිර ආයතන ටික ඉක්මනෙන් විදියට ඥාන දර්ශනයක් පවත්වන්නටයි තියෙන්නෙ "සක්කාය නිරෝධයට."

මන්න ඔය විදියට හිතුවොත් තණ්හාව නැතිවෙනවා. අන්න ඒ විදියට හිතලා තණ්හාව නැති කළ කෙනාට මහා පුරුෂයා කියන්න පුළුවන් වෙනවා. මෙතනදි මේ දේශනාව කෙටියෙන් දැනගන්නට ඕනෙ, සක්කාය අන්නෙ කියන කොට තුන් භූමිය අනුව ගිය ස්පර්ශ ආයතන හයම සක්කායයි. සක්කාය සමුදය අන්තය කියනකොට තුන් භූමිය අනුව ගිය කුමන හෝ ධර්මතාවයක් කෙරෙහි හෝ ස්පර්ශ ආයතන හයේ කුමන හෝ ආයතනයක් කෙරෙහි ඇතිවන කැමැත්ත සක්කාය සමුදයයි. සක්කාය නිරෝධය කියන කොට තුන් භූමියම අතහැරෙන විදියට ස්පර්ශ ආයතන හයම අතහැරෙන විදියට යම් ශුද්ධ දර්ශනයක් අපි තුළ යෙදෙනවා නම් යොදාගන්න පුළුවන් නම් මෙන්න මේ සිද්ධියයි සක්කාය නිරෝධය කියන්නෙ කියන කාරණය අනුමානට තේරුම් කරගන්න.

ඉතින් එදා හික්කුන් වහන්සේලා තම තමන්ට හැකි පමණකින් අන්ත කියන්නෙ මොනවාද ? මැද වෙන්තෙ කොහොම ද කියන එක කතා කලා. එහෙම කතා කළාම හැමෝටම ප්‍රශ්නයක් වුණා, දැන් අපට පුළුවන් විදියට, අපි දන්න විදියට අන්ත කිව්වා. නමුත් මේකෙ නිවැරදි අන්නෙ මොකක්ද ? අපේ කාගෙ වචනයද හරි කියලා. ඊට පස්සෙ එක්තරා ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් මතක් කළා, බුදුරජාණන් වහන්සේ ළගට ගිහිල්ලා අහමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ විදියකට අපි දරාගමු කියලා.

ඊට පස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ළගට ගිහිල්ලා හික්කුන් වහන්සේලා මතක් කළා. ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, දම් සභා මණ්ඩපයේ ඉන්න අපි අතර දහම් කතාවක් ඇති වුණා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ, පාරායන වග්ගයේ මෙත්තෙය්‍ය ප්‍රශ්නයේදී අහපු ඒ දේශනා කළ සූත්‍රය ගැන අපි හැම කෙනාම තේරෙන තේරෙන විදියට මේ මේ අක්ෂර වලින් මේ විදියට අන්ත කිව්වා. මේ විදිහට මැද කිව්වා. මෙහෙම ඉඳලා තණ්හාව නැති කළ කෙනා මහා පුරුෂයා කියලා කිව්වා. භාග්‍යවතුන් වහන්ස, කාගෙ වචනෙ ද හරි ? බුදුරජාණන් වහන්සේ සාධුකාර දීලා කියනවා මහණෙනි, හැම කෙනාගෙම භාෂිතය සුභාෂිතයක්. හැම කෙනාම පෙන්නපු අන්ත අන්තමයි. හැම කෙනාම පෙන්නපු ඒ අන්ත අතහැරලා, හැම කෙනාම පෙන්නපු මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව තමයි මැද. ඒ නිසා තම තමන් ආපු මාර්ගය අනුව තම තමන්ගේ වැටහීම අනුව කියපු හැම වචනයම හරි, එතකුදු වුවත් මේ ස්පර්ශය එක් අන්තයක්. ස්පර්ශ සමුදය එක් අන්තයක්. ස්පර්ශ නිරෝධ මැදයි කියන තැනට හිත තියලයි මං මේක කිව්වේ. හැම කෙනාම කුමන හෝ අන්තයක් අතහැරියා නම් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ හිටියා නම් ඉඳලා තියෙන්නෙ, ස්පර්ශයයි කියන අන්තට එන්නෙත් නැතුව, ස්පර්ශ සමුදයට එන්නෙත් නැතුව ස්පර්ශ නිරෝධය කියන තැනකට හිත තියලයි, කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මතක් කළා. එදා මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ වචනය සතුටින් අනුමෝදන් වුණා.

ඉතින් පින්වතුනි, මම මේ මජ්ඣිම සූත්‍රය මතක් කළේ මාර්ගය පිළිබඳව යම් යම් ප්‍රශ්න ඇතිවෙච්ච කාල වකවානුවක. කාගෙවත් අදහස් වලට එකතු නොවී, මේ දේශනා කරන මම දේශනා කරන දේටද එකතු නොවී, පිරිසිදු පෙළ ඒ දහම ගැන මම මතක් කළා. මේ සූත්‍රවලද තියෙනවා මාර්ගය හඳුනා ගන්නට ඇති ඒ ලක්ෂණ. ඉන් ටිකක් විතරයි මම මතක් කළේ. ඒ තුළද, දේශනාව තුළ පුද්ගලිකයි, මේ භාමුදුරුවන්ගේ පෞද්ගලික අදහසයි කියලා වැටහෙන යමක් පින්වතුන්ට තියෙනවා නම් ඒකත් අතහරින්න. අතහැරලා මේ සූත්‍රය ගවේෂණය කරලා, මේකෙ පෙන්නපු අන්ත ටික බලන්න. ඒ අන්ත ටික අතහැරලා, නිවැරදිව

දහම් මග මොකක්ද කියලා තෝරගෙන අපිට වැරදිලා තියෙනවා නම්, ඔය අන්තවලට අපි අහුවෙලා තියෙනවා නම්, ඒවා අනතුරලා අන්ත අහුනොවෙන තැනකට පැමිණිලා මේ පීචිතයේම මේ දුක් කෙළවර කරගන්නට උත්සහවත් වෙන්නට ඕනෙ. මොකද කුමන හෝ වැරදීමකින් මේ සසරට වැටුනොත් අපිව බේරගන්න කවුරුත් එන්නෙ නෑ අපිට පිහිට අපිම නිසා. මේ බුද්ධෝත්පාද කාලය ලැබුන වෙලාවෙ, මනුෂ්‍ය පීචිතය ලැබුන වෙලාවෙ මේ දහම නිවැරදිව තෝරා ගෙන මේ සසර දුක අවසන් කරගන්නට හැම දෙනාම දක්ෂ වෙන්නට ඕනෙ. ඒ සඳහා මම අද දවසේදී මේ කළ දේශනාව මේ පින්වතුන්ට ධර්මය අවබෝධය සඳහා හේතු උපනිශ්‍රයම වේවා !

හැම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි !

සාධු ! සාධු !! සාධු !!!

ධර්ම ආනමය පින්කම සඳහා දායකත්වය දුන් පින්වතුන්

ගයින් විෂන් විඩියෝ ආයතනයේ	
එම්.ජී.සී.එස් මහකුඹුර ඇතුළු පවුලේ සැම - මහනුවර	රු 7,500.00
සිරිසේන බදුරලිය මහතා සහ මහත්මිය	
ඇතුළු පවුලේ සැම - මහනුවර	රු 20,000.00
එම්. ගුණරත්න මහතා සහ	
එස්. ගුණරත්න මහත්මිය - මහනුවර	රු 20,000.00
වජිරා විරසේකර මිය	}
විශාකා ජයවර්ධන මිය	
ස්වර්ණා බාලසූරිය මිය	
	රු 5,000.00
අමල් ලියනආරච්චි මහතා සහ	
කාන්ති ලියනආරච්චි මහත්මිය - මහනුවර	රු 5,000.00
චන්ද්‍රා එදිරිසූරිය මහත්මිය - අනිවත්ත	රු 1,000.00
රසික නිරෝෂන් මහතා - රණවත කටුගස්තොට	රු 2,000.00
සිත්තිසා සෝවිස් මහත්මිය	රු 1,000.00
මාලිකා ගුණවර්ධන මහත්මිය - පිළියන්දල	රු 1,000.00
ශ්‍රේවා විජේරත්න මහත්මිය - පිළියන්දල	රු 1,000.00
අනුලා පෙරේරා මහත්මිය - පමුණුගම, අළුබෝවුල්ල	රු 5,000.00
ලබුනෝරුව ආරණ්‍ය සේනාසනයේ	
උපාසක උපාසිකා පිරිසක්	රු 5,300.00
එන්.ආර්.එම්.සී. රණසිංහ මහත්මිය - මහනුවර	රු 5,000.00
චන්ද්‍රා ආරියරත්න මහත්මිය - කටුබැද්ද	රු 1,000.00
දමයන්ති පෙරේරා මහත්මිය - මොරටුවැල්ල	රු 2,000.00
සුමනා දිසානායක මහත්මිය - අරුප්පල	රු 1,000.00
පේරාදෙණියේ විසු	
මියගිය ආර්.බී. හේරත් මැතිතුමාටත්,	
සෝමා හේරත් මැණියන්ටත්,	
පියල් බී. හේරත් සොහොයුරාටත්,	
අපගේ නිර්මල කුරුප්පු වූවි පුතාටත්,	
මේ පින් අනුමෝදන් කරමි.	
ඒ සියල්ලන්ගේ සංසාර දුක නිමා කරන උතුම් ශ්‍රී	
සද්ධර්මය අවබෝධ වේවා. 73, මෙනෙරිගම, පාදුක්ක,	
ස්වර්ණා හේරත් මහත්මිය විසින්,	රු 25,000.0